

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

મું VOL. VIII. JULY 1915. No. 1 જુલાઈ ૧૯૧૫. અંક ૧ લો

અનુક્રમણિકા.

પાનું

INDEX.

Subjects,

Page.

વેપારની મેંધ	૮
વેપારી વિષયો	૧૧
(અ) હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રગતિ	૧૧
(ક) કેળાં અને કેળાના લોટ	૧૪
હાઈલેન્ડ સુબંધિ ખખરો તથા જાહેરનામાં.	૧૭
ક. ચેમ્બરનો વિભાગ	૨૪
પ. બીજા ચેમ્બરો	૨૫
ક. વેપારી ખખરો	૩૧
ક. વેપારી ખાતરી અને આંકડા	૩૪

I. Editor's Study	8
II. Commercial Subjects, ...	11
(a) Evolution of Indian Industries	11
(b) Bananas and Banana Flour.	14
III. War Notes and Notifications.	17
IV. Chamber's Section	24
V. Other Chambers	25
VI. Commercial Notes	31
VII. Commercial Intelligence and Statistics.	34

આગણીસ વર્ષો સુધી સ્વં ઘેલાલાઈ લીલાધર તરફથી બહાર પાડેલું હવે, તેણે
વ્યાપારી આલમમાં અતી ઉપયોગી થઈ પડેલ
ધી ઇન્ડિયન કમર્સિયલ ડેલેન્ડર અને ગાઈડ
પાને

હિન્દી વેપારી યંત્રાંગ.

(સંવત ૧૯૭૨ નું)

૧ તથા મશીનરી લીગેરે ફરકે જાતના વ્યાપારને લગતી સંપૂર્ણ હકીકત સહીત
આખાં હિન્દી છત્ર, પ્રેસ ફેક્ટરીના લીટરની માહિતી આપનાર.
કોં રૂ. ૧-૮-૦. બી. પી. રૂ. ૧-૧૨-૦.

જાઓ કંઈતિ:—

કેમ્બર ન. માસ્ટર.

કનસલ્ટીંગ એન્જનીયર

નવી કંત્રાકટર બીલ્ડીંગ, સુનાલકી રસ્તા, ગ્રાંટરોડ-મુંબઈ.

કેમ્બર ટાઇલનું જાણીતું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ ફ્રેટ મુંબઈ.

હંગેરીયલ બેંક ઓફ				
જર્મની(કન્ટ્રી એકાઉન્ટસ) ૪,૬૦,૦૦,૦૦૦	૮,૨૦,૦૦,૦૦૦	૩,૬૦,૦૦,૦૦૦	૩૬	
બેંક ઓફ રશીયા ૧૧,૧૦,૦૦,૦૦૦	૧૨,૭૦,૦૦,૦૦૦	૧,૬૦,૦૦,૦૦૦	૫૬	
એસ્ટ્રો હંગેરીયન બેંક ?	?	.....	...	
કુલ	૨૪,૯૦,૦૦,૦૦૦	૫૨,૦૦,૦૦,૦૦૦	૨૭,૩૦,૦૦,૦૦૦	.....

REVIEWS.

સાહ્યાર સ્વીકાર.

સ્વતંત્રતા

યાને

હુન્નર સંઘ હાગ ૨ ને.

સ્વતંત્રતા યાને હુન્નર સંઘ હાગ ૨ ના ની એક નકલ હમારા અવલોકનાર્યે મોકલવામાં આવી છે આ પુસ્તકને અને સ્વીકાર કરતાં ઘણી ખુશી ઉપજે છે. અને એ પુસ્તકના લેખક અને પ્રસિદ્ધ કર્તા મીં એમ. સી. દેશાધને આલું ઉપયોગી પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવા માટે તથા હુન્નરોદય મંડળના માલિકોને આ પુસ્તકને બહોળો ફેલાવો કરવા માટેના તેમના પ્રયાસ માટે મુનારકબાદી આપીએ છીએ.

આ પુસ્તકમાં જુદા જુદા સેન્ટસ, માથા-મા નાખવાના તેલો, પોમેટમ, જુદો જુદો ચાહી, પાઉડર શરબત, વાર્નિશ, પાલીશ, દરા-જના, ખસના મલમો, મુગંધી એસેન્સો, તથા સાબુ, સીમીટ વિગેરે ઉપયોગી ચીજોની બનાવટની રીત આપવામાં આવી છે. આ હુન્નરોમાં વાપરવાની ચીજો જોકે ઘણી ખરી પરદેશીજ છે પણ જ્યાં સુધી આપણા દેશમાં એ ચીજોના ઉદ્યોગ સ્થાપી શકાય નહિં ત્યાં સુધી પરદેશી ચીજો વડે પણ આવા હુન્નરે આપણા દેશમાં સારા પાયા પર ખીલવી શકાય તો પણ દેશને ઘણું ફાયદો થાય.

COMMERCIAL SUBJECTS.

વેપારી વિષયો.

EVOLUTION OF INDIAN INDUSTRIES.

“હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ”

(ગ્લીન બાલોના પુસ્તકનામે Industrial India ના આધારે લખનાર હરીલાલ માલ્લિક-લાલ દેશમુખી, એ અને કલ્યાણરાય નથુલાલ ભેશી, બી. એ.)

પ્રકરણ ખીજું.

સહકાર્ય.

જે હિંદના વ્યાપારની ખીલવણી મોટા પાયાપર કરવી હોય તો પ્રથમ તો ભેન્ડન્ટરેટક કંપનીથી કામ કરવાની પદ્ધતિનો વિકાસ થવો જોઈએ. હિંદુસ્તાનમાં વ્યાપાર કરનાર ખાનગી પેઢીઓની આર્થિક સ્થિતિ એવી નથી કે મોટાં સાહસિક કામો તે ઉપાડી શકે; અને તેથી કરીને જે મોટાં સાહસિક કામો ઉઠાવવાં હોય તો હિંદવાસીઓને પોતાનાં નાણાં ભેન્ડન્ટરેટક કંપનીમાં રોકવાની ટેવ પડવી જોઈએ. હિંદમાં હાલનો સ્થળે લાભદાયક ઔદ્યોગિક યોજના વાસ્તેની શુભ સંભાવ્યતા રહેલી હશે; પરંતુ આવી યોજના ઉભી કરવા માટે જોઈતા પૈસા અને હિંમત કોઈ પણ એક વ્યક્તિ ધરાવી શકે નહિ. જેને લીધે આવા ઉદ્યોગો ખીલી શકતા નથી અને તેમાંથી પ્રાપ્ત થતો નફો હમેશાં નિર્માત્ર્ય રહે છે. તેથી કરીને ઉદ્યોગની વૃદ્ધિ માટે ભેન્ડન્ટરેટક કંપની સ્થાપવાનું લોકોએ શીખવું જોઈએ.

હિંદુસ્તાનમાં તો ગામડાના તેમજ શહેરના લોકો પણ ભેન્ડન્ટરેટક કંપનીમાં નાણાં રોકવાં ખમચ્યા છે; અને જ્યાં લોકોનું કંઈક અંશે વ્યાપાર તરફ વલણ છે તેવા મુખ્ય અને કલકત્તાની આસપાસના પ્રદેશને ગાદ કરીએ તો દેશી સાહસથી અને મુખ્યત્વે કરીને હિંદ-વાસીઓના લઠાળથી ઉભી થયેલી આવી વ્યાપારી સંસ્થાઓ હિંદના બીજા ભાગમાં ઘણી જુજ નજરે પડે છે. જ્યાં સુધી આ પ્રકારની ખામી દુર થશે નહીં ત્યાં સુધી હિંદનો ઉદ્યોગ અમુક વ્યક્તિઓના હાથમાં ગ્રાધવા તો નાની પેઢીઓના હાથમાં મોટે ભાગે રહેશે; અને ઉદ્યોગનો વિકાસ થતો અટકશે. આ ખામીના કારણે શોધવા જવું પડે તેમ નથી.

એક કારણ એ છે કે હિંદમાં સુસ્પષ્ટ (congrible) સંપત્તિ માટે લોકોને ખાસ મોહ હોય છે; પછી તે નાણાના રૂપમાં, અવે-રાતના રૂપમાં, અથવા તો સ્થાવર મીલકતના રૂપમાં હોય તોપણ ચાલે. આવા પ્રકારની સંપત્તિ માટેના મોહ એ પ્રાચીન કાળની રીતિ પદ્ધતિનો અવશેષ છે. એ કાળમાં સંયુક્ત વ્યાપાર સંસ્થાની લોકોને ખીલકુલ જાણ નહોતી. સર્વ ઠેકાણે અશાંતિ ફેલાયેલી હતી. ઠેકાણે ઠેકાણે ઠગ, પીંઢારા અને લૂંટા-

ચનાં ટોળે ટોળાં ભટકતાં હતાં અને કેટલીક વાર સ્થાનિક સરદાર પણ પોતાના તાળાના મૂલકમાંજ લૂંટફાટ કરવા ટેકરી પરના કિલ્લામાંથી નીચે ઉતરી આવતા. અશાંતિ અને અવ્યવસ્થાવાળા એ ગત કાળમાં, લોકો પોતાની મીલકત જંગમ રૂપમાં ન રાખતાં સ્થાવર રૂપે રાખવાનું વધારે પસંદ કરે તો તેમાં કંઈ આશ્ચર્ય નેહું નથી. કારણકે આવી સ્થાવર મીલકતોને કમ દે લૂટારા કોઈ પણ પ્રકારે ધકકો પહોંચાડી શકે નહિં. આવા સંભોગમાં જો લોકો પોતાની પસેના પૈસાને લોંચમાં દાટી રાખે અગર ભિંતના સંચમાં છૂપાવી સંજો અને પોતાના ઘરેલાને બહાર ન કાઢતાં ઘરમાં ગોંધાઈ રહેનાર ગૌરાં છોકરાંના શરીરના શંભુ-ગાર તરીકે વાપરે તો તેમાં પણ શી નવાઈ? હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત વ્યાપાર પદ્ધતિ હજી પણ અવિકસિત રૂપમાં છે તેવે વખતે જો આવા લોકોના વંશજો હજી પણ પોતાનું દ્રવ્ય જમીન ખરીદવામાં વાપરવાનું અથવા તો દ્રવ્ય-માન રૂપમાં તેને રાખવાનું વલણ ગતાવે તો તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું શું છે? પરંતુ હિંદવાસીઓએ સમજ્યું નેહુંએ કે સંયુક્ત વ્યાપાર પ્રવૃત્તિનો યુગ હિંદમાં ગેરી ચુક્યો છે. બુના વખતમાં બ્યારે એક પ્રદેશના લોકો ખીન્ન પ્રદેશના લોકો સાથે વ્યવહાર રાખી શકતા નહિં, બ્યારે માણસો પોતાનું ઘર છોડીને દૂરી બહાર જતા નહિં, અને જે કાળમાં બાબ્યાતુટ્ટયા રૂપમાં જે થોડા ઘણા રસ્તાઓ હતા તેનો ઉપયોગ યાત્રાશુ, ફેરીયા અગર લૂટારાજ કરતા એવા વખતમાં દરેક માણસ ઘરને આંગણેજ રહી પોતાની ખેતી કર્યા કરે અને તેમાંજ વધારે કરવામાં કાશ્ય તો તે તરુન યોવનજ હજી. પરંતુ જમીનો બદલાઈ ગયો છે. કેળવાંવણ માણસોએ સાવધાન થઈ અભ્યાસકૃણ બની જવું નેહુંએ. જમીનને દાતમાં પગ કિતમ મીલકત તરીકે ગણી શકાય પણ પૂર્વે જે દરેક મનુષ્યને પોતાના પૈસા જમીનમાં રોકવા પડતા તેમ કરવાની દાતના સંભોગો જોતાં બહુ જરૂર જણાતી નથી; કારણકે દર, પીંકિસ અને લૂટારા નહ થયા છે અને

સ્થાનિક સરદાર પણ કરના રૂપમાં પૈસા ઉધરાવવા સિવાય બીજી કોઈ પણ રીતે પોતાની સત્તા નીચેના પ્રદેશમાંથી પૈસા કઢાવતા નથી. વખતો વખત બદલાતી જમાણંદીને લીધે થતી મહેસુલની અસ્થિરતાથી જમીનમાં પૈસા રોકવા એ અગાઉ જેટલું લાભકારક નથી. લોંચમાં નાણાં દાટી મૂકતાં અગર ઘરેલા પાછળ પૈસા ખર્ચવા એ નાણાં રોકવાની અનુ-ત્પાદક પદ્ધતિ છે એ વાત હિંદના કેળવાયેલા લોકો તો સારી રીતે જાણે છે. અલગત જમીન ભલે ખરીદવામાં આવે; આપણો બધાનો આધાર મુખ્યત્વે કરીને; જમીન પરજ છે; અને જમીન એ મોટી મીલકત કહેવાયછે; પણ પોતાના લાભાર્થે અને પોતાના દેશના હિત ખાતર દેશના વ્યાપારના વિકાસમાં ભાગ લેવા માટે આપણે તૈયાર રહેવું નેહુંએ.

વ્યાપારી અને ઔદ્યોગિક ખામીનું બીજું કારણ એ છે કે હિંદુસ્તાનમાં-નિદાન કેટલાક ભાગમાં-પૈસા બ્યારે આપવાનો ધંપો નાણાવડી એકલાજ કરેછે એમ નથી. જમીનદારો, કારકુનો, હુકાનદારો, વ્યાપારી, શિક્ષકો અને વડીલો આમાંથી દરેક જણ ઘેર બેઠાં નાણા ખીરવાનો ધંપો કરવાને લલચાય છે. આવા પ્રકારની ખીરધાર દેટલેક અંશે ધરગણ રીતે દસ્તાવેજ લખાની કરવામાં આવે છે. પરંતુ વસ્તુએ ગીચ રાખી તેપર નાણા ખીરવાનું કામ કરનાર વડીલ જેવા આગરુદાર શૂદ્ર-સ્થોમાં પણ મનુષ્યો ગણી આવે છે. આવું વર્તન નેકે મોબાદાર હોતું નથી તોપણ નિઃસંશય લાભકારક હોયછે. દશ રૂપીઆ પર દર માસે ચાર આના વ્યાજ એટલે વરસે ત્રીશ રકા જેટલું વ્યાજ પડયું; અને તે વ્યાજ પણ રૂપાનું કંટું રાખીને મગે છે; તે (જો વ્યાજ શી રીતે મગેછે તે તરફ લક્ષ ન રાખીએ તો) ખરેખર બહુજ રમુકીય કહેવાય. આનો ધંપો દેશના આર્થિક વિકાસમાં ગંભીર રીતે ખસેડ કરતા થઈ પડે છે. આવી સદર જમીનમીટી દીપર ત્રીશ રકા જેટલા કાપડો મેળવી શકે છે તે માણસ બીજી કોઈ પણ આર્થિક સંદેશમાં

ઉંચા પાલીસા કરતા ટેજા ટોચ ખરીદ કરના ક્યો જ્યો ?

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ	..... રૂ. ૩૦ લાખ.
પગાર થયલી થાપણુ	.. રૂ. ૧૫ લાખ.
રીઝર્વ ફંડ	..... રૂ. ૧ લાખ.

પ્રમુખ:-ધી ઑનરેબલ સર શ્રીરોજશાહ મે.

મહેતા, કે. સી. આઈ. ઈ.

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એમ. ફરગ્યુસનની કું. આરટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હિસાબો અને જર્નીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રસીડસી બેંક માટે આ બેંક ઘાતાના હિસાબનાં પખવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતુ કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવુ.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર શુભસતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-અલાહાસ ખીલ્ડાગ, કેટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર તથા માંડવી, મુંબઈ.

ચાલુ ખાતા ઉપર.

રોજની ખાકી ઉપર.

બનેવારીથી જુન.....૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર ૨૧૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ.....૪૧૧ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કંપની.

હાવની ચાલુ ફેશનના કાઢણી બતના ઝવેરાત તથા સોના ચાંદીના દાગીનાઓ તૈયાર તેમજ ઓગરથી બનાવી આપવામાં આવશે.

ટેલીફોન નંબર ૨૨૩૬

ટેલીગ્રાફિક એડ્રેસ—Calmeas Bid.—BOMBAY } માલની આંકણી કરી આપીશું.

ફેક્ટાલું—૨૨૫-૨૨૭, કાલબાદેવી પોસ્ટ એ ક્લિસની સામે, મુંબઈ.

ખાલકોના હવ બચાવવાનો અકસીર ઇલાજ.

વજ્રકૃત કફનાશક ગોલીઓ.

વરાધ, ઉધરસ, હાફલુ, સસણી ઉપર ૫૦ વગસ અનુભવેલી દીનૈયાપથી દી.
૧. ગોળીનો ૧ રૂ. ૧ આના એકવાથી નમુનો મફત. ~

ઉટાટીઆ ઉપર દવા-૪ દહાડામાં શુણુ દેખાય છે. શીશીના ૮ આના પાલ અર્થ જુદો.

લખો-વી. વી. વઝે (ચે)

ગીરગાંવ, મુંબઈ.

ફાયદો ન થાય તો ધર્મથી પૈસા પાછા આપીશું.

મુશનજીવન

પૈસા પાછા નથી આપતા એવું સાબીત કરવાનારને રૂ. ૫૧ ઇનામ આપવા તૈયાર છીએ આ ગોળીઓ

ખાવાથી પહેલેજ દિવસે શરીરમાં ચમત્કારી શુભ માલમ પડે છે, મંદાબ્દી દબાવવા, દમ, ઠંઠમ શુભ વગેરે અશક્તિ અને આગસ મટાડનાર રહેત તથા વૃદ્ધમાં મુષરો વધારે કરનાર લાંબી છ'દગી અને કામમાં વ્યવસ્થા આપનાર શક્તિની ખીન મરીદ દવા એક વખત ૫ પરી ખાની કરો દી. રૂબીના ૧૨ આના રૂબના રૂ. ૮)

મુશન મેમન-૧૨૦૦, કાલબાદેવી પોસ્ટ, મુંબઈ.

પેતાના નાણા રોકતા ખમચારો; કારણ કે આખાદમાં આખાદ ધંધો દશ ટકાગી વધારે નફો આપી શકતો નથી. પૈસા ધોંધાર કરવાની રીતને નીતિની દ્રષ્ટીથી વળોડવી એ ક્ષત્ર્ય નિર્ણયક થયો પણ ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે કે વ્યાજનાદર વધારે હોવા છતાં ઉપર જણાવેલા ધીરધારના ધંધામાં બહુ કાયદો મનાયેલો નથી આવો ધંધો કરનારને કાયમના ઘસઠ હોતા નથી તેથી મૂડીનો ખોટો ભાગ વ્યાજે આપી શકતો નથી, અને અનુભવાદક સ્થિતિમાં પરો એકે આવા સંજોગો હોવાથી વ્યાજનો દર ત્રીગ ટકા હોવા છતાં નાણા ધીરનારને તો સરાસરી વ્યાજ ધનકંઈ સંખ્યા સુજબ વીસ, પદર કે દશ ટકા જેટલું પડે છે, વ્યાપારી સંસ્થામાં રોકાયેલા નાણાનો કોઈ પણ ભાગ નાણા રોકનારની દૃષ્ટિથી અનુભવાદક સ્થિતિમાં પડી રહેતો નથી; અને વળી નાણા રોકનાર દેખરેખ રાખવાની ખટ-પટમાંથી મુક્ત રહી શકે છે.

વ્યાપારી સંસ્થા અગર ઔદ્યોગિક સંસ્થા ન ખીસવાનું વળી ગીલું કારણ એ કે હિલ્લપત્તીઓ આવી સંસ્થામાં નાણાં રોકવાનું જોખમ ખેડતાં સ્વાભાવિક રીતે ડરે છે. ના સ્વાભાવિક ભીતિને ઘણી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપની નિષ્ફળ જવાથી પુર્ણ મળી છે; અને હુદનો દાઝો છાશ પણ કુંકાને પીએ છે ઘણી દેવી કંપનીઓ ઉભી થતાની સાથેજ મરણ પામી છે. અત્યાર સુધીમાં કંટલા ગંધા કાચના કારખાનાં, દિવાસવીના કારખાનાં, અને કાગળના કારખાનાં કલાં થયા હશે કે જેનું હાલ નામ નિશાન પણ રહ્યું નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીમાં નાણા રોકવાની ઇચ્છા લોકોમાં પ્રવર્તીવતી એ બહુ મુશ્કેલ છે. પણ નિરાશ ન થતાં સંસ્થાઓ નિષ્ફળ નિવડવાના કારણ તપાસીએ તો જણાયે કે ખરો હોય આ સંસ્થાની પદ્ધતિમાં નવી હોતો પરંતુ કોઈ સ્થળે સંસ્થાના ઉદ્દેશમાં તો કોઈ સ્થળે અંતર વ્યવસ્થામાં હોય છે કંપનીઓ ઉભી કરનાર માણસો બે પ્રકારના હોય છે કેટલાક સ્તુત્ય હેતુથી કામ કરે છે અને

કેટલાક સ્વાર્થ સાધવાના હેતુથી કામનો પ્રાન્ત માથે ઉપાડી લે છે. નાણા રોકનારે જેટલું તો જાતે જોવું જોઈએ કે સંસ્થા સફળ થવાના મંજોગો છે કે કેમ અને કાર્યવાહકો અનુભવી પ્રતિષ્ઠિત તથા મોભાદાર છે કે નહિ.

સહકારવૃત્તિ હિંદમાં બહુ જોવામાં આવતી નથી તેનું ગીલું કારણ એ છે કે લોકોમાં અવિશ્વાસ જરા વિશેષ પડતો હોય છે. આપણા પ્રસંગમાં આવતા દરેક માણસને આપણે સંશયની દ્રષ્ટિથી જોઈએ એ હિંદના કમ-ભાગ્યનું ચિન્હ છે; છતાં આવી સ્થિતિ અપવાદ કેવળ નહોતાં વિશેષ વ્યાપી રહેલી જણાય છે. જ્યાં એક મામાન્ય નોકર પોતાના શેઠ વાસ્તે શાક-લાવી ખોટો હિસાબ આપી બે પૈસા ખાઈ જવાની ઇચ્છા રાખે, જ્યાં ઈંગ્લીઅર ખાતામાં કામ કરનાર મનુષ્ય ઈંગ્લીઅર સાહિબને ખરો હિસાબ બતાવવામાં મૂખાઈ સમજે ત્યાં જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીના વ્યવસ્થાપક એમના કાયદેકેટલોનું જુકો હિસાબ બતાવતા હશે એમ સામાન્ય લોકો ધારે તો તેમાં આશ્ચર્ય શું? અલગત સત્યયુગમાં શોભે તેવી પ્રમાણુકતાવાળા પુરૂષો હિંદમાં સંખ્યાબંધ મળી આવે તેમ છે; પરંતુ અવિશ્વાસ જ્યાં ઠેકાણે ઠેકાણે જોવામાં આવતો હોય ત્યાં જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીનો વિકાસ થવો બહુ મુશ્કેલ છે.

આ અવિશ્વાસનું મૂળ કેટલેક અંશે હિંદુસ્તાનમાં પ્રવૃત્તિ રહેલી સોદાગી પદ્ધતિમાં છે એમ કહેવામાં બહુ ખોટું નથી. હિંદમાં સોદાગી વખતે વેચનાર ખરીદનારને છેલ્લેવા મથે છે અને ખરીદનાર વેચનારને છેલ્લી લેવા ધારે છે; એવા પ્રસંગ કંઈ એછા જોવામાં આવતા નથી. એક માણસ છત્રો ખરીદવા નીકળે છે તે ખરીદી દરમ્યાન વેચનાર અને ખરીદનાર કેટલે પ્રકારે જુકો જોલે છે તે વચ્ચે નજર કરીએ. છત્રો ખરીદનાર માણસ હુકાને જઈને છત્રોનો ભાવ ન પૂછતાં ચપ્પુ કે કાતર ખરીદવાનો વિચાર બતાવે છે. (અસત્ય નં. ૧) આમ આડકતરી

રીતે ભાવ પૂછવામાં કંઈક હેતુ સમાયેલો હોય છે. પોતાને અમુક વસ્તુની ગરજ છે એ વાત વેચનારના ધ્યાનમાં ન આવે તેની તે ખાસ સંભાળ લે છે. કારણ કે તેમ થવાથી વેચનાર કદાચ વધારે ભાવ બતાવે તેવી ખરીદનારને દેહશત રહે છે. પછી તેને બતાવેલું ચરેપુ મનગમતું નથી એવો ડાળ કરે છે. (અસત્ય નં. ૨) અને કદાચ બેચાર માસ પછી છત્રીની જરૂર પડશે એવું વેપારીને બતાવવાના હેતુથી છત્રીનો ભાવ સહેજ પૂછે છે. (અસત્ય નં. ૩). દુકાનદાર ત્રણ પીચા ક્રીમત બતાવે છે. ખરીદનાર આવી ગેરવ્યાજી ક્રીમતને હસી કહે છે અને એક રૂપિએ છત્રીની માગણી કરે છે. દુકાનદાર ઘરાકની માગણી તુરંતજ કરી નાંખે છે; છતાં ક્રીમતમાં અર્ધો રૂપિઆ એણે કરે છે અને સોગંદપૂર્વક એથી એણે ભાવે વેચવાની ના પાડે છે ખરીદનાર રૂપિઆને બદલે દોઢ રૂપિઆ માંગે છે અને પ્રાંતસાપૂર્વક એક પાંચ પલ્લુ વધારે આપવા ના કહે છે (અસત્ય નં. ૪). અહિં મોઢો અટકતો હોય એવો ભાસ થાય છે. દુકાનદાર છત્રી વેચવા ઇચ્છતો ન હોય તેવા ડાળથી તેને દુકનમાં મૂકી દે છે અને ખરીદનાર છત્રી લેવાને ઇચ્છતો ન હોય તેમ ચાલવા માંડે છે. (અસત્ય નં. ૫) ખરીદનાર થોડું ગાઢીને દુકાન તરફ પાછો ફરવાની તૈયારીમાં હોય છે એટલામાં ઘરાક બેઠો રહેશે એવી બીકથી દુકાનદાર મોટેથી ખૂસ પાડે છે કે “એ રૂપિઆમાં લઈ લેજો, શેડ.” ખરીદનાર મનમાં ખુશ થતો થતો પલ્લુ બદારથી એકરકારી બતાવતો દુકાનપર આવે છે અને પોણાં રૂપિઆ માગણી કરે છે. દુકાનદાર છત્રી ન બાંધે આવી દે છે અને પૈસા પેટીમાં મૂકના મનમાં ખુશ થાય છે કે અર્ધો કલાક બેઠે દોઢ રૂપિઆ વેચેલા માલના પાંજા બે લખવા છે.

આ ખરીદીનો મોઢો પૂરે થતાં મુખીમાં ખરીદનાર તરફથી પાંચ વખત અસત્ય બોલ્યો અને વેચનાર કેટલીયાર અસત્ય બોલ્યો

તેની તો આપણે ગણતરી કરી નથી. આવા પ્રસંગો મુખ્યત્વે કંટલરી બજારમાં ફરનારને સહજ દૃષ્ટિગોચર થાય છે.

કેટલાક સમજી અને આગરુદાર વ્યાપારી-એએ એકજ ભાવે માલ વેચવાની પદ્ધતિ હાલ સ્વીકારી છે; પરંતુ તે પદ્ધતિનો વિશેષ ફેલાવો વ્યાપારી મંડળમાં થશે ત્યારેજ વ્યાપાર-ઉદ્યોગમાં પરસ્પર વિશ્વાસ વધશે.

હજરતી પ્રજામાં ખીલના ગુણની કદર કરવાની શક્તિ આવે તેમજ આત્મગૌરવનું તેને બાન થાય એવી ધાર્મિક અને નૈતિક કેળવણીની હિંદમા કંઈક જામી છે; એ અરેખર શોચનીય છે. પરંતુ સતોષ માનવા જેવું છે કે હિંદમા કેળવણીનો પ્રચાર વધતો જાય છે અને જો તે પ્રકારની કેળવણી થોડે ઘણે અંશે પલ્લુ આ ગુણે ખીલવા વગર રહેતી નથી.

ફક્ત પૈસા કમાવાના હેતુથી નહિ પલ્લુ પોતાના દેશની સમૃદ્ધિ ખીલવવાની ઉત્તમ ઇચ્છાથી સ્થપાયેલી ઔદ્યોગિક સંસ્થાઓ ત્યારે હિંદના પ્રત્યેક ગાડામાં અને શહેરમાં જોવામાં આવશે ત્યારે હિંદના સદ્ભાગ્યની ઉપા પ્રકાશશે.

BANANAS AND BANANA FLOUR

A Jamaican Industry.

કેળાં અને કેળાંનો લોટ.

જમ્બેકામાં સ્થપાયેલો એનો ઉદ્યોગ.

હિંદના ખાવાનાં ફળોમાં કેળાં સાધારણ ફળ છે. અને દુર વાંચ્ય કેળાના બાગ સિવાય આખા હિંદમાં તે ઉગાડવામાં આવે છે. કેળાના બાગમાં ખીલ કરતાં ખાસ ત્રણ ગુણો છે. એ જલસીમી જગી નીકળે છે. જલસીમી પાકે છે અને ઘણો સારો પાક આપે છે. એક એકરે કોઈ ખીલ ફળોનાં ચા ધાન્યના પાકના કરતાં એક

ચરેત્રીક શીતજમી બોર્ડોનો આપેલો આ છે

એકર કેળાના પાકથી ઘણી વધારે સંખ્યાને પોષણ મળી શકે છે. હાલમાં મી. કંગડયુ ફેસેટ તરફથી કેળાં તેની ખેતી, બેંચલી, અને તેના વ્યાપારીક ઉપયોગો એ વિષય પર એક પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઘઉંના વાવેતરમાંથી જ્યારે એકર દીઠ ૨૦૦૦ રતલ ખોરાક નીકળે છે અને ખાટા માંથી ૪૦૦૦ રતલ ત્યારે કેળામાંથી ઓછામાં ઓછા ૨૪૨૦૦૦ રતલ પાક ઉતરે છે અમેરીકામાં કેળાંનો ઉપયોગ ખાવાનાં ધાન્ય બેટલો કરવામાં આવે છે.

હાલના વર્ષોમાં વેસ્ટ ઇન્ડીઝથી ઇંગ્લેંડ તથા ખડ ખાતે એની બહુ મોટી નિકાશ કરવામાં આવે છે જમખંડા કેને કેળાંનું મુળ વતન જેવું ગણાય છે ત્યાં કેળાની નિકાશી વ્યાપારની જે ત્વરિત ખીખરણી થઈ છે તે ઘણી સંતોષકારક છે. આજથી પચાસ વર્ષ પર જમ્બેકાથી આ માલની નિકાશ લગભગ ૭૦૦ પૌંડ ની કરવામાં આવતી જે વર્ષી તે સન ૧૯૧૨-૧૩ નાં ૧૨૪૧૦૦૦ પૌંડ બેટલી થઈ.

જેમ્બેકોનો દાખલો લઈ હિંદ કે જ્યાં એ કુળની બુદ્ધી બુદ્ધી જાત પુષ્કળ જથ્થામાં-ઉગે છે તે પણ એ માલનો સારો નિકાશી વ્યાપાર ખીલવી શકે એ શું અશક્ય છે? મુખ્ય ખોટ માત્ર લઈ જવા માટેનાં બેઈએ તેવાં સાધનો ન હોવાની છે. દરિયા પરથી લઈ જતાં એને ઠંઠક સંભારી એરડી-મેમાં બહુ સુલભ રાખવાં બેઈએ અને જેમ્બેકોનો વેપાર એ માટે ખાસ સગવડ હોય એવાં બહાણો મારફત થાય છે વળી કેળાંની લુભને ક્યે વખતે કાપી એ આપણા દેશીઓને શીખવાનું છે, પણ એ બેઈપાર બહુ સારી રીતે ખીલવી શકાય એવો છે તે નિશ્ચય છે.

સને ૧૯૦૮ ના અમેરીકન કોન્સ્યુલર રિપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે તેમ એ કુળ હિંદમાં પુષ્કળ છે અને તેની પરદેશ ખાતે ખપત થવાની જરૂર છે અને એ સાહસને સારો ટેકો આપવાને પુરતાં નાણાં ઉભાં થાય તો યુરોપના કેળાંના બેઈપારનો સારો લાભ

હિંદ હસ્તે થાય અને તે કાયમ રહે એવી આશા રાખવી વ્યર્થ નથી.

ઉપર જણાવેલી નમ્બર સ્ટીમરમાં નહિ મળી શકતી હોય તો તે વિના દરિયા પર એ કુળ કેવી રીતે લઈ જવાં તેને લગતા અખતર કરવામાં આવ્યા છે એ બિના અને જણાવવી ખામ જરૂર છે. ઉપર જણાવી ગયા તે પુસ્તકમાં મી ફેસેટ “જનરલ ડી. એગ્રીકલચર ટ્રોપીકલ્સ” નામના પત્રમાંથી ઉતારો લઈ જણાવે છે કે કેળાં સુકાઈ ગયેલી લીલના ભુકામાં પેક કરી બહુ સંતોષકારક રીતે દરિયા પાર લઈ જઈ શકાય છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે કેમ્બેન્સમાંના કેટલાક વાવેતરોના વહીવાટદારને આવા અખતરમાં બહુ સારી મફળતા મળી છે. જેઓ હેમબર્ગની ખબર માટે કેળાંને બહુ સારી રિથિતિમાં મોકલી શક્યા હતા.

વળી જણાવવામાં આવ્યું છે કે નાતાલમાં ઘણાં વર્ષો સુધી વ્યવસ્થિત અખતરો કરવામાં આવ્યા છે અને એવું ત્યાં ધારવામાં આવ્યું છે કે સારાં સુકાયેલાં મકકાઈનાં છાલ કેળાં યુરોપ લઈ જવા માટેના માધની તરીકે સુકીલીલના ભુકાના કરતાં વધારે યોગ્ય છે. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે બેઈપાર માટે સારા મોટા જથ્થા આ ચલાવવામાં આવ્યા હતા તેથી પરિણામે સંતોષકારક સાબીત થયાં છે અને એવું જણાયું છે કે મકકાઈના છાલાંમાં અલગ રહેવાના તથા શોષક ગુણો હોય તે ઘણાજ અનુકુળ છે.

એમ છતાં પણ હિંદથી યુરોપ ખાતે એ કુળનો મોટો નિકાશી વ્યાપાર કરવાની શક્યતા બે કાલ્પનિક દેખાય તો આ દેશમાં એ કુળના સંખ્યામાં એક બીજા ઉદ્યોગ પર વધુ સાડું ધ્યાન આપવા જેવું છે તે કેળાંના લોટના ઉદ્યોગ વિષે છે. આ ઉદ્યોગ જેમકામાં વધુ અને વધુ ખીલતો જાય છે અને આ દેશમાં એ ઉદ્યોગ ખીલવી ખાસ કરીને હુકાળના વખતમાં ઉપ-યોગી થઈ પડે એવો ઉત્તમ ખોરાક એથી પુરો પાડવા તથા એનો મોટો નિકાશી વ્યાપાર

ખીલવવા આપણે શા માટે પછાત સેક્ટર જોઈએ? કેળાનો લોટ બનાવવામાં જેમકામાં જે રીત વાપરવામાં આવે છે તે ઘણી સહેલી છે કેળાનું કદ પુર પુર થઈ રહે ત્યારબાદ તે પાકે તે પહેલાં એવો તેમાંથી લોટ બનાવવામાં આવે છે લીલા કેળાઓની છાલ ઉતારવાનું મુશ્કેલ છે પણ પાચ ગીનીટ સુધી તેને ઉકળના પા લીમાં નાખવામાં આવે તો છાલ ઝેવાઈથી તિતી નય છે છાલ ઉતારી તેને તડકામાં સુકવવામાં આવે છે અથવા નેમ્બોને પાણીનો જથ્થો ૭૦ પ્રકાથી મુકાઈ ૧૫ ટકા જેવો થવા માટે તેને તડકામાં મુકવામાં આવે છે યા કેઈ પ્રકારના સુકાવનારા યંત્રમાં મુકવામાં આવે છે વળી જે પ્રજાન દુકડા કરીને સુકવવામાં આવે તો ૪૫ થી ૫૦ મુકાઈ જાય છે જ્યાં જ્યાં રાખ વાનું મ છે તે એના કમ્પ લોખંડના ચપુથી ન થવા જોઈએ કાળજી તેથી ને કાળા પડી જાય છે પણ એ માટે નીકળના ચપુએ યા વામના માગ અપુ મનાવી વાપરવા જોઈએ જેમના જોડાને એની છાલ ઉતારી કેળાની નાની નાની ચીરીઓ કરી તડકામાં પથરા પર મુકાવે છે એક દિવસના તાપથી તે સુકાઈ શકે ત્યારબાદ તેને જલમાં નાખી દળવામાં આવે છે અને પછી લોટ ચાલી નાખવામાં આવે છે એમ જ નાવવામાં અનુ છે કે કેળાની જે લમમાંથી ૧૦ કુવાઈ (લગભગ ૭૦ મણ) લોટ નીકળે છે એ લોટ ઘોળા અને ઝેવાઈથી પચી શકે એવા હોય છે જે કાળ સુકવવાની સહેલ મા મહેલી રીત તડકે નાખવાની છે પણ દવાના અયોગ્ય પ્રમણને નીચે આ રીત કામ લાગતી નથી અને તેની બીજી રીત વાપરવી પડે છે વધારે ગરમી લાગવાથી એના ત્વાહ તથા ૩ ને નુકસાન પડેલો છે એથી અરમ રીત વધુ અગ્ર દાયર્મ વાપરવાની છે

જેમ મા જીએ પ્રક વચાન પાનુ ખી લને જાય છે તે કેળાને મુકાઈ કુકડી કેળા બનાવ વને જ્યાં છે કેળાના લોટ બનાવવા માટે જેથી રીતે કેળા મુકવવામાં આવે છે તેથી રીત આ માટે પણ મુકવવામાં આવે છે કે ૨ નાન એટલે જ કે કુકડી કેળા બનાવવા માટે લીલા નહિ પણ પાંચ કેળા વાપરવામાં આવે છે અને આખા મુકવવામાં આવે છે જેમકાથી અને ૧૬૧૨ ૧૬૩૦ ૭૮૦૦ પાંડી નિમનના ૬૩૦૦ ટામ એ આખા કુકડી કેળા નિ યા કરવામાં

આવ્યા હતા અને આ ઉદ્યોગ સ્થાપવાનો વધુ એક કાયદો એ છે કે એથી નાના નાના સુમખાઓ જે મુળસ્થિતિમાં નિકાશ કરવા માટે યોગ્ય હોતા નથી તે સાગ કામ ન્યાગી જાય છે આ કેળાની ખપત યુરોપખંડ પર ઘણી છે સુખડીઓને પેતાના ધધામાં એ ખાસ કામ લાગે છે વળી ઘણા લાખા વખત સુધી ખગડયા વિના રહી શકે એવો એનામાં ખાસ ગુણ હોય છે કેળાને સુકાવવાની રીત હિંદમાં વહન અત્યંત નથી જ થાણા છવાના અગાશી ૧૩માં આ રીત ખાસ જાણીતી છે અને ૧૯૧૧ના હિંદના એક વચારલ જરનલ વાલ્યુમ ન. ૬ મા કેળા સુકાવવાની રીતના વિગત આપવામાં આવી છે નાખવી કેળા સુકવવા માટે જ્યાં માગ હોય છે એ જામનીના હોય તો પણ પુરેપુરા વધી રહે ગરમી તેને કાપવામાં આવે છે સુમખાઓ કાપી ઘેર લાવે માદડીની લખવડું લાકાર વખાડે કરીને તેમાં બનામાં આવે છે ઘણું ખડું ધરના મધ્ય ભાગમાં ભરવામાં આવે છે જેથી હવા અને તેથી આગી લાગે નીચે ધામ પાથરી તેના ૧૨ કેળાની લુખાની થપીઓ કરવામાં આવે છે ૬૦૦ લિટર ટાપા પાહડા પાથરવામાં આવે છે જેથી ગરમી લાગે એક જગ્યામાં ૧૦૦ થી ૧૫,૦૦૦ કેળા રાખવામાં આવે છે ત્રણ દિવસ પછી કેળા પીળા પડે એટલે તે વખાઓ ખડા કાઢવામાં આવે છે ત્યાર બાદ પાકતી લુખા ગામની બહાર તેને માટે તૈયાર કરવી જ્યાં પર લાવવામાં આવે છે એમની ને મળત કરવામાં આવે છે અને તેના પર ગાયનું છાણ તથા પાણીથી લીપન કરવામાં આવે છે તે સુધી પછી તેના પર મડી પાથરી કેળાની છાલ ઉતારી વડું જાને લાગત મધ્ય ઉપર ગોઠ વડામાં આવે છે અને આખો વિસ આવી રીતે સુકવા પછી રાતના તેનો ઢગલો કરી સુખ કેળાના પાહડા તથા સાંડીથી આખી રાત વિતાવી ગળે છે આવી રીત ત્રણ દિવસ થી બાદ વેચવા માટે તૈયાર થાય છે એના છુટક બે ૪ લગભગ આ આનાના રતવ અને જ્યાં ખંધ લગભગ પોણાસા આનાના રતવ લેજે હોય છે એનું કંડવાય છે કે મારી રીતે સુક થતા કેળા ૬ મારીના સુધી મારા એ છે અગામી ૬ મારાથી વાર્ષિક નિપજ ૧૬૦ ૪૦ એટલે લગભગ ૭૭,૦૦૦ કે જેટલી હિંમતની થાય છે

એક નામે- ટાઈનની ચારી યી ઇનો મ્યા એવા મળ્યું ?

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકાંગના શુભ દર્શકો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. કુબવલી લેતા વીધાર્થીઓના ગળગળને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થએલી યાદદસ્ત શક્તીને પુનઃજેશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કરતુરી, અખર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ” લાહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. ખુબ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યુત શક્તિ આગેકુળ બતાવે છે સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂત્રાવને અટકાવી ગભરવાનને સુધારી તદુરતી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો નકલી માવથી ખુબ સાવચેત રહેજો.
કૌમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાં બંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,

નં ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુબંઈ નં ૨.

૧૧-૬

તારકા પના
OOTPRESS KAL Non Pay

સમ્મદ માલ ઓર સસ્તે દામ !!

છાપને કી, કાટને કી ઓર પફોરેટીંગ કી મશીને

મરીદને કે પહિલે નીચે લિખે પતેપર

દર્યાફત કીજીયેગા.

કૃષ્ણ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ=એજન્સી.

મેનસે હગલા, સ્ટેટ કાનૂની છાપને કી સ્વાહીકે સોલ એજન્સ

૧ બનંતવાહી, વચઈ નં ૨

એકે અવાજે જાહેરમાં આવેલી

કોઈ પણ પ્રકારે ખરાબ થયલા લોહીમાં સુધારો તથા વધારો કરવાને તેમજ અશક્તી, આળશ વીગેરે એવા તમામ ચિન્હોને દુર હટાવનાર

આયોડાઇઝ

સા સર્પ રિલા.

ક્રી બા. ૧ ના રૂ ૧-૪-૦ દપાલ ખસ્ય આના પ) “પ્રાઇસ લીસ્ટ” મંગાવી લાવો ક્રી. કે. ચોસ્ટેજ કંઈ પણ આપવું પડતું નથી

તા કે મહેરબાની કરીને અમારું ઠેકાણું બરાબર લખવું.

રેખે એન્ડ કુંપની,

ખત્તરગાળી, પો દાલખાદેવી-મુબંઈ

૮ કે તમારો એડ્રેસ મોકલો ત્યાં આ પત્રમાં જાહેર બંધાર વાચ્યાનું તેમાં જણાવે

ધર બેઠાં દરદર્થી કેમ છુટવું એ શીખવું હોય તો રૂપીઆ
પાંચ (૫) તથા દરદીનો ફેરો નહિ તો હથેલીના
છાપા મોકલો ! લાભ લ્યો.

યોગવિદ્યાભુષણ

આ છુપી રીતે
વાપરી શકાય છે.
લાભ ન થાય તો
પૈસા પાછા
મળશે !

ૐ સુરતકર

પઠિરૂપ્ય યંત્ર વા
પરી ઘણા નામ-
રદીવાલા હુક
સુદતમાં સારા
થયા !

ને મળો સેંકડો દરદી સારા થયા છે કેમ
પણ સલાહ બે આનાની ટીકીટ
મોકલી મંગાવી લ્યો

યંત્રની
કોમત
|| રૂ. ૫૦ છે.

૭૦-તાર ઓફીસના નાકા ઉપર કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

DO YOU REQUIRE

FINISHING OIL

HERE IT IS READY FOR YOU

THACKER'S "FINISHING OIL."

This oil will mend every defect in
finishing and will satisfy you
in every respect.

Ask for the quotations & free samples.

MANUFACTURERS

THE INDIAN SOAP & MANTLE
WORKS LIMITED

(MATERIALS) BOMBAY.

(ગરમીના દીવસમાં ખાસ
વાપરવા માટે)

ઠકરનો કપુરનો સાણુ

ઉત્તમ છે.

આ સાણુ વાપરવાથી પરસેવાની ગંધ ખીલ-
કુલ આવતી નથી, અને અણધારે વગેરે ગટી
લાય છે.

મળવાના ઠેકાણું—

દરેક સ્વદેશી સ્ટોર્સમાં તથા દરેક આબરૂદાર
હાનદારો પાસેથી મળશે.

એમ. ઠકર એન્ડ કું.
માટુંગા, મુંબઈ.

સ્વદેશી મેન્ટલ, ટ્રીટસન હાઈડ્રેના, તથા
બીજા દરેક જાતના મેન્ટલ બીલયતી દ્રવ્યો
યજ્ઞોગ સરવાં મળશે.

જનતાવનાર—શ્રી કુન્દીયન મોપ એન્ડ
મેન્ટલ વર્કસ કું. (માટુંગા, મુંબઈ.)

૨ કાયુ' ૩ તથા ધાતુને લગતા સાંચાકા-
મની નિકાશ. ક્રાન્સ, રસીયા (ખાલ્દીક બંદરો-
સિવાય), ર્પેઈન અને પોરચ્યુગલ સિવાયનાં
યુરોપનાં દરેક પરદેશી બંદરોએ કરવાની મનાઈ
કરવામાં આવી છે

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી તા. ૧૫
મી ૧૯૧૫ ને રોજ એક જાહેરનામું બહાર
પાડવામાં આવ્યું છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું
છે કે (૧) દવાઈ તથા બ્હાડકાપને લગતા દરેક
જાતના માલની નિકાશની મનાઈમાંથી ઝેરકચુલા,
દીવેલી, રાઈ, અળસી અને તેનાં તેલોની મનાઈ
કાઢી નાંખવામાં આવી હતી, તેમાં વધારો કરી
આ જાહેરનામાથી સુનામખી, મેંગનેસીયમ
મલફેટ, અજમો, કરિયાતુ, યુફોરબીયા પીલ્યુ-
લીફિંગ, વરીયાળી, તથા સુવા તથા ગુંદરની
મનાઈ કાઢી નાંખવામાં આવી છે.

(૨) દવાઈ તથા બ્હાડકાપને લગતા માલો
તથા જથ્થાની નિકાશ માટે અમુક છુટ આપ-
વામાં આવી હતી તેના સંબંધમાં આગલી યાદી
ઓમાંના “ જમીનમાર્ગે નિકાશ કરવામાં
તે સિવાય તથા સીન્કોનાની છાલ તથા સુનામ-
ખીની યુનાઈટેડ કીન્ગડમ ખાતે નિકાશ કરવામાં
આવે તે સિવાય ” એ શબ્દોને બદલે નીચેના
શબ્દો રાખવામાં આવ્યા છે, “ જમીનમાર્ગે
નિકાશ કરવામાં આવે તે સિવાય તથા સીન્કોના-
ની છાલની યુનાઈટેડ કીન્ગડમ ખાતે નિકાશ
કરવામાં આવે તે સિવાય તથા સુખડ અને
કલમકાયલી (Calomel) ના મુળીયાંની
યુનાઈટેડ કીન્ગડમ, બ્રિટીશ સંસ્થાનો, ક્રાન્સ
અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરીકા ખાતે
નિકાશ કરવામાં આવે તે સિવાય.”

નામદાર હિંદ સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ
ખાતા તરફથી મળેલા
કૉન્ટ્રેબૅન્ડ માલોની તારની એક નકલ હમને
યાદીમાં વધારો.
એમાં જણાવવામાં આ-
વ્યું છે કે એબસોલ્યુટ અને કન્ડીશનલ કૉન્ટ્રે-
બૅન્ડ માલોની યાદીમાં બાદશાહી જાહેરનામાથી
નીચે મુજબના મુદ્દાના વધારા કરવામાં આવ્યા છે.

“ સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ તરફથી નીચે મુજબ-
નો તાર મળ્યો છે, તા. ૨૭ મી મે ને રોજના
બાદશાહી ઠંડરાથી એબસોલ્યુટ કૉન્ટ્રેબૅન્ડ મા-
લોમાં નીચે મુજબના વધારા કરવામાં આવ્યા છે.

ટોલ્યુઓલ (એક જાતનું રસાયણ) ગમે
તેમાંથી કાઢવામાં આવ્યું હોય તથા તેનાં મિશ્રણો.
લડાઈનાં હથિયારો બનાવવામાં વાપરવામાં
આવે એવાં ચરબ યા બીજાં યંત્રો યા યાંત્રીક
ઓબ્જેક્ટો.

લડાઈમાં ઉતરેલા રાંજ્યના દેશમાંની કોઈ
પણ જથ્થાના યા યુદ્ધસ્થળના વિસ્તારમાંની
કોઈપણ જથ્થાના નકશા યા પ્લેન (૪ માઈલના
એક ધ્રુવના પ્રમાણમાં યા તેનાથી મોટા
પ્રમાણમાં) યા તે નકશા યા પ્લેનની છબી યા
પીકચર.

તા. ૨૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૪ ના ઠંડરામાં
કન્ડીશનલ કૉન્ટ્રેબૅન્ડ માલોની યાદીમાં અળસીના
તેલોનો વધારો કરવામાં આવ્યો છે.

મુખબના કરતમ્સ કલેક્ટર તરફથી તા.
૨૮ મી મે ૧૯૧૫ ને રોજ હમને જણાવવામાં
આવ્યું છે કે રસીયા અને ક્રાન્સ જે જે માલો
નિકાશ કરવા દેવામાં આવે છે તે માલો ઇટલી
પણ મોકલવા દેવામાં આવશે અને તે માટે
નિકાશને લગતા લાઈસન્સ તેઓ (કરતમ્સ
કલેક્ટર) તરફથી આપવામાં આવશે એમ
નામદાર હિંદી સરકારે ફરમાવ્યું છે.

નામદાર હિંદ સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ
ખાતા તરફથી તા. ૧૪ મી મે ૧૯૧૫ ને રોજ
૧૫૪૨-૧૫૪૭ ડબલ્યુ નંબરનું એક જાહેરનામું
બહાર પડ્યું છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે
રસીયા અને ક્રાન્સ સિવાય યુરોપ યા ભુમધ્ય
સમુદ્રપરના કોઈપણ પ્રદેશી રથોને માલ નિકાશ
કરવા માટે ડેકલરેશન ઓફ અલ્ટીમેટ ડેકલરે-
શન યાને છેવટ માલ કયાં પહોંચાડવા ધારેલો
છે તેને લગતા પ્રતિજ્ઞાપત્ર આપવો પડશે.

બ્રિટીશ પ્રાઇઝ કોર્ટો સમક્ષ ચાલેલાં
કામકાજોના સંબંધમાં
બ્રિટીશ પ્રાઇઝ એક છાપાજોગી ખબર
કોર્ટો સમક્ષ ચા- નામદાર હિંદ સરકારના
લેલાં કામકાજો. વેપાર ઉદ્યોગ ખાતા તર-
ફથી તા. ૨ જુનને
કિને બહાર પાડવામાં આવી છે.

લન્ડન ગેઝીટમાં નીચે મુજબનું પ્રગટ
થયલું લખાણ બ્રિટિશ પ્રાઇઝ ખબર માટે અત્રે
છાપવામાં આવ્યું છે.

‘માલ્ટા પ્રાઇઝ કોર્ટમાં સ્ટીમર
કારાઇમેન્ચોસના સંબંધમાં કામકાજ ચાલ્યું
હતું જેમાં એ સ્ટીમર જપ્ત કરવાના સંબંધમાં
કરવામાં આવેલા હુકમના સંબંધની અપીલ
એવી લેવામાં આવી હતી. સ્ટીમર એલેક્ઝાન્ડ્રી
ફીલ્પ્સ કેવનીઝેલોસના અમુક ભાગના માલના
સંબંધમાં માલ્ટાની બ્રિટીશ પ્રાઇઝ કોર્ટ સમક્ષ
કામ ચાલ્યું હતું. એ સ્ટીમરમાં જેઓનો માલ
હોય અને જેઓને તે મેળવવાની ઇચ્છા હોય
તેઓએ તુરત અરજ કરવી.

સ્ટીમર નેવીગેટોરના અમુલ માલના
સંબંધમાં જ્યારેટ્ટરની પ્રાઇઝ કોર્ટમાં કામ
ચાલનાર છે.

કેટલીક સ્ટીમરોના સંબંધમાં બ્રિટીશ પ્રાઇઝ કોર્ટોમાં થયેલા ઠરાવો.

	પ્રાઇઝ કોર્ટ.	સ્ટીમરનું નામ	કયા દેશની.	ચુકાદા.
કૉમનવેલ્થ ઑફ ઑસ્ટ્રેલીયા	કવીન્સલૅન્ડની વડી અદાલત	પ્રીન્સમીગીસમન્ડ	જરમન	આગબોટ અને માલને વધુ હુકમ મળે ત્યાં સુધી, અટકાવી રાખવા.
હોંગકોંગ	હોંગકોંગની વડી અદાલત	પકલાટ	જરમન	આ સ્ટીમર જપ્ત કરવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો.
ઇંગ્લંડ.	ઇંગ્લંડની વડી અદાલત	કૉનકેડેરો	ઑસ્ટ્રીયન	આગળ ચાલેલા કામ કાજ પરથી આ સ્ટીમરને જપ્ત કરવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો તે સામે પ્રિવી કાઉન્સિલ ની જયુડીશીયલ કામટી ને અપીલ કરવા પરવાનગી આપવામાં આવી હતી.
"	"	હેરગોર્લ્ડન્ડ.	જરમન	"
"	"	ગ્યુટન હેટસ	"	પ્રીવી કાઉન્સિલની જયુડીશીયલ કમિટીને તાજ તરફથી અપીલ કરવાને લગતી કલમો રજુ કરવામાં આવી હતી.
"	"	ફ્રેડ એલ રહેમાન	ટર્કીશ	સ્ટીમર જપ્ત કરવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો.
"	"	હેફ્રે એલ રહેમાન	"	"
"	"	કાસેદ કરીમ	"	"
"	"	મારીઆ	"	"
"	"	નીમત અલ્લહા	"	"

ગ્રાઉન મોએક ટાઇપ્સની મારી ડીઝાઇન કયા નેવા મળશે.

નામદાર મુખ્ય સરકારની.

ગવર્નમેન્ટ લેગેરેટરીમાં વિદ્વાન અગ્રણી ડાક્ટરે અમારી બનાવેલ બાદશાહી યાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઇઝ કરીને તેમાં કોઇ પણ બતતની સુકમાનકારક ચીજ નથી એવું સર્ટીફિકેટ આપેલ છે. અને એ ઉમદા રાજવંશી દવા અકસીર હોવાથીજ વિલાયતમાં પાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો, રાજ મહારાજાઓ, નવાઓ તથા દેશી અને ધર્મિજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ બહુ વખણાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

અનંગ વિલાસ.

જામે તે કારણથી યુમાવેલી તાકાત પાછી લાગે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાગે છે. આ ગજવંશી યાકુતી વીર્યવીક્રાન્તી તમામ બ્યાધી મટાડે છે અને રીય ઘટ્ટ બનાવી ખરું પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરદ ઇ આપનાર અને નબલા માણસને પણ બુવાનનો માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાલ લેવા અમારી ખાસ લલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈ પણ બતતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડણી એકના રૂ. દશ.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરની તાંકાત આપે છે. ખરૂ પુરૂષાતન લાવવા માટે આ લેપ ક્ષતેહમંદ ઇલાજ છે. આઉસ એકની ડણીના રૂપીયા આઠ તમામ દવાઓનું પોસ્ટખર્ચ જુદું.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતોરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

બ્રાહ્મિન પેપર જ્યાબંધ તથા છુટક કીશાયત મવશે રખર સ્ટેમ્પસ, સીલો, મોનોગ્રામો, ડાઇસ, પ્લેકસ વગેરે એનથેવીગ કોમ કરી આપીશુ હરેક મકારનું છાપવાનું તથા છુક બાઇન્ડીંગ કામ કરીશુ.

મુખ્યમાં મલતા દરેક માલ, જ્યાબંધ તથા છુટક બજાર લાવે ટુંક કમીશનથી મોકલીશુ તથા દરેક બતતનો માલ વેચાવી આપીશુ.

વેચવાનો છે. તમને નવો ગુજરાતી રેમોગટન ટાઇપ રાઇટર, વાજબી એક્સસ્વીકારીશુ વધુ વિગત માટે કાર્ડ લખવે બતે મઢીશુ.

હોમી શોરાબજી ભાનભ.

૨૭, દ્રીનિતી સ્ટ્રીટ, મુખ્ય.

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આંખના અસખ્ય દરદો માટે

જેવાં કે શોર્ટ સાઇટ, રતાંધળાપણું, આંખની ગરમી, આંખનું ફુબવું, રતાશ, કઢણ, આંખ પડવી અજવાળાથી અંબઈ જવું, પાંપણોનું ખરવું, પાણીનું ઝરવું, ટુંકે મુદતમાં પડેલાં કુલાં, નજલો વિગેરે તમામ દરદને આ સુરમો જડમૂળથી નાશ કરે છે.

કિંમત—નંબર ૧ તોલા ૧ ના રૂ. ૧૦ નંબર ૨ તોલા ૧ ના રૂ. ૪

નંબર ૩ " ૧ નો રૂ. ૧૧

ઇસાજીમુક્તા ઇશમાલજી અતરીયા.

ઠે. કુલ બજાર, જામનગર. (કાઠીઆવાડ).

ભાવનગર એજન્સી.

મુકાદ્દમો અને કમીશન એજન્ટો

ભાવનગર, કરાંચી, કચ્છમાંડવી તથા માંગલોર લાઇન
મલબાર કોસ્ટના બંદરો ઉપરાંત મદ્રાસ તથા કલકત્તા લાઇન
રંગુન, સાંગાપુર તથા ચીન, જાપાન લાઇનો ઝાંઝાબાર તથા
દક્ષીણ આફ્રીકા લાઇન એડન, પરશ્ચીમ ગલ્ફ તથા વિલાયત
લાઇન વગેરે તમામ લાઇનો ઉપરાંત દુન્યાના કોઇ પણ બંદરોમાં માલની
આવકે જાવકે તથા ટ્રાન્શીપ કામ નિયમિત અને માફક દરે કરી
આપવામાં આવે છે.

લાવ માટે : પુછો.

મેનેજર.

ભાવનગર એજન્સી, ખાંડ બગર, મુંબઈ.

પી. ગોમ્સ એન્ડ

કુંપની.

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

જે લોકો બીજા ઠેકાણેથી પોતાનો
સારો પોરત્રેટ મેળવી નહીં શક્યા હોય
તેઓને અમારે ત્યાં એક સીટીંગ આપ-
વાની ખાસ અરજ કરીએ છીએ, અને
તેઓએ આગલા ફોટાઓ ગમે ત્યાં પણ
પડાવ્યા હોય, તોપણ અમે જીવતા
જેવાજ પોરત્રેટ પાડી આપવાની ખાત્રી
આપીએ છીએ.

શું જુઓ છો ?

જે તમારે ખસા જોવાનો બહાર જોવો હોય તો—

આમે તૈયાર
અનેક સર્ટિફિકેટો માગ્યાં છે.

ખાસ વનસ્પતિમાંથી બનાવેલી શુદ્ધ દવા.

અમારી પેટન્ટ, દેશી દવાનું સેવન કરનારી શોરીન
વારમાં અલૌકિક ફાયદો થાય છે. અમારી દવા વધારે
ઉપયોગી હોઇ મુશ્કેલ કિસ્સે વચવાયું અમારે નક્કી
કયું છે.

ટોનીક જીવન ચુટીકા—શરીરના અનેક રોગોને
નાશ કરી સૌંદર્ય વધારી અદ્યત્ન ફાયદો કરે છે. કીમત
બાટલી એકરો રૂ. 1.

રોચલ આમ—માથુ દુખવું, શરદી યવ્વી અને
કળતર તેમજ માથાનો બીભ દરેક રોગ ઉપર આ આમ
અત્યુત્તમ છે કીમત રૂ. ૦-૮-૦

તાવ નવારણ ચુરણ—એકાતરીએ, ટાઢીએ,
તેમજ બીજા દરેક નવના તાવ ઉપર આ ચુરણ અક-
સીર છે. કીમત રૂ. ૦-૬-૦

દરાજનો મલમ—અમે તે નવની દરાજ ઉપર
આ દવા વસવાથી તેનો મૂળમાંથી નાશ થાય છે.
કીમત બાટલી એકરો રૂ. ૦-૪-૦

એજન્ટો લેઈએ છે લખો. આ મળે—

નારાયણ બીકડીંગ, બીજે માળે } આઈ. જે. મીસ્ત્રી.
ગીરઆમ બેંગ રોડ—મુંબઈ નં ૪.

હિંદી તારખાતાં તરફથી મળેલાં જાહેરનામાં.

૧. (તા. ૨૫ મી મે ૧૯૧૫) - ઇટલી અથવા ઇટલી મારફતના વ્યવહાર માટે ડીક્ડ તારો લેવામાં આવશે નહિં.

૨. (તા. ૧ લી જુન ૧૯૧૫) - ઇટલી તથા તેના સંસ્થાનોમાં તાર મોકલવા માટે શીરનામા નરીકે હું તામ્ના શીરનામા ચાલશે નહિં તથા Reply Paid, Express, Express Paid, Express Paid Telegraph, Express Paid Post, એ સિવાય, ટેલી ગ્રાફ અને ગાઇડની ૧૭૪ મી કલમમાં જણાવેલ શબ્દો તથા નિશાનીઓ ટંકામાં લખાશે નહિં અને ફક્ત ફ્રેન્ચ ભાષામાં લખવા પડશે.

(૩ જુન ૧૯૧૫) ડેન્માર્ક મોકલવા માટેના તારમાં રજીસ્ટર કીધેલાં ટંકાં શીરનામા કરી શકાશે.

(તા. ૬ જુન ૧૯૧૫) સુઅઇ, કરાંચી, મદ્રાસ, કલકત્તા, રંગુન, વીક્ટોરીયા - પોર્ટ અને પોર્ટલેન્ડના વાયરલેસ સ્ટેશનો પરથી દરિયાપરની ફરીમરો પર મોકલવા માટે જાનમી તારો લેવામાં આવશે.

જરમનો તરફથી લડાઇની બંધીની જાણ સોમાં કરવામાં આવેલો ફેરફાર.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસના એલચી તરફથી પરદેશખાતાના સેક્રેટરીને જરમન સરકાર તરફથી જાહેર પાડવામાં આવેલી એક યાદી મોકલી ગાપવામાં આવી છે જેમાં લડાઇની બંધીની આગળ જણાવેલી ચીજોમાં નીચે મુજબનો વધુ ફેરફાર કરવામાં આવેલો જણાય છે.

મધળી જાતના હુથીઆર અને તના ભાગો.

દારૂગોળો (મધળી જાતનો).

તોપના ગોળાને પ્રવેશ ન કરવા દે એવાં

પીપો, લડાઇનાં લડીઆર

અંબસોદયુ ખાના, સામન પુરા પાડવાના કોન્ટ્રેબેન્ડ માલો. ડનાઓ, સર્ચ લાઇટો અને

તેનો સામાન, તોપની ગાડીના પોલ (દાંડા) જેને ઘોડા જોડે છે, તે હદ પારખ

નાનાં હુથીઆરો અને તના ભાગો શ્રીલંકા, ગ્લાસીસ, ફર્ફશક યત્રો. કાલપ્રમાણક યત્રો, નઉકાનાં હુથીઆરો, કપડાં અને લશ્કરી પોશાક, છન, ગાડાં ધમડવાના અને લડાઇમાં ઉપયોગમાં આવે એવા જનાવરો, અમલી જાતના લડાઇના ઘોડાના છનો, છાવણીને લગતી ચીજો અને તેનાં કોઇપણ જાતના ભાગો, જખતર, સીસુ, ચોરસુ, પતરૂં અથવા નળીઓ, કાંટેરી તારો અને તેને લગાડવા યા કાઢવાનાં એજાનરો, પતરાંની પ્લેટો, લડાઇનાં ગારકસ, સળગરીનો, હવાઇ વીમાનો, પવનપંખીઓ, બહુનો તથા સંઘળી જાતનાં હવાઇ યત્રો, લડાઇનાં હુધિયારો અને દારૂગોળા બનાવવાને લગતી ચીજો ચરજો, સુરંગના આટારો, કોલસો અને કોક, શણ.

ખોરાક, ઘાસદાણો અને તે વીગેરે ખવાડવાનો ખોરાક. કપડાં કન્ડીશનલ કોન્ટ્રેબેન્ડ અને લડાઇમાં વાપરી શકાય તેવાં આખાં અને અડધાં પગનાં છુટો જનાવરોનું ઉન, સોતું અને ચાંદી (સીકકાઓ સાથે), સરકારી નોટો,

ગાડાંઓ ખાસ કરીને મોટરગાડાંઓ, મોટરગાડાં-
ઓનાં ટાયરો, રબર, ગટાપરચા અને તેના
ખનાવેલા સામાન, રેલ્વેના સામાન, તારનાં
દોરડાં, તાર રહીત મોકલવાના તારના સંદેશાનાં
યંત્રો અને ટેલીફોનો લાકડાં, તેલ, ગંધક,
સલ્ફ્યુરીક એસીડ, અને નાઇટ્રીક એસીડ,
ઘોડાની નાળો અને તેને લગતાં ઓલારો.
વેલફામાઇટ, શીલાઇટ, મોક્ષીળ કેનાઇટ, ત્રાંબુ,
સેલેનીઅમ, કેળાલ, હેમેટાઇટ, કાચું લોહ,
મેન્ગેનીઝ, એલ્યુમીનમ, અને કાંસુ (ધાતુઓ).
સુરમાની ધાતુ, સલ્ફાઇડસ અને સુરમાની
ઓક્સાઇડો. ફેરો એલોય, ઘોડાના સામાન,
ચામડાં કેળવેલાં અને બીન કેળવેલાં (જે
ઘોડાના છત, લશ્કરી છુટ અને લશ્કરી
પોશાકમાં કામ આવે). ચામડાં, ગંગવાની
ચીન્ને, આગખોટો, મછવાઓ, તરતી ગોદીઓ,
ગોદીના ભાગો.

નામદાર હિંદી સરકારનાં વેપાર ઉદ્યોગ
ખાતા તરફથી એક
પ્રિટીશ હિંદમાંથી બહારનાચું તા. ૧૨. મી
ફેબ્રુઆરી માલોની બ્રુન ૧૯૧૫ને રોજ બહાર
નિકાશની મનાઈની પાડવામાં આવ્યું છે તેમાં
યાદીમાં સુધારો જણાવવામાં આવ્યું છે કે
મેન્ગેનીઝ અને વેલફામા-
ની નિકાશની મનાઈ કરવામાં આવી હતી તેને
બદલે નીચેના સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.
મેન્ગેનીઝ કાચી ધાતુની મનાઈ-સિવાય કે
ચુનાઈટેડ કીંગડમ અને ફ્રાન્સ મોકલવા માટે.

વેલફામા અને ટંગસ્ટેન યા ટંગસ્ટેનની
કાચી ધાતુ ચુનાઈટેડ કીંગડમ ખાતે મોકલવા
(સિવાય).

રશિયન સરકાર તરફથી બહાર પાડવા
માં આવેલી કોન્ટ્રોલ માલોની યાદી.

નામદાર હિંદી સરકારનાં વેપાર
ઉદ્યોગ ખાતાં તરફથી એક સરકારી યાદી
હાલ બહાર પાડવામાં આવી છે જેમાં જણા
વવામાં આવ્યું છે કે નામદાર શહેનશાહના
પરદેશ ખાતાના પ્રધાનને પેત્રોગોડ ખાતેના
નામદાર શહેનશાહના એલચી તરફથી નીચેલો
સંદેશો મળ્યો છે:- ૧૯૧૪ ના ડીસેમ્બર માસની
૧૪ મી તારીખે પેત્રોગોડ- તું જે સત્તાવાર
બુલેટીન બહાર પડ્યું છે તેમાં બાદશાહી હુકમ
પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે નીચે લખેલી વસ્તુઓ
અંબસોલ્યુટ કોન્ટ્રોલ તરીકે બહાર કરવામાં
આવી છે:- દરેક પ્રકારના હથિયારો દારૂ ગોળો,
તોપ ગોળા સલ્ફ્યુરીક આસીડ, તોપ ચક્રાવનાં
ગાડાં, લશ્કરી ગાડાં, લશ્કરી પોષાક, લાલવા
લઘજવા માટે કામમાં આવે એવાં જાનવરો
છાવણી માટેની વસ્તુઓ, ગખતર, નહીં
કુટાયણ ત્રાંબુ. હવાઈ વીમાનો ઈન્જાઈ.
કન્ડીશનલ કોન્ટ્રોલ તરીકે મનાઈ કરવામાં આ-
વેલી ચીન્ને નીચે મુજબ છે:- ખોરાકીની જાણરો,
જાનવરો માટે ખોરાકી, લુગડાં, સોનુ, રૂપું, તેલ,
લાકડાં, ગંધક, ગ્રીસરાઈન વીજેરે વધુ જણાવ-
વામાં આવ્યું છે કે એક અલગ રાજ્યનું
વહાણ જે શત્રુનાં બાર તરફ જાય તો તેને
પકડવામાં આવશે.

જે રશિયન સરકારને એમ માલુમ પડશે
કે એક દુશ્મનના દેશ અલગ રાજ્ય તરફથી
ખાતાનાં લશ્કરને માટે ખોરાકી મેળવે છે તો
દરિયાઈ કાકેલાનો પ્રધાન તેની સામે ઘટતાં પગ-
લાં લેવાનો અધીકાર ધરાવે છે. જ્યાં સુધી ઉપ-
રોક્ત ઠાનુન હસ્તી ધરાવે છે. ત્યાં સુધી જે એક
વહાણ કન્ડીશનલ કોન્ટ્રોલ માલની લાવ લઈ જ
કરે તો તેને જપ્ત કરવાની સરકાર મુનસફી
ધરાવે છે.

નવા ખાલોના ખાઈડાંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

(નવું મકાન બાંધે તેના બાબુભાઈ નાચે) (બાબુભાઈ આણંદજી મીણવાળા.) માંડવી (ખોળગલી સામે) મુખધ.

મહેનત-પૈસા ને વખતનો બચાવ	ખાત્રી માટે નમુનાઓ મુફત મળે છે	કાગળ-ખટપટ મીલકુલ નહીં
--------------------------	--------------------------------	-----------------------

મીણ (કાપરાઈ) તેલ વીગરે પદાર્થોથી બનેલી સહેલી (સ્વચ્છ) સસ્તી

(ગ્લાસમાં બાળવાની) સુર્ય-છાપ (ગ્લાસમાં બાળવાની)

મીણ-ખતી.

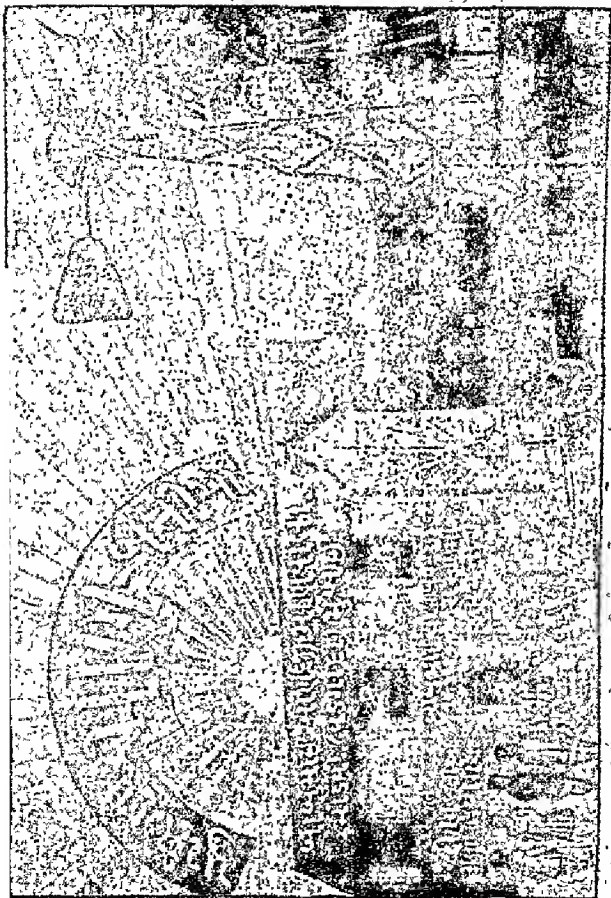
સફેદ ૪ કલાક (વધારે ઉઝસ)	પીળી ૬ કલાક (થોડું ઉઝસ)	સફેદ ૮ કલાક (સારું ઉઝસ)
૧૦૦૦ની પેટીના ૧૭ રૂપીઆ	૧૦૦૦ની પેટીના ૧૭ રૂ. ૧૦ આ.	૧૦૦૦ ની પેટીના ૧૮ રૂ.
ખડલમાં ૫૦ નાં ૧૪ આના	ખડલમાં ૫૦ નાં ૧૪ આના ૬ પાર્થ	ખડલમાં ૫૦ નાં ૧૫ આ.
૧ રૂપીઆની ૫૮	૧ રૂપીઆની ૫૬	૧ રૂપીઆની ૫૪

૬ કલાક લાલ વાટની (સફેદ) મીણ-ખતી. (ખાદ્ય વિઝસ)	
ખડલમાં ૫૦ નાં ૧૫ આના	૧૦૦૦ ની પેટીનાં ૧૮ રૂપીઆ
	૧ રૂપીઆની ૫૪

૧૦-૧૨ ઓસની (સફેદ) લાંબી મીણ-ખતી	દરેક બતવું પીછું-સફેદ વગર	લાલ-લીલી-પીળી ૨ ઓસ મીણ-ખતી.
તેની ગોટી કોન્સ્ટ્રી (ગ્લાસ સાથે)	મીણ.	તેની નાની કોન્સ્ટ્રી (ગ્લાસ સાથે)

જરૂરયાન થતે તથા છુટકે સરતા ભાવે મળે છે

બાબુભાઈ મીણવાળા ૧૦૨ માંડવી (ખોળ ગલી પાસે) મુખધ નં. ૩.

નામદાર હિંદી સરકારના વેપારી અને
ઉદ્યોગ ખાતાં તરફથી એક

ઇંગ્લેંડ ખાતે બ્રિટીશ યાદી બહાર પડી છે, જેમાં
નવા રંગો હિંદને જણાવવામાં આવે છે કે,
પુરા પાડવા માટે ગયા નવે'બર માસની ૧૮
સરકારી યાદી. મી તારીખે જે એક સંદેશો
બાહર પાડવામાં આવ્યો.

હતો તેમાં હિંદી ખરીદનારાઓને રંગ પુરા પા-
ડાવા બાબે નામદાર સરકારના શાવીયાર ઠે તેની
સમજણ આપવામાં આવી હતી તે સબંધી
કેટલીક ગેરસમજુતી હસ્તી ધરાવતી હોય એમ
માલુમ પડે છે તેથી એવું બહાર કરવામાં
આવ્યું છે. કે કશાપણ અપવાદ શિવાય હિંદુસ્તાન
ખાતે ઇંગ્લેંડમાંથી રંગો નીકાશ કરવાને લગતી
છુટ આપવામાં આવી છે. પરંતુ ઇંગ્લેંડ અને
શહેનશાહતના બીજા ભાગોની જરૂરીયાત ઉપર
વીચાર કરતા જે નીકાશ કરવા ધાર્યો હોય
તેમાં ઘટાડો કરવામાં આવશે. એટલું ધ્યાનમાં
રાખવામાં આવશે કે ઇંગ્લેંડ ખાતે હાલ આ
વસ્તુની બનાવટનો જથ્થો, ઇંગ્લેંડ' અથવા

હિંદમાં બનતા સઘળા કાપડના માલને પહોંચી
વળવાની સ્થિતિમાં નથી.

નીચેના મધ્યસ્થ દેશોમાંથી નિકાશ માટે
જે જે માલોની મનાઈ કરવામાં આવી છે તે
માલોની યાદીની નકલો હાલ મળી છે. એમ
રનાં જે સલાસદને તે જાણતી હોય તેમણે
એમરની ઓફીસમાંથી મંગાવવી.

નારવે

સ્વીડન

ડેન્માર્ક

નેધરલેન્ડસ

ઇટલી

ફ્રાન્સ

સ્વીટ્ઝરલેન્ડ

ગ્રીસ

રુમેનીયા

બલ્ગેરીયા

રોમાનિયા

પોર્ટુગલ

ઇજિપ્ટ

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઈન્ડિયન મર્યાન્ટમ ચેમ્બર ઓફ કમર્સની કમિટીની એક સભા યજ્ઞતવાર તા. ૧-૫-૧૫ ને રોજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (મુ. ટા.) મળી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

- (૧) ઓન. સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ (પ્રમુખ)
- (૨) ચેક દીનશાહ એલલજી વાન્ડા.
- (૩) ઓન. ચેક મતમોહનદાસ રામચં.
- (૪) ચેક મોતીલાલ કાનુજી.
- (૫) ચેક મોતીલાલ વરલભજી.
- (૬) ચેક પી. જે. બીલીમોરીમા.

૧. પૈદીસમાંની ફિટ્રીય ચેમ્બરમાં હિંદુ-સ્તાન માટે ખાસ એક્ઝાન રાખવા તે ચેમ્બરે મોકલેલા રેપ્રેઝેન્ટેશનના મંબંધમાં નીમાયતી મળ-કમિટીનો રિપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો; જે પત્તાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. નંબાકુ જાખન કમિશનર ન-કૃષી આવેલા ક.મ.ગ. કે પદ તથા એ મવાલ પ-વધુ વિચાર કરતાં એવો હકાવ કરવામાં આવ્યો હતો. જે કે જાખન કરીયા કમિશનર એક કમિશનર પ્રર પ- રાખવો.

આ ચેમ્બરના પ્રમુખ ઓનરેબલ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ ચેમ્બર તરફથી. ઇબ્રાહીમ તરફથી નામ-નામદાર વાઈસ-દાર વાઈસરોયના ખાનગી રાયને મુખારફ-સેક્રેટરીપર નીચલો તારનો ઘાદી તેમના તર-સંદેશો સ્વાના કરવામાં કૃષી મળેલો આવ્યો હતો:— જવાબ.

નામદાર વાઈસરોયના ખાનગી સેક્રેટરી, સીમતા.

હીંદો ચેપારીઓની ચેમ્બર અને જુદો નામદાર રેસિડેનશીયલ નામદાર વાઈસરોયના ઓ-હાની મુહતમાં કરેલા વધારા માટે પોતાની ખસં અંતઃકરવણી ખુશદાલી દેખાડે છે.

હવેલા સંદેશનો નીચે મુજબ જવાબ કરી વળ્યો છે:—

ઓનરેબલ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ. હીંદો ચેપારીઓની ચેમ્બર અને જુદો પ્રમુખ, મુજબ નામદાર વાઈસરોય તરફથી મને જણાવવામાં આવ્યું છે કે તેઓ નામદારના ઓપની મુદતમાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે ને માટે

(ખાસ ઉંચ વર્ણના હીંદુ ગૃહસ્થો માટે)

મનને પસંદ પડતી જમવાની

ઉમદા સગવડ.

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળા.

૨૭૪ કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડી સામે.

મુંબાઈ.

આ ભોજનશાળા, માલીકોની જતી દેખરેખ નીચે છેલ્લામાં છેલ્લી પદ્ધતિ મુજબ ચલાવવામાં આવે છે. ધર્મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, પ્રમાણિકતા, ઉંચો ખોરાક અને ખર્ચિલા નોકરો એ આ ભોજનશાળાનાં મુખ્ય લક્ષણ છે.

સગવડતાના પ્રમાણમાં ભાવ ઘણાજ મધ્યમ રાખવામાં આવ્યા છે.

વધુ ખુલાસા માટે મેનજરને મળો યા લખો

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ, દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો

૧૦૯, ફીઅર રોડ, કોટ-મુંબઈ.

“ભપકો નથી.”

વનૌષધી સાસાંપરેલા.

આ સાસાંપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદ્ર શબ્દજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયંકર વીકારો (લોહીનું બગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાશુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને ચામડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સાસાંપરીલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીના સુધારો કરાંને કાવત આપે છે તથા સ્મરણશક્તિ વધારે છે. ખાટલી એકના કીમત રૂ. ૧.

મહા કુષ્ઠ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

બે અતિ ઉત્તમ ગુણુદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવત્લી કી મત રૂ. ૧૧? આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવત્લી તેલ રૂ. ૨ / લગેલા વિકારો ખાત્રાથી સારા થાય છે. અઢાર પ્રકારના કુષ્ઠ રોગ, જવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાણુ રંગના રાશ તથા સુનલરી ઇત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાત્રીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીનો સુધારો થઇ કાતિને વધારે છે.

ડાંધાકજી, ભાણુજી સાવંત,

પ્રણસવાડી, —મુંબઈ.

OTHER CHAMBERS.

બીજા ચેમ્બરે.

બંગાળ ચેમ્બર.

પ્રોવીડન્ટ ફંડના લવાજમો પર ઇન્કમટેક્સ આપવાનો સવાલ.

સને ૧૯૦૬માં ચેમ્બરને અંગે પ્રોવીડન્ટ ફંડ સ્થાપવામાં આવ્યું હતું ત્યારે કમિટીએ નામદાર બંગાળ સરકારને અરજ કરી હતી કે એ ફંડને, બીજા જે સંસ્થાઓનાં પ્રોવીડન્ટ ફંડોને જે ઇન્કમટેક્સમાંથી મુક્ત જાહેર કરવામાં આવ્યાં હતાં તે યાદીમાં દાખલ કરવું. નામદાર બંગાળ સરકારે આ અરજ સ્વીકારી હતી અને તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૧૪ મુધી તેના લવાજમો ઇન્કમટેક્સમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા તા. ૨૪ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૪ને રોજ નામદાર બંગાળ સરકારના નાણાંખાતાં તરફથી તેઓને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રોવીડન્ટ ફંડના લવાજમો પર ઇન્કમટેક્સ લેવાના સવાલપર નામદાર સરકારને ફરી વિચાર ચલાવ્યો હતો. અને પરિણામે એવો ઠરાવ થયો હતો કે એવી રીતે કોઈ ફંડને ઇન્કમટેક્સમાંથી મુક્ત કરવાની સ્થાનિક સરકારને સત્તા નથી અને સને ૧૯૦૬માં ચેમ્બરને અંગે તેનાં પ્રોવીડન્ટ ફંડને મુક્ત કરવામાં આવ્યું હતું તે હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો છે આ ઉપરથી તા. ૧૬ મી એપ્રિલને રોજે કમિટીએ નામદાર હિંદ સરકારને પત્ર લખ્યો હતો એ પત્રમાં તેઓએ એવી અરજ કરી હતી કે એફડો નામદાર હિંદ સરકારના જે જાહેરનામા પ્રમાણે નામદાર બંગાળ સરકારે સને ૧૯૦૬ માં પગલું લીધું હતું તે જાહેરનામાની કલમોની શર્તો અનુસાર હમેશા હતાં અને છે. એ ફંડમાંથી જે લાભ લેવામાં આવે છે

તે વિમાની રૂઢી અનુસાર છે અને તેથી મજબૂર જાહેરનામા પ્રમાણે ઇન્કમટેક્સમાંથી એને મુક્ત કરવાં જોઈએ એ જાહેરનામામાં એવી ચોખ્ખી શર્ત નાખવામાં આવી છે કે કોઈપણ માણસની એવી આવકના પરકર નાખવામાં આવશે નહિ કે જે, જેવી રીતે કોઈ વિમાની કંપનીમાં કરવામાં આવે, તેવી રીતે કાયદેસર સ્થાપિત થયેલા કોઈ મંડળમાં વિમા માટેના ભરણા તરીકે આપવામાં આવે. કમિટીએ એવી અરજ કરી છે કે એ સવાલપર ફરી વિચાર ચલાવવો અને એ ફંડને ઇન્કમટેક્સમાંથી મુક્ત કરવાં. એ પત્રમાં કમિટીએ જણાવ્યું છે કે કોઓપરેટીવ ફેડીટ સોસાયટી, પ્રોવીડન્ટ ફંડ તથા એવી સંસ્થાઓ સ્થાપિત કરી સરકારની ઇચ્છા જ્યારે કરકસર ઉત્તેજીત કરવાની છે તે પ્રોવીડન્ટ ફંડોમાં ભરણાં ભરવામાં આવે તેને ઇન્કમટેક્સમાંથી મુક્ત કરવાથી નામદાર સરકારની મજબૂર ઉમેદને વ્યવહારૂ માર્ગ જરૂર કારણ આથી થાપણ થયેલા ફંડોમાં થોડા વર્ષોમાં બહુ સારો વધારો થયેલો જણાયે

કલકત્તામાંની કેટલીક આગેવાન પેઢીઓએ પોતાના પ્રોવીડન્ટ ફંડની તરફથી બંગાળ ચેમ્બરના પત્રને મજબૂત ટેકો આપ્યો હતો.

મધ્યસ્થ કેશો ખાતે કોર્ટોર્ડેન્ડ માલોની ચકત ગઈ તા. ૩ જી માર્ચને દિને નામદાર સરકારે અધિકારી બજાર બહારપાડી જણાવ્યું હતું કે કોર્ટોર્ડેન્ડ માલો "to order" કરી

મધ્યસ્થ દેશે ખાતે મોકલવામાં આવે તે માલો લઈ જતી સ્ટીમરોને બ્રિટીશ યા ફ્રેન્ચ કુરો તરફથી અટકાવવામાં આવે; જો કે તે માલ કયાં પહોંચવા ધારેલો છે તેને લગતો સતોષ હિંદમાંના સરકારી અધિકારીઓને માલ ચઢત કરનારાઓએ આપ્યો હોય. ચેમ્બરનો આ સંબંધમાં અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો હતો કે ખીલ ઓફ લેડીંગના પર કર્ટમ્સ અધિકારી તરફથી સરટીફિકેટ તરીકે સહી કરવામાં આવે તો આ મુશ્કેલી દૂર થઈ શકશે કે કેમ? કમિટીએ જવાબમાં લખી જણાવ્યું કે ખીલ ઓફ લેડીંગ પર સહી કરવાની યા ખીલ ઓફ લેડીંગમાં સુધારો કરવાની સુચના બરલાવવી મુશ્કેલ છે કારણ બધા ખીલ ઓફ લેડીંગ સ્ટીમરમાં લઈ જવામાં આવતાં નથી પણ જો દરેક ખીલ ઓફ લેડીંગની કોપી સ્ટીમર પર રાખવામાં આવે એવી રીતની ખાત્રી રાખી શકાતી હોય તો નામદાર સરકારે સુચવેલી સરટીફિકેટ તરીકે જ ખીલ ઓફ લેડીંગ પરની સતોષકારક ગણાય. પણ આ સંબંધમાં કલકત્તા એક્સચેન્જ મૅન્સ એસોસિએશને કરેલી સુચના કમિટીએ વધારે પસંદ કરી. ખીલ ઓફ લેડીંગ ટુ “બોરડર” ની રીત મુજબ ઠાઠવામાં નહિ આવ્યાં હોય તેવા દાખલાઓમાં ઘણી જુની અને સંધર પેઢીઓ સિવાય તે માલ પર બેઠક નાણાં આપતી ખંચારો. કલકત્તા એક્સચેન્જ બેંક એસોસિએશને એવી ભલામણ કરી કે અમુક માલ આ બં.ની કુ. એ ક. ડની કુ. પર ચઢાવેલો અને ચ. છ.ની કુ. (ગમુક બેંક)ને આપવાનો એ મુજબ ખીલ ઓફ લેડીંગ ઠાઠવાથી મુશ્કેલી દૂર થશે.

આ સુચના માટે જો કે કમિટીએ પેતાની અભિરૂચી જણાવી પણ તે સાથે ખાસ ભાઈ દઈ એવી સુચના કીધી કે જ્યાં સુધી સ્ટીમર પર ખીલ ઓફ લેડીંગ ન હોય ત્યાં સુધી એ સુચના પણ ઉપયોગી નીવડશે નહિ. અને ખીલ ઓફ લેડીંગ હોય તો સ્ટીમર પર હોય એમ દરેક દાખલામાં બનવું અશક્ય છે. આ જરૂરીયાત ફરજિયાત કરવાથી સ્ટીમરોને ઘણી દીલ થયા કરે—પણ કમિટીએ

એવી સુચના કીધી કે હાલ સ્ટીમરો પર કર્ટમ્સ અધિકારીઓની સહીના પ્રસિદ્ધિપત્ર રાખવામાં આવે છે. આ પ્રસિદ્ધિપત્રોને અધિકારી વર્ગ તરફથી માલની વિગતની સાખીતી તરીકે ગણવામાં આવે. સ્ટીમર બંદર છોડી જાય તે પહેલાં જેટલાં ખીલ ઓફ લેડીંગ સહી થયલાં તૈયાર હોય તેની નકલો કેપ્ટન પાસે રાખવામાં આવે છે પણ જેટલાં ખીલ ઓફ લેડીંગ સહી થઈ તૈયાર નહિ થયાં હોય તેટલાં સહી થયા વિના કર્ટમ્સ કલેક્ટર સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે એવો પોતે હસ્તક મંજૂર થયેલા પ્રસિદ્ધિપત્રો સાથે સરખાવી પાસ કરવામાં આવે અને ત્યાર બાદ સહી માટે સ્ટીમર કંપની પર પાછા મોકલવામાં આવે. કમિટીની સુચનાનો મુખ્ય મુદ્દો એ હતો કે એવી રીતની ગોડવલ કરવી જોઈએ કે બ્રિટીશ તથા ફ્રેન્ચ કુરો તરફથી કર્ટમ્સ અધિકારીઓની સહીના પ્રસિદ્ધિપત્રો સાખીતી તરીકે માન્ય કરવામાં આવે. આ રીતથી બેંકોને આશય મળશે તેમજ નામદાર સરકારની ઇચ્છા પણ પાર પડશે.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી જસતના નિકાશની મનાઈ.

અંકમીરેલી તરફથી એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે જસતની ખાખ, કાટ વિગેરે કારતુસ માટેના ખોખા બનાવવામાં જરૂરની હોવાથી તેની નિકાશ તદ્દન બંધ કરવી. નામદાર સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ પણ આ સુચનામાં સંમત થયા. તેઓએ એવું વિચાર્યું કે હિંદ સરકારને જેટલો જથ્થો જોઈએ તેટલો નિકાશ કરવા દેવા બાસ રજા આપવામાં આવશે. નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી ચેમ્બરના અભિપ્રાયાર્થે આ સંબંધમાં એક તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં કમિટીએ જણાવ્યું હતું કે હાલના સંલોગ ભેતાં એ સુચના સામે વાંધો ઉઠાવ્યો એ ગેરવાજબી છે પણ તે સાથે આ મનાઈ હુકમથી કેટલાક વેપાર ઉદ્યોગને ગંભીર નુકશાન પહોંચશે તે જોઈ કમિટી એવી ભલામણ કરે છે કે નામદાર હિંદી સરકાર અમુક જથ્થો અને આયાત કરે અને તેમાંથી તે વાપરનારાઓને પુરું પાડવામાં આવે.

ગ્રીકન મેજેક ટાઇલ્સની સારી રીતોઈન કયાં જોવા મળશે ?

રંગ તથા રંગવાની ચીજોની ચુનાઈટડ
કીન્ગડમમાંથી નિકાશની મનાઈ.

આ બાબત મદ્રાસ ચેમ્બરે બોર્ડ ઓફ
ટ્રેડ્સને મજબુત લલામણ કરવા નામદાર
મદ્રાસ સરકારને અરજ કરી હતી. અ્યા
અઠટાબર માસમાં એવું બહેર કયું હતું કે
ચુનાઈટડ કીન્ગડમની જરૂરીયાતો પુરી પડ્યા
પછી કેટલાક રંગો તે દેશથી હિંદ મોકલવા
માટે સામાન્ય લાઇસન્સ આપવામાં આવ્યો
છે. મદ્રાસ ચેમ્બરે આ છુટ પુરતી નહિ
હોવાને તથા જ્યારે શહેનશાહતના દરેક
દેશે લડાઈમાં સરખો ભાગ લીધો છે ત્યારે
અધળી અઘવડો દરેકને શીરે સરખી રીતે પડવી
જોઈએ એ સુત્ર ધ્યાનમાં નહિ લેવામાં
આવ્યો હતો એમ મજબુત વાંધો ઉઠાવ્યા
હતા. બંગાલે ચેમ્બરની કમીટીએ કલકત્તા
ઈમ્પોર્ટ ટ્રેડ્સ એસોસિએશન અને ઇન્ડિયન
જ્યુટ મીલ્સ એસોસિએશનની સલાહ લઈ
નામદાર બંગાલ સરકારને એવી અરજ કરી
હતી કે આ મનાઈ હુકમ હિંદને માટે કાઢો
નાંખવામાં આવે એવી સુચના નામદાર હિંદી
સરકાર રજુ કરે એવી તેમને અરજ કરવી.
આ પ્રમાણની સુચના નામદાર સેક્રેટરી ઓફ
સ્ટેટે તા. ૨૪ મીસપ્ટેમ્બરને રાજ બોર્ડ ઓફ
ટ્રેડ્સને કરી હતી.

જરમન અને ઑસ્ટ્રીયન વેપાર.
દશાંશની રીત.

આરજેન્ટાઇન રીપબ્લીકમાંની બ્રિટીશ
સોસાયટીના પ્રમુખ તરફથી એક પત્ર તા. ૧૮
મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૫ ને રાજ મોકલવામાં
આવ્યો હતો તે પર તા. ૨૦ મી એપ્રિલને
રાજ કમિટીએ વિચાર ચલાવ્યો હતો. લેટીન
અમેરીકન દેશોમાં બેપાર વધારવા માટે
બ્રિટીશ કારખાનાવાળાઓએ શુ' પગલાં લેવા
સંબંધી સવાલપર પત્ર લખવામાં આવ્યો
હતો. એ સોસાયટીની કમિટીના એવો અભિ-
પ્રાય હતો કે તોલ અને માપની દશાંસની રીત
એ એટબ્રીટન દાખલ કરે તો તેથી એ ગળદેશમાં

બ્રિટીશ કારખાનાવાળાઓ વધારે ફાયદેથી
હરીફાઈ કરી શકે. આ પ્રમાણે ફેરફાર
કરવાની જરૂરીયાત નામદાર શહેનશાહની સરકાર
સમક્ષ રજુ કરવા દરેક બ્રિટીશ ચેમ્બરોને
આ પ્રમાણે તેઓએ લલામણ કરી હતી.

કમિટીએ એ મુજબનો જવાબ લખવા
કરાવ કીધો કે હિંદના સંબંધમાં દશાંશની
રીત દાખલ કરવાના સવાલપર ઘણા વર્ષ થયાં
વિચાર આવેછે. અને નામદાર હિંદ સરકાર
તરફથી ખાસ નીમવામાં આવેલી એક કમિટી
હિંદ માટેના તોલ માપના આખા સવાલ
પર તપાસ કરેછે. એ કમિટીના રીપોર્ટ બહાર
પડે તે પહેલાં તેઓ એ સવાલ પર અભિપ્રાય
આપી શકતા નથી.

કરાંચી ચેમ્બર.

ચુનાઈટડ કીન્ગડમમાંથી જસતની નિકાશની
મનાઈને' સવાલ.

નામદાર હિંદ સરકારના તારના જવાબમાં
લખી મોકલવામાં આવ્યું હતું કે એની
નિકાશ તદ્દન બંધ કરવાની એડમીનિસ્ટ્રેટીની સુચના
વિરુદ્ધ ચેમ્બરને કોઈ રીતનો વાંધો નથી.

એ આના તથા આઠ આનાની ટપાલની
ટીકીટો.

ચેમ્બરના તા. ૧૯ મી માર્ચના પત્રમાં
જવાબમાં ટપાલ તથા તાર ખાતાના એસીસ્ટન્ટ
ડીરેક્ટર જનરલ તરફથી ચેમ્બરને લખી જણા-
વવામાં આવ્યું હતું કે એ આના તથા આઠ
આનાની ટપાલની ટીકીટોના રંગ તથા ડીઝા-
ઇન સરખા હોવાની બીજા કોઈ તરફથી ફરિયાદો
કરવામાં આવી નથી. રંગમાં તફાવત તથા
કિમતના આરખી ઓંકડાથી મુશ્કેલી નરે એમ
સંભવ નથી છતાં ચેમ્બરને જે મુશ્કેલી દેખાતી
હોય તેની વિગતવાર તફસીલ લખી જણાવવી.

બોમ્બે ચેમ્બર.

હિંદમાંથી અમુક માલની નિકાસની મનાઈ
સંબંધી હુકમોના સંબંધમાં વેપાર ઉદ્યોગ
ખાતાના સલાહદ આે. સર ડબલ્યુ. એચ. ક્લાઈ

ધી બોમ્બે રાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ ફોર્ટ મુંબઈ

સાથ કમિટીએ ચર્ચા કીધી હતી અને પાછળથી એ સંબંધમાં કેટલીક સુચના નામદાર સરકાર પર લખી મોકલવામાં આવી હતી કે જેથી નિઃશય માટેના મનાઇ હુકમોથી વેપારીઓને એકએક થતી અવરોધમાં ઘટાડો થાય. દરેક બહિરનામું બહાર પાડવામાં આવે ત્યાર બાદ તે કંઈ તારીખે તથા કેવી રીતે અમલમાં મુકાવું જોઈએ તે ફક્ત નામદાર હિંદ સરકારજ સમજી શકે. અને દરેક દાખલામાં કેટલી છુટ નામદાર સરકાર આપી શકે એમ છે તે પણ તેઓ સિવાય એમનાર યા વેપારીઓ યા ખુદ કસ્ટમ્સ કલેક્ટરો પણ જાણી શકે એ અશક્ય છે. કમિટીએ આ પરથી એવી સુચના કીધી હતી કે નીચેનું પત્રક ઘડવામાં આવે તથા તે કલેક્ટરો પર મોકલવામાં આવે તો ઘણી સવડતા થઈ પડશે અને જ્યારે કોઈ માલની નિકાશની મનાઈને લગતું બહિરનામું બહાર પાડવામાં આવે ત્યારે તે એ પત્રકમાંના કયા વિભાગ અનુસાર અમલમાં મુકાવું જોઈએ એ મુજબનો કલેક્ટરોને હુકમ આપવો

પત્રક.

(૧) જે દાખલાઓમાં નામદાર સરકાર કોઈ પણ જાતની છુટ આપી શકતી નથી અને દરેક ચઢત અટકાવવી તથા બંદરોમાંની સ્ટીમરોમાં ચઢેલા માલ પાછો ઉતારી નાંખવો.

(૨) જે દાખલાઓમાં સરકાર ફક્ત એટલીજ છુટ આપી શકે કે સ્ટીમરોમાં માલ ચઢી ચુક્યો હોય તેટલીજ જવા દેવો.

(૩) જે દાખલાઓમાં સરકાર એટલી છુટ આપી શકે કે ચઢવા માટે તૈયાર, સ્ટીમર નજીક, પડ્યો હોય. તે માલ જવા દેવો.

૪) જે દાખલાઓમાં સરકાર એટલી છુટ આપી શકે કે જેટલા માલ માટે કસ્ટમ્સ પાસ પણ કાઢવામાં આવ્યા હોય તેટલા જવા દેવા.

૫) જે દાખલાઓમાં સરકાર એટલી છુટ આપી શકે કે જેટલા માલ ચઢત માટે તૈયાર હોય તથા જેટલા માલ માટે કસ્ટમ્સ પાસ કાઢવામાં આવ્યા હોય તેટલીજ નહિ પણ

વળી જેટલા માલ માટે કલેક્ટરોને એવો સતોય આપવામાં આવે કે તેના વાયદાના સોદા બહિરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું હોય તે પહેલાં કરવામાં આવ્યા હતા તેવા માલો પણ જવા દેવા.

બહિરનામું કેમ અને ક્યારે અમલ મુકવું તેને માટે કસ્ટમ્સ કલેક્ટરોને સત્તા આપવાની વિરુદ્ધ કમિટી છે એમ તેઓએ જણાવ્યું કારણ તેમ થાય તો બહિરનામું અમલમાં મુકવામાં એક બંદરે બીજાના કરતાં વધારે છુટ બતાવવામાં આવે તો તેથી અસતોય ઉત્પન્ન થાય.

સરકાર તરફથી બહિરનામું બહાર પાડવામાં આવે ત્યાર પહેલાં જુદા જુદા બંદરોપરના કસ્ટમ્સ કલેક્ટરોની એ મતલબની સલાહ લેવામાં આવે કે તે બહિરનામું કેટલી 'મુદત' મછી યોગ્યરીતે અમલમાં મુકી શકાય તથા તેઓ તરફથી છેલ્લામાં છેલ્લી મુદત સુચવવામાં આવે તે મુદતે તે બહિરનામું અમલમાં મુકવા હુકમ કાઢવો એ પ્રમાણેની જે સુચના ઓન મીન ઠંભાર્ક સાથની કમિટીની છેલ્લી રીપોર્ટ વખતે કરવામાં આવી હતી તે સુચનાના સંબંધમાં કમિટીને એવો ભય છે કે જો એ સુચના બર લાવવામાં આવે તો જે માલ ચઢાવવાનો અગાઉથી ધારવામાં નહિ આવ્યો હોય તે માલ ચઢાવવાનો અયોગ્ય લાભ લેવામાં આવે; કારણ મુખર્જના વેપારીઓ ઘણું ખર્ચ નુરના સોદા એવી રીતના કરે છે કે તેઓ રૂ. ઘઉં કે. બીયાં વિગેરે કોઈપણ ચીજ એકને બદલે બીજી ચઢાવી શકે.

મધ્યસ્થ દેશ ખાતે કોન્ટ્રોલ્ડ માલોની ચઢત કરવાનો સવાલ.

આ સંબંધમાં કમિટીએ એપ્રિલ માસમાં નામદાર સરકારને એવું લખી જણાવ્યું હતું કે જો બીલ ઓફ લેડિંગ "ડુ ઓરડર" ની રીતી મુજબ બતાવવામાં નહિ આવ્યા હોય તો એ હસ્તાવેજથી કેટલાક માલ ચઢાવનારાઓથી-તેઓના માલનાં નાણાં ઉશાં

યથ શક્તાં નથી અને જો તેમ બનાવવામાં આવ્યા હોય તો ખ્રીટીશ અને ફ્રેન્ચ લશ્કરી વ્હાણ તરફથી તે પકડવામાં આવે એવો ભય રહે છે. કમિટીએ એવી લલામણ કરી કે બીલ ઑફ લંડોંગની કેપટનની નકલ પર માલ જે જાહેરથી ચઢયો હોય તે જાહેરના કરટગ્સ ઠવેકટરની સહી સાથનું એવું સરટીફિકેટ જોડવામાં આવે કે તે માલ જવા દેવા માટે રજા આપવામાં આવી છે તો ખ્રિટીશ યા ફ્રેન્ચ કાફલો તે માલ રોકે નહિ એવી ગોઠવણ નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી કરવી જોઈએ આવાં સર્ટીફિકેટ મેળવવા દરેક માલની ચઠન કરનારાઓને ફરજિયાત કરવું. નામદાર સરકાર આ સુચના માન્ય કરે તો એ યોજના વ્યવહારમાં મુકવા માટે નામદાર શહેનશાહની સરકારને તેઓએ અરજ કરવી.

દુરમન સાથે વેપાર.

તા. ૭ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૫ નું શહેનશાહી જાહેરનામું.

તા. ૭ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૫ ને રાજ બહાર પાડવામાં આવેલા શહેનશાહી જાહેરનામાની અસર વધારી ખ્રિટીશ હિંદમાં લાગુ પાડવાની સુચનાપર કમિટીના મત માંગવામાં આવ્યો હતો. મજકુર શહેનશાહી જાહેરનામું એ મતજનનું હતું કે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં રહેલા ધર્મ કરતા માનુસો, પેદીઓ તથા કુપનીઓ,

(૧) યુનાઇટેડ કીંગડમથી બહાર આવેલી, કેાઇ દુરમન, દુરમની પેદી યા કંપનીની શાખા સાથે સરકારી વ્યવહાર ચલાવે.તો; અને

(૨) દુરમની જોડની યુનાઇટેડ કીંગડમથી બહાર સ્થાપિત થયેલી શાખા સાથે કેાઇ પણ પ્રકારનો ધર્મ કરવામાં આવે તો તે દુરમન સાથે વ્યવહાર કરેલો તરીકે ગણવા. કમિટીએ આ સુચનાપર પુખ્ત વિચાર કરી જણાવ્યું કે મજકુર જાહેરનામાની અસર વધારી હિંદમાં લાગુ પાડવાની જરૂર તેઓને દેખાતી નથી.

એમ છતાં પશુ તેઓને લાગે છે કે જો નામદાર સરકારની એવી ખાસ ઇચ્છા હોય તો જે જે સરકારી વ્યવહારની મનાઇ કરવાની નામદાર સરકારની ઇચ્છા હોય તે યોજની રીત જણાવવા અને ખ્રિટીશ હિંદમાંના દુરમની પેદીઓને એ જાહેરનામાની મનાઇમાંથી મુક્ત કરવી. વળી એ જાહેરનામું તેના મુળ રૂપમાં ખ્રિટીશ હિંદ ખાતે લાગુ પાડવામાં આવે તો મધ્યસ્થ રાજ્ય સાથેના એક પેદીયા કંપનીનો વ્યવહાર તે દુરમની વ્યવહાર છે કે કેમ તે નક્કી કરતાં ઘણી મુશ્કેલી પડશે અને તેથી આ સંબંધમાં દુરમન એ શબ્દ વાપરવામાં આવે તેની યોજની વ્યાખ્યા આપી જોઈએ.

ફ્રાન્સમાં હિંદી વ્યાપાર.

પેરીસમાંની ખ્રિટીશ ચેમ્બરના ઓસ્ટ્રેલીયન વિભાગ તરફથી ઈન્ડીયા ઓફીસને એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે ફ્રાન્સમાંના ઓસ્ટ્રેલીયન વ્યાપારની માર્ક ફ્રાન્સમાં હિંદી વ્યાપારનું પ્રતિનિધિત્વ પણ એ ચેમ્બરને સોંપવામાં આવે. હિંદી વ્યાપારની નીચે મુજબની સેવા બજાવવા તેઓએ સુચના કરી હતી.

(૧) ફ્રાન્સ અને હિંદના પરસ્પર વ્યાપારને લગતી તમામ બાબતો લન્ડનમાંના સરકારી ખાતાને એ ચેમ્બર તરફથી રજુ કરવામાં આવે.

(૨) હિંદી નિકાશ કરનારાઓને તથા ફ્રેન્ચ ખરીદદારોને ખબર એ ચેમ્બર તરફથી પુરી પાડવામાં આવે.

(૩) હિંદી માલને ફ્રાન્સમાં લોકપ્રિય કરવા જરૂર લાગે તો તેની ચોગ્ય જાહેરાત કરવામાં આવે.

(૪) ફ્રેન્ચ ખરીદનારાઓને જોવા માટે હિંદી માલોનું મ્યુઝીયમ રાખવામાં આવે.

(૫) હિંદી માલને ઓછામાં ઓછી જકાતી માલ તરીકે ફ્રેન્ચ સરકાર તરફથી ગણવામાં આવે એવી રીતની ગોઠવણ થાય એવો ઇરાદો રાખી તે માટે પ્રયાસ કરવા તૈયારી કરવામાં આવે વિગેરે.

નામદાર મુ'બઈ સરકાર તરફથી ઇન્ડિયા ઓફીસ તથા પેરીસની બ્રિટીશ ચેમ્બર વચ્ચે થયેલા પત્રવ્યવહારની નકલો મોકલવામાં આવી હતી અને કમિટીનો અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો હતો.

જવાબમાં કમિટીએ જણાવ્યું કે સામાન્ય ધોરણસર એ યોજના તેઓ માન્ય કરે છે અને તેઓને લાગે છે કે હિંદીમાલ માટે જરૂરન અને આરટીયન ગામરો ખાંધ થયેલી હોવાથી શહેનશાહતમાં તથા મિત્ર રાજ્યોમાં હિંદી માલ માટે નવી ખર્તરો ખીલવવાની ધર્મી અગત્ય છે.

એમ છતાંપણ પેરીસમાંની બ્રિટીશ વેપારી ચેમ્બરના 'કાર્યના અનુભવ વિના એ યોજનાથી હિંદી બહેપારને ફેટલા પ્રમાણનો ફાયદો થાય તે સંબંધી અભિપ્રાય આપવા કમિટી અશક્ય છે અને તેથી તેઓ એવી સુચના કરે છે કે લડાઈ પુરી થયા પછી એક બે વર્ષ સુધી અખતરા તરીકે પેરીસની બ્રિટીશ ચેમ્બરની માંગણી કબુલ રાખવી અને ત્યારબાદ જરૂર પડે વધુ કહેવા તેઓ શક્તિવાન થશે

મુ'બઈ અને મારગોઆ વચ્ચેના
બહેવારમાં દીલ.

હાલની સેન્સરની રૂઢીથી મારમાગોઆ અને મુ'બઈ વચ્ચે ચઢતને લગતા દસ્તાવેજો વિગેરે એકથી બીજે સ્થળે પહોંચતાં બે ગંભીર દીલ થાય છે તે સંબંધી ગોઆ-

ખાતેની પોરચ્યુગીઝ એસોસીએશન તરફથી એક પત્ર મળ્યો હતો. અને કમિટીનું એ બાબતપર ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું.

કમિટીએ નામદાર સરકારને એક પત્ર લખી જણાવ્યું કે મારમાગોઆ મોકલવા માટે ચઢેલા માલની હુંડી તથા બીજા દસ્તાવેજો સામાન્ય રીતે મુ'બઈની બેંક પર મોકલવામાં આવે છે તે હુંડી મુ'બઈની બેંક મારમાગોઆ મોકલે છે. ત્યાંથી સ્વીકારાયા પછી બીજા દસ્તાવેજો મારમાગોઆ મોકલવામાં આવે છે. આ ધોરણસર ત્રણ વખત પત્રની આવબળ થાય છે અને દરેક વખત સેન્સર તરફથી તે તપાસવામાં આવે છે તેથી ઘણી દીલ થવા પામે છે. વળી ઇંગ્લીશ ચેલને હવે ત્રણ અઠવાડીયાં લાગતા હોવાથી મુ'બઈમાં દસ્તાવેજો એક અઠવાડીયું મોડાં મળે છે, આથી બીજા ઓફ લેડીંગ વગેરે મળ્યા પછિલાં માલ ત્યાં ઉતરે છે અને વેપારી વર્ગને ઘણી અઘવડ નડે છે.

બેદગામ ખાતેની સેન્સરની તપાસમાં તાકીદ કરવામાં આવે, એવી કમિટીએ વિનંતી કરી હતી.

મદ્રાસ.

ગ્રાવીડન્ટ ફંડના લવાજમ પર ઈન્કમટેક્સ.-
ખંગાલ ચેમ્બર તરફથી આ સંબંધી પત્ર મળ્યો હતો. આ ઉપરથી ચેમ્બરે નામદાર હિંદી સરકારને પત્ર લખી ખંગાલ ચેમ્બરની અરજને ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો.

નિરાશ થએલાંને એક ખાત્રી ભરેલો સંદેશો.

કંદર્પ-કેસરી

પુખ્ત ઉમરે પહોંચેલા અને સંસાર સંબંધમાં નોકાએલા કેટલાક પુરૂષો વીર્યના મહાન પ્રભાવથી અનન્ય હોવાને લીધે કે કાંતો પોતાની હૃદયપારની ઇચ્છાના વેગને ન અટકાવી શકવાને લીધે વાસ્તવિક નિયમેની ભંગ કરી વીર્યહીન બની પોતાના શરીરની પાયામણી કરી મૂકે છે. તેમજ યુવાન વયના વિદ્યાર્થીઓ પણ પોતાની વિષય વાસના પુરી પાડવા માટે ખરાબ રીતોએ ચઢી નાતિ વિરૂદ્ધ કેટલાક કામો કરે છે, અને એવી છુટ્ટેચાથી પોતાના શરીરની અને આત્માની શક્તિઓ સદંતર નાશ કરે છે. આવાં કારણોથી તેમને અનેક પ્રકારના બીજાં દરદો પણ લાગુ પડે છે. જ્ઞાનતંત્રીઓ અને વીર્યવાદિની નસો નબળી પડી નય છે. તેમની હૃદયી બુદ્ધિ ઘટારી થઈ રહે છે કામકાજ કરવામાં નાઉમેરી ઉત્પન્ન થાય છે. ભેનમાં કોઈ પણ રીતેના ભુક્સો રહેતો નથી. કમલેરીને લીધે આખી જીંદગી ઉપર યાજો ઉત્પન્ન થાય જ આવા પ્રકારની ઉપાધિથી મુક્ત થઈ જીંદગીને કાયમને માટે સુખી કરવા કંદર્પ-કેસરીનોજ ઉપયોગ કરવાને અમે ભલામણ કરીએ છીએ. શક્તિની દવા માટે હવે હવે તમારે કોઈ પણ કેટલેક કામો મારવાની જરૂર નથી. તમારા મિત્રો કે સંબંધિયોને પણ કંદર્પ-કેસરી શિવાય બીજી કોઈ પણ શક્તિની દવાનો ઉપયોગ કરવાને સાફ ના પાડી દેએ કારણકે એનું સેવન કરવાથી શરીરમાંની કાયમને માટે જીએલી શક્તિ પાછી સજીવન થાય છે. મગજને પુષ્ટ કરી સ્મરણ શક્તિને વધારે છે આખો દિવસ શરીરમાં ખરો ભુક્સો તથા ઉત્સાહ ભરાયેલા રહે છે ધાતુ સંબંધી કોઈ પણ જાતનો થયેલો વ્યાધિ નિર્મૂળ કરે છે. પીળા પડી ગયેલા, કીકડા અને નિસ્તેજ સ્થેરને શરીરમાં શુદ્ધ લોહીનો પ્રવાહ વધારી તેજસ્વી બનાવા મૂકે છે. શરીરના એકે એક અંગને સશક્ત તથા પુષ્ટ બનાવે છે. બળ અને આયુષ્યનો વધારો થાય તથા સાતો સતાન ઉત્પન્ન થઈ તો એવા શુદ્ધ વીર્યના પુષ્કળ વધારો કરે છે. જેઓ એક વખત કંદર્પ-કેસરીનો ઉપયોગ કરે છે. તેઓ પોતાનાં લાભતા વળતરને પૌષ્ટિક આપધિ તરીકે કંદર્પ કેસરીનોજ ઉપયોગ કરવાની ભલામણ કર્યા શિવાય રહી નચકતાં નથી. વૈદ્ય શાસ્ત્રના પ્રાચીન મંથો ઉપરથી સંશોધન કરેલી તથા સત, આખી વિગેરે મહા પુરૂષોના સહવાયથી પ્રાપ્ત થયેલી કોઈ પણ રીતે ભુક્ષાન ન કરે એવી ઉત્તમ અને સિદ્ધ વનસ્પતિઓ નીચીકુટુંબીના સત્ત્વોથી તથા અખર, ઝોનુ, મોતી, કર્તુરી, કેસર, ખરાસં, વિગેરે કિંમતી વસ્તુઓના યોગથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ વનસ્પતિઓના રસની ભાવનાઓ આપીને અમેએ આ ગોળીઓ તૈયાર કરેલી છે. વર્ષો થયાં અનેક મનુષ્યો એને ઉપયોગ કરે છે. શરીરે તર્ફન અશક્ત અને સંસાર સુખ માટે નિરાશ થયેલાંઓ પહેલીજ તકે જો કંદર્પ-કેસરીનો ઉપયોગ કરે તો વખત અને દ્રવ્યનો ધણેજ બચાવ થાય છે, તથા ઉત્તમ રીતે શારિરિક સુખ મેળવી શકાય છે કેટલાંએક સાધારણ કારણોને લીધે નબળાઈ રહેતી હોય તો તેવે વખતે વાર્યસ્તંભન માટે પણ આ ગોળીઓની નેટલી પ્રસાદ કરવામાં આવે એટલી યોગ્ય છે તદ્દન નિરાસ થયેલાંઓએ એક વખત જરૂર કંદર્પ કેસરીનો ઉપયોગ કરવો પડે ગોળીની શીશીના ક્ષત રૂ. ૧૦૦૦૦૦ પૌં ભુદ્.

કંદર્પ કળા તેલ.

કમલેર નસોને મજબુત કરવા માટે આ તેલનો ખુબાર લગાવવાના કામમાં ઉપયોગ થાય છે. એક ઓંસની શીશીના રૂ. ૪૦૦૦૦ પૌં જુદું. મળો અવવાલજો:—

વૈદ્ય હરગોવિન્દ હરિદત્ત ઠાકર.

માલેક—આર્થ આપધાલય અને સિંહનગરી કીચે, જુલેશ્વર રોડ, પાંજરાપેળ ઓફીસ પાસે, મુંબઈ. નં. ૪. દરદીઓ સાથેના તમામ પત્ર વ્યવહાર ખાનગીજ રાખવામાં આવે છે. જવાબ માટે અડધા આનાની પોષ્ટ કીડી મોકલવી.

ૐ

જાસ આબરૂદાર હિન્દુ ગૃહસ્થો માટે

સ્થપાયું સને ૧૯૧૨

શ્રી મહિકાંઠા

ઉત્તમ ભોજન ગૃહ

૧૬

વિજ્ઞાનિક ભપકાદાર લાઈટ અને વિજ્ઞાનિક પંખા સાથે,

ભુલેશ્વર, ફીરંગીના દેવળ પાસે, મુંબઈ નં ૦ ૨

જમવાની ઉત્તમ પ્રકારની સગવડ

ગુજરાતી હળ પ્રમાણે.

ખુલ્લી સ્વચ્છ હવા તેમજ ઊનાસવાળા ભવ્ય

મકાનનો અંદર.

ઉ ગામાં ઉચો, ખોરાક
અને
માલીકની જાતી દેખરેખ

પધારો
અને
ખાત્રી કરો !

પ્રમાણીક અને
ખતીલા
કેળવાયલા નોકરો.

વ્યવસ્થાપક—ઉમીયાશંકર બહેચરલાલ ત્રીવેદી,

મેનેજર અને માલીક.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હાલના વિચરુની શરૂઆતથીજ નાપા-
નમાં રેશમની કિંમતમાં
રેશમના ઉદ્યોગને આ- ધટાડો થવાથી તે ઉદ્યો-
શ્રય આપવાને નાપાન અને જે ખંભીર પેકેટો
સરકાર તરફથી લેવામાં લાગ્યો છે તેમાંથી આ-
આવેલાં પગલાં શ્રય આપવા નાપાન
સરકારે, જે પગલાં
લીધાં છે તે સંબંધી વિગતવાર રસાલો નામદાર
શહેનશાહના નાપાન ખાતેના એલ ચી મા. કોએ
ગોર્ડ એફ ટ્રેડિંગર મોકલાવ્યો છે તેમાં જણાવ-
વવામાં આવ્યું છે કે કાચા રેશમની બજારમાં
યોગ્ય કિંમત ટકાવી રાખવા માટે સરકારીનાણાંથી
આશ્રિત કંપની ઉભી કરવાનો ઠરાવ કીધો છે. આ
કંપની તરફથી રેશમ ખરીદવામાં તથા વેચવામાં
આવશે. પણ ફક્ત તૈયાર માલનેજ ધંધો કરશે.
એ કંપનીની થાપણ ૭૧૪,૬૦૦ પૌંડની રાખવામાં
આવશે જેમાં લગભગ ૫૧૦,૪૦૦ પૌંડ સરકાર
તરફથી આપવામાં આવશે. મી. કો પોતા તરફથી
વધુ જણાવે છે કે નાપાનીસ ઔદ્યોગિકોએ
આ બાબતમાં એક ભુલ ખાધી છે તે એ કે
રેશમ એ મોજબજાહની ચીજ છે અને લગાધના
વખતમાં ધણા દેશોમાં એની ખપત ઓછી થશે.
મોટામાં મોટી ખરીદી અમેરીકા તરફથી થાય
પણ નાપાનમાં જો કિંમત ઉંચી રાખવાની
કોશિશ કરવામાં આવે તો અમેરીકા પણ ચીન
જેવા બીજા દેશોમાંથી જરૂરીયાત માલ ખરીદે.

આ કમિટીએ છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષો થયાં
શહેનશાહના ભુદા ભુદા
રૌપલ કોલો- ભાગોના પરસ્પર વેપારી
નીચલ ઇન્ડી- સંબંધ વધારવામાં ધણીસેવા
ટ્યુટની શહેનશા બળવી છે. લગાધના સંબં-
તના વેપાર ઉદ્યો- ધમાં એ કમિટીએ કેટલીક
બનેલગતી કમિટી. નવી સેવા બળવવી શરૂ
કરી છે અને જોકે તેમાંની
કેટલીક તે દરિયાપારના લોકોને ઉપયોગી થાય
એવી ખાસ ધારણા રાખી બળવવામાં આવે છે.
તો પણ તેની અત્રે મોંઘ લેવી ઉપયોગી થઈ
પડશે.

૧) બ્રિટીશ સંસ્થામાંની કૌંઘમાં કોઈ ખાસ
માલ હોય કે જેમાં બ્રિટન
કમિટીનાનવા માંના લોકોને લાભ હોય
ઉદ્દેશ તે તેઓ સમક્ષ લાવવા

૨) કારખાનાવાળાઓને શહેનશાહના
કાચા માલ બતાવવા

૩) દરિયાપારના ખરીદદારો માટે, જે
માલ જરૂરની અને ઓછીયામાં બનતો હોય તે
બનાવનારા કારખાનાવાળાઓ શોધી કાઢવા.

૪) જે લોકોને બ્રિટીશ માલોની એજન્સી
મેળવવાની ઇચ્છા હોય તેવાઓના નામ બ્રિટીશ
કારખાનાવાળાઓને મેળવી આપવાં.

૫) અને સામાન્ય રીતે બ્રિટીશ શહેનશા-
હના ભુદા ભુદા ભાગો વચ્ચેના બહુપારી
સંબંધ સુધારો શકાય એવી મતલબનાં કોઇ
પણ પગલામાં સારો ભાગ લેવો. ઉપરની બાબ-
તોમાંથી કોઈમાં પણ જો કોઇને લાભ હોય
તેવાઓ તરફથી પત્ર મેળવવા તથા મંદક કરવા.

કેવળ દેશભક્તીની ધૃત્વાથી બ્રિટીશ વેપારને દરેક રીતે ઉત્તેજન આપવાની કમિટીની ધારણા હોવાથી એ કામના સંબંધમાં કોઈ પણ જાતના શ્રી લેવામાં આવતી નથી. પુછપરછ નીચેને સીરનામે કરવી.

એમ્પાપર ટ્રેડ કમિટી

રૉયલ કોલોનીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ
લંડન, ૩૦૬થુ. સી

નામદાર શહેનશાહની સરકારે ગુળીનો જે મોટો જથ્થો મેળવ્યો નામદાર શહેન છે તે સંબંધમાં ખૉર્ડ શાહની સરકારના એક્ ટ્રેડે નહેર કયું ગુળીનો જથ્થો. હવે કે યુનાઇટેડ કીંગડમના કારખાનાવાળાઓની વખરાસ માટે એ જથ્થો ફક્ત તા ૮ મી મે ૧૯૧૫ સુધી જ જાળવી રાખવામાં આવશે. ત્યાર બાદ ત્યાંના નિકાશ કરનારાઓની મરજી ગુળી નિકાશ કરવા માટે તેમાંથી ખરીદવાની હશે તો તે માટેની અરજી સંકારવા સક્ષારી દલાલો મેશર્સ હુધ એન્ડ પીટ (૬-મીન્સીંગ સ્ટ્રીટ. લંડન, ઇ. સી) જેઓને એના વહિવટ સોંપવામાં આવ્યો છે તેઓ ખુશીથી સ્વીકારશે

ફલકત્તા ખાતેના અમેરીકન કૉન્સ્યુલેઇટ જનરલ તરફથી નામદાર હિંદ સરકારને નીચે મુજબની મળેલી ખબર છાપા ભેગી ખબર તરીકે તેઓ તરફથી તા ૧૫ મી મેને રોજ બહાર પાડવામાં આવી હતી

“ વૉર્શીંગટન ૮ મી માર્ચ ૧૯૧૫

યુનાઇટેડ સ્ટેટસના ખેતીવાડી ખાતાના સેક્રેટરી તરફથી નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે શ્વેશસ પોરા માયડીસ જેને આગળ પેચેનોલ પોરા માયડીસ તરીકે ઓળખવામાં આવતો હતો તે ગંભીર રોગ હિંદી અનાજમાં જવા તથા હિંદમાં અને ઘણું કરીને પાસેના ટાપુઓ તથા દેશોમાં હાલ ચાલે છે અને આયાત થતા હિંદી અનાજ સાથે યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં ફાપલ થાય છે.

આ ઉપરથી ખેતીવાડીના સેક્રેટરી મી. હુડસન તેમને પ્લેન્ટ ક્વૉરન્ટાઇન ઍક્ટ મુજબ મળેલી સત્તાથી નહેર કરે છે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં એ રોગ વધુ ફાપલ થતો અટકાવવા માટે જવા, હિંદ અને ઓશીયાનીયા (ઓસ્ટ્રેલીયા અને ન્યુઝીલેંડ સિવાય) થી યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં હિંદી અનાજની આયાત ગંધ કરવાની જરૂર છે. આથી નહેર કરવામાં આવે છે કે સને ૧૯૧૨ માં મંજૂર થયેલા ઍક્ટ ઍક્ કૉન્વેસની ૭ મી કલમ પ્રમાણે તા ૮ મી માર્ચ ૧૯૧૫ ને રોજથી જવા, હિંદ અને ઓશીયાનીયા (ઓસ્ટ્રેલીયા અને ન્યુઝીલેંડ સિવાય) થી હિંદી અનાજ આયાત કરવાનું (ખેતીવાડી ખાતા તરફથી અખતાર પ્રયોગો માટે લાવવામાં આવે તે સિવાય) મનાઈ કરવામાં આવે છે.”

યુનાઇટેડ સ્ટેટસની પેટંટ ઓફીસ તરફથી ન્યુયૉર્કના ડા. નાથન સુલઝ જરગમને કપામી-યાના તેલની માથ વટાણાનું તેલ લેખી સ્વાદ તથા ગંધ વિનાનું મિશ્રણ જનાવવાની નવી રીત માટે પેટંટ આપવામાં આવ્યો છે કપાસીયાના તેલમાં વટાણાનું તેલ લગભગ કપાસીયાના તેલમાંથી ત્રણ ટકા જેટલું ઉમેરવાથી કપાસીયાના તેલનો સ્વાદ સુધરે છે

વળી કેટલાંક ગોળ ખાવાના તેલ તથા ચરબીઓ સાથે તેલના ગુણના બીજા ખાવાના પદાર્થો જેમા એવો ખાસ સ્વાદ અને એવી સુગંધ હોય કે તેલ તથા ચરબી સાથે તે મેળવવાથી તેના સ્વાદમાં સુધારો થાય તે મેળવી તેવી રીતે તેના સ્વાદમાં સુધારો કરવાની નવી રીત માટે પણ તેને પેટંટ આપવામાં આવ્યો છે. વળી એ બધા તેલો તથા ચરબીઓને યરરપર ગ્રામુક પ્રમાણમાં ભેળવાથી તેના બદ સ્વાદ નહ થાય એવી રીત માટે પણ પેટંટ આપવામાં આવ્યો છે.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો બેઠશે કે ?

નામદાર હિંદ સરકારે એલું ઠરાવ્યું છે કે
અને ૧૮૯૬ના ઠાટન હયુ-
સુતરાઈ માલોપર ટીઝ એક્ટની કલમ ૭ પ્રમા-
નજાતની આંકણી હો કરાવેલી સુતરાઈ કાપડ
પરની જાતના લાવો
ને અર્થાત્ સુધી દર વર્ષે ટીસેમ્બર મહિનામાં
સુધારવામાં આવતા હતા તેને ગદલે ફેબ્રુઆરી
મહિનામાં સુધારવામાં આવશે અને સુધારેલા
લાવો દર વર્ષે માર્ચની પહેલી તારીખથી
અમલમાં મુકવામાં આવશે. એમ છતાં પણ એ
માલોના લાવમાં જે મોટો વધારો ઘટાડો થાય
તો કોઈ પણ વખતે સુધારો કરવાનો પોતાનો
હક નામદાર સરકાર કાયમ રાખે છે.

તા. ૧૦ મી. જુનને દિને નામદાર હિંદ
સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ
સરકારી ઘઉંની ખાતા તરફથી એક છાપા-
ખરીદીના લા- નેગી ખખર બહાર પાડ-
વમાં ઘટાડો. વામાં આવી છે કે ઘઉંની
સરકારી ખરીદીના લાવમાં
વધુ ઘટાડો કરવાનો નામદાર હિંદ સરકારે
ઠરાવ કર્યો છે. આના કારણે તરીકે જણાવવામાં
આવ્યું છે કે આખી દુનિયાની ઘઉંની કિંમતો
તાકીદે ઘટતી જાય છે અને આગલા મહિનાઓ
કરતાં જુલાઈ માસમાં ઘણી ઓછી ખરીદી
કરવાની છે. કરાંચી ખાતેનો લાવ તા. ૧૮ મી
જુને રૂ. ૪-૧૦-૯ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
સુખઈ અને કલકત્તા માટેની કિંમતનો ઘટાડો
થોડાક વખતમાં બહાર પાડવામાં આવશે.

રેશમના કીડા ઉછેરવાની એક નવી રીત.

ચોકોહામા ખાતેના અમેરીકન કોન્સલ
તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે રેશમના
કીડા ઉછેરવાની એક નવી રીત જાપાનમાં અઈ-
ચીકેનમાં શોધવામાં આવી છે. આ રીત ઘણી
સહેલી છે. ઇંડાને પાંચથી ૧૦ કલાક સુધી

હાઇડ્રોકલોરીક એસીડમાં નાંખવામાં
આવે છે. એવી રીતે તેમાં નાંખ્યા પછી ૧૨ થી
૧૫ દીવસમાં તે ઇંડા પુરેપુરાં સેવાઈ રહે છે
અને બીજી રીતે સેવવામાં આવે તેના કરતાં
વધારે મજબુત અને તંદુરસ્ત કીડાઓ તેમાંથી
બહાર પડે છે. આવી રીતે સેવાયલા કીડાઓ-
માથી રેશમ વધારે સાફ અને વધારે લાંબુ
નીકળે છે. આ નવી શોધેલી રીત પ્રમાણે સેવા-
યલા કીડાઓમાથી જે રેશમ નીકળે છે તે
લગભગ ૧૨૦૦ ફીટ લાંબુ હોય છે જ્યારે
બીજી રીતે સેવાયલા કીડાઓમાંથી ફક્ત ૭૦૦
ફીટ લાંબુ રેશમ નીકળે છે—આ શોધ કરનાર
ગૃહસ્થે વળી એલું બહાર કીધું છે કે આ નવી
રીતનો જેની મરજીમાં આવે તે ઉપયોગ કરી
શક્ય છે. આ નવી રીતનો પેટન્ટ લેવામાં આવશે
નાઈ કારણ એ શોધ કરનારની મુળ ઇચ્છા
પોતાના દેશને રેશમ ઉત્પન્ન કરનાર દેશ તરી-
કેની સ્થિતિમાં સુદૃઢ કરવાનીજ છે. આ નવી
શોધ કરનાર ઉદાર ગૃહસ્થ કાળાહિટો, ઓશીકેન
ખાતેના એકમપેરી મેન્ટલ રેશનના ડીરેક્ટર છે.

તા. ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૧૪ ને રોજ ધારા
સભાની બેઠકમાં એક ઠરાવ
કારવાર રહેલો. એવી રીતનો પસાર થયો
હતો કે કારવારને, હુબલી
યા મદ્રાસ એન્ડ સધર્ન મેરાઈ રેલ્વેપરના બીજા
સવડ પડે તે સ્ટેશન સાથે જોડા દેવાનો સવાલ
નામદાર સરકારે રેલ્વે બોર્ડના ધ્યાનમાં લાવવો.
આ ઉપરથી રેલ્વે બોર્ડને તે સવાલપર તપાસ
કરવા કહેવામાં આવ્યું હતું. રેલ્વે બોર્ડે જણા-
વ્યું છે કે એ લાઈન માટે જે સુચના કરવામાં
આવી છે તે લાઈનની સરવે કરવા જેટલો પણ
ખર્ચ વાજબી લાગતો નથી. નામદાર સરકારે
સ્વતંત્ર તપાસ કર્યા પછી તેઓને એમ લાગે
છે કે રેલ્વે બોર્ડના વિચારોથી જુદા પડવાનું
તેઓને કંઈ કારણ હોવાનું નથી.

મારમાગોઆનું બંદર વધારવામાં આવે
છે અને કેસલરૉક અને કોલમ વચ્ચેની પોર-
ચુગીઝ રેલ્વેનો ઘાટ વિભાગ બેવડો કરવા

અટકાટા તૈયાર કરવા સરવે કરવામાં આવે છે મારમાગોઆનું બંદર અને તેના સંબંધની રેલ્વેએ ભવિષ્યમાં ઘણાં વર્ષો સુધી લાગતાવળતા બ્રિટીશ જીલ્લાઓની જરૂરીયાત પુરી પાડવા યોગ્ય રહેશે એવી શક્યતા છે અને જ્યાં સુધી પશ્ચિમ હિંદની પોર્ટન્યુગીઝ રેલ્વેથી આ જરૂરીયાતો પુરી પડે છે ત્યાં સુધી નામદાર સરકાર એમ ધારે છે કે કારવાર રેલ્વે લાઇન બાંધવા માટેનો કોઇપણ બાતનો ખર્ચ વાજબી ગણાશે નહિં.

જાપાનથી યુરોપના બેંકો પારી માર્ગ માટે બહાણની અછત જાપાનથી યુરોપના હોવાથી ચોકોહામા ખાતેના નામદાર શહેનશાહના વે- ના બેંકો પારી માર્ગ પારી એલચી મીકાએ તે તુરના દરમાં પ્રસિદ્ધ થયેલી વધારો. દેશમાં નીચેની ખજાને બોર્ડ ઓફ ટ્રેઝરીને લખી જણાવી છે કે જાપાનથી

યુરોપ લઇ જવાના માલના તુરમાં થયેલો હાલની લડાઇને પ્રસંગે જરમન ઓસ્ટ્રીયન વિગેરે પરદેશી બહાણો બેંકો પારમાંથી બંધ થયાથી અને બહાણની તંગીને લીધે નીપત યુસેન કયેશા એ યુરોપીયન બંદરોએ લઇ જવા માટેના માલ પર તુર વધારવાની રજા આપવા અરજ કરી હતી જે માંગણી નામદાર જાપાન સરકાર તરફથી મંજૂર કરવામાં આવી છે. અત્યાર સુધી જાપાન સરકારે વચ્ચે પડીને દેશી શીપીંગ કંપનીઓને તુરના ભાવ વધારતાં અટકાવી હતી જાપાન બંદરે આવી રીતે તુરના ભાવ હલકા હોવાથી કેટલાક પરદેશીનાં બહાણો જાપાન બંદરે જતાં હતાં નહિં. આથી માલનો પુષ્કળ ધેરાયો થયો હતો તે દુર કરવા જાપાન સરકારે તુરના ભાવ વધારવા મંજૂરી આપી છે.

હુનીયાના છેલ્લાં ૧૫ વર્ષનો અજસીનો પાક તથા ચઢતો.

હિંદ	આસ્ટ્રેલિયન	યુનાઇટેડ રોઇસ ઓફ અમેરીકા	કેનેડા	રશીયા	રૂબા
૧૯૧૪	૩,૮૨,૨૦૦	૧૨,૦૦,૦૦૦	૩,૮૮,૯૭૫	૧,૮૮,૩૨૫	૫,૫૦,૦૦૦
૧૯૧૩	૫,૩૫,૭૦૦	૯,૯૦,૦૦૦	૪,૪૬,૩૨૫	૪,૩૮,૪૭૫	૬,૨૦,૯૭૮
૧૯૧૨	૬,૪૧,૨૦૦	૧૧,૩૦,૦૦૦	૭,૦૧,૨૨૫	૬,૫૩,૨૫૦	૫,૬૩,૩૨૭
૧૯૧૧	૫,૬૩,૬૦૦	૫,૭૭,૦૦૦	૪,૮૪,૨૫૦	૨,૬૮,૭૭૫	૫,૫૮,૨૬૭
૧૯૧૦	૪,૨૭,૬૦૦	૫,૬૫,૦૦૦	૩,૧૭,૬૫૦	૧,૦૬,૧૧૪	૫,૦૨,૮૬૪
૧૯૦૯	૨,૮૮,૮૦૦	૭,૧૬,૫૧૫	૪,૮૭,૮૨૫	૧,૨૦,૮૨૬	૫,૭૮,૧૨૬
૧૯૦૮	૧,૬૩,૨૦૦	૧૦,૪૮,૮૫૨	૬,૪૫,૧૨૫	૭૬,૧૩૩	૫,૫૬,૩૩૬
૧૯૦૭	૪,૨૫,૨૦૦	૧૧,૦૦,૭૧૦	૬,૪૬,૨૭૫	૪૫.૩૦૧	૫,૫૦,૫૬૦
૧૯૦૬	૩,૫૩,૪૦૦	૮,૨૫,૭૬૪	૬,૨૬,૫૦૦	૨૫,૬૮૮	૫,૪૦,૫૦૦
૧૯૦૫	૩,૪૭,૪૦૦	૫,૬૧,૬૧૨	૭,૧૧,૬૪૪	૧૮,૩૪૨	૪,૨૧,૦૦૦
૧૯૦૪	૫,૭૧,૮૮૨	૭,૪૦,૦૦૦	૫,૪૫,૦૧૩	૧૩,૩૮૮	૪,૭૧,૮૪૬
૧૯૦૩	૪,૮૧,૫૬૭	૬,૩૩,૬૦૧	૬,૮૨,૫૧૩	૨૧ ૧૦૦	૪,૬૧,૩૧૪
૧૯૦૨	૩,૪૨,૬૨૪	૭,૬૩,૬૭૬	૭,૩૨,૧૦૨	૧૮,૦૬૫	૫,૪૨,૨૩૪
૧૯૦૧	૩,૩૬,૧૩૬	૩,૬૫,૦૩૫	૬,૫૦,૦૦૦	૬,૬૬૦	૪,૫૫,૪૪૪
૧૯૦૦	૨,૬૫,૬૭૪	૩,૮૬,૬૫૧	૪,૭૫,૦૦૦	.....	૫,૩૩,૮૭૭

ગ્રોસ મોઝેક ટાઇલ્સની સાદી ડીઝાઇનો ક્યાં જોવા મળશે

મુદતનો બાધ ન લાગે માટે જલદી મલો
પદ્ધતીસર નામું તપાસી

ઈન્કમટેક્સ

કલેક્ટરની જરૂરીયાત મુજબ સ્ટેટમેન્ટ તૈયાર કરી દેખાડ્યાથી સંખ્યાબંધ વેપારીઓનો (ટૅક્સ) ઓછો થયો છે તથા સદંતર માફ થયેથી વાંધામા ભરેલા પૈસા પાછા અપાવ્યા છે તથા જરૂર પડે તો કમીશનરને અપીલ કરીએ છે માટે જેમ જાને તેમ જલદીથી મલવું.

કરસનદાસની કંપની.

મી કરસનદાસ બાળગોવિન્દદાસ F L A. A. F I S. A. M. S A.,
F. S. S. (London)

વીશ વર્ષના અનુભવી અને આખા હિંદુસ્તાનમાં ધંધો કરવાની મરકારી મનદ

ધરાવનારા ઓફીસર

મરવે જાતનું 'ઓફીટનું' તથા કોર્ટના મુકદ્દમા માટે નામું તપાસી રિપોર્ટ કરવાનું કામ કરે છે અમારા અનુભવની ખાત્રી કર્યા અમારી ઓફીસમાંથી અમારી માથે કામ પાડેલા વેપારીઓના નામવારની યાદી તથા ગુજરાતી મરકબુલ મળાવી લેવા

કરસનદાસ અને કંપની,

૨૪, એલફ્રીસ્ટન સરકલ કેમ્પ કંપની પાસે

કોટ—મુંબઈ.

ONE

PAYING COURSE.

'ACCOUNTANCY' course is taught by correspondence. No condition of age or University Certificate. No study by heart. Grand reduction in fees. Course is most useful for service and promotion. Candidates enrolling daily. Candidates are prepared for London Chamber of Commerce examination. School is recognised by Government. Short hand (Pitman) is also taught by post. Do not lose this golden opportunity, but write to-day for full particulars to :-

O. C. EDUCATION OFFICE,

SUCCESS IS
GUARANTEED

POONA CITY.

Wanted Agents all where.
Liberal Commissions allowed.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી જાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકડાની કીમત.

♦♦♦ ♦♦♦ ♦♦♦ ♦♦♦ ♦♦♦ ♦♦♦ ♦♦♦ ♦♦♦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની માલના કરતમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં જાતવેલી રૂઢી પ્રમાણે ધ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થશે તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ એપ્રીલ માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કરતમ હાકિસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કીમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરણની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કીમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત	ધ. સ. ૧૯૧૫ ના એપ્રીલ માસમાં થયેલી આયાત.		૧૯૧૪ અક્ટોબરથી એપ્રીલ ૧૯૧૫ સુધીમાં થયેલી આયાત.	
	જથ્થો.	સરેરાશ કીમત.	જથ્થો.	સરેરાશ કીમત.
	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગાંડીવાળી ખીટ જાતની	૭	૧૦—૪	૬૮	૧૦—૮
„ „ સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૨૯૦૭૨	૧૫—૮	૬૮,૪૨૦	૧૫—૪
„ „ જાપાનમાંથી	૧૪,૩૬૮	૧૫—૪	૧૪,૩૬૮	૧૫—૪
„ „ સુવાળી ઈજીપ્ટમાંથી	૪૪,૭૫૨	૧૫—૮	૯૪,૬૫૮	૧૫—૮
„ „ જાવાની રડ ડચ રોન્ડની તથા ઉપરની	૫૯,૨૬૧	૧૫—૧૨	૨૩,૫૯,૫૨૨	૧૩—૧૨
„ „ જાવાની ૧૬ થી ૨૨ ડચ રોન્ડની	૧૩૯,૫૬૨	૧૩—૧૨	૧૫,૨૩,૧૮૭	૧૨—૦
„ „ જાવાની ૧૫ ડચ રોન્ડની અને હલકી	૧૫૦૨	૮—૦	૬૪,૯૬૭	૧૦—૪
„ મોરીસીયસની ૧૬ ડચ રોન્ડની તથા ઉંચી				
સારી ...	૩૩૫,૧૫૨	૧૫—૪	૭૬૭,૨૧૪	૧૪—૧૨

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઈનો જોશો કે ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ઈ. સ. ૧૯૧૫ ના માર્ચ મહિનામાં નીચેની જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ પ્રાપ્તિશ હિંદુસ્તાનમાં રજીસ્ટર થઇ હતી.

નામ.	ટકાણું	હેતુ	થાપણુ રૂ.
૧. બેંકીંગ, લોન, ઇન્સ્યુરન્સ. (અ) બેંકીંગ અને લોન.			
૧. વલાપદ બેંક.	ભાતીપુરમ અમ-સાગ. મદ્રાસ	શરાફી ધંધો	૫૦,૦૦૦
(બ) વિમો.			
૨. ન્યુ કૅપીટલ પ્રોવીડન્ટ ફંડ.	બંગાલ.	પ્રોવીડન્ટ ઇન્સ્યુરન્સ બેંકીંગ, લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ. કુલ	૨૦,૦૦૦ ૭૦,૦૦૦
૨. વેપાર.			
૩. ઇસ્ટર્ન એક્સપોર્ટ્સ.	કલકત્તા.	આમણતો ધંધો.	૨૦૨,૫૦૦
૪. સુકરલ એન્ડ સુકરલ.	બંગાલ.	ફેનોથાફ તથા આમાફેન વિગેરેનો ધંધો.	૨૦,૦૦૦
૫. સીબુઆ (જહરીયા) ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાઇ ફંડ.	કલકત્તા.	વિજળીબળ પુર પાડવા માટે.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૬. કુમાર બુખી ફાયર, કલે એન્ડ સીલીકા વર્ક્સ.	બંગાળ.	સામાન્ય હોષાર	૬૦૦,૦૦૦
૭. નન્દી શોમ એન્ડ ફંડ.	"	" "	૧૦૦,૦૦૦
૮. એ. સી. ડાસ એન્ડ નેક્સુ.	નારાયણગઝ. બંગાલ.	" "	૨૦,૦૦૦
૯. ઇસ્ટર્ન ગેરજ એન્ડ ફોલ્ડરો ટેક્સી કાર ફંડ.	કલકત્તા.	મોટરગાડી વિગેરેનો ધં- ધો કરવા માટે.	૨૦૦,૦૦૦
૧૦. સ્વદેશી ઇન્ડસ્ટ્રીયલ્સ.	બીગકોનલુવરમ મદ્રાસ.	રેશમી કાપડ, ખાતર વિ- ગેર બનાવવા માટે.	૨૫,૦૦૦

ધા જોએ ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફોટ સુબધ.

તીજેરીવાળાઓની જુઠી સરટીફિકેટો.

થોડા વખત ઉપર ભુલેશ્વરનાં એક ઘરમાં આગ લાગી ઘરમાં પહેલા માળ ઉપર મીંઠ મગનલાલ નામે એક માણસ સાગરકાંઠા દોળ નામે હોટલ ચલાવતા હતા. એઓ પાસે મુંબઈના મીંઠ કેનૈયાલાલની ગનાવેલી તીજેરી હતી. એઓની જગ્યામાં આગ ચેટલી થોડી હતી કે રૂનાં ગાદલાં પણ સલામત રહ્યાં હતાં તેમ તીજેરીનું લાકડાનું સ્ટેંડ પણ જેવુંને તેવું રહ્યું હતું. આટલું છતાં મીંઠ મગનલાલે તીજેરી ગનાવનારને એવી સરટીફિકેટો લખી આપી હતી કે આળા ઘરમાં સૌમાં સખત આગ મારી જગ્યામાં હતી અને તમારી તીજેરીમાં સર્વ સલામત રહ્યું હતું.

ગોદરેજે ખરી હકીકત ગહાર પાડી અને જણાવ્યું કે મીંઠ મગનલાલની સરટીફિકેટ જુઠી હતી અને તેઓએ પોતાના લાઇ માટે એક તીજેરીના ચોર્ડર ગોદરેજને આપ્યો હતો. આ ઉપરથી મીંઠ મગનલાલે છપાવ્યું કે ગોદરેજ જુઠું બોલે છે. ગોદરેજે આ ઉપરથી મીંઠ મગનલાલને રા. ગા. સેતલવડ મેજિસ્ટ્રેટ આગળ ઉભા કર્યા. મેજિસ્ટ્રેટ સામે જુળાની એવી પડી કે મીંઠ મગનલાલની જગ્યામાં ગાદલાં સલામત હતાં તેમજ તીજેરીનું સ્ટેંડ પણ સલામત હતું. આ જોતાં મીંઠ મગનલાલ વિચારમાં પડી ગયા અને મારી માગી અને લખી આપ્યું કે મેં જે વાતો છપાવી તે સર્વ જુઠી હતી.

નાણીતા મોટા મેકરોની તીજેરીઓ લીલામમાં

મુંબઈમાં થોડા વખત ઉપર જુદે જુદે ઠેકાણે આગો થઇ તેમાં જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓનો કેવો હાલ થયો તે જાણવા પછી કેટલાકોએ હબરોની કિંમતની ધીન મેકરોની તીજેરીઓ લીલામમાં મોકલવાનો ઠરાવ કરી ગોદરેજને નવી તીજેરીઓના ચોર્ડર આપ્યા છે.

૧ સર સાસુન જે. દેવીજે પોતાની હબરોની તીજેરીઓ લીલામમાં મોકલવાનું ઠરાવ્યું અને ગોદરેજને મોટા ચોર્ડર આપ્યા છે.

૨ મેસર્સ બ્રિડગરીની કંપનીએ પણ એ મુજબ કર્યું છે.

ગોદરેજ એન્ડ બાઇંસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની.

કારખાનું:—મેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઠલકતાની પેટંટ ઑડીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા સને ૧૯૧૫ ના એપ્રિલ માસમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનું નામ.	શા માટે.
પી. જી. ડૉનલ્ડ.	વરસાદનાં પાણી વિગેરે માટે નળોમાં સુધારો.
જી. વાડ્ડીસ.	સંધવાના વાસણમાં સુધારો
એ. સ્પેન્સર.	રેલ્વેની યોગી તથા એવી ગાડીઓમાં સુધારો.
આર. બોવેન.	રેલ્વે પુરશી, ચાવીમાં સુધારો કરવા માટે.
એચ. ડબલ્યુ મુર અને આર. જી. બેરી.	રેલ્વે સીગનલ તથા ડાઈવરની મદદ વિના સ્વતંત્ર રીતે ગાડી ઉભી રહી શકે તેવી રીતના સુધારા માટે
પી. આર. જસાવાળા.	સંધવાનો સરંજામ.
હોલ્ન્ડેશ' ફેસીલિટીસ—માટ શપીન્, સીરીઝ રીન્કર પોલ્ટર.	ઑઈલ ઝેંસ બનાવવામાં સુધારો
જે. પાસગોર.	મુળાક્ષરો સ્કેલાઈથી શીખવાનો રીત
ધી થોમસ ટ્રાન્સમીશન લી.	સ્તંભ પર અને રેલ પર ચાલતી ગાડીઓ હાંકવાના સંબંધમાં સુધારો
જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કંપની.	વિજળીના યંત્રોમાં સુધારો.
જી. કે. પોલ.	સુધારેલાં હારમોનીયમ.
સીમેન પ્રોપર્સ એન્ડ કં. લી અને ડબલ્યુ પી રીડ	રાત્રિના દુરથી નિશાન કરવાની સીગનલોના સાજમાં સુધારો
એસ. એમ રત્નાગર	ખારણું, ખારીનાં વેન્ટીલેશનમાં સુધારો.
એ. પી. મેક્કાર્થેન અને ઇ. એલ. રૅનડાલ	દિવા તથા સ્ટોવના બર્નરોમાં સુધારો.
જે. એફ. ગોડાર્ડ.	સીમીટ બનાવવામાં સુધારો.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના માર્ચ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાંની એ પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

સુતર (રતલ)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૪	૧૯૧૫
મુંબઈ	૩,૬૩,૮૨,૮૩૭	૩,૬૦,૦૦,૧૧૨
મદ્રાસ	૩૪,૨૨,૪૦૫	૩૫,૬૭,૬૪૦
બંગાળ	૨૪,૬૬,૮૪૪	૨૮,૬૧,૬૪૦
ચુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૩૭,૮૬,૮૦૨	૪૨,૫૭,૩૪૨
પંજાબ	૬,૧૦,૬૬૭	૫,૬૦,૩૫૭
મધ્યપ્રાંતો તથા બિહાર	૩૦,૦૬,૩૫૭	૨૬,૪૨,૨૨૫
બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૫,૨૬,૭૬,૨૧૨	૫,૩૨,૧૬,૬૧૬
દેશી રાજ્યો	૩૨,૭૦,૩૨૪	૩૧,૦૭,૪૫૫
કુલ ...	૫,૫૯,૪૬,૫૩૬	૫,૬૩,૨૭,૩૭૧

કાપડ

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૪	૧૯૧૫
મુંબઈ { રતલ	૧,૬૨,૪૦,૫૦૭	૧,૬૩,૪૭,૮૫૦
વાર	૮,૨૧,૬૧,૪૮૦	૮,૦૫,૫૧,૧૧૧
મદ્રાસ { રતલ	૭,૪૭,૩૭૦	૧૦,૨૮,૨૦૫
વાર	૨૬,૫૭,૬૦૭	૩૧,૨૮,૩૮૨
બંગાળ { રતલ	૨,૩૪,૭૦૩	૧,૮૬,૩૦૫
વાર	૧૩,૨૦,૭૦૦	૧૦,૫૩,૪૨૭
ચુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૮,૧૩,૭૩૮	૬,૮૬,૩૩૨
વાર	૩૨,૫૮,૫૩૨	૩૪,૩૩,૫૬૨
પંજાબ { રતલ	૩૭,૧૫૨	૩૨,૮૫૮
વાર	૧,૦૬,૬૦૮	૧,૩૬,૪૦૭
મધ્ય પ્રાંતો અને બિહાર { રતલ	૧૦,૨૫,૬૬૫	૮,૭૭,૬૦૪
વાર	૪૦,૧૮,૫૪૪	૩૩,૮૪,૬૨૩
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૨,૨૦,૬૬,૪૬૫	૨,૨૪,૬૫,૪૫૪
વાર	૬,૩૫,૫૩,૭૭૧	૬,૧૬,૮૭,૮૪૨
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૬,૨૩,૬૪૭	૧૬,૨૭,૭૬૮
વાર	૬૬,૧૬,૬૫૭	૬૨,૧૬,૨૫૧
એકંદર { રતલ	૨,૩૭,૨૩,૪૧૨	૨,૪૦,૬૩,૨૨૨
ટોટલ { વાર	૧૦,૦૧,૭૦,૪૨૮	૯,૭૬,૦૭,૦૬૩

મેટેલીક શીલીંગની - સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

IMPORTS OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના એપ્રિલ મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

ભાત અને નંબર.	ગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બે.	ટોટલ.
ચુલ્હાઈ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૩,૪૬,૪૦૦	૧,૬૫,૩૩૮	૫,૫૦૦	૫૬,૭૫૦	.....	૬,૦૬,૯૮૮
નં. ૪૧ થી ૫૦.	૭૦,૩૦૧	૨૫,૫૧૧	.....	૨૮,૬૦૦	.....	૧,૨૪,૭૧૨
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૩૦,૧૫૭	૩૨,૩૨૭	.....	૩૧,૩૫૦	.....	૧,૬૩,૮૩૪
આરિન્ડ, રેડ અને શીશરગોવાણું						
નં. ૩૧ થી ૪૦.	૪,૫૧,૮૧૧	૯૧,૧૧૩	૭૩,૬૪૫	૨,૫૬,૧૪૬	૩૧,૦૦૦	૬,૦૭,૦૧૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	.....	.....	.....	૧૬,૨૫૦	૮,૦૦૦	૨૪,૨૫૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	૧૧,૫૨૦	૨૫૦	.....	૧૬,૩૫૦	૫,૦૦૦	૩૬,૧૨૦
ટોટલ	૧૦,૪૩,૧૮૯	૩,૧૪,૫૩૬	૭૮,૪૪૫	૪,૧૧,૭૪૬	૪૪,૦૦૦	૧૮,૯૨,૯૧૬

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF MAY 1915.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના મે માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારાં આંકડા.

માલની ભાત.	૧૯૧૫ ના તા. ૩૦ મી એપ્રિલ ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૫ ના મે માં થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૫ ના મેની ૩૧ મી તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૪ ની ૩૧મી મે ને દિને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૫૧,૩૯૮	૯,૬૬૭	૪૯,૨૦૦	૪૩,૬૫૩
પેટી	૭૮,૩૪૦	૧૮,૦૮૬	૬૮,૨૪૨	૭૯,૮૫૬
રેશમ તથા ઉનની પીસચુડઝ ગાંસડી	૯૩૪	૮૧	૯૧૦	૯૦૭
રેશમ તથા ઉનની પેટી	૨,૨૫૦	૧,૮૦૫	૨,૧૫૦	૨,૬૪૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉના) પેકેટ્ઝ	૭,૭૨૫	૫,૬૦૨	૭,૬૪૮	૯,૪૮૫
„ રેશમ તથા ઉનના પેકેટ્ઝ	૨,૪૧૪	૮૦૫	૨,૩૦૮	૨,૧૦૪
ટોટલ	૧,૪૩,૦૬૧	૩૬,૦૪૬	૧,૩૦,૭૫૮	૧,૩૮,૬૪૫
ગાંબાના ટન	૩,૮૭૪	૨૪૪	૪,૦૦૫	૩,૬૬૧
પીત્તળના ટન	૨,૩૪૧	૧૯૨	૨,૨૧૧	૩,૧૮૪
ટોટલ	૬,૨૧૫	૪૩૬	૬,૨૧૬	૭,૧૪૫

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ એક સ્ટ્રીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

૬૦ સૌં ૧૬૧૫ ના શ્વેપ્રીલ માસમાં થયેલી ગ્યાયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

શ્રીજન્મ નામ.

Imports.

આયાત.

૧૯૧૪ માં		૧૯૧૫ માં	
રૂ.		રૂ.	
જીવતાં જનાવરો	૧,૬૦,૮૬૯	૨,૪૫,૧૦૧	
ઢાઙગોળો હથીયાર વિગેરે	૩,૭૮,૪૧૧	૧,૭૩,૬૮૦	
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪,૫૮,૬૬૪	૪,૨૭,૮૬૨	
ખુટસ અને શુજ	૫,૪૮,૫૦૪	૨,૨૨,૨૮૭	
ઘર બાધવાનો સામાન	૯,૮૩,૮૭૮	૧૧,૬૦,૬૦૩	
મીઝુખત્તી	૬૬,૮૯૬	૨૧,૦૬૬	
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૨,૦૦,૩૪૭	૬૧,૪૬૭	
રસાયણિક પદાર્થો	૯,૪૫,૫૦૩	૮,૭૩,૩૨૪	
ઘડીયાળો	૧,૫૮,૮૦૩	૧,૫૧,૮૦૭	
કોલસા	૧૬,૦૬,૩૩૬	૩,૫૫,૩૨૫	
કોફી	૬૬,૨૬૭	૧૬,૪૫૧	
કાથો (મીંઢરી)	૧૨,૬૧૯	૨,૧૭૬	
દોરડાં	૧,૧૬,૧૦૩	૮૬,૦૨૫	
કંઢલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૨,૨૩,૦૨૪	૯૭,૦૫૬	
સાધકલો	૨,૨૦,૬૨૭	૧,૬૧,૬૫૦	
કપુર	૧,૨૧,૩૧૦	૨,૦૧,૨૧૧	
ળીજી ભતની દવા મળી કુલ	૯,૭૭,૨૦૭	૧૧,૬૧,૮૬૩	
લુગડાં રૂઝા વાર	૯,૭૬,૧૬૩	૨,૬૧,૫૮૩	
પંજાબ { રતલ	૫૩,૬૧૮	૩૭,૩૪૧	
વાર	૧,૭૨,૩૩૪	૧,૦૩,૬૨૭	
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧૫,૨૩,૧૫૪	૬,૦૪,૫૩૧	
અને બિચાર { વાર	૧૬,૧૧,૧૬૨	૮૧,૫૦૦	
	૧૬૦	૪૮૭	
ગ્રીટીશ હિંદુ { રતલ	૨,૨૦,૬૬,૪	૮૪,૮૧૦	
સ્તાનમા કુલ { વાર	૯,૩૫,૫૩,૭૫	૩૦,૮૨,૪૮૧	
દેશી { રતલ	૧૬,૨૩,૬૪	૭,૫૦૬	
રાજ્યો { વાર	૬૬,૧૬,૬૨	૧,૮૪૪	
	૧,૦૮,૦૪૪	૫૭,૦૬૨	
એકંદર { રતલ	૨,૩૭,૨૩,૪૧	૬,૪૪,૭૪૭	
ટોટલ { વાર	૧૦,૦૧,૭૦,૪૨	૬૨,૨૫૬	
	૧,૬૮,૪૩૬		

સને ૧૯૧૪ ના મુંબઈ, કાશી તથા ઉમરાવતીમાં
ભરાયલાં પ્રદર્શનમાં ચાંદ મળેલો છે.

પ્રસિદ્ધ ડા૦ વાંમન ગોપાળનું

આયોગાર્થક

સારસાપરીલા.

આ જગપ્રસિદ્ધ સારસાપરીલા એવા અનેક ઔષધોથી તૈયાર કરવામાં આવેલું છે કે જે ઔષધો કાર્થ પણ કારણથી દુષીત થયેલાં લોહીને શુદ્ધ કરી વૃદ્ધિ કરે છે. ગરમી, પ્રદર, સાંધાનું રહી જવું, મ્હોમાં અને શરીરના બીજા ભાગોપર ચાઠા પડવાં, રમરણ શક્તિ ઓછી થઈ જવી, શરીરપર ફેલેલા ધર્થ આવવા, મ્હોમાં તથા ગળામાં કાણાં પડવાં, નાકનું ખેસી જવું, શરીરનું સુજી આવવું, કળતર થવી, ખુજલી, ખરજ, ગજકરણ, હાથ પગમાં બળતરા થવી, મોઢામાંથી વાસ નીકળવી, લાળ પડવી, દાંતના પારાનું સુઝવું, દાંતનું હાલવું, તેમાંથી લોહી વીગેરે નીકળવું એ સર્વે પ્રકારના રોગોપર આ ઔષધ ધણુંજ ઉપયોગી ધર્થ પડયું છે.

કીંમત સવા રૂપિયો. ટપાલ ખરચ ૭ આના. સારો ગુણ આવવા માટે ચાર ખાટલીઓ લેવી જોઈએ. એકદમ ચાર ખાટલી મંગાવનારને ૪૫૫ રૂપિયા પડશે ટપાલ અને બેંગી ખરચ બુદ્ધ પડશે.

ધાતુ શક્તિ વર્ધક અત્યંત પૌષ્ટિક ફેરફારસની ગોળીઓ.

માલેક, ડા. ગૌતમરાવ કેશવ,

ગૌતમરાવ કેશવનું ઔપધાલય,

દાકુરદ્વાર-મુંબઈ.

ડેવીસ એન્ડ લોરેન્સ કું. ન્યુયોર્ક.

અમેરીકાવાળાઓની ખાસ બનાવેલી દવાઓ.

૧.

૨.

ધલીકઝીર ગ્લીશરોફોસફેટ
કંપાઉન્ડ.

છાતીના તેમજ ક્ષયના દરદો,
ઘડેપણની નબળાઈ, પ્રીક્ષો અડેરો
તથા ખીમારી પછીની નબળાઈ
વિગેરે પર ઉત્તમ ફાયદો કરે છે.

ચેનીંગ્સ સારસાપરીલા.

લોહીને સાફ કરી શરીરને લાલ
સુરેખ જેવું બનાવે છે તેમજ
ચામડી પર થતા ગુમડા, ખીલ,
ખરબચા માટે અકસીર ઉપાય છે.

પાંચ

૩.

વાપરે.

અસુલ્ય

ગુણકારી

યુરીસેપ્ટીક પીલ્સ.

પરમાની દવા.

પ્રમેહ (પરમા) માટેની સમ-
ખાણુ ગોળીઓ. આ દવા પરમાના
દેગને મટાડી પીસાળ સાફ લાવે
છે. લોહી શુદ્ધ કરે છે વાપરી
ખાત્રી કરે.

અને

ખાત્રી

કરે.

કટલરી

સાંધકલો

કપુર

ખીજી ભતની દવા મળી કુલ

હુગડાં રંગ...

...સીઝ

પંખળ { રતલ

વાર

મધ્ય પ્રાંતો { રતલ

અને ખસાર { વાર

પ્રિટીશ હિંદ { રતલ

સ્તાનમાં કુલ { વાર

દેશી { રતલ

રાજ્યો { વાર

એકંદર { રતલ

ટોટલ { વાર

૫.

૧. એલેન્સ કફ ખાલસમ.

૧૦,૪

૪૦,૧૮,

૨,૨૦,૬૬,૪

૬,૩૫,૫૩,૭૩૦,૮૩.

૧૬,૨૩,૬૨

૬૬,૧૬,૬

૧,૦૮,૦

૧૧,૦૭,૩૫.

૨,૩૭,૨૩,૪૧૫,

૧૦,૦૧,૭૦,૪૨

૨,૫૨,૪૫૧

૧ ખાંસી, ઉધરસ, શરદીથી ગ-

ના તથા છાતીના થતા સોળ

દમ માટે ઘણી ફાયદાકારક

છે.

૭,

૧,૦૮,૦

૧૧,૦૭,૩૫.

૨,૩૭,૨૩,૪૧૫,

૧૦,૦૧,૭૦,૪૨

૨,૫૨,૪૫૧

૧,૨૮,૬૬૯

મેટેલીક શીલીંગની. સારી ડીઝ

ડીઝાઇન ગમશે કે

૧,૨૮,૬૬૯

	૧૯૧૪	૧૯૧૫
કેળવાએલાં ગ્રામમાં	૩,૩૫,૬૭૭	૨,૦૧,૨૫૨
ઘર	૧૬,૪૫,૪૦૪	૧૬,૨૭,૬૬૯
મશીનરી અને ગીલ સ્ટોર્સ	૭૩,૫૪,૬૧૨	૩૬,૯૧,૬૦૨
દીવાસળી	૯,૮૧,૭૭૨	૧૫,૩૩,૩૩૬
પીત્તળ	૧,૨૪,૯૪૦	૧,૦૭,૦૭૦
ત્રાંધુ	૪૫,૬૭,૭૦૯	૧૨,૧૫,૦૨૩
જર્મન સીલ્વર	૨,૧૬,૧૨૦	૩૩,૬૨૧
લોહ	૩,૩૪,૨૭૭	૪૬૩,૩૩૧
લોહ અને સ્ટીલ	૧,૧૭,૪૬,૩૮૬	૫૭,૩૦,૮૦૭
ટાંચ	૨૬,૮૬,૮૫૪	૩,૮૨,૧૬૫
સીંચુ	૨,૧૮,૫૪૪	૩૦૫,૫૫૬
મોટર ગાડીઓ અને સાઈકલો	૧૧,૭૨,૬૫૬	૮,૫૮,૬૨૩
કેરોસીન તેલ	૨૮,૩૦,૪૩૦	૨૪,૪૪,૦૮૩
અળસીનું તેલ	૬૨,૭૭૦	૭૬,૨૬૦
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૪૦,૬૯,૯૦૦	૩૩,૧૬,૩૩૪
રંગ રોગાન વિગેરે	૮,૪૧,૨૧૮	૫૬૪,૬૬૬
કાગળો	૧૩,૫૨,૫૮૫	૯,૬૬,૨૭૩
રેલ્વે ઝાડાંઓ તથા સામાન મળી કુલ	૧,૦૨,૯૨,૩૧૮	૬૦,૮૮,૩૦૬
મીઠું	૬,૧૦,૦૮૦	૭,૬૦,૨૪૬
સાબુ	૭,૮૦,૫૪૫	૫,૬૩,૫૧૩
સોપારી	૧૦,૧૪,૮૨૫	૯,૫૮,૦૮૪
તેજનો કુલ	૧૪,૨૭,૨૧૩	૧૬,૮૨,૭૬૩
રોશનરી	૫,૬૨,૬૮૯	૩,૫૫,૨૦૬
ખાંડ	૮૩,૬૪,૬૭૦	૧,૦૫,૧૬,૭૮૧
સુતર કાચું	૬૪,૧૨૨	૫૭,૭૮૩
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૪૬,૮૨,૧૪૩	૨૦,૪૮,૧૫૪
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ	૨,૦૨,૪૨,૭૨૦	૧,૫૨,૬૬,૬૦૪
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ	૧,૧૯,૮૨,૮૮૧	૬૨,૮૪,૪૬૩
રંગીન અને છપેલાં પીસ શુદ્ધ	૧,૧૧,૦૧,૬૬૫	૨૭,૧૧,૦૬૧
શીવવાના હોરા	૨,૪૨,૬૬૭	૨,૬૩,૨૨૪
સુતર એકઠર	૪,૬૬,૩૬,૧૮૩	૨,૭૫,૦૬,૪૮૩
રેશમ કાચું	૬,૫૦,૬૭૫	૧૦,૦૩,૭૭૨
રેશમના પીસ શુદ્ધ	૧૩,૪૮,૬૬૫	૧૫,૮૩,૭૧૦
કાચું ઉન	૮૫,૭૬૬	૨,૦૮,૮૨૨
હોઝીઅરી	૪૩,૬૦૧	૩૫,૭૨૫
ઉનના પીસ શુદ્ધ	૭,૮૭,૫૦૨	૨,૩૬,૬૩૧
ઉન કુલ	૧૨,૪૨,૩૩૫	૬,૧૭,૮૫૫
તંબાકુ	૬,૩૬,૧૭૧	૪૧૫,૬૬૦

ધી ગોમ્મે દાખલ માર્ટ ૨૧ એપ્રિલ, ફ્રાઈડ, મુંબઈ.

			૧૯૧૪	૧૯૧૫
			રૂ.	રૂ.
લાકડાં	...	...	૭,૬૩,૦૫૬	૫૪૩,૬૨૪
રમકડાં	...	...	૨૪૮,૬૫૨	૧,૫૯,૬૫૯
છત્રીઓ	...	...	૨૪૮,૬૧૦	૧૦૭,૮૯૪
છત્રીઓનો સામાન	...	...	૪૧૨,૭૦૭	૧૧૬,૦૬૩

કુલે આયાત

Exports.

ચીજનું નામ.

			૧૯૧૪-	૧૯૧૫-
જીવતાં જનાવરો	...	...	૩૪૦,૨૭૭	૧૬૩,૯૯૪
બ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	૨૦૨,૩૯૯	૭૧,૭૨૨
મીણબત્તી	...	...	૧૪૬,૦૮૪	૨૧૫,૭૬૯
સોલ્ટ પીટર	...	...	૩૬૪,૭૯૧	૭૨૯,૦૭૬
કોલસા	...	...	૩૬૨,૬૫૧	૩૭૬,૪૨૧
કાંસી	...	...	૪૬,૦૦,૭૦૮	૩૧,૮૯,૬૯૦
કાથો, (સીંદરી)	...	...	૬,૮૭,૧૧૮	૩,૧૪,૭૧૪
દોરડાં	...	...	૧૧૦,૫૧૨	૧૦૫,૩૬૯
દવાઓ	...	...	૧૬૧,૮૫૧	૧૨૭,૮૬૮
ગળી	...	...	૧૧૪,૬૪૪	૪૦૧,૩૬૩
હરડાં બેડાં	...	...	૬૬૪,૦૧૫	૪૩૪,૬૫૫
લુગડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	...	...	૧૩,૬૨,૦૨૫	૧૦,૭૦,૪૨૭
ફળ ને શાક	...	...	૬,૧૨,૨૩૪	૫૪૫,૭૩૧
ડાંગર	...	...	૧,૭૩,૦૫૫	૨,૮૨,૧૧૨
ચોખા	...	...	૩૦૦,૪૯,૧૪૯	૧,૫૫,૫૭,૫૩૯
ઘઉં	...	...	૧૦,૦૬,૯૩૫	૧૫,૫૩,૪૮૦
ઘઉંનો લોટ	...	...	૮૬૪,૬૬૯	૯૩૧,૦૦૩
બીજા બાતનો દાણો	...	...	૨૭,૧૬,૪૫૦	૨૮,૧૭,૫૬૮
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	૧૨૫,૭૬,૪૧૩	૮૫,૪૫,૮૭૪
લાખ	...	...	૧૯,૦૧,૫૨૩	૧૪,૧૮,૬૮૫
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	૩૭,૭૬,૮૧૦	૨૭,૧૭,૧૦૫
દારૂ	...	...	.....	૧૩૨
રખર	...	...	૨૮૦,૧૫૫	૩૫૨,૬૪૭
ખાતર	...	...	૮૨૭,૭૬૬	૬૨૬,૯૧૯
મેગેનીઝ	...	...	૧૧,૦૭,૬૭૩	૩૨૦,૬૬૭
લોહ અને સ્ટીલ	...	...	૨૫૮,૨૭૬	૨૫૧,૫૧૮
ધાતુ કુલ	...	...	૧૯,૩૭,૨૨૫	૧૦,૯૧,૭૫૬
મીણ	...	...	.....	.....
અગરબત્તી	...	...	૪૦૯,૪૪૫	૨૦૫,૭૧૬
દીવેલ	...	...	૧૨૭,૦૦૦	૧૭૫,૪૬૬
કોપરેલ	...	...	૨૨૩,૪૫૫	૩૩૦,૬૧૯

મેટેલીક શીલીગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

	૧૯૧૪	૧૯૧૫
	રૂ.	રૂ.
આળમીનું તેલ	૨૩૪,૩૮૪	૬૦,૧૨૪
બીજી ભતનાં તેલો મળી કુલ...	૧૨,૫૬,૪૪૫	૮૫૨,૮૩૯
ખોળ	૧૨,૨૧,૩૪૪	૧૩,૯૩,૧૬૯
અગ્રીણ	૧૨,૩૧,૩૦૦	૧૧,૬૨,૫૪૦
ધી	૩૦૪,૪૬૯	૨,૧૪,૨૯૫
દીવેલી	૧૭,૫૭,૧૨૩	૪,૩૪,૨૩૧
ટોપરાં	૨૫,૫૩,૮૮૧	૮૧૭,૨૧૬
ઠપાસીયા... ..	૨૩,૮૧,૦૬૯	૩૪૬,૦૬૧
લોંચસીંગ	૫૧,૦૭,૬૫૬	૧૪,૯૪,૯૨૯
આળમી	૪૯,૮૬,૩૫૧	૮,૬૦,૯૮૨
ખમખમ... ..	૧૧૩,૨૯૦	૫,૯૮૩
સરસવ	૩૩,૦૮,૫૫૩	૧૨,૮૦,૮૮૪
તલ	૩૮,૭૦,૧૪૪	૩,૬૩,૦૫૯
તેળનો	૧૩,૩૯,૭૬૫	૨૬,૩૦,૩૩૪
ખાંડ	૧૩૪,૬૫૩	૭૬,૧૭૬
ચા	૧૨,૭૨,૦૩૦	૧૬,૩૪,૧૦૯
કાચું રે	૪૮૭,૦૪,૭૦૧	૨,૨૯,૬૬,૯૨૩
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૫૨,૭૬,૪૮૭	૪૫,૬૦,૦૪૫
રૂમાલ અને શાલી	૪૮,૫૬૬	૯૭,૭૧૪
પીસ શુઝ	૧૩,૫૫,૯૨૧	૧૩,૮૮,૬૪૬
શણ	૧૨,૪૨,૫૮૫	૧૦,૭૬,૮૧૧
જ્યુટ કાચું	૧,૬૫,૫૯,૦૩૨	૯૮,૭૦,૬૩૨
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૫૫૦	.....
ગન્ની બેગઝ	૧૨૫,૧૭,૫૮૪	૯૬,૭૫,૬૫૪
શુણપાટ	૧૪૨,૮૧,૨૨૫	૯૫,૯૯,૧૧૯
રેશમ (કાચું)	૧૦૫,૧૪૩	૩૬,૦૬૦
રેશમ કુલ	૧૭૦,૧૬૨	૫૯,૪૪૬
ઉન કાચું	૨૩,૩૦,૬૭૭	૧૬,૩૦,૮૬૫
ઉનની ધાળડીઓ ને ગાડીયા વગેરે ...	૧૮૦,૮૯૧	૯૯,૮૭૮
તળાકુ, બીડી વિગેરે	૩૩૩,૦૮૧	૩૯૫,૦૩૮
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૫૭૬,૪૩૧	૫૪૦,૪૩૩
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ	૨૦,૪૧,૧૨,૨૯૬	૧૨,૨૧,૬૮,૪૬૦

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી ખાતમી.

આ મથાળાં નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. એ ખાતમત કંઈ પણ વધારે માહિતી જોઈતી હોય તો આ ચેમ્બરના સેક્રેટરીને લખ્યાથી ખુલાસો મળી શકશે. અત્રેના કોઈ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈ પણ જાતની વેપારી ખાતમત સંબંધ ગાંધવા ઇચ્છા હોય તે પણ આ કાલમમાં દાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાતમતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ " ઇ. ૧૬	બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રીકાની એક પેઢી.	પેન્સીલ જાનાવવા માટે ગન્ધતરૂ (cedar) ની ચીપો આયાત કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૦	લાહોરની એક પેઢી.	ફ્રેન્સી માલો ટપાલ પારસલ મારફત ખરીદનારા એજન્ટ નિમવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૧	બ્રિટીશ ઇસ્ટ આફ્રીકાની એક પેઢી.	સખત તથા નરમ લાકડું આયાત કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૨	પૅરીસની એક વિમો ઉતારનારી પેઢી.	મુગધમાં કોઈ એજન્ટ સાથે સંબંધમાં આવવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૩	કલકત્તાની એક પેઢી.	Kaniite (એક જાતનું ખલ્લીજ ખાતર) પુરું પાડનારા સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૪	ઇન્ગલેન્ડમાં બ્રિડફોર્ડની એક પેઢી.	આલ્પાકા, જનાવરી રેશમનાં કાપડ, ઝીણા પોતના રૂ તથા ઉનના ચળકતા કપડા વિગેરે આયાત કરનારા સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૫	દક્ષિણ હિંદમાં બેંગલોરની એક પેઢી.	મલખારના Vateria Indica દક્ષિણ હિંદનું "એફ્રેક ડામર" નામનું ઝાડ ઝાડના બીયારાઓ ખરીદનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૬	પાલમપુર (કાન્થાવેલી)ની એક પેઢી.	હરણ બેડાં ખરીદનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૨૮	ન્યુયૉર્કનો એક વેપારી.	સફેદ વૉસેલીન તેલની આયાત કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સનો જોટો જથ્થો કયાં છે ?

પ્રથમ મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
,, ઇ. ૨૯	ઇલુમમાં લીમાસોલની એક પેટી.	કેતકીના રેસાની નીકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૩૦	અમેરીકામાં ન્યુપોર્ટની એક પેટી.	સુતરાઉ છાપેલાં કાપડ બનાવનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૩૧	લન્ડનની એક પેટી.	મુકાવેલું ખમીર વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
,, ઇ. ૩૪	ધરાનમાં ચઢતો એક વેપારી.	બદામ, હિંગ, જર્દીલુ પસ્તાં વિગેરે ધરાની માલો આયાત કરનારા સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૩૫	ચઢતો એક વેપારી.	ચાહ, ખાંડ, સુતર, કેલીકો, તેળના વિગેરે નિકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૩૬	કલીકટની એક પેટી.	ઇન્ડિયન બેરીટીસ Barytes (બેરીયમ સલ્ફેઇટ) પુરૂં પાડનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૩૭	કલકત્તાની એક પેટી.	નારિયેળના Poopac ખરીદનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૦	ઇંગલેંડમાં નોર્ટીંગહામની એક પેટી.	લેઇસ તથા મચ્છરદાનીઓ વેચવા એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૧	અંબરડીન (સ્કોટલેંડ)નો એક વેપારી.	કોંડલીવર ઑઇલ તથા માછલીનાં તેલ વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૨	ન્યુયૉર્કની એક પેટી.	મુળીઆં, છાલ, પાંદડાં ખીયાઓ અને તેળના વિગેરે કાચી દ્રવાઓ નિકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૩	મદ્રાસ ઇલાકામાં રાનીપીટાઇનો એક વેપારી.	સુકું માસ તથા વાળ ખરીદનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૪	લન્ડનની એક કારખાનાવાળાની પેટી.	પીયાનાઓ વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૫	ઇલુમમાં કેરોની એક પેટી.	કાચળા યા કાચળીઓ બનાવનારાઓના પ્રતિનિધિ થવા ઇચ્છા રાખે છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ એક સીટ ફોર્ટ મુખે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઈચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
,, ઇ. ૪૬	ફ્રાન્સમાં માર્સેલ્સનો એક વેપારી.	સુકાં વનરૂપતિ, વટાણા, ચોખા, તેલનાં ધીયાંઓ વિગેરે નિકાશ કરનારાઓના એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી છે.
,, ઇ. ૪૮	સ્કોટલેન્ડમાં એંગારકીતની એક પેઢી.	વનરૂપતી રેનેટનું કેસીન બનાવનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૪૯	મુંગધની એક પેઢી.	વિલાયતી મીઠું, સદ્કચુરીક તથા નાઈટ્રીક એસીડ વિગેરે વિગેરે બનાવનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૫૦	ઠલકતાની એક પેઢી.	જીપ્સમ વેચનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૫૨	મદ્રાસની એક પેઢી.	લોંચર્શીંગ (મગજ), ગુળી, એસ્કેચુલા, હળધર, આમલી, લોંચર્શીંગના જોળા વિગેરે પરચુરણ માલો ખરીદનારા સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૫૩	ઓસ્ટ્રેલીયામાં મેલબોર્નની એક પેઢી.	છખીનાં ફ્રેમની પટીઓ વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
,, ઇ. ૫૪	ન્યુયૉર્કની એક પેઢી.	ટિવેલી તથા રાઈની નિકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૫૫	લીવરપુલની એક પેઢી.	કોમાઈટ તથા ખેરીટીસ ખરીદનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૮ મું VOL. VIII. AUG. 1915. No. 2 ઓગષ્ટ ૧૯૧૫. અંક ૨ નો.

અનુક્રમણિકા.		INDEX.	
વિષય	પાનું	Subjects.	Page.
૧. અધિપતિની નોંધ	૫૦	I. Editor's Study	50
૨. સામાન્ય સ્વીકાર	૫૫	II. Reviews	55
૩. વેપારી વિષયો	૫૬	III. Commercial Subjects. ...	59
(અ) હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ ...	૫૬	(a) Evolution of Indian Industries	59
(ક) દુર્ગમ કોઈ પાસેથી લગાઈ પડેલાં વ્યાપારી દેશો અને આનંદી દેશો ઉપર કેવી રીતે અને કેટલે દરજ્જે પાછાં વેપારી ગયા? ૧૨		(b) Recovery of Private claims and pre-war Trade debts from Enemy countries... ..	62
(ખ) હિંદો વ્યાપાર; લગાઈથી થયેલી અસરો. ૧૩		(c) Indian Trade and the War: 63	
૪. લગાઈ સંબંધિત ખબરો તથા જાહેરનામા. ૧૮		IV. War Notes and Notifications. 68	
૫. ચેમ્બરનો વિભાગ	૭૩	V. Chamber's Section	73
૬. બીજા ચેમ્બરો	૭૭	VI. Other Chambers	77
૭. વેપારી ખબરો	૮૦	VII. Commercial Notes	80
૮. વેપારી ખાતમી અને આંકડા	૮૩	VIII. Commercial Intelligence and Statistics.	83

ઓગસ્ટના વર્ષો સુધી સ્વં ઘેસાલાઈ લીલાધર તરફથી ખહાર પડતું હતું, તેણે વ્યાપારી આલમનાં અતી ઉપયોગી થઈ પડેલ ધી ઇન્ડિયન કમર્શિયલ કોલેન્ડર અને ગાઈડ યાને

હિંદી વેપારી પંચાંગ.

(સંવત ૧૯૭૧ મું)

તથા મીલ, જન તથા મશીનરી વગેરે દરેક જાતના વ્યાપારને લગતી સંપૂર્ણ હકીકત સહીત આખાં હિંદની જન, પ્રેસ ફેક્ટરીના લીસ્ટની માહિતી આપનાર.
ક્રીં ૩. ૧-૮-૦. વી. પી. ૩. ૧-૧૨-૦.

મલો યા લખો કર્તાને:—

કેમ્બર-ન. માસ્ટર.

કનસલ્ટીંગ એન્જનીયર

નવી કંત્રાકટર બીલ્ડીંગ, સુનાલકી રસ્તા, આંદોલ-મુંબઈ.

ઇન્ડિયામાં ફોરેઈન ટાઇલનું જાતું—ધી જોગે ટાઇલ માર્ટ ટ્રેડ એન્ડ મેન ટ્રેડ

EDITOR'S STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

સુ'ગંધ સરકારની ધારા ગાંધનારી કાઉન્સીલની સલાહ ગયા માસની ગારમી તારીખ અને તેની પછી બે ત્રણ દિવસ લરવામાં આવી હતી; જ્યારે બન્ટે ઉપર સલાસદોષે પોત પોતાના મતો રજુ કર્યા હતા. તેમાં ખસુસ કરીને વેપારીકોમને ઉપયોગી થઇ પડે એવા સંવાલોમાં એક સારી રીતે ચર્ચાવવામાં આવેલા હતા. હાલ આ દેશમાં લગભગ દરેક પ્રાંતમાં વેપાર અને ઉદ્યોગનું ખાતું છે જેના ઉપર એક ડીરેક્ટર હોય છે જેનું ખાસ કામ ઉદ્યોગની ખીલવણી કરવાનું છે. સુ'ગંધ ઇલાકો ખાસ વેપાર અને ઉદ્યોગનો ઇલાકો છે તે છતાં ત્યાં આવી જાતનું ખાતું નથી તે તરફ ઓ. મી. કમટ, ઓ. મી. મનમોહનદાસ સમજી વિગેરે સલાસદોષે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. ઓન મી. લક્ષ્મીભાઈ શામળદાસે હાલ તુરંત સરકારી અને ગિનસરકારી સલાસદોની જાનેલી એક કમિટી નિમ્નજાતી લોકોમાંથી કરી હતી. તાસદાર ગવર્નરે હુનર ઉદ્યોગની ખીલવણીના સવાલ તરફ દીલસોજી બતાવી, પણ હાલ તો કંઈ એકસ પગલાં લેવામાં આવ્યાં નથી. તો પણ આ જાતની ચર્ચાથી કંઈક લાભ થશે એમ માનવું એ ખોટું ગણાય નહિ.

હિન્દુસ્તાનના પરદેશો સાથેના વેપારનું મે માસ માટે પૃથકકરણ નામદાર સરકાર તરફથી કરવામાં આવેલું છે. એપ્રિલ માસ કરતાં આ માસમાં આયાતમાં ૧૬ ટકા, નિકાશમાં ૨૬ ટકા, અને આયાત થયેલા માલની નિકાશમાં ૪૪

ટકા વધારો જોવામાં આવ્યો છે, પણ આગલા વર્ષના તેજ માલ સાથે સરખાવતાં આયાતમાં ૩૧ ટકા, નિકાશમાં ૨૭ ટકા અને આયાત થયેલા માલની નિકાશમાં ૬ ટકાનો ઘટાડો જોવામાં આવ્યો છે. આયાતમાં મુખ્ય ઘટાડો નીચે પ્રમાણે જોવામાં આવે છે.

રૂપિયા.	
ખાંડ.	૪૩ લાખ.
હાર્ડવેર.	૧૮ લાખ.
ધાતુઓ.	૧ કરોડ ને ૭ લાખ
રેલ્વેનું સાંચાકામ.	૫૬ લાખ.
સુતર અને સુતરાઉ કાપડ.	૭૨ લાખ.

નિકાશમાં મુખ્ય વધારો ચાહ, જુટ અને જુટના કાચળામાં જોવામાં આવે છે અને મુખ્ય ઘટાડો ચૌખા (૩૭ લાખ), જુટરૂ અને જાલરી (૧૬ લાખ), ચામડાં (૪૫, લાખ), ખીયાં (૧ કરોડ ને ૬૦ લાખ), રૂ (૪ કરોડ ને ૬૮ લાખ) અને સુતરાઉ ટવીસ્ટ ને યાર્ન (૫૬ લાખ) માં જોવામાં આવે છે.

નિકાશમાં જાણવાજોગ વધારો ઘઉંમાં છે. ૧૯૧૪ ના મે માસ કરતાં આશરે ૧ કરોડ ને ૧૭ લાખનો વધારો થયો હતો. પણ આ વધારાની સામે ખીન્ડ ઉપર જણાવેલા મોટા ઘટાડા છે નિકાશ જાનરો હિન્દુસ્તાનના માલ માટે નવી શોધથી જોઈએ, નહિતર ખેતીવાડીને વેપારને અત્યંત નુકશાન છે.

જાંચી સોડીશી કરેલા ટેબલ ટ્રાય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

હોદી હેરકાઈ. ગેરંદી સાથે

આએ ખીજળ તેલતું રૂળ જોયી અને રવદેશી જડી છુટી અને કીમતી દવાઓથી બનાવેલો છે. લગાડવાની સાથે બાલ કાલા સમર લેવા અને તેજદાર અકચકતા થાય છે કાઘ પડતા નથી. તેના સરદીકીકેટો મેળવેલા મોલુદ છે, બાલનો રંગ ખરાબ નહીં નીકળતા કુદરતીજ બાલ કાળા છે તેમ નજરે લેશે. એક વખત હામરી હુકાને આવી સુદૃઢ અજમાવી ખાત્રી કરો. ઘણી જાતના ખીજળ નીકળેલા છે પણ આ ખીજળના રંગ જેવો તેજદાર બીજો કોઈ ખીજળ નથી.

કીમત બાકસ ૧ તો રૂ. ૧ ગાંધી પરશોતમદાસ પુ'જલભાઈ.

કેવ-પાયધોની, જામન મંદીરની બાબુમાં હુકાન નાં ૧૫ મુંબઈ.

ટીટેનીકલ વાઈટોજન

(WITH HYPOPHOSPHITES OF IRON, MANGANESE AND STRYCHNIA)

વાઈટોજન લેવાથી જઠરાગ્નિ પ્રદિપ્ત થાય છે અને ભુખ લાગે છે. કુદરત વીરૂદ્ધ જતી ધાતુ અટકાવી, વિર્યના ગુપ્ત દરદો મટાડી, પાચન શક્તિ વધારો, તાકાત આપી બળ તથા હિસાહ પુર પાડે છે. જ્ઞાન તંતુઓને જોર આપે છે, જેથી વધાવારી માણસો, વઘીલો, મગજ સંબંધી કામ કરનારાઓ અને વિદ્યાર્થીઓ જેઓ જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈથી પીડાતા હોય તેઓના મગજને પુષ્ટિ આપી તેઓની ઓછી થયેલી યાદદારતા શક્તિને ખીજવી રાખે છે.

કીમત બાટલી ૧ તો રૂ. ૧-૮-૦ ટપાલ રૂ. ૦-

ટીટેનીક કેમીકલ વર્કસ, બાજરગેટ, કોટ-મુંબઈ ૧.

જર્મની વીરૂદ્ધ રવદેશી-મોજા.

હુસ્મનોતું બળ કમી કરી મૈત્ર સજ્યોની પ્રતેહ ઈરૂધવા હોદવાસી-ઓ-તન-મન-ધનથી બહાર પડેલા છે, ત્યારે ખાસ જર્મન માલની હરીદાર્થ કરી ટકકર લઈ શકે એવાં રેશમી મર્સરઈઝડ, ગરમ, સુતરાઉ વીગેરે દરેક જાત, રંગ, અને ભાતનાં મોજાં અમો ખાસ મુખર્ધમાંજ બનાવવાતું સાહસ હાથ ધર્યું છે. વેપારી નજરે ખરી દેશ સેવા અને હુસ્મનોના વેપાર નરમ પાડવા આ ખાસ રવદેશી માલને ઉત્તેજન આપવા એકવાર અમારા કારખાનાની સલાકાત લેશે તો ખાત્રી થશે કે માલ ધણેજ ફ્રેન્સી-મોહક-ટકાઉ-અને દરેક રીતે પગને રાહત આપનાર છે. છુટક અને જથ્થાબંધ માલ ખરીદનારને મનપસંદ માલ પણ તૈયાર કરી આપવામાં આવશે.

એમ. ઈ. જરીવાળા }
પ્રોપ્રાઈટર.

ધી બોમ્બે હાઝીયરી વર્કસ;
લેમીંગટન રોડ.
સ્મોલ કોઝીટ કોર્ટની સામેની ગલીમાં.

૨૦ વર્ષની જુની દુકાન.

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કંપની.

હાલની ચાલુ ફેશનના કોઈપણ જાતના ઝવેરાત તથા સોના ચાંદીના ઢાગીનાઓ તૈયાર તેમજ ઓરડરથી બનાવી આપવામાં આવશે.

ટેલીફોન નંબર ૨૨૩૬.

ટેલીગ્રાફિક એડ્રેસ—Calmess Bid.—BOMBAY. } માલની આંકણી કરી આપીશું.

ટેકાણું—૨૨૫-૨૨૭, કાલગાદેવી પોસ્ટ ઓફીસની સામે, મુંબઈ.

ખાલકોના જીવ બચાવવાનો અકસીર ઇલાજ.

વજ્રેકૃત કફનાશક ગોળીઓ.

વરાધ, ઉધરસ, હાફલુ, સસણી ઉપર ૫૦ વરસ અનુભવેલી દીવ્યૌષધી કીં.
૨૫ ગોળીનો ૧ રૂ. ૧ આના મોકલવાથી નમુનો મફત.

ઉટાટીઆ ઉપર દવા-૪ દહાડામાં શુણ્ઢ દેખાય છે. શીશીના ૮ આના ટપાલ ખર્ચ જુદો.

લખો-વી. વી. વઝે (ચે)

ગીરગાંવ, મુંબઈ.

ફાયદો ન થાય તો ધર્મથી પૈસા પાછા આપીશું.

ગુરુશનજીવન

પૈસા પાછા નથી આપતા એવું સાબીત કરનારને રૂ. ૫૧ ધનામ આપવા તૈયાર છીએ. આ ગોળીઓ

ખાવાથી પહેલેજ દિવસે

શરીરમાં ચમત્કારી શુણ્ઢ માલમ

પડે છે, મંદારની, કળજીરત, દમ, કંકમાં શુણ્ઢ

વગેરે અશકિત અને આજસ મટાડનાર રકત તથા

વીર્યમાં સુધારો વધારો કરનાર. લાંબી જીંદગી અને કામમાં ચપલતા આપનાર શકિતની ખીન-હરીફ દવા એક વળત વાપરી ખાતરી કરો. કીં. ડબીના ૧૨ આના. ડઝનના રૂ. ૮)

ગુરુશન જીવન-કરાંચી; ધ્રાંચ ઓફીસ-નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ગ્રેટબ્રિટન અને બીજા મિત્ર દેશો અને તટસ્થ દેશો સાથેના આપણા વેપાર ઉપર શું અસર થઈ છે તે નીચેના કોષા ઉપરથી જણાશે

આયાત (લાભ રૂપિયામાં)

નિકાશ (લાભ રૂપિયામાં)

દેશનું નામ.	મે ૧૯૧૪	મે ૧૯૧૫	ટકા ઘટાડો કે વધારો.	મે ૧૯૧૪	મે ૧૯૧૫	ટકા ઘટાડો કે વધારો.
યુનાઇટેડ કીંગડમ	૮૯૩	૫૨૬	-૩૬૭	૨૮૭	૫૩૩	+૨૪૬
રૂશિયા	-	-	-	૨૨	૨૯	+૭
બેલ્જિયમ	૩૩	૪	-૨૯	૧૧૨	-	-૧૧૨
ફ્રાન્સ	૨૫	૧૯	-૬	૧૭૬	૮૫	-૯૧
ઇટાલી	૧૩	૧૫	+૨	૯૨	૨૪	-૬૮
સ્વીડન	૩	૫	+૨	૩	૧૩	+૧૦
નોર્વે	૨	૬	+૪	૧	૨	+૧
હોલેન્ડ	૧૫	૯	-૬	૨૮	-	-૨૮
સ્પેન	-	૩	+૩	૧૬	૧૮	+૨
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૫૬	૪૪	-૧૨	૧૬૪	૧૮૧	+૧૭

આ બધા દેશના આંકડા આપવામાં આવેલા છે ત્યારે તે પત્રમાં જાપાન સાથેના વેપારના આંકડા કેમ આપવામાં નથી આવ્યા તે સમજાવતું નથી.

રેલ્વેની આવક એ જાજેટમાં મોટો ભાગ ભજવે છે અને તેને ભુદ્ધી ગણવાને બદલે બધી આવક માથે લેખી દેવામાં આવે એ ધણાઓની નજરે દેશના આર્થિક હિતને નુકશાનકારક છે.

હિંદુસ્તાનના ખજેટ ખાખત લખતાં ઈંગ્લેન્ડના જાણીતા બેન્કર્સ મેગેજીનમાં એક લખનાર જણાવે છે કે લડાઈને લીધે કેલવણી, તંદુરસ્તી તથા ડાકટરી ખાતાના ખર્ચમાં જે કાપકુપ કરવામાં આવી છે તે શોચનીય છે. તે લેખકના મત મુજબ આ દેશની મોટી વસ્તિ ભેટાં આ સઘળાં ખાતાઓ ઉપરનો ખર્ચ પેટેલાં પણ બહુ નહોતો અને તેમાંથી પણ કાપી નાંખ્યો એ ખોટું હતું. એક અગત્યના સવાલ ઉપર આ લેખક ધ્યાન ખેંચે છે તે એ છે કે રેલ્વેની આવક એ આખા દેશની બીજી આવકની અંદરજ ગણવામાં આવે છે જાણીતા આંકડા-શાસ્ત્રી મી૦ વાસ્કોનો પણ એ પ્રમાણેજ મત છે. તેઓ પણ આ ભાતની રૂઢીને પસંદ નથી કરતા કારણ તેથી ખર્ચના આંકડાઓ ઉપર અંકુશ રહેતો નથી અને આવક ખરી હોય તેનાં કરતાં વધારે દેખાયા કરે છે. અર્થી હવેની આવક મોટે અંશે બધ પડ્યા પછી

આ દેશનો વિસ્તાર ૧૬,૦૦,૦૦૦ ચોરસ માઇલ છે અને વસ્તિ ત્રીસ કરોડની છે. રેલ્વે માઇલેજ ૨૬,૪૬૪ સરકારના હાથ નીચે છે. છેલ્લાં પાંચ વર્ષમાં ૧૬૦૦ માઇલનો વધારો થયો છે. ઉપર જણાવેલો લેખક કહે છે કે ઘણા ખરો ખર્ચ આણ લાઇનની સગવડો વધારવાને માટે કરવામાં આવે છે, તથા દિલ્લીની જતાવે છે કે ખાનગી સાહસને ભેદ એ તેટલું ઉત્તેજન મળતું નથી, જેથી રેલ્વેની ખીલવણી ભેદ એ તેટલી થતી નથી તથા વેપારીઓને ઘણાખર સગવડ મળતી નથી.

હાલની લડાઈને લીધે પણ રાજ્યદારી, સામાજિક અને આર્થિક પ્રશ્નો આજ સુધી જેવામાં આવતા હતા તેના કરતાં ભુદ્ધી રીતે જેવામાં આવે છે અને આવશે. ચલણને લગતા

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક ઓફ ઈસ્ટ મુંબઈ.

સવાલો જાણે પણ એમજ થયું છે, સોનાને આપવામાં આવતી અગત્યતા કંઈક અંશે ઓછી થયેલી જણાય છે. ચલણત્ત હવુ સુધી એ જાણે ચોકસપણે કહી શકાય નહિ પણ જુદી જુદી પ્રજાઓ જે જેક નાણાની પાછળ સોનાનો જથ્થો અમુક ભાગમાં જરૂર જેવો ધારતી હતી તે જરૂરિયાત નીકટી ગયેલ લાગે છે. ગ્રીસની અંદર આવેલી આ યોનિયન બેંકના પ્રમુખ મી. લાર્ડ વર્ધાએ થોડુંક ઉપર લાપલુ કરતાં એટલે સુધી જણવ્યું કે હવે સોનું જાનગી વ્યવહારમાંથી નીકળી જવું જોઈએ અને ફક્ત જુદી જુદી પ્રજાઓને પોત પોતાનું દેવું શ્રીતાડવા માટેજ તેનો ઉપયોગ હોવો જોઈએ.

તેની મુચના એમ છે કે દરેક પ્રજાએ પોતાના દેશમાં સોનાનો અમુક જથ્થો રાખવા ઉપરાંત બીજા દેશોમાં પણ પોતાની તીજરી રાખી સોનું રાખવું જોઈએ કે જેથી પ્રજા કીય દેવું મટાડતાં હરકત ન આવે

આ મુચનાને લગતું જ પગલું બ્રિટીશ સરકારે લઘાઈ પછી લીધેલું છે કારણ કે તેણે ઓટાવામાં સોનાનો જથ્થો રાખી યુનાઈટેડ સ્ટેટસને આપવાનું પોતાનું દેવું ત્યાંથીજ શ્રીતાડવાની ગોઠવણ કરેલી છે પણ એ તો લઘાઈના કામ માટેજ પગલું ગણાય અને તેથી લવિચ્ચમાં શું પગલાં લેવામાં આવશે એ કંઈ કહી શકાય નહિ.

આયાત વેપાર ૨૬ ટકા ઓછો થયો છે જ્યારે નિકાશ ૨૯ ટકા ઓછી થયેલ છે પુરાં થયેલાં વર્ષમાં આઠ મહિનામાં લઘાઈ હતી. ત્યારે પેહલાંના આર મહિનાનો વેપાર આગલાં વર્ષના તેજ આર મહિના સાથે સરખાવીયે તો ઘણોજ વધારે હતો આયાત બે લાખ વધારે હતી ને નિકાશ ૪૭૨ કરોડ રૂપિયા વધારે હતી; જ્યારે લઘાઈના આઠ મહિનામાં આયાત ૧૬૪૬ કરોડ રૂપિયા ઘટી ગઈ, અને નિકાશ ૨૩૯૯ કરોડ રૂપિયા ઘટી. આયાતમાં ખાંડમાં ઘટાડો જણાયો હતો કે જે વજનમાં ૨૬,૧૩,૬૭૧ હંદ્રવેટ હતો અને કિંમતમાં ૧૮૧ કરોડ રૂપિયાનો હતો કાપડમાં ૭૨૭ કરોડનો તથા લોહાં અને સ્ટીલમાં ૧૧૧ કરોડનો ઘટાડો હતો. રંગમાં ૫૧ લાખનો, કાચમાં ૫૦ લાખનો એ પણ મોટા ઘટાડા હતા.

આપણી નિકાશમાં મુખ્યત્વે કરીને રૂ, ખીયાં સુતરાઉ ટવીન્ડ અને સુતર, દાણો વિગેરે છે. જે કુલ નિકાશનો ૮૬૬ ટકા જેટલો ભાગ છે. આ સર્વેમાં મોટો ઘટાડો થયો હતો અફિ. લુમાં પણ ૧૪ કરોડનો ઘટાડો હતો પરદેશથી આવતો માલ કેટલોએક અહિંયાંથી ધરાન, ટર્કી, અરેબિયા તથા આફ્રીકા ખાતે ભય છે. આવી રીતની નિકાશમાં પણ ઘટાડો થયો અને જે નિકાશ ૩૭૩૮ કરોડની હતી તે ૨૨૮ કરોડની થઈ. સુતરાઉ કાપડની નિકાશમાં ૬૦૬ લાખનો ઘટાડો થયો.

૧૯૧૪-૧૫ ની સાલનો આ ઇલાકાનો જે રીપોર્ટ જાહેર પડ્યો છે તે ઉપરથી આયાત અને નિકાશ વેપાર ઉપર આ ઇલાકામાં શું અસર થયેલ છે તે જણાઈ આવે છે. આગલાં વષ કરતાં કુલે ૩૧ ટકા વેપાર ઓછો થયો. આ જાળતમાં કલકત્તા કરતાં મુંબઈને વધારે અસર થયેલી લાગે છે કારણ કે કલકત્તાનો વેપાર ૨૪ ટકા ઓછો થયેલો છે. મુંબઈનો

ગ્રેટબ્રિટનનું જે બજેટ થોડાએક વખત ઉપર બ્રિટીશ પાર્લામેન્ટ સમક્ષ રજુ થયું હતું તેથી અમારા વાંચનારાઓ અનુભવ નહિ હોય. તે બજેટના આંકડા સાથે આગલાં બજેટના આંકડાની સરખામણી જાણવા જોગ છે. કારણ તે ઉપરથી ખબર પડે છે કે સુલેહના વખતમાં શું આવક તથા ખર્ચ છે તથા લઘાઈના વખતમાં તેથી કેટલું આગળ વધી જવું પડે છે:—

દીવાલની હેન્ડસેથ લાદીઓની કુંદર ડીઝાઈનો કયા મળે છે ?

૧૯૧૩-૧૪ (સુલેહનું છેલ્લું વર્ષ)

પાઉંડ.

આવક	૧૯,૮૨,૪૩,૦૦૦
ખર્ચ	૧૯,૭૪,૯૩,૦૦૦
વધારો	૭,૫૦,૦૦૦
૧૯૧૪-૧૫ (લડાઈના આઠ મહિના)	
આવક	૨૨,૬૬,૯૪,૦૦૦
ખર્ચ	૫૬,૦૪,૭૪,૦૦૦
લોનથી પુરી પાડવામાં આવેલી ખોટ.	૩૩,૩૭,૮૦,૦૦૦
૧૯૧૫-૧૬ (આખું વર્ષ લડાઈ ચાલે તો)	
આવક	૨૭,૦૩,૩૨,૦૦૦
ખર્ચ	૧,૧૩,૨૬,૫૪,૦૦૦
ખોટ	૮૬,૨૩,૨૨,૦૦૦

બેંકોની થાપણ તથા બહાર પ્રભુ પાસેથી ડી-પોઝીટની રૂપે લીધેલાં નાણાંને શું સળાંધ હોયો નેમ્બે તે ગાળે આ દેશમાં થોડુંક ઉપર સારી ચર્ચા ચલાવવામાં આવી હતી. આ ગાળે બેન્કર્સ મેંગેજીને તેના જીન માસના અંકમાં સારી રીતે વખાણ કરેલું છે. જો ડીપોઝીટના પ્રમાણમાં થાપણ ઓછી હોય તો શેરહોલ્ડરોને ડીવીડન્ડ સાફ મળે. પણ સાથે તેનું નેખમ પણ રહેલું છે. આ માટે બેંકોએ લેગા કરેલાં રીઝર્વ બહુ ઉપયોગી થઈ પડે છે, કારણ તેના ઉપર કંઈ ડીવીડન્ડ

આપવું પડતું નથી અને બેંકોની સ્થિતિ વધારે મજબુત કરવામાં તેઓ બહુ સારો લાગ લગ્યે છે. ગ્રેટ બ્રિટનમાં ૧૮૯૦ થી ૧૯૦૨ સુધીમાં થાપણમાં ૨ કરોડ ને ૯૦ લાખ પાઉંડનો વધારો થયો હતો જ્યારે ૧૯૦૨ થી ૧૯૧૪ માં ફક્ત ૨૦ લાખ પાઉંડનો વધારો થયો હતો. જોકે આ મુદતમાં ડીપોઝીટમાં તેથી બહુજ વધારો થયો હતો. થાપણમાં ઓછો વધારો થયો એનું એક કારણ એમ લેખાય છે કે સીક્યુરીટીઓના લાવ ધણા મગડી ગયા હતા.

હાલના લડાઈના સમયમાં મી. લૉર્ડ જયોન્સ કહે છે તે પ્રમાણે દારૂગોળા કરતાં પણ રૂપેરી ગોળીઓ છેલ્લાં જીતશે. તેથી દરેક પ્રભુ પાસે શું થાપણ છે અને કયાં સુધી ટકી શકશે તે બાબત બહુ જરૂર છે. નીચેના કોષ્ટકમાં ઇંગ્લંડના પત્ર ઇકોનોમીસ્ટે કરેલી ગણતરી મુજબ ગ્રેટ બ્રિટનની થાપણ આપવામાં આવેલી છે. દરેક ચાર ચાર વર્ષના અંતર લેવામાં આવેલો છે. ૧૯૧૩ નો આંકડો આપવામાં આવેલો નથી પણ તે પછીના મત મુજબ ૧,૪૦,૦૦૦ લાખ પાઉંડ હોવા નેમ્બે. આ આંકડો આવક વેરના આંકડા ઉપરથી ઉપ-લવવામાં આવેલો છે.

આંકડા દશ લાખ પાઉંડમાં આપવામાં આવ્યા છે

	૧૮૮૫	૧૮૯૫	૧૯૦૫	૧૯૦૯
જમીન	૧,૬૯૧	૧,૩૮૫	૧,૩૦૬	૧,૩૦૦
ધરો	૧,૬૨૭	૨,૩૧૮	૩,૦૨૪	૩,૨૮૪
ગેડુતોની મૂડી	૫૨૦	૩૬૮	૩૪૦	૩૪૮
સુનાઈટ્ડ કીંગડમમાંની રેલ્વેઓ	૬૩૨	૬૬૦	૧,૦૫૦	૧,૦૭૫
ધાતુની ખાણો, પથ્થરની ખાણો, લોખંડના કારખાનાંઓ, આસનાં કારખાનાંઓ, પાણીનાં ખાંધકામો, ખાડીઓ, અને બીજા ઉદ્યોગો.	૩૩૦	૪૨૭	૫૬૮	૫૫૦

૧૮૮૫

૧૮૯૫

૧૯૦૫

૧૯૦૯

ધો બોમ્બે ટાઇમ માર્ચ ૨૧ બેંક ઓફ ઈટ ફોર્ટ મુંબઈ

આંકડા દર્શ લાખ પાઉન્ડમાં આપવામાં આવ્યા છે.

પીબા બ્રેડપારની મુઠી, બ્રેડર કંપનીઓ,				
ચેલીઓ વિગેરે	૧૪૧૪	૧૫૦૦	૨૪૫૮	૨૭૨૭
બ્રેડર રોકાવેલી બ્રિટીશ મુઠી	૧૩૦૨	૧૬૦૦	૨૦૨૫	૨૩૩૨
લોકલ બોર્ડો તરફથી કાઢવામાં આવેલી				
લોનોની મુઠીની કિંમત.	૧૨૬	૧૭૫	૨૪૦	૨૬૦
ઇન્કમટેક્સ નહિ લરનારાઓની મુઠી	૩૩૫	૩૮૦	૪૨૦	૨૬૦
ફરનીચર વિગેરે	૬૬૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
સરકારી તથા બ્રેડર મિલ્કત.	૫૦૦	૫૫૦	૬૦૫	૬૩૦
કુલ	૧૦,૦૩૭	૧૦,૬૬૩	૧૩,૦૩૬	૧૩,૬૮૬

લગાઇને લીધે દુનિયાના દરેક ભાગમાં સ્ટીમરોનો ફેદ ઘણોજ વધી ગયો હતો એ બાબતી વાત છે. અમેરીકા ને યુરોપ વચ્ચેના વેપાર માટે પણ એમજ બન્યું હતું અને તેથી કે વિગેરે માટે યુરોપમાં ઘણા લાવ વધેલા આપવા પડતા હતા. અમેરીકાથી લીવ રયુલ સુધીના ફેદ ૧૦૦ રતલ ઉપર આશરે ચાર રૂપિયા હતા એટલે કે એક રૂની ગાંસડી ઉપર આશરે ૧૬૫ રૂપિયા થવા જાય છતાં સુધી એક ગાંસડી ઉપર ૨૪૫ રૂપિયા, રૅટરડામ સુધી ૪૨ રૂપિયા, બ્રિગેન સુધી ૫૬૫ રૂપિયા એક મીમર જે ૩૦૦૦ ટનની હોય તો ઘણું ખર્ચ ૧૨૦૦૦ ગાંસડીઓ લઈ જઈ શકે એટલે કે એક મુસાફરીમાં જે તે રૅટરડામ જતી હોય તો સાડા ચાર લાખ રૂપિયા મળી જાય. અને લીવરપુલ જતી હોય તો સવા એ લાખ રૂપિયા મળે. હવે ઉપલી સ્ટીમરની કિંમત છ લાખ રૂપિયા થવા જાય એટલે કે એ ત્રણ મુસાફરીમાં તેનો આધવાનો ખર્ચ નીકળી જાય.

દારૂ ગોળા બનાવવામાં કે ઘણા કિંમતી ભાગ લખે છે. ઈંગ્લેન્ડમાં આશરે ૭૦ ટકા દારૂનો ભુકા અને ઓસ્ટ્રિયા, ઇટલી, સ્વીડન

અને નોર્વેમાં ૫૦ થી ૭૦ ટકા રૂમાંથીજ બનાવવામાં આવે છે. આવી જાતની બનાવટ માટે કે કરતાં પણ લીન્ટર એટલે કે કપાસિયાને જે કે વળગી રહેલું હોય છે તે વધારે પસંદ કરવામાં આવે છે. એક રતલ રૂમાંથી એક રતલ દારૂનો ભુકા બને છે. અમેરીકામાં એ હિસાબે દર વર્ષે ૩૦૦૦૦ ગાંસડીઓ એ કામ માટે વાપરવામાં આવે છે આખા યુરોપમાં આશરે ૩૦૦,૦૦૦,૦૦૦ રતલ દારૂ બનાવવામાં આવે છે એટલે કે લાખ ગાંસડીઓમાં ખર્ચ બાર ઇંચના તોપના એક ગોળા માટે ૩૦૦ રતલ કે એન્જે જ્યારે દેરિયાઈ લગાઈ માટેની લશ્કરી સ્ટીમર ઉપર બધો તોપો ચાલુ હોય ત્યારે એક મીનીટમાં દશથી બાર ગાંસડીઓ એ હિસાબે ખપતી હોવી જોઈએ.

હિંદના બ્રેડપારીઓ સાથે બ્રેડપારી સંબંધમાં જોડાવા ઇચ્છતી ફ્રેન્ચ બ્રેડપારી ચેલીઓનાં નામની એક યાદી ફ્રેન્ચ કોન્સલ તરફથી હાલને મોકલવામાં આવી છે. જેઓને એ યાદી જોવી હોય તેમણે આ એજન્સરી ઓફીસમાં આપીને જોવી.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ	રૂ. ૩૦ લાખ.
પગાર થયલી થાપણુ	રૂ. ૧૫ લાખ.
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૧ લાખ.

પ્રમુખ:-ધી ઑનરેબલ સર ફીરોજશાહ મે.

મહેતા, કે. સી. આઈ. ઈ.

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ બેંકના હિસાબો અને બીજીનીચે દર ચકવાડીએ તપાસે છે.

બ્રસીડંસી બેંકો માફક આ બેંક ચોતાના હિસાબનાં પચવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

બેંક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-અલાહાબા બીહાર, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર તથા માંડવી, મુંબઈ.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

શેરની બાકી ઉપર.

બાનેવારીથી જુન.....૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર ૨૧૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ.....૪૧૧ ટકા.

બારણાં ઉઘાડાં ને બાંકો રે ડૂબ્યા.

ખોટી કસરની એ ખૂબી.

મીલ માટે સસ્તાં લ્યુબ્રીકટ લઈ પૈસો બચાવતાં સે કંડોની
કીમ્મતના “પાવર” નો ભોગ અપાય છે.

તેની જરા ગણત્રી કરો.

નકામો “વેસ્ટ” અટકાવો અને તમારી મીલ માટે

NON-FLUID OIL વાપરો.

જથી ખરી કસર કરી સંચાકામનું આયુષ્ય લંબાવશે

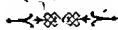
તથા “પાવરનો” ખોટો વેસ્ટ અટકાવશે.

સેપલ તથા હકીકતની ચોપડી માટે લખો:—

REVIEWS.

સાહ્યાર સ્વીકાર.

“હાસ્યમન્દિર” જ્ઞાનવર્ધક પુસ્તક માળા પુ. ૧ છું. કર્તા:—જ્ઞાન. રા. બ. રમણુભાઈ મહીપતરામ નીલકંઠ. બી. એ., એલએલ. બી. તથા સૌ. વિદ્યા રમણુભાઈ નીલકંઠ બી. એ. પ્રકાશક—જીવનલાલ અમરસી મેહતા, મેનેજર “જ્ઞાનવર્ધક પુસ્તકમાળા” અમદાવાદ. કિં. રૂ. ૧-૮-૦. પુસ્તકમાળાના ગ્રાહકોને અર્ધ કિંમતે.

હમણા હમણા અનેક જાતની પુસ્તક માળા નીકળે છે તેમાં રા. જીવનલાલે એકનો ઉમેરો કર્યો છે. પરંતુ અન્ય પુસ્તકમાળા કરતાં એમાં કંઈક વિશેષ શું છે એમ કહ્યા વિના ચાલતું નથી. આમાં ગ્રાહક થનારને આ પુસ્તકમાળા દ્વારા પ્રકટ થતાં પુસ્તકો અર્ધ કિંમતે મળી શકે છે અને વર્ષમાં રૂ. ૨-૦-૦ ની કિંમત કરતાં વધુ ગ્રાહકને ખર્ચ કરવો પડતો નથી. આ પુસ્તકમાળામાં પ્રકટ કરવા ધારેલા પુસ્તકોની ચુટણી પણ હજી સુધી તો સારી છે અને એજ પ્રમાણે જૂદા જૂદા વિષયોમાં સારાં પુસ્તકો પ્રગટ થતાં રહે તો બેશક આ પુસ્તકમાળાને યશ ઘટેજ છે.

આ પુસ્તકમાળાના પ્રથમ પુસ્તક તરીકે “હાસ્યમન્દિર” પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે. પુસ્તકના બે લેખકોનાં નામ જીજ્ઞાસુ અને જીજ્ઞાસુ સાહિત્યમાં એટલા મશહુર છે કે વાંચનાર વર્ગમાં એમની ઓળખાણ કરાવવાની જરૂર રહેતી નથી. નિબંધોના વિષયમાં “કવિતા અને સાહિત્ય” અને નાટકોના વિભાગમાં “રાધોના પર્વત” નામે પુસ્તકો રચી રા. બ. રમણુભાઈએ જીજ્ઞાસુ સાહિત્યમાં એક અમૂલ્ય ભાગ ભજવ્યો છે અને લખનાર મંડળમાં ઉમેરો, દરજ્જો પ્રાપ્ત કર્યો છે; તેમ છતાં આ

વિષયો તે રા. બ. રમણુભાઈના મૂળ વિષયો નથી તે પછી તો હાસ્યરસજ પ્રાપ્ત કરવા તો ? રા. કૃષ્ણલાલ ઝવેરી “The Modern Review” માં લખે છે તેમ આ હાસ્યરસનાં વિષયમાં હેમની સ્હાભા ટકકર લે તેવો સાક્ષર ગૂંજરાતમાં હજી નથી. હેમનો આ વિષયનો પ્રથમ અર્થ “લદ્ર’લદ્ર” આપણા સાહિત્યમાં અમર થઈ ગયો છે અને નવલકથાના સાહિત્યમાં જે દરજ્જો “સરસ્વતિયદ્ર” હમણા લોગવે છે તેવો દરજ્જો હાસ્યરસના સાહિત્યમાં “લદ્ર’લદ્ર” લોગવે છે એમાં કશો શક નથી. “હાસ્યમન્દિર” માં પ્રથમ હાસ્યરસ સંગ્રહ ૧૨૦ પૃષ્ઠોના નિબંધ છે. હાસ્યરસનું સાહિત્ય શું છે અને હાસ્યરસ એટલે શું એ સમજવાનો થાન કરનાર વર્ગને આ નિબંધ ઘણો કામનો થઈ પડે તેવો છે. ભવિષ્યમાં આજ લેખને એ વિદ્વાન લેખક આગળ વધારે અને હમણાના પારસી, હિંદુ હાસ્યરસ લેખકોના લેખોનું યોગ્ય નિરૂપણ કરે તો અભ્યાસીને હજી વધારે ઉપયોગી થઈ પડે. નિબંધ પછી રા. બ. રમણુભાઈના તેમજ સૌ. વિદ્યાના “જ્ઞાનસુધા” માં છપાયેલા ન્હાના ન્હાના ૩૪ સ્કેચ છે. રા. બ. રમણુભાઈ જેવા લેખકના લેખની સાથેજ પોતાના લેખ છપાવવા અને સહેલાઈથી સરખામણી કરી શકાય તેવી રીતેજ પુસ્તકાકારે પ્રસિદ્ધ કરવા અને હેમમાં યશસ્વી નીવડવું એ ન્હાનીસુની વાત નથી પણ હેમાંય સૌ. વિદ્યા ફોટોહમદ થયાં છે અને પોતાના લેખ રા. રમણુભાઈના લેખ જેવાજ હાસ્યરસથી ભરપૂર અને વાંચવા લાયક પૂરવાર કરી ચુક્યાં છે એથી સૌ. વિદ્યાને અભિનન્દનજ ઘટેછે જાને લેખકોના લેખ ભિન્ન ભિન્ન શૈલિથી લખાયેલા હોવાથી વાંચનારનો રસ વધેછે. રા. બ. રમણુભાઈના હાસ્યરસ બહુધા “satire”

“કંઠાક્ષ કંઠન”ની વ્રતનો છે અને સૌ. વિદ્યાનો તેથી કાંઈક જૂદા પ્રકારનો છે. રા. રમણલાલના રકેચોમાંથી “નવાબની મુલાકાત” “અવેળ કારભારી” વિગેરે રકેચ અત્યાર આગમ્ય ગૂઝરાતમાં માનીતા થઈ પડ્યા છે. તે સિવાય “માનપત્ર વિશે પદાર્થપાઠ” “કાગડાના મંદવાડ વિશે કવિતા” વિગેરે રકેચો પણ બહુ વાંચવા લાયક છે. સૌ. વિદ્યાના લેખમાંથી “કંઠા પાણીની “લેહજત” વ્યાકરણમાં એક નવીન શોધ” “કેચલ વિશે હૃદયાર કવિતાઓ” વિગેરે ધ્યાન ખેંચે તેવા રકેચો છે.

આપણા સાક્ષરોને પાશ્વિમાત્ર સાક્ષરો સાથે સરખાવી લેમને સર વૉલટર સ્કૉટ કે ચાર્લસ કીન્ગસ કે માર્કટવેનના ઉપનામોથી ઓળખાવવા એ રીત અમને પસંદ નથી અને એ રીતની સરખામણી કરવા એશીએ તો આપણે આપણા સાહિત્યને હાસ્યાસ્પદ સ્થિતિ-માજ મૂકીએ છીએ એમ હમે માનીએ છીએ. તેમ છતાં હમે ધારીએ છીએ કે આપણા હાસ્ય-રસના સાહિત્યની દશા જોતાં. “હાસ્યમન્દિર” કાંઈક દરજ્જે તે દશાને સુધારવામાં મદદરૂપ થઈ પડશે. પુસ્તકમાં આપેલાં બે ચિત્રો, આ દિશામાં આવા પ્રયત્નો શરૂઆતનાંજ છે એમ ગણીએ તો બહુ સારાં છે એમ કહી શકાય. કિંમત પુસ્તક જોતાં વધુ પડતી ન કહેવાય અને હેમાં ગ્રાહકોને તો સોંધીજ કહેવાય

પરંતુ આ રકેચોમાં જે એક મોટી ખોટ હમને જણાય છે તે એકે હેમાં છી પાત્રો આવતાંજ નથી. આથી સૌ વર્ગમાં આવી જાતના રકેચો બહુ માનીતા ન થાય તો નવાજ જેવું નથી. સ્ત્રીપાત્ર દાખલ કરવાથી હાસ્ય રસને હાનિ પહોંચે છે અથવા તો અન્દર કાંઈક ગિલતસતા દાખલ થાયછે એવી માન્યતા તો એ બે વિદ્વાન લેખકોની નહિંજ હોય એમ અમે ધારીએ છીએ. સ્ત્રીપાત્ર વિના હાસ્યરસમાં જોઈએ તેવી કોમળતા, સુન્દરતા અને સ્ત્રીપુરૂષ ઉભયને આકર્ષે તેવા શુભો આવી શકતા નથી-આવવા કંઈક છે. “લદ્-લદ્” આનેજ લઈને અમુક

વર્ગમાં પસંદગી પામી શક્યું નથી: આ પુસ્તકથી ઉત્તેજિત થઈ બે કોઈ નવીન લેખકો આ દિશામાં પ્રયાસ આદરે તો તે આ સૂચના ઉપર લક્ષ આપશે તો પરિણામે ફાયદોજ છે.

હિંદના ખાંડના ઉદ્યોગ તથા
ખાંડની બનાવટની હાલની
રીત એ વિષયપર નામદાર
સરકારે બહાર પાડેલું
પુસ્તક.

આ પુસ્તક મી. જી. એન. સહસ્ત્રબુધ્ધે તરફથી લખવામાં આવ્યું છે. મી. સહસ્ત્રબુધ્ધે ખાંડના ઉદ્યોગનો અભ્યાસ કરવા બે વર્ષે વેસ્ટ ઇન્ડીઝમાં રહ્યા હતા, અને તે મુકૂત દરમ્યાન એ ઉદ્યોગ સંબંધી ખબર મેળવીને જે અનુભવ હીધો હતો તે એ પુસ્તકમાં તેમણે બહાર પાડ્યો છે. આ ઉદ્યોગના જે મુદ્દાઓનો એમણે ખાસ અભ્યાસ કર્યો છે તે મુદ્દાઓપર ખાસ લખવા એમણે કોશિશ કરી છે. ખાસ કરીને એમણે તે તે મુદ્દાઓ અર્થાં છે જે મુદ્દાઓપર બીજા લેખકોએ ધ્યાન આપ્યું નથી પણ જે ખાંડના કારખાનાવાળાઓને ખાસ વ્યવહારૂ ઉપયોગના છે.

એ પુસ્તકના પહેલા ભાગમાં દખ્ખણમાંના ખાંડનાં ઉદ્યોગની આર્થિક સ્થિતિ વિષે મુખ્ય વિગતો અને બીજા ભાગમાં વેસ્ટ ઇન્ડીઝમાં ખાંડની બનાવટની વિગતો લખી છે. મી. સહસ્ત્રબુધ્ધે તરફથી આ લખાણ સ્ટેટ ટેક્નીકલ સ્કૉલર તરીકે રજૂ કરવાના પોતાના અનુભવના અધિકારી રિપોર્ટ તરીકે તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું. પુસ્તકના પહેલા ભાગમાં જણાવેલી વિગતોનું ટુંકું અવલોકન ખેતીવાડીના ડીરેક્ટર મી. જી. એફ. કીટીંગ તરફથી કરવામાં આવ્યું છે જે એ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. મી. કીટીંગ લખે છે કે આ પુસ્તકના લેખકે એમના વિવાદમાં

મેટેલીક શીટીંગથી બીજાંજો આરંભ શોભે છે.

જે ત્રણ મુખ્ય દલીલો રજૂ કરી છે તે ત્રણે દલીલોમાં એમની સાથે સમત થાઉં છું.

૧) પાણીની સઘવડ ક્રંત જોતાં શેરડી ઉગાડવાની બાબતમાં તો હિંદ ખાતે ખાંડની નિકાશ કરતાં, દેશો સાથે હરિકાષ્ઠમાં ઉતરવા તથા તેમાં સફળ નીવડવા દખ્ખણ શક્તીવાન થઈ શકે એમ છે.

૨) પણ પરદેશી માલ સાથે ગબરમા હરિકાષ્ઠમાં સફળ નીવડવા માટે નવા સાંચા-કામથી હાલનાં કારખાનાઓના ધોરણથી ખાંડ બનાવવી જોઈએ.

૩) મુખ્ય મુશ્કેલી આર્થિક છે જેનું વર્ણન વિગતવાર એ પુસ્તકમાં કરવામાં આવ્યું છે.

એ પુસ્તકના ૧૫ મા પાના પર લેખકે જણાવ્યું છે કે આપણા દેશમાં હાલ ખાંડની બનાવટની જે સાધારણ રીત છે તેના કરતા આધુનિક કારખાનાની રીતથી ખાંડ બનાવવામાં આવે તો ઘણી કસ્ટમર અને ઘણા કાયદો થઈ શકે એમ છે. ખરું જોતા દખ્ખણમાં હાલ તરત ખાંડ તો બનાવવામાં આવતી જ નથી પણ ગોળ બનાવવામાં આવે છે, અને અમલી રીતથી ગોળ બનાવવામાં આવે છે તેના અને હાલના કારખાનાની રીત મુજબ ખાંડ બનાવવામાં આવે તે બેમાં થતા નફા સરખાવવા એ દખ્ખણ માટે જરૂર છે. હું ખોતે તો એમ ધારૂં છું કે હાલના ભાવો પ્રમાણે તો ગોળના કારખાના કરતાં ખાંડના કારખાનાથી નફો વધારે જ થાય. હાલની અધુરી રીતથી, રસમાંથી કાઢી શકાય એવા ૩૦ ટકા જેટલા ગોળનું નુકશાન થાય છે નવી રીતથી એ નુકશાન નાહ શાય એ મોટો ફાયદો છે અને એ સંબંધી વિગતો ચાપણકારોનું સાઈ. ધ્યાન ખેંચી શકે એમ છે.

લેખકે જે મુખ્ય મુશ્કેલી પર ધ્યાન ખેંચ્યું છે તે, કારખાના માટે નિયમિત પુરવો

જરૂર, શેરડીનો મેળવવા માટેની છે. આ નિયમિત યોગ્ય જરૂરો કેવી રીતે મેળવી શકાય તેની બુદ્ધિ બુદ્ધી રીતે વિગતવાર જણાવવામાં આવી છે. એમાંથી કંઈ રીત પસંદ કરવી તે બુદ્ધા બુદ્ધા સંભોગો ઉપર આધાર રાખે છે પણ એટલું તો ખાસ જરૂર છે કે કંપનીની પોતાની થાકી જમીન તો ખાસ હોવી જ જોઈએ ખાકીનો જરૂરો વેચાતો યા કોઓપરેટીવ સીસ્ટમ યા સહકાર્યના ધોરણે મેળવી શકાય.

કંપની સારી રીતે શરૂ કરવામાં આવે અને જો સારો બંદોબસ્ત રાખવામાં આવે તો થોડાક વર્ષમાં એ ઉદ્યોગ સદર પાયા પર ખીલવી શકાય એમાં શંક નથી.

દખ્ખણમાના ખાંડના ઉદ્યોગને કારખાનાને ધોરણે કેવી રીતે અને કેટલે દરજ્જે ખીલવી શકાય તેના સળધમાં આ પહેલ જોડી વિગતવાર મરવે થઈ છે.

આ વિગત એવા એક પ્રવિણ ગૃહસ્થ તરફથી લખવામાં આવી છે કે જે રસાયણિક સ્થિતિ સંભોગથી તેમજ શેરડીના પાક તથા ખાંડની બનાવટ માટેની છેલ્લામાં છેલ્લી રીતોથી જાણીતા છે અને આ લખાણ પરથી જણાય છે કે આ ઉદ્યોગની ખીલવણી નફાકારક છે. ખોટી માત્ર જરૂરીયાત મુડી અને સાહસની જ છે.

શેરડી-તેની ખેતી, અને ગોળની બનાવટ. નામદાર સરકારના ખેતીવાડી ખાતાં તરફથી એ વિષય પર બહાર પડેલું પુસ્તક.

ખેતીવાડીને લગતી કોલેજવાળા પ્રોફેસર જે. બી. નાઇટ તરફથી આ પુસ્તક લખવામાં આવ્યું છે. ઉપર જે પુસ્તકની વિગત આપવા માં આવી છે તે પુસ્તક મુખ્ય મુધારેલી ખાંડની

ધર બેઠાં દરદથી કેમ છુટવું એ શીખવું હોય તો રૂપીઆ
પાંચ (૫) તથા દરદીનો ફોટો નહિ તો હથેલીના
છાપા મોકલો । લાલ લ્યો.

ચોગવિદ્યાભુષણ

આ છુપી ફોટો
વાપરી શકાય છે.
લાલ ન થાય તો
પૈસા પાછા
મળશે !

ડૉં સુરતકર

પરિરૂપ્ય ચંત્ર વા
પરી ઘણા નામ
રહીવાલા હુક
મુદતમાં સારા
થયા !

ને મળો સેંકડો દરદી સારા થયા છે કેઈ
પણ સલાહ બે આનાની ટીક
મોકલી મંગાવી લ્યો.

ચંત્રની
કો મત
રૂ. ૫૦ છે.

૬૦-તાર ઓફીસના નાકા ઉપર કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

DO YOU REQUIRE

FINISHING OIL

HERE IT IS READY FOR YOU

THACKER'S "FINISHING OIL."

This oil will mend every defect in
finishing and will satisfy you
in every respect

MANUFACTURERS

THE INDIAN SOAP & MANTLE
WORKS LIMITED.

(MATUNGA) BOMBAY.

(ગરમીના દીવસમાં ખાસ
વાપરવા માટે)

ઠંડકરનો કપુરનો સાધુ

ઉત્તમ છે.

આ સાધુ વાપરવાથી પરસેવાની ગંધ બીલ
કુલ આવતી નથી, અને અળખ વગેરે મટી
જાય છે

મળવાના ઠેકાણાં—

દરેક સ્વદેશી સ્ટોર્મમાં તથા દરેક આખરફાર
હુકાનદારો પાસેથી મળશે.

જો ૭૨૦૦ ૦૦

સ્વદેશી મેન્ટલ, ક્રીટસન લાઈટના, તથા
બીજા દરેક જાતના મેન્ટલ ચીલાયતી કરતા
ઘણુંજ સસ્તા મળશે.

બનાવનારા:—ધી ઇન્ડિયન સોપ એન્ડ
મેન્ટલ વર્કસ કું (માટુંગા, મુંબઈ.)

COMMERCIAL SUBJECTS.

વેપારી વિષયો.

EVOLUTION OF INDIAN INDUSTRIES

“ હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ ”

(ગ્લીન ખાલોના પુસ્તક નામે Industrial India ના આધારે લખનાર હરીશ્ચલ માણેક-લાલ દેશમુખી, એ અને કલ્યાણરાય નથુભાઈ ભેશી ણી. એ.)

પ્રકરણ ત્રીજું.

ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન.

કેટલાક વાંચનાર કદાચ એમ કહેશે કે સ્વદેશહિતવર્ધક ઔદ્યોગિક સંસ્થા વિષે વાતો કરવી અને ગામડાંના લોકોને આવી સંસ્થામાં ભાગ લેવાને બોધ આપવો એ બધું ઉપરથી તો ઠીક દેખાય છે; પરંતુ આવી વાતોને અને આવા બોધને કશો વ્યવહારિક ઉપયોગ થતો નથી, કારણ કે ગામડાંના લોકોને વંશ પરંપરાથી ઉતરી આવેલા સામાન્ય ઉદ્યોગ સિવાય બીજું કોઈ પણ જાતની ઔદ્યોગિક સંસ્થા સંબંધી માહિતી હોતી નથી. જ્યાં ગામડાંના લોકો પોતાના ખેતરનું કામ ભાડુતી મજુરો પાસે અગર પોતાના કુટુંબીઓ પાસે કરાવે છે અને જ્યાં સુતાર, લૂહાર, ધાંચી, મોચી આદિ લોકો પુરાણ વખતથી આવી

આવતી પદ્ધતિથી પોતાના સાદાં કામ કર્યાં જાય છે ત્યાંના લોકોને ઉંચા પ્રકારની ઔદ્યોગિક સંસ્થા વિષે ખ્યાલ શું હોઈ શકે? આવા ગામડાંના લોકોને ઔદ્યોગિક સંસ્થાની જરૂર પણ ન જણાય તો તેમાં પણ આશ્ચર્ય શું?

વાંચનાર પૈકી જેને ગામડાંના લોકોની કંઈક સેવા કરવા તરફ વલણ હોય તેમને અમે વિનંતિ કરીએ છીએ કે તે ગામડાંની નજીકમાં કોઈ ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન ભરાવાનું હોય ત્યાં તેમને લઈ જવા, સુવ્યવસ્થિત પ્રદર્શન એ ગામડાંના લોકોને પ્રત્યક્ષ અનુભવશાળા બનાવે છે; કારણ કે આવાં પ્રદર્શનમાં ફરવાથી તેમને દેશના લગભગ બધા હુન્નર ઉદ્યોગોને ખ્યાલ આવી શકે છે. રાજ્યકીય પ્રશ્નોની ચર્ચા ઉપરાંત કૌન્સેસને અંગે ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન ભરવાની પદ્ધતિ કૌન્સેસના પ્રચલકોએ ગૃહણ કરી છે તેથી દેશની એક અમૂલ્ય સેવા થાય છે, અને દર વર્ષે હિંદુસ્તાનના લુદ્ધ લુદ્ધ ભાગમાં કૌન્સેસ ભરાતી હોવાથી લુદ્ધે લુદ્ધે સ્થળે લોકોને પ્રદર્શનનો લાભ મળી શકે છે. દેશમાં જ્યારે દર વર્ષે આ પ્રમાણે ભરાતા પ્રદર્શનનો લાભ લઈ લોકો પોતાના જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરે છે અને વિચારના

ક્ષેત્રને વિસ્તીર્ણુ કરનાવે છે ત્યારે ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન સંબંધી કેટલીક માહિતી અત્રે આપવામાં આવે તો તે અસ્થાને નહિં ગણાય.

ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીના અમલના છેવટના ભાગમાં આ દેશમાં ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ તરફ વલણ થયું હતું. તે વખતે લોકો પચોગી બાંધકામના આવ ધર્મ સંસ્થાપક હોર્ડેલ હાઉઝી ગર્બર્નર જનરલ હતા. તેમની કારકીર્દીમાં ઘણા લોકોપયોગી કામની શરૂઆત થઈ થતી અને બધાં કામો ધણે અંશે સુવ્યવસ્થિત અને ઉપયોગી હતા. ઈ. સ. ૧૮૫૩માં હિંદમાં આગગાડીની શરૂઆત થઈ. મુંબઈથી થાણા સુધીની આગગાડી ચાલુ કરવામાં આવી. ઈ. સ. ૧૮૫૪માં “પબ્લીક વર્કસ” ખાતાની સ્થાપના થઈ અને તેજ વર્ષમાં ગંગાની બંધર જસ્ત નહેર વહાણોની આવજત માટે તૈયાર કરવામાં આવી. ઈ. સ. ૧૮૫૫ માં મદ્રાસ અને કલકત્તાની આગગાડી ચાલુ થઈ; અને તેજ વર્ષે (ઔદ્યોગિક શાન્તિને ભંગ કરનાર ભય-કર બળવો થોડા વખતમાં સળગી ઉઠશે તેવો ડોહને ખ્યાલ પહોં નહિં હોય તે વર્ષે) ઇલાકાના મુખ્ય શહેરોમાં ઔદ્યોગિક પ્રદર્શન ભરવામાં આવ્યાં હતાં. આ બધાં પ્રદર્શનની વ્યવસ્થા સરકાર તરફથીજ થઈ હતી. પ્રત્ત વર્ગમાંથી પણ સારા માણસોની સહાય આ પ્રદર્શનના કામમાં લેવામાં આવી હતી જુદા જુદા ભાગમાંથી અસંખ્ય વસ્તુઓના નમુના પ્રદર્શનમાં રજુ થયા હતા. વસ્તુઓની ચોખ્ખતા સંબંધી નિર્ણય કરવા માટે સારા અનુભવી માણસોની મંડળી નીમવામા આવી હતી આ મંડળીનું કામ માત્ર ઇનામ અને ચાંદ બ્લેન્કવર્ક નહોતું; તેમને જાત જાતની કારીગીરીના વિકાસ સંબંધી રીપોર્ટ તૈયાર કરવાના હતા. આ રીપોર્ટ હજુ મોજુદ છે, અને એમને લખ્યાને લગભગ સાઠ વર્ષ થવા આવ્યા છે તો પણ તેમાંના કેટલાકમાંથી હજુ ઘણું જાણવા જેવું મળી આવે છે. પ્રદર્શનને ફોટોગ્રાફના કેમેરાનો કાચ કહીએ તો ખોટું નથી કારણકે તેના પર દેશની સમસ્ત કારીગીરીનો ખ્યાલ આપનાર

પ્રતિબિંબ પડી રહે છે, તેવીજ રીતે પ્રદર્શનના રીપોર્ટને ફોટોગ્રાફના કાગળપર ઉતારેલી ચીરસ્થાથી છબી કહી શકાય. આ રીપોર્ટ પરથી જણાય છે કે ગયાં સાઠ વર્ષ પછી પણ હિંદુસ્તાનનો સમસ્ત ઉદ્યોગ બહુ ખીલ્યો નથી તોપણ એટલું તો સ્પષ્ટ છે કે કળા કોશલ્યનું જ્ઞાન ધરાવનાર માણસોની સંખ્યા તો સારી રીતે વધેલી છે.

શરૂઆતના પ્રદર્શનમાં તાંબા પિત્તળનાં વામણ, માટીના વાસણ, અને હાથના વણાટનું જરીઆન કામ સિવાય બીજું કંઈ જોવામાં આવતું નહિં. આવી વસ્તુઓ એક રીતે સુંદર કંઠી શકાય ખરી પરંતુ તેમાં વિવિધતા ન હોવાથી તે બધી કંટાળો આપે તેવી હતી. હાલના પ્રદર્શનમાં સ્વદેશી સાહસથી બનેલા જાતજાતના નમૂના નજરે પડે છે. ચામરખના અસ્તરવાળી મજબૂત લોખંડની તીક્ષ્ણીઓથી માંડીને છેક નાબુક કમાનવાળી મખમલ-જડિત ઘરેણા સુકવાની સુંદર પેટીઓ, રાજ દરબારમાં શોભે તેવી ભપકાદાર ગાડીથી માંડી બાળકને રમવાના રમકડાં, અને માખણના ડબ્બાથી તે છેક પડ્યુ બ્લેક શાહીની શીશીઓ વગેરે વસ્તુઓ પ્રદર્શનમાં જોનારને વિવિધતા જણાયા વિના રહેતી નથી હાલની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ કંઈક અંશે જુદે જુદે વખતે ભરાયેલાં આવા પ્રદર્શનને લીધેજ થયેલી છે એમ કહેવામાં કંઈ ખોટું નથી [હિંદુસ્તાન જેવા દેશમાં ખેતીવાડીના પ્રદર્શન ભરવાની પણ આવશ્યકતા છે. આગળના વખતમાં આવા પ્રદર્શન જુદે જુદે સ્થળે ભરાયાં હતાં પરંતુ હાલમાં તો કોઈ કોઈ વખતે મુંબઈ અને વડોદરા રાજ્ય સિવાય બીજી કોઈ જગ્યાએ ભાગ્યેજ ભરાય છે]

પ્રદર્શનનો વિચાર ત્રણ દૃષ્ટિબિંદુથી કરી શકાય. ૧. પ્રદર્શનના પ્રચાલકો, ૨. પ્રદર્શનમાં વસ્તુઓ મોકલનાર વર્ગ, ૩. પ્રદર્શનના પ્રેક્ષકોનો વર્ગ.

મેટેલીક શીર્ષંગયા બોર્ડીંગનો એકરો શોભે છે

પ્રદર્શનના પ્રચાલકોને ધ્યાનમાં રાખવાની પહેલી અગત્યની ગાળત એ છે કે પ્રદર્શન ભરવાનું નક્કી કર્યા પછી જેમ અને તેમ વહેલી તૈયારીઓ કરવા માંડી જવું જોઈએ. બધાં પ્રદર્શનમાં મૂકવાની વસ્તુઓના પાર્સલ છેક છેવટની ઘડીએ આવે છે ત્યારે વ્યવસ્થાપકોને કેટલું ગધું સખત કામ કરવું પડે છે, અને વસ્તુઓ કેટલી બધી અસ્તવ્યસ્ત સ્થિતિમાં ગોઠવી દેવી પડે છે તેના ખ્યાલ પ્રદર્શનના વ્યવસ્થાપકનું કામ જેણે કર્યું હોય તેનેજ આવી શકે તેમ છે. અવ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવાયેલો માલ પ્રદર્શનનું ગૌરવ ઘટાડે છે. પ્રદર્શન વાસ્તે કરવાનું કામ જલદી થવું જોઈએ એ વાત ગામડાંના અને તાલુકાના વ્યવસ્થાપક મંડળોને સારી રીતે ગળે ઉતારવી જોઈએ. તાલુકાના વ્યવસ્થાપક મંડળ તરફથીજ પ્રદર્શનમાં વસ્તુઓ મોકલવામાં આવે છે. એમના ગામડાના કારીગરોને પ્રદર્શનમાં ભરાવાનું છે એવી ખબર વહેલા આપી ન શકાય તો પ્રદર્શન વાસ્તે સારા નમૂના તૈયાર થવાનો સંભવ ઓછો રહે છે; કારણ કે હિંદના કારીગર લોકો વખતની કીમત જાણતા નથી તેથી પ્રદર્શન માટેના નમૂના કરવાનું કામ તેઓ બહુ મોડું આદરે છે અને પરિણામે તેમના નમૂના ઉતાવળથી બનેલા હોય છે.

લંડનમાં ઇ. સ. ૧૮૫૧ માં ભરાયેલું મોટું પ્રદર્શન ભરવાનો ફાવ ઇ. સ. ૧૮૪૯ માં કરવામાં આવ્યો હતો. ઇ. સ. ૧૮૫૦ માં સલાસદો તથા વર્ગણીદારના નામની યાદિ બનાવવામાં આવી હતી અને ઇ. સ. ૧૮૫૧ માં તે ખુલ્લું મુકવામાં આવ્યું હતું. આટલું ધીમે ધીમે કામ થયું તો પણ પ્રદર્શન છ માસ સુધી ખુલ્લું રાખવામાં આવ્યું હતું, જેથી કરીને પ્રદર્શનના શરૂઆતના વખતમાં વસ્તુઓની ગોઠવણી સારી રીતે ન થયેલી હોય તો સુધારી લેવાની સારી જોગવાઈ મળી હતી. પણ હિંદુસ્તાનના પ્રદર્શન થોડા દિવસ સુધીજ ખુલ્લાં રહે છે તેથી પહેલેજ દિવસે બધી ચીજો વ્યવસ્થાપૂર્વક ગોઠવાઈ જવાની જરૂર છે;

માટે જેમ તૈયારી વહેલી થાય તેમ પ્રદર્શનનું કામ સારું થવાનો વિશેષ સંભવ રહે છે.

વ્યવસ્થાપકોએ પ્રેક્ષક વર્ગની સરખાતા ખાતર બધી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. સારા ભપકો બતાવવા કરતાં પ્રેક્ષક વર્ગના જ્ઞાનનો વિકાસ અને વિસ્તાર વધે એવી દ્રષ્ટિથી કાર્ય થવું જોઈએ, પ્રદર્શનના દરેક વિભાગ પર જુદી જુદી કારીગરના નામ સારા મોટા અક્ષરથી પાટીયાં પર લખી મૂકવા જોઈએ. વસ્તુઓની છાપેલી યાદિ બનાવવામાં વ્યવસ્થાપકોએ સારી કાળજી રાખવી જોઈએ. આ યાદિનો ઉદ્દેશ પ્રદર્શનમાં મૂકાયેલા નમૂનાના નામ ગણાવવાનો હોયો ન જોઈએ. પરંતુ ઉપયોગી માહિતી આપવાનો, પ્રદર્શનમાં મૂકાયેલી વસ્તુઓ પર લોકોનું ધ્યાન ખેંચવાનો, અને કારીગરીનો વિશિષ્ટતા બતાવવાનો ઉદ્દેશ પણ યાદિ બનાવવામાં રાખવો જોઈએ; નહિતો પ્રદર્શનની યાદિ અને જાહેરત્વે લેડોલા કંપનીના કેટલોગ વચ્ચે કંઈ તફાવત રહેતો નથી.

પ્રદર્શનના પ્રચાલકોએ ધ્યાન આપવું જેવી એક ણીના એ છે કે નજીવી અને હલકી ચીજો, મૂર્ખાઈ ભરેલું અને નિરૂપયોગી સાંચા કામ તથા ઢંગધડા વિનાના ચિત્રો પ્રદર્શનમાં મૂકવાજ નહિ. પ્રદર્શનમાં મૂકેલાં નમૂના દેશમાં સારા આદર્શ કરવા માટે રાખવામાં આવે છે, અને અરાબ નમૂના દેશની રુચીને આડેરસ્તે ઢોરે છે. હિંદમાં કારીગરોને ઉત્તેજન આપવાના હેતુથી અને ભવિષ્યમાં સારી વસ્તુઓ તેઓ તૈયાર કરે તેવી ખાતરથી ખાસ નમૂના તરફ તિસ્કાર બતાવતાં વ્યવસ્થાપક મંડળને ખમચાવું પડે છે. આ વાત સંત્ય છે, તોપણ કારીગરોને જ્ઞાન થવું જોઈએ કે હલકી પકિતની વસ્તુઓને યોગ્ય સત્કાર મળતો નથી. આવું થશે ત્યારેજ તેઓ વિશેષ સુંદર નમૂના તૈયાર કરવા લાગશે.

પ્રદર્શન જોવા આવનાર લોકોમાં દેશના હુન્નર ઉદ્યોગનો વિકાસ તપાસનાર, દેશની સેવા

ક્યે રસ્તે કરી શકાય તેમ છે તે જોનાર બહુજ થોડા હોય છે. મોટો ભાગ તો પ્રદર્શનનો ઉપરનો ભાગ, ધ્વજ પતાકા, બેન્ડ, કુઆરા, હોટલ, વગેરે જોવા લોભાયે હોય છે; પરંતુ પ્રદર્શનમાં સાંચા કામ અને તેના જેવી ઉપયોગી પણ અરસિક વસ્તુઓ એવા તો મોહક રૂપમાં જોઈવાની જોઈએ કે રમત ગમત જોવા આવનાર લોકો પણ સ્વભાવિક રીતે આકર્ષાઈને આવું કામ પણ જોતા જાય.

પ્રદર્શનમાં વસ્તુઓ મૂકનાર ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે મોઠલેલી વસ્તુ પર ભારે કીમત લાખી જેસા મેળવી લેવાનું સ્થાન પ્રદર્શન નથી, પરંતુ પોતે ગનાવેલી વસ્તુ સારી અને સસ્તી છે એ જાણતી પ્રત્યક્ષ ખાતરી કરાવી આપવાનું સ્થાન પ્રદર્શન છે; કારણ કે પ્રેક્ષક વગર માંના ઘણા ખરા પ્રદર્શન જોવાના હેતુથી આવે છે; વસ્તુઓ ખરીદવાની ઇચ્છાથી આવનાર વર્ગ બહુજ નાનો હોય છે.

પ્રેક્ષક વર્ગ સંખ્યાથી એટલું જ ઠોડવાનું છે કે દેશના ઉદ્યોગનો વિકાસ કરે અને દેશની સમૃદ્ધિ વધારે તેવા નમુના તરફ તેમની દૃષ્ટિ ન ખેંચાતા કુતુહલજન્ય કંઈક કરનારી નકામી વસ્તુઓ પર વિશેષ ખેંચાય છે કોઈ પણ પ્રદર્શનમાં વધારેમાં વધારે ગરદી કુતુહલ જન્ય કંઈક કરનાર નજીવી વસ્તુઓના સ્થાનમાં ધાય છે; એ ખીના હિંદુસ્તાનના લોકોની અભિરુચિ પર કટાક્ષ સમાન છે. દેશની ઐતિહાસિક જગતિમાં આનંદ લેનાર માણસનું ધ્યાન કુતુહલ જન્ય કંઈક કરનાર વસ્તુઓ તરફ જ ન ખેંચાઈ રહેલું જોઈએ. તેણે પ્રદર્શનમાં બધાં સ્થળ પર ફરી વળી ઐતિહાસિક નમુનાનું બારિક અવલોકન કરવું જોઈએ. પોતાના દેશમાં કયા પ્રકારનો નમુનો દાખલ કરવાથી વિશેષ લાભ પ્રાપ્ત થઈ શકશે તે વાતનો વિચાર તેણે કરવો જોઈએ. પ્રદર્શનમાં ફરતાં ફરતાં તેના મનમાં એવી ભાવના પ્રદિપ્ત થવી જોઈએ કે હું માત્ર મારા પોતાના જ્ઞાનમાં વૃદ્ધિ કરવામાં આવ્યો નથી—માત્ર આનંદ મેળવવા આવ્યો નથી—પરંતુ મારા જામનું ક્ષિત સાધવાની ઇચ્છાથી આવ્યો છું.

RECOVERY OF PRIVATE CLAIMS AND PRE-WAR TRADE DEBTS FROM ENEMY COUNTRIES.

દુરમન દેશો પાસેથી લડાઈ પહેલાંના વ્યાપારી લેણાં અને ખાનગી હકો છેવટે કેવી રીતે અને કેટલે દરજ્જે

પાછાં મેળવી શકાશે?

ઉપર જણાવેલા અત્યંત ઉપયોગી સવાલ પર લન્ડનની ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ તરફથી એન્ગ્લોઅર્સ પાર્લિમેન્ટરી એસોસિએશન પર એક અધિકારી પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો. જેની લન્ડનના ટાઇમ્સ પત્રના તા. ૨૨ મી મે ના અંકમાં નોંધ લેવામાં આવી હતી. તે પત્ર જણાવે છે કે લડાઈ ખતમ થયા બાદ સલાહ થયા પછી સામાન્ય રીતી શી ગૃહજી કરવામાં આવવાની ધારણા રાખવામાં આવશે તે સંબંધી ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ દ્વારા દેશીન ઓફીસ સાથે મસલત ચલાવી નીચે મુજબનો અભિપ્રાય આપ્યો છે.

૧. ખાનગી લેણાં:—દુરમન દેશમાંના ખાનગી ગૃહજીયા યા ખાનગી પેઢીઓ પરના ખિટીશ હકો હુમેશની રીત મુજબ કાયદાની અદાલતો મારફત મેળવી શકાશે.

૨. ખાનગી મિલકત:—પણ ખિટીશ પ્રજાની માલીકીની ખાનગી મિલકત દુરમન રાજ્ય તરફથી ખાલસા કરવામાં આવી હોય તે ગર્જન સમજવી, સિવાય કે સલાહની શર્તોમાં એ બાબે ખાસ શર્ત કરવામાં આવે. ગોર્ડ ઓફ ટ્રેડ વધુ જણાવે છે કે નામદાર સરકાર એવી ચારણ રાખે છે કે આવી રીતે મિલકત ખાલસા કરવામાં આવે યા દુરમન

એકન, મોએક ટાઇલ્સની સારી ડીઝાઇનો કયાં જોવા મળશે?

ઇંડીયન કોટન ઑઇલ કંપની, લીમીટેડ.

હમમ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ તથા વિજલપુર, નવસારી.

આ કંપનીના કારખાનામાં નીચે મુજબ માલ તૈયાર થાય છે:—

કપાસીઆનું તેલ.

અમારે ત્યાં તૈયાર થતું તેલ મુંબઈમાં
વેચાતાં બીજાં તેલો કરતાં ચઢીઆતું
હોવાની અમે ગેરંટી આપીએ છીએ.
ખાવામાં ધીની ખરોબરી કરે છે.

કપાસીઆનો મગજ.

ગાય, ભેંસ, બળદ, ઘોડા, મેંઢાં, બકરાં
વગેરેને માટે ખરેખરે તાકાતવાન ખોરાક,
દુબળાં જનવરને થોડા વખતમાં ટટાર
બનાવે છે.

કપાસીઆનાં છાલાં

અમારી મીલનાં છાલાં પુના, મઉ, કરાંચી,
સુરત વગેરે સ્થળોએ ડેરીઆમાં તેમજ પા-
નગી ખેતરોમાં રફેજ (roughage)
તરીકે પ્રુષ્કળ વપરાય છે.

શાવતાલ તથા વધુ વીગત માટે લખો:—

કોઠારી સુતરીઆની કંપની,

મેનેજિંગ એજન્ટ.

ટેલીફોન નંબર ૨૧૩૬.

Business Adviser.

For all commercial and Trade matters, correspondence, Insurance questions in all its Branches, Investments, Finance, Export and Import, Company's Work such as Floating Amalgamating, reorganising and Winding up, Inventory and Inspection of Accounts, Balance sheet etc. and all legal and practical routine relating to business. Consulting fees moderate. Apply, with your requirements to Y. L. Bhandarkar F. C. I. (Fellow of the Institute of Commerce, Birmingham) Gurgaum "Indoo Lodge" Bombay.

ધંધામાં સલાહ આપનાર.

વેપાર વાણિજ્યને લગતી દરેક બાબતો, પત્રવ્યવહાર, ઇન્સ્યુરન્સ એટલે વીમાને લગતી દરેક બાબતો, નાણાં રોકવા બાબત, આયાત અને નિકાશના સવાલો ઉપર, કંપનીઓ નવી ઉભી કરવી હોય या तो नोडी होय या तो अंध करवा होय, વિગેરે, કંપનીને લગતી દરેક બાબતમાં, ઇન્વેન્ટરી તૈયાર કરવી હોય, અગર હિસાબ તપાસવો હોય અગર ગેલેન્સ શીટ કાઢવાં હોય એવાં દરેક કામમાં અને દરેક જાતના ધંધાને લગતી વ્યવહારીક અને કાયદા સંબંધિ સલાહ આપવામાં આવે છે. સલાહ આપવાની ફી મધ્યમજ્ઞ રાખવામાં આવેલી છે.

તમારી જરૂરીયાતો સાથે લખો.

વાઈ. એલ. ભંડારકર એફ. સી. આઈ.

ફ્રેલો ઓફ ધિ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સ,

બરમીંગહામ.

ગીરગામ " ઇંદુલોજ "—મુંબઈ.

ધી શંભુ ફારમસી.

શાસ્ત્રોક્ત રીતે દેશી ઔષધીઓ બનાવવાનું

કારખાનું.

તાજ અને ખરી વનસ્પતિનાં ચૂર્ણો, શાસ્ત્રોક્ત રીતે તૈયાર કરેલાં ચૂર્ણો, ગુટિકાઓ, અવલેહા આસવો, અરિષ્ટો, ઘૃતો, તૈલો, વીગેરે જયામાં તથા છુટક મળશે. ભરૂઆ તથા રસાયણો ખાત્રીવાળાં સસ્તી કીંમતે મળી શકશે.

વૈદક શાસ્ત્રનાં પુસ્તકો પણ મળશે.
લાવનું સૂચીપત્ર મંગાવો.

સોલ એજન્ટ,

છગનલાલની ડું.

કાલબાદેવી પોસ્ટ ઓફીસ સામે

મુંબઈ.

દેશમાં કોઈક તરેહનો કાયદો પસાર કરીને દેવાં રદ કરવામાં આવે તેથી જે નુકશાન થાય તેનો યોગ્ય બદલો દુરમન દેશ આપે એવી રીતની ગોઠવણ સલાહની શર્તોમાં કરાય એ શક્ય છે. ફ્રાંસીઝ ઑશીસ આ ઉપરથી જણાવે છે કે આવી રીતના જે દાવાઓ હોય તે તેમને જણાવવા.

એગ્રાઈવર્સ, એસોસિએશનની કમિટી એવો આગ્રહ કરે છે કે સલાહની શર્તોમાં એવી ખાંસ શર્ત દાખલ કરવી જોઈએ કે તેઓની પ્રજાનાં ખાનગી દેવાંઓ ભરી આપવા અને ખાનગી મિલકત ખાલસા કરવામાં આવે તેના નુકશાનીનો બદલો આપવા માટે દુરમન રાજ્ય પોતે જોખમદાર થશે-આ સુચના કેટલી ટકી શકે એમ છે અને જરૂર આવી શકે એમ છે એ સંબંધી ફ્રાંસીઝ ઑશીસ તથા બોર્ડ ઓફ ટ્રેડને શક છે પણ ત્યારે વખત આવે ત્યારે લેવાનાં વ્યવહાર માર્ગ એજ છે એમ ચોક્કસ દેખાય છે. બ્રિટીશ અને પરદેશી દેવાંઓની પતાવટ કરવા એક કલ્પિતરીક હાઉસ સ્થાપવા માટેની એક યોજના યોજવામાં આવી હતી તેના પર ગઈ ખાનગી રૂતુમાં ઘણો વિવાદ ચાલ્યા બાદ તે નિષ્ફળ ગઈ એ દિલ્લીની વાત છે. તે સમયે એવો વિચાર હતો કે પરસ્પર દેવામાં તથા ખાલસા થયેલી મિલકતના બદલાનાં પરસ્પર સાદાં કરી વાળી નાખવાં. બીજી બાજુ પરમી. લાઇઝ ન્યોર્થ આગળ એક વખત એવું ચોક્કસ જાહેર કર્યું હતું કે પબ્લીક કર્ટડીયનના હાથમાં હાલમાં જે ૮,૫૦,૦૦,૦૦૦ (૮ કરોડ ૫૦ લાખ) પૌંડની કિંમતની જે દુરમની મિલકત છે તે બાજુ પર રાખવામાં આવનાર છે અને દુરમન રાજ્યમાં બ્રિટીશ પ્રજાના લેણાંના સંબંધમાં દુરમન રાજ્યો તરફથી તેની જામીનગીરી તરીકે એ મિલકત બાજુ પર રહેવા દેવી. આ ઘણીજ યોગ્ય રૂઠી છે જો કે તે સંબંધી હાલમાં અચોક્કસ છે.

પણ એક યા બીજી રીતે દુરમની પ્રજા-પરનાં લેણાં મેળવવાના સવાલનો નામદાર

સરકારે ફરિયાદો કરવાને પડશે અને જેમ બને તેમ જલદી મંજૂર કરવામાં આવે તેમ ઠીક કે જેથી યોગ્ય ગોઠવણ થઈ શકે. દુરમન રાજ્યપરના દાવાઓની નોંધ ફ્રાંસીઝ ઑશીસ તરફથી રાખવામાં આવે છે પણ તેવીજ રીતે દુરમન રાજ્યોની પ્રજાપરનાં ખાનગી લેણાં-ઓની યાદી પણ તૈયાર થવી જોઈએ જેથી સલાહની શર્તોમાંની નાણાં સંબંધી શર્ત પ્રમાણે જે હિસાબ કરવામાં આવે તેમાં એ લેણાંઓ દાખલ કરી શકાય.

INDIAN TRADE AND THE WAR

હિંદનો વ્યાપાર; લડાઈથી થયેલી અસરો.

સર ચાર્લ્સ એચ. આર્મસ્ટ્રોન્ગનું અનુદર્શન. સર ચાર્લ્સ એચ. આર્મસ્ટ્રોન્ગે લંડનમાં નામદાર માર્કવીસ ઑફ કુ માણ સેક્રેટરી ઑફ સ્ટેટના પ્રમુખપદ હેઠલ ભરાયતી એક સભામાં “હિંદનો વ્યાપાર અને લડાઈ” એ વિષય પર એક ઘણું કિંમતી લાવણુ આપ્યું હતું જેમાં હિંદના વ્યાપાર અને હાલના યુદ્ધની તે પર થયેલી અને થતી અસરોનો એક-બહુજ ઉમદા ચિતાર આપ્યો હતો જે અત્રેના બહેપારી વર્ગને લાભકારક ને ઉપયોગી થઈ પડશે તેથી તેની ટુંક નોંધ હવે અત્રે લઈએ છીએ.

તેઓએ જણાવ્યું તે મુજબ હિંદી માલનો વિશાળ વ્યાપાર પરદેશોમાં કેવી રીતે બેઠેલો ગયો છે તેની ખારીક તપાસ ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. હિંદી માલનો પરદેશી વ્યાપાર મોટે ભાગે યુનાઇટેડ કીંગડમ સાથે છે—નિકાશ થયેલો માલ તે માલ વાપરનારના હાથમાં જાય તે પહેલાં ઘણા મધ્યસ્થ દલાલો હસ્ટે તે પસાર થાય છે; પણ તેના પ્રમાણમાં

તેનો મુળ કિંમતમાં ઘણો વધારો થતો નથી; કારણ સામાન્ય રીતે હિંદી વ્યાપાર નફાની ગહુજ ઓછી મારજનથી કરવામાં આવે છે.

સામાન્ય રીતે હિંદીવાનો માટે એમ કહી શકાય છે કે તે જનમથીજ વ્યાપારી હોય છે. અને જાપનો ધંધો છોકરો ઉપાડી લે છે અને ગહુજ નાની ઉમરથી બેપારમાં નિગાહ રાખવી શરૂ કરે છે. ઘણાએક દાખલાઓમાં, એકત્ર કુટુંબની મિલકત તરીકે એકત્ર કુટુંબ તરફથી ધંધો કરવામાં આવે છે જેમાં કુટુંબના દરેક માણસો, સ્ત્રીવર્ગ સુદાનો લાગ હોય છે અને આતુ કારણ ફક્ત એજ કે તે અમુક ધંધો અને તેમાંથી મળેલી દોલન કુટુંબમાંજ રહી શકે—લોકો ઘણા કરકસરીયા હોય છે અને ઘણું ખર્ચ દરેક કંઈક ને કંઈક ગયાવે છે. કોઈક પોતાના ગામમાં યા શહેરમાં જમીનનો ટુકડો પોતાનો કરી રાખે છે કે જ્યાં તે ઘડપણમાં જઈ આરામ લઈ શકે છે યા કોઈક ઘરેણા ગાંઠમાં નાણું સાચવી રાખે છે.

દેશનો મોટો લાગ ખેડુતનો ધંધો કરે છે નિકાશ કરવા લાયક પાક પહેલેનીજ મધ્યસ્થ દલાલો યા વેપારીઓને વેચે છે. કેટલીક વખત તે વાવેતર ક્યાં પહેલાં પાક વેચી દેવામાં આવે છે. પાક ઉતારી મોટા બંદરે મોકલવામાં આવે છે જ્યાંથી તેનો નિકાશ કરવામાં આવે છે. ઇંગલેંડ વગેરે દેશોમાંથી આયાત કરત ને તે માલો જરૂરિયાત વેપારીઓને ખરી વનર હવાઓની છૂટક હકને મેલેવાય છે. છુટો, તૈલો, પડખજરો જેવાં ગહુજ રસુછ છે. યહો ખાત્રીવાળા

હિંદના આયાત વેદક શાનુનાઈટ ક્રીંગડમ તથા બ્રિટીશ લાખોટો લાગ છે. તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૧૧ ને રાજે આખર થતા વર્ષમાં યુનાઈટેડ ક્રીંગડમમાંથી ૭ કરોડ અને ૮૦ લાખની અને બ્રિટીશ સંસ્થાનોમાંથી ૫૦ લાખની આયાત થયેલી આંકવામાં આવા છે. યાને બ્રિટીશ રાજ્યમાંથી

એકંદરે ૮ કરોડ ૫૦ લાખની આયાત થઈ હતી જ્યારે હિંદની એકંદર આયાત ૧૨ કરોડ ૨૦ લાખની થઈ હતી. હિંદના બેપારમાં બ્રિટીશ રાજ્યનો કેટલો મોટો લાગ છે તે આ ઉપરથી જણાશે. બ્રિટીશ રાજ્ય સિવાયના પરદેશી રાજ્યોમાં, હિંદના આયાતી બેપારમાં જરમનીનો સાથી મોટો લાગ હતો. જરમનીના માલોની હિંદમાં આયાતમાં એનીલાઈન રંગોની આયાત મોટી મુખ્ય હતી; જે ઉદ્યોગ હવે યુનાઈટેડ ક્રીંગડમમાં ખીલવાનો ઉમદા પ્રયાસ કરવામાં આવે છે. તે પ્રયાસ સફળ નીવડે, અને હિંદનું આ માલનું બજાર યુનાઈટેડ ક્રીંગડમ સ્વહસ્તે કરી લે અને એ માલ માટે હિંદને જરમની જેવા દેશોપર આધાર રાખવો નહિ પડે એવી આશા રાખવામાં આવે છે, આ માલના ઉદ્યોગની ખીલવણી કરવાની જરૂરિયાત સમજી તે પર કરવામાં આવતા પ્રયાસ માટે નામદાર બ્રિટીશ રાજ્યને ધન્યવાદ ઘટે છે અને આ સાહસ જો સફળ નીવડશે તો બ્રિટીશ શહેનશાહતમાંના વણાઈ વિગેરે ઉદ્યોગોની સ્થિતિ ઘણીજ મજબુત થશે. હિંદના આયાતી વ્યાપારમાં ગયે વર્ષ ઇંગલેંડનો લાગ ૬૪.૧ ટકા, બીજા પરદેશોનો ૩૦ ટકા અને જાકીના લગભગ ૬ ટકા બ્રિટીશ સંસ્થાનોનો હતો.

હિંદના નિકાશી વ્યાપારમાં સ્થિતિ તદ્દન ઉલટીજ છે. નિકાશ વ્યાપારમાં હિંદી નિકાશી પારમાં ઇંગલેંડનો લાગ વ્યાપાર ફક્ત લગભગ ૨૩.૭ ટકા જેટલો છે જ્યારે બીજા પરદેશોનો લાગ લગભગ ૬૨.૨ ટકા અને બ્રિટીશ સંસ્થાનોનો જાકીનો લગભગ ૧૩.૬ ટકા છે.

લૉર્ડ કર્ઝનના સમયમાં હિંદ સરકારની રાજ્યનીતિ ફ્રીટેઈડને વળગી રહેવાની હતી તે આજ કારણસર હતી. કારણ પ્રોટેક્શનની રાજ્યનીતિથી હિંદને કોઈ ભતનો ફાયદો નહિ હતો.

નવા પ્લાનોના બેલડીગમા ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

ફ્રીટ્રેડ અને પ્રોટેક્શનનો પ્રથમ જે ચાલ્યો હતો તેમાં બ્રિટીશ ફ્રીટ્રેડ અને શહેનશાહતના એક મુખ્ય પ્રોટેક્શન. લાગતરીકે હિંદની કિમતી સ્થિતિનો અને હિંદી લાલોનો કેટલોક અંશે અનાદર કરવામાં આવેલો હશે એમ લાગે છે ફરીથી આ વિવાદ ઉભો થાય તો તે વિવાદમાં લાગ લેવા હિંદને પુર્ણ પ્રતિનિધિત્વ મળશે અને હિંદનો વિશાળ પરદેશી વ્યાપાર તથા હિંદની પ્રજાના તેપરના આધાર અને હિંદી લાલોનો પુર્ણ ખ્યાલ, ખ્યાનમાં સ-ખવામાં આવશે એવી આશા છે. યુનાઇટેડ કીંગડમથી બીજા નગરે જરમની હિંદી માલોનું મુખ્ય આકર્ષક છે, ત્યાં જાદુ વતપાન, યુનાઇટેડ એટલસ, ક્રાન્સ અને બીજા દેશો આવે છે. યુનાઇટેડ કીંગડમનો હિંદી માલોનો હિંદ સાથેના મુખ્ય વ્યાપાર જ્યુટ, ચાહ અને ઘઉંનો છે. ખાસ કરી યુનાઇટેડ કીંગડમની વિશાળ જરૂરીયાત જોતાં એ માલની હિંદમાંથી આયાત નિરાશી ભરેલી છે. પણ હિંદી રૂમાં સારા તાર વાળો પાક નીપળતો શકાય, કે જે અશ-ક્ય નથી, તો યુનાઇટેડ કીંગડમનો હિંદ સાથે આ માલનો વ્યાપાર ઘણો વધી શકે એવી આશા રાખી શકાય છે.

યુરોપ ખંડના બીજા દેશો ખાતે રૂની મોટી ચઢત થાય છે, જેઓ એ સિવાય બીજાં, ચામડાં, ચામડીઓ, જ્યુટ (કાચું) તથા તેની બનાવટો) તથા ચોખાનો પણ મોટો ઉપાદ કરે છે. હિંદી ચાહનો ચોટાક લાગ કાળા સમુદ્ર પરના બંદરોએ થઈને રસીયામાં જાય છે. આ વ્યાપારનો મોટો ભાગ હાલ લડાઈને લીધે બંધ પડેલો છે.

હિંદના વ્યાપારના સંબંધમાં હિંદની રેલ્વેનો સવાલ ઘણો જ રેલ્વે અગત્યનો છે. છેલ્લા કે-ટલાક વર્ષોમાં ઘણી વખતે માલ લઈ જવામાં રેલ્વેની લીલને લીધે હિંદના

આંતર તથા પરદેશી વ્યાપારને ઘણું વેઠવું પડ્યું છે.

એક વખત તો દરિયાપારની બંદરોમાંથી મળેલા કેટલાક આરકરો, છલ્લાઓમાંથી બંદરોએ માલ વેળાસર નહિ પહોંચી શકશે એવી બીકથી પાછા વાળવામાં આવ્યા હતા; જેથી દેશને ગંભીર નુકશાન થયું હતું.

સને ૧૮૫૭ માં હિંદમાં ૨૭૦ માઇલ રેલ્વે હતી. જે વર્ષોને ૧૦ વર્ષમાં ૪૦૦૦ માઇલ જેટલી કરવામાં આવી. અત્યારે ૩૫,૧૫૬ માઇલ થઈ છે. પણ એટલું તો કહેવું જોઈએ કે કાળની વૃદ્ધી તથા વ્યાપારની ખીલવણીના પ્રમાણમાં રેલ્વે લાઇનની બાંધ-ણીનો જોઈએ તેટલો વધારો થયો નથી.

આ દેશ જેવા મોટા દેશ જેમાં ૩૧૧ કરોડ માણસોની વસ્તી છે તેમાં તથા દરિયાપરનાં વિશાળ વ્યાપાર અને હવિષ્યમાં તેની વૃદ્ધિની આશાઓ જતાં આ દેશમાં રેલ્વેની બાંધણી બહુ જ ઓછી છે. જો કે તારીફ એકદમ મોટી બાંધણીઓ કરવાના સવાલમાં પણ ઘણી મુશ્કેલીઓ છે. હાલની સ્થિતિ કરતાં રેલ્વેની સ્થિતિ ઘણી સારી હતે તોપણ સારી વર્ષોરૂતુ પછી સારા મોટા પાક થોડાક મહિનામાં બધે છલ્લાઓમાંથી બંદરોમાં તારીફ લાવવાની મુશ્કેલી તો હંમેશા કાયમજ રહેશે—વિશાળ વ્યાપારને પહોંચી વળવા માટે રેલ્વેનું પરિ-પુર્ણ બંધારણ, ગાડાંઓનો પુરતો જથ્થો, માલ ત્વરીત લાવલકબ કરવા માટેની પુરતી સઘવડ અને છલ્લાઓના રોશનોપર તથા બંદરોપર માલ ભરવા માટે પુરતી જગ્યાની સઘવડ હોવી જોઈએ. આ બધી બાબતોની ખોટને લીધે હાલના વર્ષોમાં આટલી મુશ્કેલીઓ પડે છે પણ છેલ્લા બે વર્ષ થયાં જે છુટ ખર્ચ કરવામાં આવે છે તેથી ઘણીબરી ખામીઓ ધીમે ધીમે સુધારવામાં આવે છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સાઈ ફાઈ મુંબઈ.

એ ખર્ચોને લીધે લાઇનની વૃદ્ધિમાં અર્થ કરી શકાતો નથી. આ વર્ષે લાઇનને લીધેના મુશ્કેલ આર્થિક સંજોગો છતાં રેલ્વે માટે ૮૦ લાખ પૌંડ એનાયત કરવામાં આવ્યા છે તે સંતોષકારક છે અને આ પરથી ખાતરી થાય છે કે નામદાર સેક્ટરી ઑફ સ્ટેટ, નામદાર વાઇસરૉય તથા હિંદના નાણાખાતાના પ્રધાન ઑન. સર મેયર આ અત્યંત જરૂરી કામ માટે બને તેટલો વધારે ખર્ચ કરવાની જરૂરીયાત સમજ્યા છે. હિંદના નિકાશી વ્યાપારની ખીલવણી માટે રેલ્વેની ખાંધણીમાં ત્વરિત વૃદ્ધી કરવાની જરૂર છે. ભુતકાળમાં વ્યાપારની વૃદ્ધી થઇ છે તેનાં કરતાં ભવિષ્યમાં વૃદ્ધી વિશેષ ત્વરથી થશે એમ ખી-જાઓ સાથે મહાડ પણ માનવું છે. અને હિંદનું, એની પ્રજાનું લાડું તથા એની મેહસુલમાં વૃદ્ધિને અર્થે એ ખાસ જરૂરનું છે કે નવા છલ્લાઓમાં રેલ્વેની ખાંધણીઓ કરવી.

ખંદેરો તથા ખંદેરોપરના ઠાંકની ખીલવણી કરવાની જરૂરીયાત પણ ઓછી નથી પણ આ બાબતમાં આ દેશ પાછો પડ્યો નથી.

મોટા ફાયદો થયો છે. હિંદના બીજાં લાગોમાં નહેર કામની ખાંધણી કરવાની ઘણી અગત્ય છે. બેલગામ છલ્લા માટે મોટી યોજના મંજૂર કરવામાં આવી છે તે બહુ સંતોષ થાય છે

હિંદના પરદેશી વ્યાપાર પર લડાઈની અસર તાત્કાલીક થઈ

હિંદના પરદેશી આગ્રહ અને સપ્ટેમ્બરમાં વ્યાપાર પર લડા- હિંદમાં આયાત અને ઈની અસર. હિંદી માલની નિકાશ, આગલા વર્ષના એ બે

મહિનાઓની સરખામણીમાં બહુજ ઓછી થઇ ગઇ. એ બે મહિનાઓમાં નિકાશ વ્યાપારને ઘણું ખમવું પડ્યું. આગલા વર્ષના કરતાં નિકાશ વ્યાપાર ૫૦ ટકા ઓછો થઇ ગયો. સ્ટોમરોનાં નુર વધ્યાં, મોટા મોટા સોદાઓ રદ કરવા પડ્યા. કેટલાક લોકોએ સોનાનો સંચય કરી પોતાના ગામે લાણી પલાયન કરવા માંડ્યું, સેવીન્સ ઍકોપર ધાડ પડી, સરકારી નોટોનો ભાવ ઘટી ગયો. આ સમયેજ એમને કેર વર્તાવા માંડ્યો. કલકત્તા તથા પુર્વ કીનારા પરના બંદરોથી માલની ચઢત અટકી. મદ્રાસના પર બોમ્બના

નામદાર મુંબઈ સરકારની.

ગવર્નમેન્ટ લેખારેટરીમાં વિદ્વાન સરકારી ડક્ટરે અમારી જનાવેલ બાદશાહી ચાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઇઝ કરીને તેમાં કોઈ પણ જાતની નુકસાનકારક ચીજ નથી એવું સર્ટીફિકેટ આપેલ છે. અને એ ઉમદા રાજવંશી દવા અકસ્તીર હોવાથીજ વિલાયતમાં પાસ થયેલા મોટા ડક્ટરો, રાજા મહારાજાઓ, નવાબો તથા દેશી અને ઈંગ્લેજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ ગણુ વખણાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

અનંગ વિલાસ.

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્યવીકરની તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટે જનાવી ખરૂં પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી પાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈ પણ જાતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

બાદશાહી યુનાના લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ જનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. ખરૂં પુરૂષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફોલ્ડમંદ ઈલાજ છે. આઈસ એકની ડબીના રૂપીયા આઠ. તમામ દવાઓનું પોસ્ટઅર્ચ જુડું.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

પ્રાહિન પેપર જ્યાજ્યા તથા છુટક કીશયને મલશે રખર સ્ટેમ્પસ, સીલો, મોનોગ્રામો, ડાઇસ, પ્લોક્સ વગેરે એનએવીંગ કામ કરી આપીશું હરેક પ્રકારનું છાપવાનું તથા છુક બાઈન્ડીંગ કામ કરીશું.

મુંબઈમાં મલતો દરેક માલ, જ્યાજ્યા તથા છુટક બજાર લાવે ટુંક કમીશનથી મોકલેશું તથા દરેક જાતનો માલ વેચાણી આપીશું.

વેચવાનો છે. તદન નવો ગુજરાતી રેમીગટન ટાઇપ રાઈટર, વાજળી ઓફર સ્વીકારીશું.

વધુ વિગત માટે કાર્ડ લખવે જાતે મઝીશું.

હોમી શોરાબજી ભાનજી.

૨૭, ટ્રીનિટી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આખના અસખ્ય દરદો માટે

જેવાં કે શોર્ટ સાઇટ, રતાંધળાંપણું, આંખની ગરમી, આંખનું દુખવું, રતાશ, કઢણ, આંખ પડવી, અન્વાળાથી અંજઈ જવું, પાંપણોનું ખરવું, પાણીનું ઝરવું, ટુંક મુદતમાં પડેલાં ફુલાં, નજલી વિગેરે તમામ દરદને આ સુરમો જડમૂળથી નાશ કરે છે.

કિંમત—નંબર ૧ તોલા ૧ ના રૂ. ૧૦ નંબર ૨ તોલા ૧ ના રૂ. ૪

નંબર ૩ „ ૧ તો રૂ. ૧૧

ઇસાજીમુલ્લા ઇશમાલજી અત્તરીઆ.

કે. ફુલ બજાર, જામનગર. (કાઠીઆવાડ).

THE CHEAPEST FIRM IN INDIA.

G. Sajan & Co.

Tile, Marble, Cement, Asbestoo for
Roof and Partition and
Monumental Supplier.

Post No 4, BOMBAY.

Ask for our Catalogue It costs you nothing.

પી. ગોમ્સ એન્ડ
કંપની.

કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

જે લોકા બીજા ઠેકાણેથી પોતાનો
સારો પોરતેટ મેળવી નહીં શક્યા હોય
તેઓને અમારે ત્યાં એક સીટીંગ આપ-
વાની ખાસ અરજ કરીએ છીએ, અને
તેઓએ આગલા ફેટાઓ ગમે ત્યાં પણ
પડાવ્યા હોય, તોપણ અમે જીવતા
જવાળ પોરતેટ પાડી આપવાની ખાત્રી
આપીએ છીએ.

શું જુઓ છો ?

જે તમારે ખરા જીવનનો ખંડાર નેવો હોય તે—
થાઓ તૈયાર

અનેક સિદ્ધિદેવો મળ્યાં છે.

ખાસ વનસ્પતિમાથી બનાવેલી શુદ્ધ દવા

અમારી પેટક, દેરી દવાતુ સેવન કરવાથી ચોક્કસ
વારમા અગેલિક ફાયદો થાય છે અમારી દવા વધારે
ઉપયોગી હોઈ શુદ્ધ ક્રિમતે વેચવાતુ અમેએ નક્કી
કયું છે.

દોનીકે જીવન ચુટીકા—રારીના અનેક રોગોને
નાશ કરી સોદર્થ વધારી અદભૂત ફાયદો કરે છે કીમત
બાટલી એકનો રૂ. ૧

રોચલ બામ—માથુ દુખડ, રાસડી યત્રી અને
કળતર તેમજ માથાના બીજા દરેક રોગ ઉપર આ બામ
અત્યુત્તમ છે કીમત રૂ. ૦-૮-૦

તાવ તપાસણુ ચુરણુ—એકાતરીઓ, ટાટીઓ,
તેમજ બીજા દરેક જ્વરના તાવ ઉપર આ ચુરણુ અત્ય
સીર છે. કીમત રૂ. ૦-૬-૦

દરાજનો મલમ—અમે તે જ્વરની દરાજ ઉપર
આ દવા ઘસવાથી તેનો મૂળમાથી નાશ થાય છે
કીમત બાટલી એકનો રૂ. ૦-૪-૦

એજન્ટો નોંધવું છે લખો યા મળે—

નારાયણ બીલ્ડીંગ, બીજો માળે } અર્ધ. જે મોસ્કી.
શીરખામ એક રોડ—મુંબઈ નં ૪

યુનાઇટેડ કીંગડમથી ખીજો નંબર
હિંદી ચાહુ ધરાક રસીયા
હિંદી ચાહુ છે. પણ તે દેશમાં નાણાંની
લીડને લીધે હિંદી ચાહુ-
નો જોઈએ તેટલો ઉપાડ થયો નહીં. પાછ-
ળથી નામદાર શહેનશાહની સરકાર અને
રસીયન સરકાર વચ્ચે નાણાં સંબંધી કંઈ
ગાંઠવણ થવાથી આ મુરકેલી દૂર થઈ.

આવી આવી રીતે હિંદનો બેહુતાર
રોજગાર ધીમે ધીમે પાછો ચાલુ થવા લાગ્યો.
તેની જાનરે હાથ આવવા લાગી. અને
જ્યુટ, ચાહુ, કોલસા અને એવા કેટલાક
માલોની મોટી માંગણી થવા લાગી. બ્લેડી
વોરટેક માલ ચઢાવવા માટે રસીયન એડરેસ
આવવા લાગ્યા અને ખીજ કેટલાક દેશોમાંથી
નવી માંગણીઓ થવા લાગી અને કેટલાક
માલોના વેપાર પાછો સચેત થવા લાગ્યો છે.
હાલની સ્થિતિ સંબંધી ટીકા કરતા ઇન્ડીયન
એકસ્પ્રેસ ઈંગ્લેન્ડના પ્રમુખે થોડાક વખતપર
તેઓની વાર્ષિક સભા વળતે કહ્યું હતું કે

જામાંનો ચોખાનો પાક સારો છે, હિંદનો
ઘઉંનો પાક ઉત્તમ છે, હિંદ તથા સીલોનનો
ચાહુનો ઉદ્યોગ આગાદી છે. જંગાળની જ્યુટ
ની મીલો ચાલુ વર્ષમાં સારાં પરિણામો લાવશે
એમ લાગે છે અને રજારનો ઉદ્યોગ ઘણી
સારી સ્થિતિમાં છે.

રખર એ ખરું જોતાં હિંદી પાક નથી.
પણ ચાહુ અને જ્યુટનો પાક ઘણા મોટા
જગ્યામાં ઉગાડવામાં આવે છે. આ વર્ષનું
ઘઉંનું વાવેતર ઘણું વિશાળ હતું અને સારા
વરસાદને લીધે પાક પણ
ઘઉં: અસાધારણ સારો થયો
હતો. છેલ્લા રિપોર્ટ

પ્રમાણે ૩ કરોડ ૨૦ લાખ એકરના વાવેતરમાંથી
૧ કરોડ ૨૫ લાખ ટન પાક ઉતર્યો છે. જ્યારે
ગયે વર્ષે લગભગ ૮૩૬ લાખ ટન પાક ઉતર્યો
હતો. સાધારણ વર્ષોમાં હિંદી ઘઉંના પાકમાંથી
કુલ થોડાજ ભાગ પરદેશ નિકાશ થાય છે.
તો પણ એટલો થોડો જથ્થો પણ દુનિયાની
ઘઉંની જાનરેપર અને ઘઉંના ભાવો પર સખ
અસર કરે છે. બેહુતાર રોજગાર પાછો ચાલુ
થવાથી કલકત્તાને કોલસો, જ્યુટ, ચાહુ
વિગેરે એ ભાગના મુખ્ય માલો હોવાથી એને
વધારેમાં વધારે કાયદો થયો છે. ટનેજની
અછતને લીધે કોલસાની માંગણી વધી ગઈ
છે. વિવિધ કારણોને લીધે જ્યુટ બહુ છુટ્ટી
ખરીદવામાં આવે છે. અને હરિયાણા કાંકલા

માટે લડાઈના મેદાન પરના લશ્કર માટે તથા
સામાન્ય ખપત માટે ચાહુની ગહુજ મોટી
માંગણી થાય છે. કલકત્તાના વેપારમાં સુધારો
થતાં તે જદરે માલસાવ લઈ જા કરતો રહેવેઓની
કમાણીમાં પણ વધારો થયો અને આગલા
વર્ષ સાથે સરખાવતાં પરિણામ ઘણું સંતોષ-
કારક ગણી શકાય

મુંબઈ અને ખીજ પશ્ચિમ કિનારા પરના
જંદરોના સંબંધીની મોટી રહેવે લાઈનોની
આવક લડાઈ શરૂ થતાંજ કમી થઈ ગઈ હતી.
અને ગયા વર્ષની કમાણીના પ્રમાણમાં ઘણો
ઘટાડો થયો છે. મુંબઈના પરદેશી વ્યાપાર
કલકત્તાના પરદેશી વ્યાપાર માફક સુધરી શકે
નહિ; કારણ મુંબઈનો વ્યાપાર મુખ્ય રૂ અને
તેલનાં બીજાઓનો છે અને જરમની અને ઑ-
સ્ટ્રીયા બંધ થવાથી તે માલોની મુરોપ. ખાતેની
નિકાશમાં જ્યાં સુધી લડાઈ પુરી થાય નહિ
ત્યાં સુધી સુધારો થઈ શકે એમ નથી; જો કે
જાપાન તરફથી ટીક ખરીદી કરવામાં આવી
હતી તો પણ જરમની અને ઑસ્ટ્રીયા બંધ થતાં
થયલી ખોટ સારી રીતે પુરી પડી શકે એમ નથી

આયાતી વ્યાપારમાં દરેક જગ્યાએ
જબીર ઘટાડો થયો હતો. પણ થોડાક મહિના
થયાં પાછો સુધારો થવા લાગ્યો છે. થોડાક
મહિના પરની હિંદના વ્યાપારની સ્થિતિનો
ખ્યાલ કરતાં અને તેમાં થયેલો 'સુધારો
જોતાં અને નવા સંજોગો જોઈ અન્યથા
થાય છે. ઘણી એક લાઈનો પર મુર ખમણું
થયું છે કેટલાકમાં ત્રણ ગણો વધારો
થયો છે તો પણ બેહુતાર ચાહુજ છે
અને આ ચોમાસુ સાડું નીવડશે તો ચાહુ
બેહુતારમાં વધારે ખામી આવવા સંભવ
નથી. વેપારના સંબંધના જે કેટલાક
અસાધારણ સંજોગો આવી ગયા તેથી કેટલીક
રીતે આ દેશને કાયદો પણ થયો છે. પણ
એકંદરે ઘણી મુસીબતો વચ્ચે અને વધુ
જાહેર વેપાર ચાલુ થયો છે કેટલીક ગહુ
કિંમતી જાનરે જેવી રીતે ગઈ છે તેમ કેટલાક
માલો માટે ખીજ જાનરે મળી છે અને જો
નિકાશી વ્યાપાર ચાલુ રહેશે તો આયાતી
વ્યાપાર પણ જરૂર ચાલુ રહેશે.

લડાઈ શરૂ થઈ ત્યારથી જરમનીમાંથી
આવતા કેટલાક માલ માટે આ દેશમાં
માંગણીઓ વધી પડી છે અને માલોના વિશાળ
વ્યાપાર સ્વરૂપે કરવા યુનાઇટેડ કીંગડમે
પ્રયાસ કરવા માંડ્યો છે.

છુટ રાખવામાં આવી હતી તે છુટ આ બહેર-
નામાંથી રદ કરવામાં આવી છે યાને અણસીના
તેલની નિકાશની હવેથી મનાઇ કરવામાં
આવી છે.

૧૯૯

નામદાર કર્ટમ્સ કલેક્ટર તરફથી તા ૬ ઠી
જુલાઇ ૧૯૧૫ ને રોજ
સોના રૂપાની એક બહેર ખબર બહાર
નિકાશ પરસીયા પાડી જણાવવામાં આવ્યું
ખાતે કરવાની છે કે સરકારી કામ શિવાય,
મનાઇ. નામદાર હિંદ સરકારની
રજા મેળવ્યા વગર, સોના
રૂપાની મોટી અઢત પરચીયા ખાતે કરવા હેવામાં
આવશે નહિ. જેઓને મોટી અઢત કરવા
ધરાદો હોય તેમણે નામદાર હિંદ સરકારની
મંજૂરી મેળવવા કલેક્ટરને વેળાસર લખી
જણાવવું પડશે, નહિ તર અઢતમાં ઘણી ઢીલ
થવા સંભવ છે.

હિંદી તાર ખાતાં તરફથી મળેલી ખબરો.

તા ૨૫ જુન ૧૯૧૫—આ માસનો પ-
હેલી તારીખથી ઇટલી, લીબાયા ધરીદ્રીયા અને
ઇટલી સોમાલીલેંડ મોકલવા માટે ઇટેલીયન
લાયામા તારો સ્વીકારવામાં આવશે.

તા ૬ ઠી જુલાઇ ૧૯૧૫—ખસરા, છુશા-
યંર અને બરક ખાતેના વાયરલેસ સ્ટેશનો પરથી
દરિયાપારના બ્લોસો પર મોકલવા માટે તાર,
લશ્કરી કામને લગતા સંદેશોને પહોંચી
વળ્યા પછી, લેવામાં આવશે.

તા ૧૦ મી જુલાઇ—મંજુર કીધેલા
કોડોમાં તાર મોકલવા તથા સ્વીકારવાની જે સ-

ઘવડ નુસ્ત્રી ઑફીસમાં લશ્કરી સેન્સરના રહેકા-
ણથી હતી તે તા ૧૪ મી જુલાઇ ૧૯૧૫ ની
મધ્ય રાત્રીથી ત્યાંથી બહારી કવેટા ખાતે રાખવામાં
આવી છે.

નામદાર હિંદ સરકારે ઠરાવ્યું છે કે યુના-
ઇટેડ કીંગડમ ખાતે મેન્ગે-
મેન્ગેનીઝ ઓરની નીઝ ઓરની નિકાશ ક-
નિકાશ કરવા અ- રવા હેવા માટે અમુક
મુક મંજુર કી મંજુર કીધેલી પેઠીઓને
ધેલી પેઠીઓને લાઇસન્સ આપવા, તેવી
લાઇસન્સ આપ- પેઠીઓની એક યાદી
વાનોનામદાર સર- બનાવવા નામદાર કર્ટ-
કારનો ધરાદો. મસ કલેક્ટરને સુચવવામાં
આવ્યું છે.

તા ૧૦ મી જુલાઇએ નામદાર હિંદ-
સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી છાપા-
જોગી ખબર બહાર પાડી જણાવવામાં આવ્યું,
છે કે છુશાયર ખાતેના પરસીયાના કર્ટમ્સ
કીરક્ટરે દરેક કોન્સલોને જણાવ્યું છે કે
તા ૨૮ મી જુનથી દરેક બતની ગુળીની
નિકાશની તે રાજ્યમાં મનાઇ કરવામાં
આવી છે.

તા. ૧૪ જુલાઇ ૧૯૧૫—દેશના આંતર
લાગના તારના વ્યવહારમાં, હિંદમાંની પોરચુ-
ગીઝ સંસ્થાઓની તાર ઓફીસથી અને તે
જગ્યાઓએ મોકલવાના તાર સિવાય બીજા
તારોને છેટે મોકલનારનું નામ લખવાની જરૂર
નથી. પોરચુગીઝ સંસ્થાઓની તાર ઓફી-
સથી અને તે જગ્યાઓએ મોકલવાના

મારસેટસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

તારમાં તારને છેડે મોકલનારનું આપ્તું નામ અને ઠેકાણું લખવું પુરૂં. દરેક તારમાં તાર મોકલનારની ખરી સહી તથા ઠેકાણું જે તારમાં મોકલવામાં આવતાં નથી તે લખવાનું પડશે. પરદેશ મોકલવાના તારમાં તાર મોકલનારના નામ સંબંધી નિયમોમાં કોઈ ભત્તો ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી.

નીચે જણાવેલા દેશોમાંથી નિકાશ માટે મનાઈ થયેલા માલની સુધારેલી યાદી નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી તા. ૧૨ મી જુલાઈને રાજ હમને મોકલવામાં આવી છે. ચેંગરના જે સભાસદોને એની નકલ જોઈતી હોય તેમજ ચેંગરની આંદ્રીસમાંથી મંગાવવી

નોંરવે
સ્વીડન
ડેન્માર્ક
નેધરલેન્ડ્સ
ફ્રાન્સ
રશીયા
ગ્રીસ
સ્પેઇન
પોર્ટુગલ
ઇટાલી

નામદાર મુંબઈ સરકાર તરફથી તા. ૧૪ મી જુલાઈને રાજના તે-
ઈટલીનાં દરિયા મના પત્રમાં જણાવવામાં પારનાં સંસ્થાને આવ્યું છે કે ઇટલી ખાતે ખાતે નિકાશ કર- નિકાશ કરવામાં આવે તે વા સંબંધી સર- સંબંધમાં નામદાર હિંદ કારી હુકમ. સરકાર તરફથી જે હુકમ કાઢવામાં આવ્યા હતા તે ઇટલીના દરિયાપારનાં સંસ્થાને ખાતેની ચકવને લાગુ પડતા નથી. એ સંસ્થાનેના સંબંધમાં મિત્ર રાજ્યો સાથે ઇટલી જોડાયું તે પહેલાંના હુકમોજ ચાલુ રહેલા ગણવા.

તા. ૨૫ મી જુન ૧૯૧૫ ને રાજ 'હં-
રમન સાથે જોડપાર' એ
દુશ્મન સાથે સંબંધમાં એક બાદશાહી
જોડપાર. જોડેરનામું નીચે મુ-
જબતું બહાર પાડવામાં
આવ્યું છે.

દુશ્મન સાથે જોડપારના સંબંધમાં જે બાદશાહી હુકમો બહાર પાડવામાં આવ્યા છે તે જેવી રીતે દુશ્મન દેશમાં રહેતા યા ધંધો કરતા કોઈ માણસ યા માણસોના સંબંધમાં લાગુ પડે છે તેમ તા. ૨૬ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ થી ચીન, સીયામ, ધરાન અને મોરોકકોમાં રહેતા યા ધંધો કરતા દુશ્મની પ્રજાના માણસ યા માણસોને લાગુ પડશે, સિવાય કે કોઈ દુશ્મનની ચીન, સીયામ, ધરાન યા મોરોકકોમાં સ્થાનિક સ્થાપાયેલી બ્રાન્ચ ઓફીસ હોય તે તે બ્રાન્ચ સાથેના જોડપાર દુશ્મન સાથે છે એમ એ સંબંધમાં દુશ્મન સાથે જોડપાર સંબંધી ઠેરના નં. ૨ ની ૬ હી કલમનો કોઈ ભાગનો ગર્થ કરવામાં આવશે નહિં.

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી તા. ૧૭ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ ને
અખરખ, કાચા રાજ બહાર પડેલાં જોડેર-
ચામડાં-ચામડી- નામથી અખરખ તથા
ઓની નિકાશની કાચા ચામડાં અને ચામડી-
મનાઈ. ઓની નિકાશ મુનાઈટેડ
કીંગડમ તથા બ્રિટીશ
તાબાના મુલકો સિવાય બીજી કોઈ જગ્યાએ
કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

તા. ૧૦ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ ને રાજ
(નં. ૧૦, ૮૦૬ ડબલ્યુયુ)
મુંબઈની નિકાશ એક જોડેરનામું નામદાર
હિંદ સરકાર તરફથી બહાર
માટે મનાઈ થયેલા પાડવામાં આવ્યું છે જેમાં
માલોનો યાદીમાં મુનાઈટેડ કીંગડમથી નિ-
સુધારો. કાશ માટે મનાઈ થયેલા
માલોની યાદીમાં કેટલાક
સુધારા વધારા કરવામાં આવેલા જણાય છે.

આ આખી યાદી સંક્રાંતિને, લીધે અને છાપવી અશક્ય હોવાથી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે જેઓને એ યાદી જોવી હોય તેમણે ચેમ્બરની ઑફીસમાંથી જોઈ જવી. એ યાદીમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઘઉં, ઘઉંના લોટ તથા ઓટ જવની નિકાશ યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી કોઈપણ સ્થળે કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

નામદાર સેક્રેટરી ઑફ રેટ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે જે જે માલો લાઈસન્સ વિના ફ્રાન્સ મોકલવા દેવામાં આવે છે તે માલો ઇટલી પણ લાઈસન્સ વિના મોકલવા દેવામાં આવશે.

નીચેનાં સ્પેનીશ અને પોર્ટુગીઝ બંદરોમાં પહેલાં નીચે મુજબના દુશ્મની બહાણો પરના માલ છુટા કરવા માટેની ગોઠવણી હીલચાલ ચાલે છે તે સંબંધી ઇન્ડીયા ઑફીસમાંથી કેટલાક પત્રો નામદાર હિંદ સરકાર પર મોકલવામાં આવ્યા છે તેની નકલો હમારૂંપર મોકલવામાં આવી છે.

બહાણો હુમખર્ગ—અમેરીકા

બ્રેસીલીયા (ખારસીલોમાં)

ચેરૂરટ્રીયા (લીસ્બનમાં)

ઓટેન વૉલડ (સાબુઆ પોર્ટોરિકોમાં)

સારડીનીયા (ફ્યાલ, ઓર્ગેસમાં)

સામખર્ગ (")

વેસ્ટરવૉલડ (લીસ્બનમાં)

વુરટમખર્ગ (")

ફ્રેન્કેનવૉલડ (બીલગાઓમાં)

સ્વૉર્ટઝ બર્ગ (સેન્ટ માઈકેલસમાં)

ઉકરમાર્ક (લીસ્બનમાં)

નોર્થ જરમન લૉઈડ

ગીબન વીગોમાં

પુર્ગબર્ગ સેન્ટ વીન્સેન્ટમાં

બુલાઉ લીસ્બનમાં

હું-સા લાઈન

હીમખર્ગ સેન્ટવીન્સેન્ટમાં

નીડેન ફ્રેલ્સ વીગોમાં

ન્યુ અને ફ્રેલ્સ "

આ નકલો જેમને જોવી હોય તેમણે ચેમ્બરની ઑફીસમાંથી મેળવવી.

આ ગોઠવણીના સંબંધમાં હું એટલું જણાવીશું કે હજી સુધી એ વ્યવહારમાં મુકવામાં આવી નથી. એ ગોઠવણીમાં એક સવાલ નો હજી નિર્ણય થવાનો છે તે થયેથી વ્યવહારમાં મુકવામાં આવશે.

દરિયાપારની બ્રીટીશ પ્રાઇઝ કોર્ટો સમક્ષ ચાલેલાં કામકામો.

નીચેના બહાણો પરના માલના અમુક લાગના સંબંધમાં માલ્ટાની પ્રાઇઝકોર્ટોમાં કામ ચાલ્યું હતું

બહાણનું નામ.

કામ ચાલ્યાની તારીખ.

એગ મેમોન

૧૧ મી મે.

એનેકા

"

પાઉલ્ટન

"

ઇશીયા

૨૭ મી મે

મેગ્રીસ

"

વરજનીયા

"

પાઇરીન

૪ થી જુન

ફ્રીજની પ્રાઇઝ કોર્ટમાં.

એલફેડ

૧૨ મી મે.

જીબ્રાલ્ટર.

ચુકાદો.

મેસીડોનીયા.

સ્વીમર અને માલ

જપ્ત કરવાનો

હુકમ આપવામાં

આવેલો હતો.

(ખાસ. ઉંચ વર્ણના હીંદુ ગૃહસ્થો માટે)

મનને પસંદ પડતી જમવાની.

ઉમદા સગવડ.

શ્રી અંખીકા

ભોજનશાળા.

૨૭૪ કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડી સામે.

મુંબાઈ.

આ ભોજનશાળા, માલીકાની જતી દેખરેખ નીચે
છેલ્લામાં છેલ્લી પદ્ધતિ મુજબ ચલાવવામાં આવે છે.
ધર્મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, પ્રમાણિકતા, ઉંચો ખોરાક અને
ખંતિલા નોકરો એ આ ભોજનશાળાનાં મુખ્ય લક્ષણ છે.

સગવડતાના પ્રમાણમાં ભાવ ઘણાજ મધ્યમ રાખવામાં
આવ્યા છે

વધુ ખુલાસા માટે મેનજરને મળો. યા લખો

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ રાત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમકેરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

મુકી ખરજ, દાદર વગેરે - ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો

૧૦૯, ફ્રીઅર રોડ, કોટ-મુંબઈ.

“ભપકો નથી.”

વનૌષધી, સાસાંપરેલા.

આ સાસાંપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદંશજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયંકર વીકારો (લોહીનું ખગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાબુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને ચામડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સાસાંપરીલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીનો સુધારો કરીને કોવત આપે છે તથા રમરણશકિત વધારે છે. ગાટલી એકના કિંમત રૂ. ૧.

મહા હુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

બે અતિ ઉત્તમ ગુણદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવદલી કિંમત રૂ. ૧.૧ આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવલી તેલ રૂ. ૨ લખેલા વિકારો ખાત્રાથી સારા થાય છે. અઢાર પ્રકારનાં કુષ્ટ-રોગ, જવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, જાંબુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી ઇત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાત્રીથી સારાં થાય છે, તેમજ લોહીનો સુધારો થઇ કાંતિને વધારે છે.

ડાં ધાકજી ભાણજી સાવંત,

પ્રણસવાડી, —મુંબઈ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર એન્ડ
યુરોની એક ખાસ સાધારણ સભા બુધવાર
તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૧૫ ને રાત્ર સંજના
૩ ઠંઠાકે (મુ. ટા.) મળી હતી.

સેક્રેટરીએ સભા બોલાવવાની નોટીસ
વાંચ્યા પછી સભાનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું.

૧. ચેમ્બરના નિયમ નં. ૨૬ માં માં
નીચે પ્રમાણે સુધારો કરવાની દરખાસ્ત પ્રમુખ
એન. સર ફાઇલભાઈ કરીમભાઈ તરફથી
મુકવામાં આવી.

“નવી કમિટી ચોટે કમિટીમાં ચેમ્બરના
સઘળા સભાસદોમાંથી પાંચ સભાસદો સુધી
અને તેથી વધારે નહિ” એમ નીમી શકશે.”
આ દરખાસ્તને શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ
જોખાણીએ ટેકો આપ્યો. ત્યાર બાદ શેઠ
જેઠાભાઈ વાલજી તથા જગજીવન શેષરણે કેટ-
લુંક વિવેચન કર્યા પછી એન. શેઠ લક્ષ્મીભાઈ
શામળદાસે અસલ દરખાસ્ત ઉપર નીચે
પ્રમાણે સુધારો મુક્યો. “ એન. સર ફાઇલ-
ભાઈ કરીમભાઈએ સૂચવેલા નિયમ નં. ૨૬
માં માં સુધારામાં નીચે પ્રમાણે ફેરફારો સાથે
તે વંચાવવો જોઈએ.

“ નવી કમિટી ચોટે કમિટીમાં ચેમ્બરના
સઘળા સભાસદોમાંથી કેઈ પણ વ્યાપારી
એસોસિએશનના પ્રતિનિધિને અથવા પોતાને
સલાહ આપવામાં ઉપયોગી થઈ પડે એવા
પાંચ સભાસદો સુધી અને તેથી વધારે નહિ”

તેમ જોડી શકશે. જેથી કમિટીની સંખ્યા
૩૦ થી વધારે થઈ શકશે નહિ.” શેઠ દેવી-
દાસ માધવજી ઠાકરસીએ આ સુધારાને ટેકો
આપ્યો; શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસે પણ
વિવેચન કરતાં સુધારાને ટેકો આપ્યો.

ત્યાર બાદ એન. શેઠ લક્ષ્મીભાઈ શામળદા-
સના સુધારા પર મત લેવામાં આવતાં તેના
તરફેણમાં બધા તથા વિરૂદ્ધમાં કેઈ નહિ
હોવાથી સર્વાનુમતે પસાર થયો.

અસલ દરખાસ્ત તરીકે મુકવામાં આવતાં
પણ તરફેણમાં બધા અને વિરૂદ્ધમાં કેઈ
નહિ હોવાથી સર્વાનુમતે પસાર થયું.

૨. એન. શેઠ લક્ષ્મીભાઈ શામળદાસે
દરખાસ્ત મુકી કે “ચેમ્બરના નિયમ નં.
૩ ના માં ૨ ના પેરેગ્રાફમાં પહેલી પેટા
કલમ પછી નીચે પ્રમાણે ઉમેરો કરવો.

“સિવાય કે જો કેઈ એસોસિએશન
સભાસદ તરીકે દાખલ થાય તો તેને વાર્ષિક
ફી રૂ. ૧૦૦) ની આપવી પડશે.”

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીએ આ
દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો અને શેઠ પુરુષો-
ત્તમદાસ ઠાકોરદાસે પણ કેટલું વિવેચન કરી
ટેકો આપ્યો.

શેઠ વલ્લભનારાયણ જયનારાયણ દાની
આ દરખાસ્તની વિરૂદ્ધ બોલ્યા તથા શેઠ
જેઠાભાઈ વાલજી તેના ટેકામાં બોલ્યા. શેઠ

ૐ

આસ આબરૂદાર હિન્દુ ગૃહસ્થો માટે

સ્થપાયું સને ૧૯૧૨

શ્રી મહિકાંઠા

ઉત્તમ ભોજન ગૃહ

વિજળીક લપકાદાર લાઈટ અને વિજળીક પખા સાથે.

ભુલેશ્વર, ફીરંગીના દેવળ પાસે, મુંબઈ નં ૦ ૨

 જમવાની ઉત્તમ પ્રકારની સગવડ

ગુજરાતી ઢબ પ્રમાણે.

ખુદલી સ્વચ્છ હવા તેમજ ઉજાસવાળા સવ્ય
મકાનની અંદર.

ઉચ્ચામાં ઉચ્ચ ખોરાક
અને
માણીકની જાતી દેખરેખ

પધારો
અને
ખાત્રી કરો !

પ્રમાણીક અને
ખતીલા
કેળવાયલા નાકરો

વ્યવસ્થાપક—હિમીયાશંકર બહેચરલાલ ત્રીવેદી,

મેનેજર અને માલિક.

દન દ્રેષક ઍસોસિએશનને આ બાબત પુછી હતી; જેઓએ જણાવ્યું હતું કે અગર જે ખાનદેશનું રૂ સુરત છઠ્ઠલામાં લાવવામાં આવતું હોય તોપણ તે દુગો કરવાના ઈરાદાથી તો લાવવામાં આવતું જ નથીજ; કારણ સુરત અને અમદાવાદની મીલો માટે એવા હલકા રૂનો જરૂર પડે છે. છતાં પણ સરકાર એ સંબંધી કંઈ પગનાં લેવા માંગતા હોય તો તે વધાવી લેવા તેઓ તૈયાર થશે.

૩ તથા સુતરાઈ માલોપર રસીયામાં આચાતી જકાતના નવા રસીયન ઈમ્પોર્ટ દર ઠેરાવવામાં આવ્યા તે દરિફ.

વાતુ છે કે કેમ એ મુજબ નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી પુછાવવામાં આવ્યું હતું. જે વિષે ના લખવામાં આવી હતી. કમિટીએ નામદાર હિંદ સરકારને એવી સુચના કરી હતી કે જે જે ઍનીસાઈન રસાયણો તથા બીજા માલો સોલ્ડની જકાતની સ્થાનિક કારખાનાવાળાઓ આંકણી તરફથી પેતાનાં કારખાનામાં વાપરવા માટે આચાત કરવામાં આવે અને જેની આવક એાછી થઈ જવાથી જેના સ્થાનિક ભાવ ઘણા ઘટી ગયલા હોય તેવા માલોપર જકાત લેવા માટે તેની કિંમતની આંકણીમાં કલેક્ટરની સુનસદી પ્રમાણે કંઈક છુટ આપવા ચોચ લાગે તો આપવા સત્તા આપવી જોઈએ. જેના જવાબમાં નામદાર સરકારે જણાવ્યું હતું કે જે કારણોને લીધે તેઓ એ સુચના માન્ય કરી શકતા નથી.

૧. જોકે એથી મહેસુલમાં ગંભીર ઘાટો ન લાગે તોપણ બીજા ઉદ્યોગોના સંબંધમાં પણ એ છુટ વધારવા માટે અરજી કરવામાં આવે તો અટકાવવું મુશ્કેલ થઈ પડે.

૨. સી કસ્ટમ એક્ટની ૩૦ મી કલમમાં જે મુદ્દો જણાવવામાં આવ્યો છે કે

“ માલની જથ્થાબંધ શેકડ કિંમત તેની ખરી કિંમત સમજવી ” એ મુદ્દાથી આ સુચના તદ્દન વિરુદ્ધ છે.

ધી બોમ્બે નેટીવ પીસયુલ્સ મર્ચન્ટસ એસોસિએશન.

કાપડના નુર બાબે આરબીટ્રેશન એ પેલો ચુકાદો.

મુળધના કાપડના દેશી બહેપારીઓની એસોસિએશન અને કોન્ફરન્સ લાઇનર્સ વચ્ચે નુરમાં પચીસ ટકા વળતરના સંબંધમાં જે તકરાર આજ કેટલોક વખત થયો ચાલી હતો તે બાબે ચુકાદો લાવવા બે આરબીટ્રેશર નીમવામાં આવ્યા હતા તેમણે નીચે મુજબનો ચુકાદો આપ્યો છે.

૧) સને ૧૯૦૮ ની ૪ થી ડીસેમ્બરને દિનના કોન્ટ્રેક્ટનો રૂયે, ૨૫ ટકાનો વધારો યા જે વધારે સ્ટીમરના માલિકો માંગે છે તે માંગવાનો તેમને હક નથી તથા બહેપારીઓ તે આપવા બંધાયેલા નથી. આ વધારો નહિં આપવામાં આવે ત્યાં સુધી માલ લેવાની ના પાડવાનો તેમને હક નથી. તા ૧૦ મો જુન ૧૯૧૫ ને દિને થયેલા કરારનામામાંના બીજા બે સવાલોના નિર્ણય કરવાની જરૂર નથી.

૨) તા ૦ ૪ થી ડીસેમ્બર ૧૯૦૮ ના કરારથી નક્કી કરેલા નુરના કરતાં જે જે વધારે નુર લેવામાં આવ્યું હોય તે, જે દિવસે તે આપવામાં આવ્યું હોય ત્યારથી તે પાછું વાળવામાં આવે ત્યાં સુધીના વખતના વારિંકે ૬ ટકા લેજેના બ્યાજ સાથે પાછું આપવું.

૩) સ્ટીમરવાળાઓ પેતાનો ખર્ચ લોગવે એટલુંજ નહિં પણ બહેપારીઓને થયેલા ખર્ચ તથા હમારી લવાલીની ફી રૂ. ૨૦૦૦૦ પણ આપવી. બહેપારીઓ તરફથી ત અપાઈ હોય તો સ્ટીમરવાળાઓએ તે તેમને પાછી વાળવી.

ધી બોમ્બે ટ્રાઇલ માટે ૨૧ એપ્રિલ ફોર્ટ મુંબ.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

આખી દુનિયામાં સૌથી મોટું ટાઇપરાઇટર યંત્ર.

અન્ડરવુડ ટાઇપ રાઇટર કું. તરફથી બહિર-ખબર ફેલાવવા માટે હેરત ઉપખાલે એવું એક ઘણું જ મોટું ટાઇપરાઇટર મશીન બનાવવામાં આવ્યું છે. આ મશીન સાધારણ બીજા મશીનો બનાવવામાં આવે તે મુજબ સ્ટીલ રણર વિગેરેથી બનાવવામાં આવ્યું છે. પણ સાધારણ મશીનો કરતાં ૧૭૨૮ ગણું મોટું છે અને એની કિંમત ૩૦૦,૦૦૦ રૂપિયા આંકવામાં આવી છે. સાધારણ મશીનો માફક આ મશીનથી અક્ષર તથા આંકડા લખી શકાય છે. ટુંકમાં સાધારણ મશીન જે કામ કરે છે તેવીજ રીતે પણ તેના કરતા ઘણાજ મોટા પાયા પર આ મશીનથી કામ થાય છે. આ મશીન બનાવવામાં આખા એ વર્ષ લાગ્યાં હતાં હાલજ પુરું થયું છે. એ ૧૫ ફીટ ઉંચું અને ૨૪ ફીટ લાંબું છે એના ટાઇપનો દરેક સળીઓ પર ઇંચ લાંબો અને લગભગ ૩૦ સ્તંભ વજનનો છે. ફક્ત એનાં સેગમેન્ટની કિંમત ૬૦૦૦ રૂપિયા આંકવામાં આવી છે. એનું પ્લેટર્ન ૬ ફીટ, ૬ ઇંચ લાંબું છે અને તેની મધ્યરેખા ૨૧ ઇંચ લાંબી અને વજન ૧૨૦૦ સ્તંભનું છે અને પ્લેટર્ન સાથે ૩૫૦૦ સ્તંભ જેટલું વજન થાય છે. કી કેપ યાને જે ચાવીઓને આગળી વતી દખાવવામાં આવે છે તે ચાવીઓની મધ્ય-રેખા ૭ ઇંચ જેટલી છે અને ટાઇપના અક્ષરો ૬ ઇંચ મોટા છે.

આ મશીન કદમાં આટલું મોટું હોવાથી સાધારણ મશીનો માફક વાપરી શકાતું નથી. તેથી એક નાનું મશીન થોડાક ફીટ દુર સુકી તેની સાથે વીજળીક જોડાણ કરી નાનું મશીન ચલાવવામાં આવે છે. નાના મશીન પર કુંચી ડાળવામાં આવતાં મોટા મશીન પરની તેને લગતી કુંચી દખાય છે અને તે પ્રમાણે મોટા મશીન પર મોટા ટાઇપ છપાય છે. આજ પ્રમાણે સ્પેર્ધલ ઊડવા, લાઇન પુરી થયે બીજી નવી લાઇન શરૂ કરવાનું તથા શીફ્ટીંગ વિગેરે તમામ કાર્ય નાના મશીન પરજ કરવામાં આવે છે અને તેજ મુજબ મોટા મશીન પર તેની અસર થાય છે.

નંદીગહામની યુનીવર્સિટી કૉલેજના અર્થ-શાસ્ત્રના પ્રોફેસર મી. ૧૯૧૪-૧૫ના આ-ટોડ સને ૧૯૧૪-૧૫ ના ખી દુનિયાના રૂના સાલના આખી દુનિયાના પાકનો અડસટો. રૂના પાકનો અડસટો ૨,૬૪,૦૦,૦૦૦ ગાંસડીનો કરે છે ચીનનો પાક આ વર્ષનો કુલ ૪૦,૦૦,૦૦૦ ગાંસડીનો થશે એમ મી. ટોડ ધારે છે. ચીનનો આ વર્ષનો પાક બધાં વર્ષોમાં મોટામાં મોટો છે.

નવા પ્લાનોના બીર્દીંગમાં ટાઇપસ કોણ પુરી પાડે છે?

અમેરીકાની મોટી મોટી રેલ્વે કુંઓના પ્રમુખો, તેમની શરૂઆતની સાધારણ સ્થિતિ.

અમેરીકાની બુટી બુટી રેલ્વે કું. ઓના હિરેક્ટરની ઓર્ડના પ્રમુખો શરૂઆતની કેવી સાધારણ સ્થિતિમાંથી આટલી ઉંચી સ્થિતિ પર ચલી શક્યા છે તે સંબંધીનો દુક ખ્યાલ આપતાં એક અમેરીકન પત્ર લખે છે કે ત્યાંની ૨૦ રેલ્વે લાઇનોના હાલના પ્રમુખોમાં ફક્ત ૩ પ્રમુખો દશ વર્ષથી ઉપરના બુના એ જ્યાપર છે. આગળ એક વખત એવો હતો કે રેલ્વેના પ્રમુખો બધા કરોડ ધિપતીઓ હતા. અત્યારે ફક્ત ત્રણ મૃહસ્થ સિવાય બધાઓ પોતાના પુરુષાર્થથી હલકી સ્થિતિમાંથી આવી ઉંચી પદવીએ પહોંચ્યા છે

મીં રીપલી એ એક સાધારણ કારકુન તરીકે જીવેલી શરૂ કરી હતી. મીં અન્ડર વુડ ફક્ત બ્રેકમન હતા. મીં વોલાર્ડ એક ફાયરમેન; મીં ઇન્ધીયટ એક રોકમેન ન્યારે મીં મારખમે ફક્ત એક મજૂર તરીકે જીવેલીની શરૂઆત કરી હતી. મીં બુશે રેલ્વે લાઇન સાથે સંબંધ ફક્ત એક રોકમેન, તરીકે જોડયો હતો. પેન્સીલ વેનીયાના મીં રી ઇન્ડનેરી ખાતામાં નોકર હતા “સેન્ટ પોલ” ના પ્રેસીડન્ટ મીં ઇન્ડનેરીના તાર આદીસમાં એક સીગનલર હતા.

ન્યુયૉર્ક સેન્ટ્રલના મીં સ્મીથ; નૉર્થર્ન પેસીફીકના મીં હુનાર્ડ; સુનીયન પેસીફીકના મીં મોહલર; સધર્ન પેસીફીકના મીં સ્પુલ; નૉર્થવેસ્ટર્નના મીં ગાર્ડનર; લેહી વેલીના મીં થામસ અને ‘રૉક આયલેન્ડ’ ના મીં મજ વિગેરે બધાએ બહુજ હલકી સ્થિતિમાંથી પોતાની જીવેલીની શરૂઆત કરી હતી.

ગયા મે માસમાં એકઠરે ૪૩૫ લાખ રૂપીઆની મંજૂર થયેલી બંગાળ ઇલાકામાં થાપણની ૭ કંપનીઓ ની-ઉલી થયેલી ૭ ચેની વિગતની ૨૯૨૨૨ મોટી જૉઇન્ટ રૉડેક થઇ હતી. છાપવા, પ્રસિદ્ધ કંપનીઓ. કરવા તથા સ્ટેશનરી બનાવવા માટે ૨ કંપનીઓ, વ્યાપારાર્થે ૨ કંપનીઓ. કોલસાની ખાણ માટે ૨ કંપનીઓ, જમીન તથા ખાંધકામ માટે ૧ કંપની.

ઇંગ્લેન્ડમાં જોરાફી માલની પેદાશ કેવી રીતે વધારી શકાય અને ઇંગ્લેન્ડમાં જો. તે માટે કેવાં પગલાં લઇ રાફી માલની પે. શકાય અને લેવાં જોઇએ દાશ વધારવા માટે તે બાબત વિચાર કરવા પગલાં લેવા વિ. માટે લૉર્ડ મીડનરના પ્રમુ. ચાર કરવા માટે બપદ હેઠળ એક કમિટી નિમાયેલી કમિટી. નીમવામાં આવી છે.

નગરી રૉડક અને મોટી સિવાય (લક્ષ કરવાના જનાવરો અને બેલકડાં વિગેરે સિવાય કે ની સને ૧૮૯૩-૧૪ જે માલો માટે મુખ્ય ના માલતા વ્યા. આબુખાબુના દેશો સા. પારના સંબંધમાં જેજ સંબંધ છે તે સિવાય) કૉન્સલતરફથી બ. બેલરેઇન ટાપુઓમાં મુ. હાર પાડેલો રિપો. ખ્ય આચાત નીચેના મા. ઈ. એના પરદેશી લોની નીચેના કોઠા પ્રમા. વ્યાપારમાં હિંદનો લેખી વિગતની થઇ હતી. મોટો લાખ.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક સ્ટીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

સને ૧૯૧૫-૧૬ આયાત થયેલા ટકા.
માલો. માંતેની આયાત બીજા
પૌંડ. હિંદમાંથી. દેશોમાંથી

ચોખા	૩૪૬,૮૦૧	૯૯૯	૦.૧
કાપડ	૧૨૬,૬૦૧	૯૪૧	૫.૯
ધી	૫૭,૮૦૩	૧૭.૪	૮૨.૬
કાંદી	૫૫,૧૩૮	૭૯.૬	૨૦.૪
ખાંડ	૪૩,૮૩૩	૨૬.૮	૭૩.૨
ચાહ	૩૦,૪૫૭	૯૮.૯	૧.૧
તળાકુ	૧૭,૬૫૩	૭૪	૯૨.૬
તેજનો	૯,૮૮૫	૯૭.૮	૨.૨

ઉપરના કોઠા પરથી જણાશે કે બેહરેઈન ને જરૂરી તમામ માલો પુરા પાડવામાં આપણે દેશ પહેલે નંબરે આવે છે. બેહરેઈનમાં જરૂરી એવા માલોમાં કાપડ અને ખાંડ સિવાય બીજા માત્ર યુનાઈટેડ કીંગડમમાં જતો નથી. ઉપલા બે માલોમાંથી બેહરેઈનમાં આયાત થતું હિંદમાં કાપડ મુજબ યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી હિંદમાં આયાત થયેલું ત્યાં

નિકાશ થાય છે; પણ યુનાઈટેડ કીંગડમની ખાંડની કિંમત રહેજ રહાજ વધારે, હોવાથી યુરોપખંડની બીટ ખાંડ સાથે બ્રિટીશ બનાવટની ખાંડ હરીફાઈમાં સફળ નીવડી શકતી નથી.

GOVERNMENT COFFEE AUCTION.

સરકારી કાફીનું લીલામ.

સરકારી કાફીના પાકમાંથી ૨૭૩૮૦ પીન્ડલ કાફીનું લીલામ બેટેવીયા ખાતે તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૩ મી ઓક્ટોબર, તથા ૧૭ મી નવેમ્બરને દિને હૅન્ડેલસ્વીરીનીની ગંના ઓરડામાં થનાર છે, એ લીલામને લગતી થોડીક હકીકત નીચે મુજબ છે.

(એક પીન્ડલ ૧૦૦૦ ગ્રામ ૧૩૬ ગ્રામ્સ જેટલો નેટવેટ મળ્યો.)

જુદી જુદી જાતનો વેચવા ધારેલો માલ.

૧૫ મી સપ્ટેમ્બરે ૧૩ મી ઓક્ટોબરે ૧૭ મી નવેમ્બરે

	પીન્ડલ.	પીન્ડલ.	પીન્ડલ.
પ્રીએન્ગર પ્રેપરેશન	૧,૨૦૦	૬૦૦	૬૦૦
પ્રીએન્ગર સાધારણ પ્રેપરેશન	૬૦૦	૨૦૦	૨૦૦
ટીગલ જાવા	૧,૧૦૦	૬૦૦	૬૦૦
મલાન્ગા જાવા	૨,૬૫૦	૨,૫૦૦	૩,૭૫૦
" " "	.....	૧,૩૦૦	.....
પ્રોબોલીન્ગો	૧,૦૦૦	૧,૦૦૦	૨,૦૦૦
" " "	.....	૧,૦૦૦	.....
પ્રીએન્ગર રોબસ્ટા	૩૦૦	.....	૪૦૦
ટીગલ	૯૮૦	૫૦૦	૫૦૦
પેસીરીયન	૧,૫૦૦	૫૦૦	૧,૦૦૦
" " "	.....	૮૦૦	.....
કુલ	૯,૩૩૦	૯,૦૦૦	૯,૦૫૦

આ સંબંધી વિશેષ માહિતી આ એજન્ડાની ઓફીસમાંથી મળી શકશે.

એકન મોઝેક ટાઇટ્સની સારી હાજારીન કર્યા બેવા મળશે ?

વેપારી બાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કી'મત

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

ઈ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કન્ટ્રી સરક્યુલર નંબર ૫ માં જાણવાની રૂઢી પ્રમાણે ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર ફેટલી જગત થશે તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આન્યું છે. તેમાં પ્રથમ મે માસ દરમ્યાન ફેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કન્ટ્રી હાઉસના ફીર્દાન પ્રમાણે તેની એક હુંદ્રવેટની સરેરાશ શી કીંમત હતી તે આપવામાં આન્યું છે, અને બીજા કોષ્ટકમાં વરશની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેની સરેરાશ કીંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત , ધ.સ. ૧૯૧૫ ના મે ૧૯૧૪ અઠટોબરથી મે
માસમાં થયેલી આયાત. ૧૯૧૫ સુધીમાં થયેલી આયાત.

	જથ્થો. હંદ્રવેટ	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કીંમત. રૂ. આ.	જથ્થો. હંદ્રવેટ	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કીંમત. રૂ. આ.
ખાંડ ગાંગડીવાળી છીટ જાતની	.....	.....	૬૮	૧૦—૮
” ” સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૧૮૭૮૭	૧૬—૮	૮૭૨૦૭	૧૫—૮
” ” જાપાનમાંથી	૨૫,૬૪૧	૧૭—૦	૪૦,૦૩૬	૧૬—૪
” ” સુવાળી ઈજેપ્ટમાંથી	૧૧,૩૪૭	૧૬—૪	૧૦૬,૦૦૫	૧૫—૮
” ” જાવાની રૂઝ ડચ રેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૫૪,૪૭૨	૧૬—૮	૨૪,૧૩,૯૯૪	૧૩—૧૨
” ” જાવાની ૧૬ થી ૨૨ ડચ રેન્ડર્ડની	૪૧,૭૭૪	૧૩—૧૨	૧૫,૬૪,૬૬૧	૧૨—૪
” ” જાવાની ૧૫ ડચ રેન્ડર્ડની અને હલકી	.....	.....	૬૪,૯૯૭	૧૦—૪
” મોરીસીયસની ૧૬ ડચ રેન્ડર્ડની તથા ઉચી સારી	૮૨,૫૫૬	૧૫—૧૨	૮૪૬,૭૭૦	૧૫—૦

દીવાલના માટે ફેન્સી રાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન: જોશો કે ?

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકથી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
રસની તપ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામા આવશે તથા તે રકમના બ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષે નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના બ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપ
વામા આવેછે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી બહાર ભાગમાં મુકી સ્મારક
રખાય છે.

એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

(ખાસ ઉચ્ચ વર્ણુના હોંદુ ગ્રહસ્થો માટે)

(મનને પસંદ પડતી જમવાની ઉમદા સગવડ.)

(શ્રી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ.)

૬૦ મુમ્તાઝવી પોસ્ટની પાછળ, સુબર્બ નં. ૨.

આ ભોજનશાળા, માલેકીની બતી દેખરેખ નીચે છેલ્લામાં છેલ્લી પદ્ધતિ મુજબ ચલા-
વવામાં આવે છે. ધર્મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, પ્રમાણિકતા, ઉચ્ચ ખોરાક અને ખતિલા નોકરો એ
આ ભોજનશાળાનાં મુખ્ય લક્ષણ છે

સગવડતાના પ્રમાણમાં ભાવ ઘણાજ મધ્યમ રાખવામાં આવ્યા છે.

વધુ ખુલાસા માટે મેનેજરને મળો યા લખો.

NEW PATENTS.

નવાં પેટન્ટો.

કલકત્તાની પેટન્ટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટન્ટો મેળવવા સને ૧૯૧૫ ના મે અને જુન માસમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનું નામ.	શા માટે.
મીસીસ ઇ. એલ. ફ્રેડ.	સેરવા વગેરે માટેની બરણીઓમાં સુધારો કરવા માટે
ઇ. બી. કીલિન.	ગાડીઓમાં એકાએક આચકો લાગે તે સમાવી દેવાની યોજનામાં સુધારો.
એચ. પીલીંગ.	પીસ્ટન ઇન્જીનોમાં સુધારો.
જે. ઇ. હાઉ.	એમોફિન તથા બીજી રેકર્ડોના બારીમાં યા બીજી જગ્યાએ બાઉન્ડર દેખાવ કરવા માટેની ગોઠવણી.
સી ટી. ગ્રેનોન.	ખાવાના તથા બીજા પદાર્થો થંડા થા ગરમ રાખવા માટેનાં કેસ.
આર. જે. આલકોક.	ટીનનાં ડબ્બાઓને તાણું દેવામાં સુધારો.
બી. પી. રૅડફર્ડ.	રેલ્વેના ડબ્બાઓ તથા બીજી ગાડીઓનાં બારણાં બંધ કરવાના સાધનોમાં સુધારો.
એ. એ. વીસે.	નળ યા ગ્રાઉ પર ઉંદર, ખીસખોલી કીડી વગેરેને ચઢતાં અટકાવવાને માટે લગાડવાનો પટો.
યુબેર્ટય લીમીટેડ.	કીટિંગ બૅટ વિગેરેનાં હિન્ડલના સંબંધમાં સુધારો.
એ. ઇ. બી. સ્મીથ	ફોટોગ્રાફ તથા પીકચર કાર્ડો વિગેરેને બાઉન્ડ તથા ફ્રેમ કરવાના સંબંધમાં સુધારો.
ડનલોપ રબર કું. લીમીટેડ.	રાયરનાં કવરની બનાવટમાં સુધારો કરવા માટે.

IMPORTS OF SUGAR.

પરદેશી ખાંડની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના મે માસમાં હિંદુસ્તાનમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઇ હતી.

જે દેશોમાંથી આયાત થઇ હોય તેનું નામ.	૧૯૧૪	૧૯૧૫
યુનાઇટેડ કીંગડમ	હંદ્રવેટ. ૮૪૫	હંદ્રવેટ. ૬૭૭
જર્મની	૪૮	.....
હોલાંડ	.....	.....
બેલજીયમ	.....	.....
ફ્રાન્સ	૮૦	.....
આસ્ટ્રીયા હંગરી	૧,૮૮,૬૦૬	.....
સ્વેડેન સેટલમેન્ટસ.	૬,૮૬૬	૩,૬૦૨
જાપા	૧,૮૧,૬૮૪	૬૩,૪૪૧
ચીન	૨,૧૪૭	૧૬,૫૫૬
જાપાન	.....	૨૫,૬૪૧
ઇજીપ્ત	.....	૧૧,૩૪૭
ભારીશિયસ	૫,૨૫,૧૫૮	૮૨,૬૬૬
વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	.....	.....
સાઉથ અમેરિકા	.....	.....
આસ્ટ્રેલીયા	.....	૭૩
બીજા દેશો	૨૦	.....
કુલ -	૬,૦૬,૦૮૭	૨,૩૭,૩૦૬

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઇ હતી.

નામ	બીટની ખાંડ		ચેરડીની ખાંડ.		ટોટલ	
	૧૯૧૪	૧૯૧૫	૧૯૧૪	૧૯૧૫	૧૯૧૪	૧૯૧૫
	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	૨૨,૨૮૬	.	૩,૪૫,૩૧૭	૮,૬૦,૬૩	૩,૬૭,૬૦૩	૮૬,૦૬૩
સુબ	૧૦,૭૭૨		૨,૩૭,૫૪૪	૧,૧૦,૩૮૦	૨,૪૮,૩૧૬	૧,૧૦,૩૮૦
સિંધ	૧,૩૭,૬૫૦	...	૧,૦૩,૪૩૭	૫,૭૭૩	૨,૪૧,૩૮૭	૫,૭૭૩
મદ્રાસ	૧૭,૪૦૩	..	૨૩,૩૬૦	૨૮,૩૧૪	૪૦,૭૬૩	૨૮,૩૧૪
ગમ્મી	૧,૦૪૮	.	૬,૬૪૦	૬,૭૪૬	૭,૬૮૮	૬,૭૪૬
કુલ	૧૮૬,૪૫૬	...	૭,૧૬,૬૨૮	૨,૩૭,૩૦૬	૬,૦૬,૦૮૭	૨,૩૭,૩૦૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ યે'ર ઓટ ફોટ સુબ.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના એપ્રિલ માસમા હિંદુસ્તાનની મીલોમાંનીયે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

		સુતર (રતલ)	
બ્રિટીશ ઈન્ડીયા		૧૯૧૪	૧૯૧૫
સુખંધ		૪,૧૮,૭૪,૫૬૭	૪,૨૦,૭૬,૬૨૨.
મદ્રાસ		૩૪,૧૩,૩૮૧	૩૩,૫૮,૪૮૮
બંગાળ		૨૫,૬૪,૮૫૫	૨૭,૨૬,૦૬૬
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ		અ. ૪૦,૮૫,૬૫૯	૪૧,૧૨,૭૬૪
		ક. ૩૩૩,૨૫૯	
પંજાબ		બ. ૪,૦૧,૬૦૩	૬,૬૮,૬૫૧
		ગ ૨૬૦,૦૨૭	
મધ્યપ્રાંતો તથા ગિરાર		૨૯,૪૦,૪૩૯	૩૦,૬૯,૨૯૮
બ્રિટીશ ઈન્ડીયામાં કુલ		૫,૫૬,૦૭,૮૫૨	૫,૬૩,૧૫,૨૦૧
દેશી ગરબો		૩૩,૪૮,૯૯૨	૩૧,૫૬,૮૪૩
કુલ ..		૫,૮૯,૫૬,૮૪૪	૫,૯૪,૭૨,૦૪૪
		કાપડ	
બ્રિટીશ ઈન્ડીયા		૧૯૧૪	૧૯૧૫
સુખંધ	{ રતલ વાર	૧,૦૨,૦૬,૩૬૯ ૮,૬૮,૮૦,૪૭૦	૨,૪૩,૨૬,૧૫૨ ૧૦,૧૩,૭૬,૭૩૬
મદ્રાસ	{ રતલ વાર	૭,૬૯,૦૫૯ ૨૭,૦૪,૫૧૬	૮,૭૨,૦૧૩ ૨૬,૭૨,૩૪૦
બંગાળ	{ રતલ વાર	૨,૩૮,૨૦૦ ૧૨,૬૩,૦૬૬	૧,૫૮,૨૮૩ ૮,૪૫,૪૬૨
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	{ રતલ વાર	અ. ૮,૫૮,૪૪૪ અ. ૩૨,૪૬,૪૫૪	અ. ૮,૭૨,૧૫૯ અ. ૨૯,૭૩,૪૦૨
પંજાબ	{ રતલ વાર	ક. ૬૬,૩૦,૧૫૨ ૮૧,૬૧૭	૩૪,૩૬૪ ૧,૬૩,૭૬૨
મધ્ય પ્રાંતો અને ગિરાર	{ રતલ વાર	૧૦,૮૦,૬૮૦ ૪૨,૨૯,૭૫૬	૧૧,૮૨,૭૫૨ ૪૫,૬૯,૪૮૮
અજમેર મેવાડ	{ રતલ વાર	ક }	૬૪,૪૨૫ ૫૦૭,૨૦૩
દીલ્હી	{ રતલ વાર	ગ }	૨૪,૦૬ ૫૧,૬૫
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ		૨,૩૧,૮૨,૬૩૪ ૯,૮૨,૩૬,૧૭૯	૨,૭૫,૪૫,૫૮૪ ૧૧,૩૧,૧૩,૬૧૮
દેશી રાજ્યો	{ રતલ વાર	૧૭,૧૮,૭૦૨ ૬૬,૭૫,૦૦૯	૧૬,૧૭,૪૮૭ ૬૩,૪૬,૨૪૪
એકંદર ટોટલ	{ રતલ વાર	૨,૪૯,૬૧,૬૩૬ ૧૦,૫૨,૧૧,૧૮૮	૨,૯૧,૬૩,૦૭૧ ૧૧,૯૪,૫૯,૮૬૨

મેટેલીક શીલીગની સારી હીઝાર્ન ગમશે કે ?

IMPORTS OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના મે મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉચ્ચ નંબરનું સુતરનીએ પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંબર.	બગાણા.	મુંબઈ.	સિધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
મ્યુલએન્ડ વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૩૨૬,૬૧૭	૬૪૪,૬૬૭	૭૮,૭૨૪	૨૩૧,૫૦૦	૪૦૦૦	૧૨,૮૬,૧૩૮
નં. ૪૧ થી ૫૦.	૪૬૦૨૨	૧૧૪,૨૪૬	.....	૮૧,૦૦૦	.....	૨૪૧,૨૭૧
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧૦૨,૪૮૦	૧૧૩,૦૨૮	.....	૮૪,૦૦૦	.....	૨૬૬,૫૦૮
ઓરેન્જ, રેડ અને બીજા રંગોવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦.	૭૫૪,૮૬૬	૨૧૧,૩૦૬	૧૬૬,૮૫૭	૪૦૪,૮૬૬	૩૫,૪૦૦	૧૫,૭૩,૩૨૮
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૦૦૦	.....	.....	.....	૬૪૦૦	૭૪૦૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧૧,૨૭૦	.....	.....	૪૭,૩૦૦	૨૭૫૦	૬૧,૩૨૦
ટોટલ	૧૨,૪૨,૫૮૫	૧૦,૮૩,૫૮૩	૨૪૫,૫૮૧	૮૪૮,૬૬૬	૪૮,૫૫૦	૩૪,૬૮,૬૬૫

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF JUNE 1915.

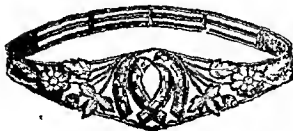
ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના જુન માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત	૧૯૧૫ ના તા. ૩૧ મી મે ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૫ ના જુન માં થયેલી હિલીવરી	૧૯૧૫ ના જુનની ૩૦ મી તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૪ ની ૩૦મી જુન ને દિને સ્ટોક.
ફાઇન કાપડની ગાંસડી	૪૬,૨૦૦	૫૫૬૬	૪૮,૮૪૪	૪૬,૪૧૮
ફાઇન કાપડની ગાંસડી	૬૮,૨૪૨	૧૨,૬૫૨	૬૨,૬૭૫	૮૩,૮૦૭
ફાઇન કાપડની ગાંસડી	૬૧૦	૧૨૨	૮૪૮	૬૨૫
ફાઇન કાપડની ગાંસડી	૨૧૫૦	૧૬૬૨	૨૦૪૫	૨૫૬૮
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉના) પેકેજીઝ	૭૬૪૮	૪૬૫૦	૭૬૩૩	૬૮૮૧
ફાઇન કાપડની ગાંસડી	૨૩૦૮	૫૬૨	૨૩૭૬	૧૬૬૪
ટોટલ	૧,૩૦,૭૫૮	૨૫,૨૭૪	૧,૨૫,૦૨૧	૧,૪૭,૩૨૩
માંગાના ટન	૪૦૦૫	૩૨૪	૩૬૮૩	૪૬૧૦
પીતળના ટન	૨૨૧૧	૩૨૫	૨૦૨૫	૩૭૬૮
ટોટલ	૬૨૧૬	૬૪૯	૬૦૦૮	૮૩૭૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેઝ ઓફ ફોર્ટ મુંબઈ.

મુંબઈના પ્રદર્શનમાં સોનાનો ચાંદ મેળવનારા ઝવેરીઓ.

અમોને અમારા સોનાના દાગીનાના સુંદર અને વીકાચતી જેવા સજાઈદાર કામ માટે છેલ્લાં પ્રદર્શનમાં સોનાનો ચાંદ આપવામાં આવ્યો છે.

મોહનલાલ

એન્ડ

કાનજી

ઝવેરીઓ

હરેક જાતના સોના, ચાંદી, અને ઝવેરાતના Up-to-date દાગીના ગંજવર જથ્થામાં તૈયાર મળશે.

ટેલીફોન નં. ૧૭૬૫.

૧૯૭-૨૦૧ શેકમેન સ્ટ્રીટ—મુંબઈ.

પ્રસન્નનું

કેશમણી તેલ.

માથાના વાળનું પ્રતિદાન કરે છે.

હરેક તેલોમાં કેશમણી તેલ શ્રેષ્ઠ છે. શુદ્ધ વનસ્પતિમાંથી બનાવેલું અને ઉમદા અત્તરોથી સુગંધી કરેલું છે. વાળને નરમ રેશમ જેવા બનાવી કુદરતી યુગ્મસુરતી બજે છે. માથાનો ખોડો સાફ કરી તાલ પડવાનું સબળ કારણ હરેક છે. વાળને મજબુત બનાવી ખરતા અટકાવે છે.

કીમત એક બાટલીના રૂ. ૧-૦-૦ પોસ્ટેજ ભુદો.

” ત્રણ બાટલીના રૂ. ૩-૦-૦ પોસ્ટેજ સાથે.

પ્રસન્નનું ભારતાંજન.

અગ્રમાવી ખાતરી કરો.

હરેક પ્રકારના દુઃખાવા, સંધિવા, રોગો યાને ઓળી, શીરોવેદના, વાતરોગ, કટિવધુ તથા સાધાના સોના વગેરે એવી જાતના દુઃખ ટાળવાનો રામબાણુ ઇલાજ

કીમત ફક્ત છ આના બાટલીના વી. પી. ખર્ચ ભુદો.

બનાવનાર-સી. પ્રસન્નની કું.

ઉચ્ચ પરફ્યુમર—ગીરગામ, મુંબઈ.

તીજેરીવાળાઓની જુઠી

સરટીફિકેટો.

થોડા વખત ઉપર ભુલેશ્વરનાં એક ઘરમાં આગ લાગી ઘરમાં પહોંચા માળ ઉપર મીઠ મગનલાલ નામે એક માણસ સાળરકોંઠે લોગ નામે હોટલ ચલાવતા હતા. એઓ પાસે મુંબઈના મીઠ કનૈયાલાલની ધનાવેલી તિજેરી હતી. એઓની જગ્યામાં આગ એટલી થોડી હતી કે રૂનાં ગાદલાં પણ સલામત રહ્યાં હતાં તેમ તિજેરીનું લાકડાનું દેડું પણ જેવુંને તેવું રહ્યું હતું. આટલું છતાં મીઠ મગનલાલે તિજેરી ધનાવનારને એવી સરટીફિકેટો લખી આપી હતી કે આખા ઘરમાં સૌમાં સખત આગ મારી જગ્યામાં હતી અને તમારી તિજેરીમાં સર્વ સલામત રહ્યું હતું.

ગોદરેજે ખરી હકીકત ગાહાર પાડી અને જણાવ્યું કે મીઠ મગનલાલની સરટીફિકેટ જુઠી હતી અને તેઓએ પોતાના લાઇ માટે એક તિજેરીનો ઓર્ડર ગોદરેજને આપ્યો હતો. આ ઉપરથી મીઠ મગનલાલે છપાવ્યું કે ગોદરેજ જુઠું બોલે છે. ગોદરેજે આ ઉપરથી મીઠ મગનલાલને રા. ગા. સેતલવડ મેજિસ્ટ્રેટ આગળ ઉભા કર્યા. મેજિસ્ટ્રેટ સામે જુજાની એવી પડી કે મીઠ મગનલાલની જગ્યામાં ગાદલાં સલામત હતાં તેમજ તિજેરીનું દેડું પણ સલામત હતું. આ જોતાં મીઠ મગનલાલ વિચારમાં પડી ગયા અને માફી માગી અને લખી આપ્યું કે મેં જે વાતો છપાવી તે પર્વ જુઠી હતી.

જાણીતા મોટા મેકરોની તિજેરીઓ લીલામમાં.

મુંબઈમાં થોડા વખત ઉપર જુદે જુદે ઠેકાણે રાગો થઇ તેમાં જુદા જુદા મેકરોની તિજેરીઓના કેવો હાલ થયો તે જણાવવા પછી કેટલાકેએ દબ્બરોની કિંમતની બીજા મેકરોની તિજેરીઓ લીલામમાં મોકલવાનો ઠરાવ કરી ગોદરેજને ની તિજેરીઓના ઓર્ડર આપ્યા છે.

૧ સર સાસુન જે. દેવીડે પોતાના હબ્બરોની તિજેરીનો લીલામમાં મોકલવાનું ઠરાવ્યું અને ગોદરેજને મોટા ઓર્ડર આપ્યા છે.

૨ મેસર્સ બ્રિજ્જરીની કંપનીએ પણ એ જુજા કર્યું છે.

ગોદરેજ એન્ડ બાઈસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની.

કારખાનું:—મેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૪૦ સો ૧૯૨૫ ના મે માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.	Imports.	આયાત.
	૧૯૧૪ માં	૧૯૧૫ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૧૧૬,૨૫૨	૬૩,૦૦૫
દારૂગાળો હથીયાર વિગેરે	૨૮૦,૨૩૮	૩,૪૮,૩૪૨
છાપેલી ચોખડી, નકશા વિગેરે	૪૬૦,૫૩૬	૩,૬૭,૧૨૬
ખુટસ અને શુઝ	૪૬૧,૨૪૧	૨,૫૮,૨૫૪
ઘર ગાંધવાનો સામાન	૬૩૪,૫૪૧	૧૨,૫૧,૩૦૩
મીઘુખત્તી	૭૨,૨૪૫	૩૬,૨૮૨
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૧૭૩,૦૧૮	૬૦,૦૭૩
રસાયણિક પદાર્થો	૬૨૫,૧૫૮	૧૦,૫૫,૬૬૬
ઘડીયાળો	૨૦૬,૬૧૭	૧૬૬,૭૬૬
કોલસા	૧૪,૪૫,૫૭૭	૩,૬૬,૭૨૫
કાંદી	૨૫,૬૨૨	૫૮,૬૮૭
કાચો (સીંદરી)	૧૬,૭૪૨	૨,૪૧૮
દોરડાં	૧૨૧,૬૦૦	૧૧૬,૭૨૮
કટલરી (કાપડપ કંચાનાં હથીયાર)	૧૮૨,૧૬૬	૮૩,૪૫૩
સાઇકલો	૨૭૭,૫૫૦	૧૪૬,૬૦૪
કપુર	૬૭,૩૭૧	૧૬૦,૫૨૬
ખીજી જાતની દવા મળી કુલ	૧૦,૫૬,૮૪૭	૬,૪૪,૩૪૬
લુગડાં રંગવાની ચીજો	૧૧,૮૪,૭૭૭	૪,૪૦,૮૮૮
ફટાકડાં	૫૭,૩૭૬	૨૩,૬૪૩
ફરનીચર	૧૮૨,૭૬૫	૧૦૩,૬૦૬
ફરંચનો સામાન	૧૪,૦૬,૮૨૪	૮૦૨,૨૬૬
ચોખા	૨,૩૧,૪૪૮	૫,૨૩,૨૪૧
ઘઉં	.....	.....
ઘઉંના લોટ	૨૪,૬૧૬	૧૭,૨૦૮
હાર્ડવેર	૩૩,૪૮,૫૪૮	૧૫,૫૧,૦૬૭
ધુપ	૨૦,૩૬૮	૧૫,૦૩૬
આમડાં બિન કેળવાયલાં	૧૪૭,૨૪૪	૭૩,૬૭૦
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીઆરો	૧૧,૬૮,૮૧૫	૫૭૮,૭૦૬
સંગીત વિગેરેને લગતાં હથીઆરો કુલ	૧૩૩,૧૩૧	૬૫,૨૨૫
હાથીદાંત	૩૨૩,૩૨૦	૧૨૮,૪૩૬
અવેશત	૬૬,૧૬૧	૩૬,૮૨૮

મેટેલીક શીટીંગની સારી લીઆઇન ગમશે કે ?

			૧૯૧૪	૧૯૧૫
			રૂ.	રૂ.
કેળવાએલાં ચામડાં			૨૯૫,૮૪૬	૧,૬૩,૮૦૧
દારૂ			૧૭,૭૯,૩૪૮	૧૫,૦૫,૧૭૧
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ			૬૬,૧૨,૬૬૬	૪૩,૯૩,૮૨૩
લીવાસળી			૭૨૩,૧૦૬	૧૬,૨૧,૬૬૩
પીત્તળ			૧૪૭,૯૭૯	૧૨૬,૬૬૯
ત્રાંચુ			૪૨,૮૩,૯૯૭	૧૪,૭૭,૦૮૯
જર્મન સીલ્વર			૨,૦૫,૯૩૦	૩૭,૦૭૯
લોહ			૩૪૨,૭૬૦	૨૧૩,૬૯૭
લોહ અને સ્ટીલ			૧,૧૬,૫૪,૮૯૦	૬૩,૯૧,૩૬૮
સ્ટીલ			૨૬,૭૫,૫૦૦	૭,૭૩,૮૬૬
સીસું			૨,૪૧,૮૦૨	૨,૬૨,૫૨૮
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો			૯૨૭,૯૫૦	૧૦,૦૭,૭૫૪
કેરોસીન તેલ			૩૫,૦૬,૯૨૨	૧૭,૬૭,૧૯૩
અળસીનું તેલ			૬૦,૮૫૧	૮૩,૮૯૮
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ..			૪૭,૪૦,૩૫૪	૨૯,૧૭,૨૫૫
રંગ રોગાન વિગેરે			૬૯૨,૬૬૬	૫,૧૬,૧૦૭
કાગળો			૧૪,૦૧,૭૩૭	૧૦,૨૪,૬૧૩
રેલ્વે ગાડીઓ તથા સામાન મગાં કુલ			૧૦૧,૪૦,૭૮૧	૪૨,૨૬,૧૭૩
મીઠું			૬,૬૩,૦૯૬	૬,૨૮,૪૩૮
સાણુ			૯,૧૦,૩૩૮	૮,૧૫,૬૩૮
સોપારી			૧૪,૧૯,૮૨૭	૧૦,૦૩,૪૪૬
તેબાનો કુલ			૧૭,૦૧,૦૧૮	૧૩,૨૨,૧૧૧
રેશનરી			૫૦૬,૭૬૦	૪,૩૨,૧૩૦
ખાંડ			૮૩,૫૪,૨૯૬	૪૨,૩૨,૨૬૯
સુતર કાચું			૭૫,૭૧૩	૪૬,૭૨૮
ટવીસ્ટ અને થર્ન			૩૯,૯૩,૯૮૭	૩૭,૪૧,૪૨૯
વગર ઘોએલાં પીસ શુદ્ધ			૧૮૦,૭૦,૬૩૩	૧,૭૬,૨૯,૨૯૧
ઘોએલાં પીસ શુદ્ધ			૮૯,૩૬,૪૭૪	૭૧,૮૧,૦૭૯
રંગીન અને છાંયેલાં પીસ શુદ્ધ			૮૪,૬૫,૧૦૫	૪૮,૦૭,૬૭૪
શીવવાના દોરા			૪૬૮,૭૭૯	૨,૫૮,૩૨૦
સુતર એકંદર			૪,૧૩,૮૯,૨૩૨	૩,૪૭,૮૩,૦૧૯
રેશમ કાચું			૬૫૬,૮૫૪	૩,૭૧,૭૩૧
રેશમના પીસ શુદ્ધ			૧૩,૭૫,૯૦૨	૧૭,૪૪,૩૦૮
કાચું ઉન			૩૪૯,૫૩૦	૨૦૭,૯૧૦
હોઝીઅરી			૫૭,૩૪૨	૪૦,૪૪૭
ઉનના પીસ શુદ્ધ			૭,૯૩,૩૭૬	૨,૭૯,૭૮૧
ઉન કુલ			૧૪,૮૪,૦૨૯	૭,૦૮,૪૫૧
તંબાકુ			૬,૯૦,૪૪૦	૫૮૯,૧૧૬

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એપ્રિલ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

			૧૯૧૪	૧૯૧૫
			રૂ.	રૂ.
લાકડાં	...	...	૯,૩૩,૩૧૧	૪૯૫,૫૦૫
રમકડાં	...	...	૨,૪૨,૭૬૧	૧,૪૯,૦૬૩
છત્રીઓ	...	...	૨૩૧,૬૭૭	૧૧૯,૧૨૭
છત્રીઓનો સામાન	...	...	૫૭૬,૧૦૩	૨૫૩,૪૬૬
કુલે આયાત	...	...	૧૩,૫૮,૯૬,૯૦૬	૯,૪૨,૪૯,૯૫૯
Exports.				નિકાશ.
ચીજો નામ.			૧૯૧૪-રૂ.	૧૯૧૫-પૉંડ.
જીવતાં જનાવરો	...	...	૨૭૯,૯૦૨	૧૬૨,૬૧૦
બ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	૧૭૯,૦૯૦	૨૩૧,૫૨૩
મીઘુબત્તી	...	...	૨૧૫,૮૪૯	૫૩,૧૨૬
સેલ્ટ પીટર	...	...	૨૯૮,૫૭૯	૭૬૩,૭૯૧
કોલસા	...	...	૫૫૭,૫૭૩	૫૧૩,૦૯૩
કોપ્રી	...	...	૩૬,૦૮,૬૯૪	૧૭,૭૫,૧૦૪
કાચો, (સીકરી)	...	...	૫,૪૭,૯૧૩	૧૧,૯૮,૯૭૭
દોરડાં	...	...	૯૬,૩૬૦	૮૩,૭૨૩
દવાઓ	...	...	૯૭,૦૩૯	૯૨,૩૦૯
ગળી	...	...	૯૬,૧૭૬	૩૦૧,૬૦૭
હરડાં બેડાં	...	...	૯૩૦,૦૮૩	૫૩૫,૪૯૭
હાથડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ...	...	...	૧૨,૮૫,૦૬૨	૯,૬૦,૫૧૮
ફળ ને શાક	...	...	૫,૭૦,૪૭૦	૫૪૯,૮૮૭
ડાંગર	...	...	૩૮,૧૦૦	૧,૧૮,૫૦૨
ચોખા	...	...	૧૮૬,૬૬,૮૮૩	૧,૪૮,૭૪,૩૦૫
ધઉં	...	...	૨૭,૨૭,૨૦૫	૧૫,૦૩,૧૬૬
ધઉંનો લોટ	...	...	૫૧૦,૬૧૧	૪૨૭,૭૬૪
પીંછા જાતનો દાણો	...	...	૨૭,૫૬,૦૫૦	૨૫,૬૩,૧૧૫
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	૧,૧૨,૧૧,૧૯૦	૬૫,૯૫,૪૪૧
લાખ	...	...	૨૦,૧૨,૬૩૬	૧૩,૧૪,૭૦૦
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	૭૭,૬૩,૬૨૨	૪૯,૫૭,૫૫૯
દારૂ	...	...	૧૭૫	૨૩૪
રબર	...	...	૨૦૬,૭૩૭	૩૧૬,૪૦૯
ખાતર	...	...	૭૩૩,૪૪૩	૩૨૬,૨૬૨
મેગેનીઝ	...	...	૧૨,૩૫,૬૬૨	૩૭૦,૭૮૯
લોહ અને સ્ટીલ	...	...	૨૦૭,૫૫૨	૨૩૯,૪૪૦
ધાતુ કુલ	...	...	૨૧,૪૦,૯૫૪	૧૧,૨૭,૮૭૩
મીઘુ	...	...	૬૧,૫૯૫	૨૫,૧૮૩
અગરખ	...	...	૪૧૯,૭૦૦	૨૭૮,૭૧૬
દીપેલ	...	...	૧૦૬,૩૬૮	૮૬૮,૮૦૫
કોપરેલ	...	...	૩૦૩,૯૪૭	૭૨૪,૧૦૮

મેટેલીક ચીજોની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

	૧૯૧૪ રૂ.	૧૯૧૫ રૂ.
અળસીનું તેલ	૧૪,૨૪૪	૫૧,૨૬૬
ખીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ...	૮,૬૯,૧૩૨	૧૪,૧૯,૮૫૩
ખોળ	૧૨,૫૨,૫૮૭	૧૧,૦૫,૭૩૫
અંધીરુ	૧૬,૨૨,૫૨૦	૧૨,૨૬,૦૭૫
ધી	૨૫૧,૭૩૨	૨,૪૯,૮૯૩
દીવેલી	૧૬,૮૯,૩૮૦	૧૧,૪૨,૯૦૬
ટોપરાં	૩૨,૩૬,૩૩૦	૨૪,૦૨,૯૭૮
કપાસીયા... ..	૨૬,૫૭,૮૧૫	૪૯,૪૪૫
લોંચસીંગ	૪૦,૧૩,૭૦૭	૧૮,૬૩,૯૬૫
અળસી	૬૬,૦૪,૦૫૧	૨૨,૪૬,૫૫૨
ખસળસ... ..	૪૩૫,૦૭૨	૧૬૬,૮૪૬
સરસવ	૩૮,૧૫,૯૫૮	૩,૧૨,૯૧૩
તાલ	૧૭,૫૪,૨૮૨	૯૨,૪૪૬
તેળનો	૧૧,૪૪,૫૬૬	૧૯,૬૨,૪૯૯
ખાંડ	૯૦,૭૪૭	૨૯,૪૭૬
ચા	૨૬,૪૯,૦૩૫	૫૦,૪૫,૦૨૮
કાચું રૂ	૭૨૩,૦૦,૭૫૪	૨,૨૪,૮૦,૫૮૩
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧,૨૦,૭૬,૨૯૫	૬૫,૧૭,૯૫૧
રૂમાલ અને શાલો	૭૦,૧૯૭	૮૬,૫૪૭
પીસ શુક્ર	૧૭,૮૩,૭૪૭	૧૮,૦૧,૦૯૫
શણ	૯,૫૨,૪૯૩	૧૪,૯૯,૫૯૩
જ્યુટ કાચુ	૯૯,૮૮,૭૪૫	૧,૧૯,૫૧,૪૬૭
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	.....	.....
ગની બેગઝ	૧૦૬,૧૪,૪૬૨	૧,૫૧,૮૨,૩૨૯
શુણપાટ	૯૪,૫૫,૮૩૦	૧૨૩,૪૮,૮૪૨
રેશમ (કાચું)	૧૧૭,૭૭૩	૫૭,૧૫૧
રેશમ કુલ	૧૫૯,૬૨૫	૭૭,૧૮૭
ઉન કાચું	૧૫,૪૨,૩૦૩	૩૮,૫૮,૩૫૮
ઉનની ધાબલીઓ ને ગાલીઓ વગેરે ..	૧૯૯,૯૩૯	૨૦૧,૩૭૭
તળાકુ, ખીડી વિગેરે	૩૭૦,૩૨૦	૨૪૨,૬૦૦
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૧૦૮૪,૫૮૪	૯૫૩,૬૬૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ		
ઘઉંની સરકારી નિકાશ સાથે	૨૧,૦૪,૪૧,૭૩૦	૧૫,૩૬,૮૩,૦૧૩
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ		
ઘઉંની સરકારી નિકાશ સિવાય	.....	૧૪,૦૭,૮૦,૧૦૩

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી જાતમી.

આ મથાળાં નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજાં મુલકો તરફથી માવેલી જાતમીઓ આપશું. એ જાળત કંઈ પણ વધારે માહિતી જોઈતી હોય તો આ ઇમ્પરના સેક્રેટરીને લખ્યાથી જુલાસો મળી શકશે. અત્રેના કોઈ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા દેશના વેપારી સાથે કોઈ પણ જાતની વેપારી જાળત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તે પણ મા કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

મખર માકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ જાળતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
મી ઇન્ડીઅન ટ્રેડ જર્નલ " ઇ ૫૭	ઇંગ્લેન્ડમાં કેરોની એક પેઢી.	કોથળા તથા કોથળીઓના કારખાના વાળાઓના એજન્ટ તરીકે નીમાવા માંગે છે.
" ઇ. ૫૮	જનારસની એક પેઢી.	પગે ઘસવાના પથરા (soap stone) ખરીદનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૫૯	નાગપુરનો એક વેપારી	સફેદ અને પીછું અગરખ ખરીદનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૬૦	મારસેડસનો એક ઝંડેપારી.	સૂકાં વતરપતી, વટાણા, ચોખા, શીંગિ, તેલનાં બીયાંઓ વિગેરે નિકાશ કરનારાઓના એજન્ટ તરીકે કામ કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૬૧	જરમી-ગહામની એક પેઢી.	ચાણુકો, તથા ફ્રેન્સી આમડાના માલો વેચના એજન્ટ નીમાવા માંગે છે.
" ઇ. ૬૨	લીવરપુલની એક પેઢી	કોમાઈટ અને બેરીટીસ (બેરીયમ સલ્ફેઇટ) ખરીદનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૬૩	લન્ડનની એક પેઢી.	ફ્રેન્સી આમડાના માલો ખરીદનારાઓ તથા એજન્ટો સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૬૪	સી-ગાયુરની એક પેઢી.	Letex લેરવામાં કામમાં આવે એવાં દાઝનાં પ્યાલાં જનાવનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી દાખલસનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

ખબર મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઈચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
,, ઈ. ૬૬	યામલકારા (જાપાન) નો એક વેપારી.	હવડાંભારી નાંખવા માટેના પાઉડર તથા મચ્છર મારવા માટે ધુપસળીઓ ખરીદનારા સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૬૭	કેનેડામાં ટૉરન્ટોનો એક વેપારી	ડગખામાં તથા જગ્યાળાંધ ચાહુ વેચવા માટે કેનેડામાં પ્રતિનિધિ રાખવા માંગતી હોય તેવી પેઢીઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
,, ઇ. ૬૮	લન્ડનની એક પેઢી	ડીસઇન્ફેક્ટન્ટસ યાને હુર્ગ ધી દૂર કરનારી દવાઓ વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે
,, ઇ. ૭૦	કાતપોરનો એક વેપારી.	ગુળીનાં બીયાઓ ખરીદનારા સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
ઇ. ૭૧	મદ્રાસની એક પેઢી.	લોંચશીંગ, ગુળી, ઝેરકચુલો, હળધર, આમલી, તથા લોંચશીંગના તેલના ખોળ ખરીદનારાઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
દેશી વેપારી એજન્સર	મલબાર કોસ્ટમાં કોચીનની એક ગુજરાતી પેઢી.	કોપરા, કોપરલ, ખોળ, કાથો, કાર્યાની ખનાવટો, કાળાં મરી, સુંઠ, હળધર, એળચી, કાલુ, તજ, આરાડટ, ઝેરકચુલા, વિગેરે ખરીદી નિકાશ કરવાનું કમિશનથી કામ કરે છે. તેઓ પાસે કેટલીક જાતના કાથા (સીંદરી) નો ઇજારો છે તેઓ હિંદી તથા પરદેશી કારખાનાવાળાઓ તથા નિકાશ કરનારાઓની એજન્સી મેળવવા માંગે છે

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

સ્તક ૮ મું VOL. VIII. SEPT. 1915. No. 3 સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૫. અંક ૩ બે.

અનુક્રમણિકા.		INDEX.	
વિષય	પાનું	Subjects.	Page
૧. વેપારી વિષયો	૬૮	I Commercial Subjects. ...	98
(અ) હિન્દુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રગતિ ...	૬૮	(a) Evolution of Indian Industries ...	98
(ક) વેપાર કોમરોસ ઉપયોગ	૧૦૩	(b) Waste Cotton. Its Industrial Importance ...	103
(ખ) વાંસદા શાસ્ત્રના વર્ગવર્ગ ઉગતા વાંસ- માંથી વેપાર પદ્ય બનાવવાના ઉદ્યોગ મંદ્રે બહાર પડેલા વિષયો	૧૦૩	(c) Paper Pulp. An Important Report by an Expert ...	103
(ગ) ઓસ્ટ્રેલિયામાં બેકુલોને પાણી પુર પાડ વાની અદ્યતન યોજના	૧૦૬	(d) Irrigation in Australia ...	106
૨. સામાન્ય સ્વીકાર	૧૧૦	II Reviews	110
૩. લડાઈ સંબંધિ ખબરો તથા નોટિફિકેશન ...	૧૧૨	III. War Notes and Notifications. ...	112
૪. ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૧૭	IV. Chamber's Section	117
૫. બીજા ચેમ્બરો	૧૨૨	V. Other Chambers	122
૬. વેપારી કાયદો	૧૨૫	VI. Commercial Law	125
૭. વેપારી ખબરો	૧૨૭	VII. Commercial Notes	127
૮. વેપારી ખાતરી અને આંકડા	૧૩૨	VIII. Commercial Intelligence and Statistics.	132

આગાહી કરવા સુધી ૨૫૦ ઘેલાલાઈ લીલાધર તરફથી બહાર પડતું હવું, તેણે

વ્યાપારી આલમમાં અતી ઉપયોગી થઈ પડેલ

ધી ઇન્ડિયન કમર્શીયલ કેલેન્ડર અને ગાઈડ
યાને

હિન્દી વેપારી પંચાંગ.

(સંવત ૧૯૭૧ નું)

તથા મીલ, છત્ર તથા મશીનરી વીગેરે દરેક જાતના વ્યાપારને લગતી સંપૂર્ણ હકીકત સહીત
આખા હિન્દની છત્ર, પ્રેસ ફેક્ટરીના લીસ્ટની માહિતી આપનાર.

ઈ. ૩. ૧-૮-૦. વી. પી. ૩. ૧-૧૨-૦.

મલો યા લખો કર્તાનિ:—

કેમ્બર ન. માસ્ટર.

કનસલ્ટીંગ એન્જનીયર

નવી કંન્કટર બીલ્ડિંગ, ચુનાલૂડી રસ્તા, આંદોડ-મુંબઈ.

ઇન્ડિયામાં ફોર્મોગ ટાઇલનું બહારનું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એન્ડ ઓટ ફાઈ મુંબઈ.

Business Adviser.

For all commercial and Trade matters, correspondence, Insurance questions in all its Branches, Investments, Finance, Export and Import, Company's Work such as Floating Amalgamating, Reorganising and Winding up, Inventory and Inspection of Accounts, Balance sheet etc. and all legal and practical routine relating to business. Consulting fees moderate. Apply, with your requirements to Y. L. Bhandarkar F. C. I. (Fellow of the Institute of Commerce, Birmingham) Girgaum "Indoo Lodge" Bombay.

ધંધામાં સલાહ આપનાર.

વેપાર વાણિજ્યને લગતી દરેક ગણતો, પત્રવ્યવહાર, ઇન્સ્યુરન્સ એટલે વીમાને લગતી દરેક ગણતો, નાણાં રોકવા ગણતો, આયાત અને નિકાશના સવાલો ઉપર, કંપનીઓ નવી ઉભી કરવી હોય या तो जोड़ी होय या तो णं ध करवा होय, વિગેરે, કંપનીને લગતી દરેક ગણતમાં, ઇન્વેન્ટરી તૈયાર કરવી હોય, અગર હિસાબ તપાસવો હોય અગર બેલેન્સ શીટ કાઢવાં હોય એવાં દરેક કામમાં અને દરેક બંતના ધંધાને લગતી વ્યવહારીક અને કાયદા સંબંધિ સલાહ આપવામાં આવે છે. સલાહ આપવાની ફી મધ્યમજ્ઞ રાખવામાં આવેલી છે.

તમારી જરૂરીયાતો સાથે લખો.

વાઈ. એલ. ભંડારકર એફ. સી. આઇ.

ફ્લો. ઓફ ધિ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સ,

બરમીંગહામ.

ગીરગામ "ઇન્ડુલોજ"—મુંબઇ.

બી. એન. ભાયેનાની હં.

પલમખરોને લગતો સર્વે સામાન વેચનારાઓ અને કોન્ટ્રેક્ટરો.

હમારે ત્યાં ગટરના ચીનીના પાઇપો, નાહાનીની તથા વરસાદની બીરની પાઇપો અને ફીટીંગ્સો, પાણીની કલાઇની નળીઓ, અને ફીટીંગ્સો, બીરની નાહાની ત્રેપ્સો, સીસાની પાઇપો, વેલ્ડાયતમાં ટેસ્ટ ફીથેલા સ્ટોપકોટ, બોલકોક, અને બીજાં તથા નેટીવ તથા યુરોપીયન વોટરકલેઝેટ પેન્સો, ફ્લસીંગ ટાંકીઓ, હાથ છાપ સીમેન્ટ, વગેરે પલમખરોને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાબદ તથા છુટક વેચાતો મલશે.

બહાર ગામના ઓર્ડર ઉપર તાકીદથી પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

ગોડાઉન

ઠા. ૨૪૦ નાગદેવી સીટ.

ચીરાણખર અને પારસીગલી

પોસ્ટ નં. ૩ મુંબઇ

તા. ૧૭. ૬. —કેટલાક પુસ્તકોમાં વાચકોની નજરે "બનાઝ એન્ડ ભાયેના" પલમખરોની જાહેર ખગર ઉપર પડશે પણ હમોએ ૧૯૧૧ માં ઉપવા ધણી થી બનાઝ સાથે ભાગ કરવાથી હમણે જીતુ "બી એન ભાયેનાની હં." તુ નામ બદલી "બનાઝ એન્ડ ભાયેના" કરતુ પડ્યું હતુ પણ હમોએ ૧૯૧૩ માં થી બનાઝ સાથેની ભાગીદારી છુટી કરી હમણા જીના નામ " (બી એન ભાયેનાની હં.)" થી હમણે પ્રધો ચાલુ રાખ્યા છે

ઉતાડે આપ્યો હતો. ત્યાં આ અમલદારની પરીણાગત બહુ સારી રીતે કરવામાં આવી હતી. આ અમલદાર ગામડાંમાંથી જતી વેળા દરગાહ ગઢમાં રાજમાતાને મળવા ગયા. બાળ દરગાહ થોડું ઇંગ્રેજી ભણ્યા હતા. તેમની મદદથી અમલદારે રાજમાતા સાથે કેટલીક વાતો કરી અને છેવટે ઉપકાર માની તેમની રબ લીધી. ત્યાંથી સ્ટેશન તરફ પગે ચાલતાં તે યૂરોપીઅન અમલદાર અર્ધે રસ્તે ગયા હશે તેવામાં તે બાળ દરગાહ તેમની પાછળ દોડતા દોડતા તેમની પાસે આવી પહોંચ્યા. અમલદારને લાગ્યું કે શિષ્ટાચાર પ્રમાણે તે છોકરો તેમને સ્ટેશન સુધી વળાવવાને આવતો હશે. તેથી તેમણે બોલ્યા ચાલ્યા વિના ચાલવા માંડ્યું. બાળ દરગાહે ચાલતાં ચાલતાં પૂછ્યું કે સહેબ, આપને કેટલો પગાર મળે છે તે મારાં માતુશ્રીએ પૂછાવ્યું છે. (આ વાત મૂળ લેખકે ઇંગ્રેજી અમલદાર પાસેથીજ સાંભળેલી હતી.) ત્રિદાય થયેલા પરીણા પાછળ માણસ દોડાવી તેમના પગાર સંબંધી પૂછપાછ કરાવવાની કુતુહલ વૃત્તિ કદાચ બીજી સ્ત્રીઓમાં નહિજ હોય, તો પણ હિંદુસ્તાનમાં લોકોની કુતુહલવૃત્તિ કેટલે સુધી જાય છે તે આ વાત પરથી સમજાયે.

ખરી જાણસા—કાર્યકારણ સમજવાની જાણસા—કુતુહલ વૃત્તિથી તદ્દન ભિન્ન છે અને એવી જાણસા હિંદુવાસીઓમાં કવચિતજ નેવામાં આવેછે. એક દૃષ્ટાંત લઘ્યે. મોટાં શહેરોમાં વીજલીની દ્રામગાડી ઘણા વર્ષોથી ચાલે છે તે છતાં પણ જેઓએ કોલેજમાં ઐથિહ્ય વિષય તરીકે વિજ્ઞાન-શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હોય તેવા માણસોને બાદ કરીએ તો હજારમાંથી એક પણ માણસ એવો નહિ નીકળે કે જે દ્રામ કેવી રીતે ચાલે છે તે સંબંધી ભાંગી તૂટી માહિતી આપી શકે.

હિંદુસ્તાનમાં વસ્તુસ્થિતિ આવી છે; અને યૂરોપમાં ઘણા ખરા માણસો દરેક જાનાવના કાર્યકારણ જાણવાની જાણસા

ધરાવે છે. જો કોઈ યૂરોપીયન ગૃહસ્થ આગબોટમાં પહેલીવાર મુસાફરી કરે તો તે સ્વાભાવિક રીતે ઇંગ્લેન્ડની ઓરડીમાં જશે અને પૂરતું અવલોકન કરશે. ગાડીની મુસાફરી કરતાં કદી ગાડીનું ઇંજન બગડી જાય તો યૂરોપીયન મુસાફર અવશ્ય નીચે ઉતરી ઇંજન ફાઇવરને કેટલીક પૂછપાછ કરશે અને પોતે જોડા દુરસ્ત કરનાર હોય તોપણ જાણે ઇંજન દુરસ્ત કરનાર હોય તેટલી માહિતી મેળવશે. આવી જાણસા મોટા માણસોમાં હોય છે એટલુંજ નહિ પણ યૂરોપના નાના બાળકોમાં પણ આ વૃત્તિ બહુ સતેજ હોય છે. ત્યાંના બાળકોના હાથમાં કમાન વડે ચાલતુ રમકડું આવ્યું હોય તો થોડા દિવસમાં તે રમકડું બાળક પોતાને હાથે તોડી નાખ્યા વિના રહેજ નહિ. કારણ કે તેને રમકડાંની અદરની રચના જાણવાની જાણસા હોય છે. ત્યાંના બાળકો આવી વૃત્તિને લીધેજ અસંખ્ય પ્રશ્નો પૂછી તેમના વડીલોને ઘણીવાર કંટાળો પણ આપે છે. એક નાનકડું ચિત્ર અહિં અસ્થાને નહિ ગણાય.

ઓરડામાં પિતા વર્તમાન પત્ર વાંચે છે; બાળક પાસે બેઠું બેઠું ચિત્રો જુએ છે; ચિત્ર જોતાં જોતાં ઘડીયાળ તરફ સહેજ નજર કરે છે)

બાળક—(જરા વિચારમાં પડીને) બાપાજી, પિતા—(અર્થશાસ્ત્રના ગૂઢ પ્રશ્નની ચર્ચામાં લીન થયેલા હોવાથી જરા મ્હોં બગાડીને) બાળક ચામુ જુએ છે) કેમ શું છે?

બાળક—બાપાજી, ઘડીયાળ શાથી ચાલે છે? પિતા—(બાળકની બુદ્ધિ ખીલવવાના વિચારથી છતાં કંઈક ઉતાવળથી) જો! ઘડીયાળને કુંચી આપીએ એટલે કમાનનું બુચરું વળે છે. અને તેથી ચક્રો ફરવા માંડે છે (વર્તમાનપત્ર વાંચવા માંડે છે)

બાળક—(થોડીવાર રહીને) બાપાજી, પિતા—(બહુજ નાસજ થઈને) વળી શું છે? બાળક—બાપાજી, કમાન કેવી હોય?

આ બધાં બુદ્ધિ બુદ્ધિ કારણોમાં ઉમેરવા જેવું એક નજીવું પણ ગંભીર કારણ એ છે કે કેલવણી ખાતાના નિયામકોના સુભાષણો હોવા છતાં હિંદમાં પ્રચલિત કેલવણીના સંસ્કાર એવા તથી પડતા કે જ્ઞાસા વૃત્તિ સારી રીતે ખીલવા પામે. હિંદમાં તો રિથિતિ એવી છે કે સ્કુલ અને કોલેજમાં અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી ઘણા ખરા માણસોમાં સ્વાભાવિક જ્ઞાસા વૃત્તિનો કંઈ વિકાસ થવાને બદલે તે વૃત્તિ બંદર મારી જતી હોય એવું દેખાય છે; એવું કારણ એ છે કે હિંદી વિદ્યાર્થીને પરીક્ષાની પરપરામાંથી પસાર થવાના જ કામમાં ગુચ્છવાઈ રહેવાનું હોવાથી એમની વિચારશક્તિ એવો માર્ગ પકડી લે છે કે પરીક્ષા પાસ કરવામાં પ્રત્યક્ષ રીતે ઉપયોગી ન હોય તે બધા વિષય તરફ દુર્લક્ષ રાખવામાં તેમનું કર્તવ્ય સમાયત્વ છે. યુરોપના યુવકને મન પરીક્ષાના સર્ટિફિકેટ અને યુનિવર્સિટીની પદ્વી આપે તેમના વિદ્યાર્થીજીવનના ભૂખણરૂપ જ હોય છે. તેથી વિદ્યાર્થીજીવનમાં પોતાની પસંદગીના વિષય તરફ પૂરતું લક્ષ આપવામાં તે જરા પણ અમર્યાદો નથી. હિંદુસ્તાનમાં તો પરીક્ષાના સર્ટિફિકેટનો કીમત એટલી બધી થઈ પડી છે કે મનુષ્યના નિર્બંધનો અને જીવનના સુખનો આધાર ઘણે ભાગે આવાં સર્ટિફિકેટ પરજ રહેલો હોય છે જ્ઞાન જ્ઞાનની ખાતર મેળવાતું નથી. નિરીક્ષણ અને અવલોકનમાં વ્યતિત કરેલો વખત, નકામો શુભાચાર્ય બંદોગર ગણાય છે. “રેડીઅમ” ધાતુની માહિતી ભલે બહુ આકર્ષક અને ઉપયોગી હોય છતાં પરીક્ષાના અભ્યાસક્રમમાં રેડીઅમને સ્થાન આપવામાં ન આવ્યું હોય તો હિંદમાં વિજ્ઞાનના અભ્યાસીઓ તે સંબંધી જરા પણ માહિતી મેળવવા તરફી લેશે નહિ. પરીક્ષા માટે કામ કરવા સંબંધી વિદ્યાર્થીનો ખ્યાલ એવો હોય છે કે જેમ બંને તેમ આછી મહેનતે દરેક વિષયમાં પાસ થવા બેટલા માર્ક મેળવવાના માર્ગ શોધી કાઢવા. યુનિવર્સિટી તરફથી અભ્યાસક્રમમાં મૂકાયેલી ઇંગ્લિશ પરીક્ષાઓનો આરિક અભ્યાસ કરવામાં જો કંઈ

શોધક બુદ્ધિ વાપરવી પડતી હોય તો તે બુદ્ધિ સેલરને ત્યાં જઈ સલાહ જનાણ વાળી નોટ શોધી કાઢવામાં જ વપરાય છે. આવી શોધક બુદ્ધિ પ્રત્યેક વિષયના અધ્યયનમાં વાપરવામાં આવે છે. પોતાની પરીક્ષા ઉત્તિર્ણ કરવા અને પોતાની જીવન-નોંધ સરલ રીતે આગળ દોરવા હિંદના વિદ્યાર્થીઓ આવા પ્રકારની સામગ્રી એકઠી કરે છે. એ સામગ્રી એકઠી કરવામાં કદાચ તેમણે પોતાની યાદશક્તિ માટે ખોરાક એકઠો કર્યો હોય પરંતુ પોતાની બુદ્ધિનું યોગ્ય વાપણ થવા તેમના તરફથી કંઈ એકંદુ થતું નથી. બીજા માણસો અમુક વિષય પર શું કહે છે તે તેઓ યાદ રાખે છે, પણ અમુક વિષય પર પોતાને કંઈક સ્વતંત્ર રીતે કહેવાનું છે કે કેમ તેનો વિચાર ઘણા થોડાને જ આવતો હશે. બીજાના જ્ઞાનદીપકનો ઉપયોગ તેઓ કરતા શીખે છે પણ પોતાનો જ્ઞાનદીપક હોલવાઈ જાય છે તેવું તેમને લાગ રહેતું નથી. આવી રિથિતિ દૂર કરવાનો ઉપાય માત્ર એટલો છે કે માળાપોએ પોતાના ખાજકોના માનાસક વિકાસ માટે પુરતી કાળજી રાખવી જોઈએ. ખાજકો રોજ નિશાળે જઈ પોતાના અભ્યાસના વિષય ગોળી તૈયાર થાય છે કે નહિ એટલી જ બીનાથી માળાપો સંતોષ માનવો નહિ. જેમ બંને તેમ ખાજકોની જ્ઞાસાવૃત્તિ સતેજ રહેવા દેવી જોઈએ. જો એક વખત જ્ઞાસા વૃત્તિ જવલત થવા પામે તો આધુનિક કેળવણીના સાર્વર્થી ગમે તેટલી દશાય તો પણ તે વૃત્તિ છેક તો જુઝાઈ નહિ જાય હિંદની આશા ભવિષ્યની પ્રજા પરજ રાખી શકાય અને તેમનામાં જ્ઞાસા વૃત્તિનું યોગ્ય રીતે પ્રદેશન થવા તરફ માળાપો વિશેષ ધ્યાન આપે એ આ પ્રકરણનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણુ	....	૩. ૩૦ લાખ.
પગાર થયલી થાયણુ	.....	૩. ૧૫ લાખ.
રીઝર્વ ૨૬	.....	૩. ૧ લાખ.

પ્રમુખ:-ધી ઑનરેબલ સર ફીરોજશાહ મે.

મહેતા, કે. સી. આઈ. ઈ.

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. આરટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હીસાબો અને નમીનગીરીઓ દર અકવાઈએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડસી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પખવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજગતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-અલાહાબાદ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો -ઝવેરી બજાર તથા માડવી, મુંબઈ.

આલુ ખાતા ઉપર.

રોજની ખાફી ઉપર.

નનેવારીથી જુન. .... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર ૨ 1/2 ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... 4 1/2 ટકા.

ટુકી મુદતના લાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

બારણાં ઉઘાડાંને બાંકોરે ડૂબાં.

ખોટી કરકસરની એ ખૂબી.

મીલ માટે સસ્તાં લ્યુબ્રીકન્ટ લઈ પૈસો બચાવતાં સેંકડોની
કીમતના “પાવર” નો ભોગ અપાય છે.

તેની જરા ગણત્રી કરો.

નકામો “વેસ્ટ” અટકાવો અને તમારી મીલ માટે

NON-FLUID OIL વાપરો.

જેથી ખરી કસર કરી સંચાકામનું આયુષ્ય લંબાવશે
તથા “પાવરનો” ખોટો વેસ્ટ અટકાવશે.

સેપલ તથા હકીકતની ચોપડી માટે લખો:—

L. ROYSAMPAT,

70, Apollo Street, Fort,
BOMBAY.

WASTE COTTON. ITS INDUSTRIAL IMPORTANCE

વેસ્ટ કોટનનો ઉપયોગ.

લખનાર:—ડૉ. પ્રભાકર કૃષ્ણાચ પંડે.

હાલ મુંબઈમાં ડેટલીએક વખારમાં લગ્નની શરૂઆતથી વેસ્ટકોટન લેશું કરવામાં આવેલું છે. તે અગાઉ જરમની મોટરવામાં આવતું અને ખાંડીનો આસરે મોઠક રૂપીઆ ભાવ આવતો પણ હવે વખારવાળા ૧૦ રૂપીએ ખાંડી આપવા માગે છે પણ કોઈ ભાવ પુછતું નથી. આપણા લોકો ખીચારા તેનું શું કરવું તે નહિવા નથી. મોટા લોકોને દરકાર નથી. ડેટલાક રોકીયાઓ વેસ્ટ કોટનને ઉપયોગમાં લેવા માટે મોટા પાયાપર કારખાનાઓ તૈયાર કરવા માંગે છે પણ આ લગ્નની ગડગડમાં તેમનું માંચાકામ ક્યારે આવે અને કારખાનું ક્યારે શરૂ થાય તે કંઈ નહીં નથી તો પછી મોટા પાયાપર નહીં તો નાના પાયાપર થોડી મુડીવાળાઓ તથા માધારણ સ્થિતીવાળા અને ધંધેદારીઓએ તેની કેમ તપાસ કરવાની ફેરિયે કરી નહીં એ મોટું આશ્ચર્ય છે. આજ કાલ મુંબઈ ગ્રહિરમાં ઘણા માણસો કામ વિના રખડતા અને નવરા માણસો દેખવામાં આવે છે. એવા વખતમાં નાના ધંધાઓ કાઢીને લોકોનું ચેટ લરવાના કાંઈ સાધન શરૂ થાય તેમ તજવીજ કરવાની ખાસ જરૂર છે. તેમ કરવામાં મુડીવાળા લોકોને મનગમતો નફો નહિ મળે પણ આ જમાનો એવો છે કે જેમ વધારે મનુષ્ય પ્રાણીઓની સંખ્યાનો નીર્વાહ થાય તેમ કરવાથી આખા જનસમાજનો ફાયદો છે. હાલની લગ્નમાં ગામડાઓ અને મકાનો ગાળી નાખવામાં અને જુદી જુદી જાતનો દારૂગોળો તૈયાર કરવામાં કોટનની સહાયતા શીવાય કંઈ

પણ બની શકતું નથી. લગ્નમાં હાલ ચીલુ બતીનો બહુ ખપ છે કારણ ત્યાં બીજી કોઈ પણ બતીની બતી કામ આવતી નથી. અને સાથે રાખવામાં પણ મહેલો છે તેવી વાટ કોટન વેસ્ટનીજ સરસ બની શકે છે. તે બનાવવી બહુ મહેલો છે. પવનપાવટી તથા ઉદાહરણોમાંના માંચાકામ માફ કરવામાં આ કોટનનો ઉપયોગ થાય છે. મોટર એનજીનમાં તો તેનો ઉપયોગ થાય છેજ. તેટલીક કોટન (oiled waste) બંદુકમાં તેને સાફ અને કામચલાઉ રાખવામાં બહુ ઉપયોગી થઈ પડે છે. બંદુકની ગોળી છુટ્યા પછી ત્યાંનું છેલ્લું સાફ કરવામાં બીજી કોઈ ચીજ કામ આવતી નથી. જે સ્ત્રીપાંડુઓ જખમી થાય છે તેમના જખમપર ગાધવાને માટે ચુસવાનો ઘાડી શુભ ધરાવનાર absorbent Cotton wool અને છે અને ઘણી ધરપીતાલો અને લશ્કરના ગાદલાં ગોદામાં આ કાપુસ વપરાય છે. જેમાં ઉંચી જાતનો કાપુસ વાપરે તો બહુ ખર્ચ વધી પડે અને દરેક જાતનો માલ પેક કરવામાં કોટન વેસ્ટ જેવું અસ્થુ કામ બનવશે તેવી તેવી કોઈ પણ ચીજ બનાવી નહીં શકે. તેમાંથી ચીકાસ અને માટી અને કચરા કાઢી નાખવા માટે એસીડ અને પ્લેટીસીંગ વીગેરે ગાયમાંથી પસાર કરવાથી તે ઘણા કામને માટે ઉપયોગી થઈ પડે છે. માટે આ જાણતમાં તે ચીજની પાછી માહિતી અને પ્રયોગો કરવાની ઘણી જરૂર છે. આ જાણત લોકોની જગાસા કંઈ જાગૃત થશે એવી મને આશા છે.

PAPER PULP. AN IMPORTANT REPORT BY AN EXPERT.

વાંસદા રાજ્યના જંગલમાં જિગતા વાંસમાંથી પેપર પલ્પ બનાવવાના

ઉદ્યોગ માટે બહાર પડેલો રિપોર્ટ.

વાંસદા રાજ્યના કન્સલ્ટીંગ પેપર પલ્પ એક્સપર્ટ મી. ધ્રુવ સુમનસ તરફથી રીફ્રેક્ટર બાળુ ઓફ ધી રાંવસ એ નામનું એક

નહાનકડું પુસ્તક રિપોર્ટના રૂપમાં પ્રકટ થયું છે જેની ઉપકાર સહિત નોંધ લેતાં અમને ઘણો આનન્દ થાય છે. અને આ કામ

ધી ગોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

વાંસદાના મહારાજાએ હાથ ધરેલું હોવાથી વાંસદાના નામદાર મહારાજાને ધન્યવાદ ધરે છે. આપણા દેશી રાજાઓ અને રાજ્યો આવો દાખલો લઈ પોતાના રાજ્યમાં ઉત્પન્ન થતી ચીજોનો સહુપયોગ કરી પોતાની આવકના તેમજ દેશોન્નતિના કાર્યમાં લાગ લેશે તો આપણા દેશમાં ઘણા નવા ઉદ્યોગો ચાલુ થઈ શકે તેમ છે.

વાંસદાના જંગલમાં તેમજ વાંસદાની પૂર્વે આવેલા બ્રિટીશ ડાંગના જંગલમાં 'માનેલ' અને 'કંટસ' નામથી બાણીતી વાંસની બતો ઉગે છે તેમની લંબાઈ ૨૦ થી ૪૦ અને ૪૦ થી ૬૦ ફીટ એમ અનુક્રમે છે અને વજનમાં ૬ થી ૧૦ અને ૨૫ થી ૪૦ રતલ છે.

હિંદુસ્તાનમાં કાગળના ઉદ્યોગને રસ્તા પર આણુવા માટે નામદાર સરકાર કંઈ નહીં તો પચાસ વર્ષથી અને તે અગાઉથી કાગળનો માવો બનાવવા માટે ઉપયોગમાં આવે એવા બાક, ઘાસ અને વન્સ્પતિની શોધ કર્યાં કરે છે અને અખતાર પશુ કરે છે 'સબાઈ' અને 'સુજ' ઘાસ સિવાય 'વાસ'ની ઉપયોગિતા કાગળ બનાવવાના માવો માટે શોધી કહાડવામાં આવી છે ૧૯૦૫માં બર્મી સરકારે બાણીતા પદ્મ એક્સપર્ટ મી. આર. ડગલ્સ સીન્ડલ એક્સ. સી. એસ (લન્ડન)ને બર્મીમાં ઉગતા વાંસની કાગળ બનાવવાનો માવો એટલે પેપર પદ્મ તૈયાર કરવાની લાયકાત નક્કી કરવા બોલાવ્યા ત્યારથી ખાસ લક્ષ દોરાયું છે. ૧૯૦૬માં મી. સીન્ડલને રિપોર્ટ બર્મી મરકારે બહાર પાડ્યો તે પછી ૧૯૦૯ માં વાંસમાંથીજ બનાવેલા કાગળ ઉપર બીએ રિપોર્ટ બહાર પડ્યો હતો. આ વિષય ઉપર દેહરાદુનની ફેરેસ્ટ રિસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યુટના સેલ્યુલોસ એક્સપર્ટ મી. ડગલ્સ રેપર્ટ (એક્સ. સી. એસ.) ના કેરેલા પ્રયોગો મનન કરવા જેવા છે અને તે " ઇન્ડિયન ફેરેસ્ટ રેકર્ડસ " ના ૩ પુસ્તકના ૩ બા લાગમાં પ્રકટ થયા છે, તે પછી ૪ થા પુસ્તકના ૫ માં લાગમાં હિંદુસ્તાનમાં આવેલા વાંસના જંગલોના વિસ્તાર

અને વર્ણન તથા બીબા કેટલાક પ્રયોગો કલકત્તા પાસેના દીટાગર મીલમાં સરકાર તરફથી કરવામાં આવ્યા હતા તેના અહેવાલ પણ આપવામાં આવ્યો છે

૧૯૧૪ માં વાંસદાના નામદાર મહારાજાએ વાંસદાના જંગલમાં ઉગતા વાંસની બાખતમાં તપાસ કરવા માટે તથા તે વાંસમાંથી કાગળ બનાવવા માટે ઉપયોગી પદ્મ થઈ શકે કે નહિ અને વાંસદા રાજ્યમાં એ ઉદ્યોગ નક્કી કરવા થઈ શકે કે નહિ તે નક્કી કરવા માટે આ બાખતના એક્સપર્ટ મી. સુમનસને રોક્યા હતા અને જંગલો તથા વાંસ તપાસવા પછી મી. સુમનસ મહેતા જથ્થામાં વાંસ પોતાની સાથે યુરોપ લઈ ગયા હતા અને કેટલાક પ્રયોગો કર્યા પછી સારી બતનો કાગળ બનાવવા માટેજ નહિ પરંતુ લન્ડનનાજ બહારમાં તે કાગળનો ઘણો સારો ભાવ ઉપભવી શકવા માટે કંતેહમંદ થયા એ ઘણીજ સંતોષની બીના છે, અને તે બદલે અમે તેમને આ તેમના શુભ પરિણામ માટે ધન્યવાદ આપીએ છીએ. આ રિપોર્ટ પણ તેજ કેન્ડેલેમસ રિટ્રક્ટસ યાને 'માનેલ' વાંસમાંથી પોતે બનાવેલા કાગળ ઉપર છાપવામાં આવ્યો છે.

તમામ પ્રયોગોએ વાંસની અને વાંસમાંથી નીપજતા પદ્મની કાગળ બનાવા માટેની ઉપયોગિતા સાબીત કીધી છે અત્યાર સુધી જે અનેક મુશ્કેલીઓ જેવી કે વાંસના ગાંઠો જે ગરાબર બકાતા નહિ હતા તે, તથા માવાની નીપજ જે અચોક્કસ હમેશા આવતી હતી તે અને વાંસની ઉમ્મરને લઈને જે વાધા પડતા હતા તે તથા માવાને પ્લીય કરી સફેદ બનાવવાનું ભારી ખર્ચ થતો તે-સર્વે હવે નાબૂદ થયું છે અને સફાઈથી માવો બની શકે છે.

વાંસમાંથી માવો બનાવવાની બે મુખ્ય રીતો છે જેમાંની એકને સદ્કાષ્ટ અને બીજીને સોઝા કહે છે. બધો બતના વાંસને એકજ પ્રકારની રીતથી માવો બનાવવાના કા-

નવા પ્લાનેના બીલીંગમાં ટાઇલ્સ કેણુ પુરી પાડે છે?

મમાં લેવાય છે, અને જે કોઇ રીત લેખે તેમાં શરૂઆતની ક્રિયા એકજ સરખી છે. ખર્ચમાં બચાવ થતો હોવા છતાં સદ્કાંઈ રીતથી વાંસનો માવો બનાવવાની રીત અત્યાર સુધીમાં થયેલા પ્રયોગોથી નિરૂપયોગી અને બિન બહેવારૂં કરેલી છે. સદ્કાંઈ રીતથી રેસા ઉપર ચોખું નુકશાન થાય છે અને તેથી કરીને માવાની નીપજ પ્રમાણમાં વધે છે અને માવાના રંગને તપખીરીઓ નથી બનાવતી. આથી કરીને છેવટે માવાનો રંગ સ્વેજ પીળચટો રહે છે અને તેથી કરીને હલકી બતના ન્યુઝપેપર અને એવા બીજા હલકી બતના કાગળો બનાવવા માટે પ્લીય કરી સફેદ બનાવ્યા વગર ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે, પણ આ લાભ જ્યારે પ્લીય કરી ઉંચી બતના સફેદ કાગળ બનાવવાના હોય છે ત્યારે જતો રહે છે કેમકે આ પીળચટા 'સદ્કાંઈ' રીતથી કરેલા માવા કરતાં 'સોડા' રીતથી કરેલો તપખીરીઓ રંગનો માવો વધુ સહેલાઈથી અને ઓછા ખર્ચથી પ્લીય કરી સફેદ બનાવી શકાય છે. આથી કરીને જો હલકી બતના કાગળ બનાવવા માટેની આવા પીળચટા માવાની બજારમાં માંગણી ન હોયતો સદ્કાંઈ રીત નિરૂપયોગી છે. વળી વાંસનો માવો અટલે 'બાગ્યુ પદ્મ' સારા અને ઉંચા સફેદ કાગળ બનાવવાની એટલી બધી લાયકત ધરાવે છે કે પ્લીય કર્યા વગરના સદ્કાંઈ રીતથી પીળચટો માવો બનાવવો એ ભૂલ કરવા જેવું છે, અને તે વાંસના માવાનો દુરઉપયોગ કરવા જેવું છે. અને પીળચટા સદ્કાંઈ માવાને પ્લીય કરી સફેદ બનાવવાનું ખર્ચ સોડા રીતથી કરેલા તપખીરીઓ માવા કરતાં એટલું બધું વધારે છે કે સદ્કાંઈને જે લાભ નીપજના રૂપમાં મળે છે તે પણ જતો રહે છે.

દરેક બતનાં લાકડાં અને બીજા રેસાવાળા પદાર્થો 'સોડા' રીતથી માવો બનાવવાના કામમાં લગાડી શકાય છે. લાકડાની અંદરના રેસા સિવાયના ઍસીડ પદાર્થો સાથે સોડા ભળી જઈ પૂરો ખપી જાય છે ત્યારે

બાકી જે લાગુ રહે છે અને જે ખપી જતો નથી તેને 'સેલ્યુલસ' યાને ચોખ્ખો રેસો કહે છે અને સોડા રીતથી કરેલા માવામાં સદ્કાંઈ રીતથી કરેલા માવાના કરતાં બેરબર ઓછો રહે છે.

હાલમાં પ્રકટ થયેલા આ રિપોર્ટમાંની બહુવા યોગ્ય મુખ્ય બીના એ છે, કે અત્યાર સુધી નક્કી બાગ્યુ પદ્મને પ્લીય કરી સફેદ બનાવવાની મુશ્કેલીને ટાળી દેવામાં આવી છે. અત્યાર સુધી પ્લીય કરવામાં ખર્ચ ઘણો થતો હતો કેમકે માવાને સફેદ બનાવવા માટે બત્રીયથી બેતાલીસ ટકા જેટલો પ્લી-ચીંગ પાઉડર ભેળવતો હતો તે હવે લગભગ આઠથી દશ ટકા જેટલોજ ભેળવે છે. અત્યાર સુધી થયેલા પ્રયોગોમાં આ સૌથી ઉપયોગી અને ધ્યાન ખેંચનારો બનાવ છે, કેમકે અત્યાર આગમચના બધા એક્સપર્ટો આ મુદ્દાને કરી મુખ્ય મુશ્કેલી ટાળી શક્યા ન હતા. મી. સુમનસે કેટલાક પ્રયોગો કર્યો પછી આ મુદ્દાને શોધી કહાડી યુનિટ ફાસ્ટમા ઘટાડો બતાવ્યો છે અને આથી માવો બનાવવાના ખર્ચની લાગતમાં ઘણો બચાવ થયો. અત્યાર સુધી સરકારે કરેલા પ્રયોગોના રિપોર્ટોમાં જે યુનિટફાસ્ટના આંકડા આપ્યા છે તે આંકડા સાથે મી. સુમનસના આંકડા સરખાવતાં ઘણો ઘટાડો દેખાય છે અને તેનું મુખ્ય કારણ પ્લીયના ખર્ચમાં ઘટાડો કરવાની રીતથી જોવામાં આવે છે.

મી. સુમનસે બતાવેલો કાગળ વિલાયતના બત્તરમાં સારા ભાવે વેચાઈ પણ ગયો છે તેજ આ કાગળની અને વાંસમાંથી બનતા કાગળ માટેના માવાની લાયકાતનો પુરાવો આપે છે. સદરહુ રિપોર્ટ આ વાંસમાંથી બનાવેલા કાગળ ઉપરજ પ્રાસદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે તે પણ નોંધમાં લેવા જેવું છે.

અત્યાર સુધી સરકાર તરફથી બાગ્યુ પદ્મની કાગળ બનાવવા માટે એટલી બધી લાયકાત પુરેવાર કરી બટલાવવામાં આવી છે

અને આ ઉદ્યોગ કેટલો નફાકારક છે તે પણ જાતાવવામાં આવ્યું છે તે છતાં પણ આ ઉદ્યોગ હાથ ધરવામાં આવ્યો નથી એ અફસોસની વાત છે પરંતુ 'પદ્મ' જે સ્વીડન અને નોર્વે જેવા દૂર દેશથી અહિંના જળરમાં આવે છે તે સવા સોથી સવા બસો રૂપિયે દનના ભાવે યુરોપથી આવે છે. એટલે હિન્દુસ્તાનમાં દર દને ત્રીસ રૂપિયા બીજા નૂર વગેરેના લાગે છે, હમણાં મી. સુમનસે તેમના રિપોર્ટમાં જાતલાવ્યું છે કે ચીનની એક મીલ 'બામ્બુ પદ્મ' કાગળના બંદરે રૂ. ૧૮૭-૯-૭ ટન એકના ભાવથી વેચી શકી છે એ અહિંયાં પદ્મ બનાવવા ઇચ્છતી પેલીઓએ ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે કેમકે મી. સુમનસે હિંદમાં પદ્મ બનાવવા માટેનું ખર્ચ દર દને રૂ. ૬૩ આપેલું છે તેને બદલે આપણે સો રૂપિયા ધારિયે તો પણ હિન્દના તેમજ યુરોપ અને જાપાનના જળરમાં આપણા દેશમાં બનેલા બામ્બુ પદ્મના ઉદ્યોગ માટે ઘણી સારી આશાઓ અને સાઈં ભવિષ્ય છે આ ઉપરાંત કાગળ બનાવવાના ઉદ્યોગને પણ હિન્દમાં પ્રગતિ મળશે અને પરદેશી કાગળ સાથે આપણે દેશી કાગળ ઘણી સારી રીતે હરિ-

કાર્ષ કરી શકશે. બામ્બુ પદ્મની એક ખુબી એ છે કે બીજાં વૃક્ષપદ્મમાં એસ્પાર્ટો સ્ટો કે રંગના પદ્મનું મિશ્રણ કરવું પડે છે. તેમ બામ્બુ પદ્મમાં જરૂર પડતી નથી. બામ્બુ પદ્મમાંથી કોઈ પણ જાતના મિશ્રણ વગર કોઈ પણ જાતનો સારો કાગળ બની શકે છે

સદરહુ રિપોર્ટમાં બામ્બુ પદ્મ ઉપરાંત ચોખ્ખાની પરાળમાંથી પણ બનાવવાની ભલામણ કરવામાં આવી છે અને તે ઘણાં લાયક છે અને તેનો સાથી સારો ભાવ ઉપજે છે, એમ, કહેવામાં આવ્યું છે, તે ઘણું ઉપયોગી છે કેમકે, જર્મની અને ઓસ્ટ્રીયા વગેરે દેશો આવી જાતના ઘાસનો ઘણા જગ્યામાં પેપર પદ્મ માટે ઉપયોગ કરે છે. છેવટે અમે મી. સુમનસે તેમના આ કામમાં મળેલી ફતેહ માટે અને લોકોની જાણ માટે આ બીના જાહેરમાં લાવવા માટે ધન્યવાદ આપીએ છિયે અને ઇચ્છિયે છિયે કે વાંસદાના નામદાર મહારાજ આ લાભ ધ્યાનમાં લેઈ એક પદ્મ મોલ ઉભી કરશે તો તેમનો આ સ્તુતિ ભર્યો હૃદય ફતેહ મંદ થઈ દેશની આબાદાનીમાં જરૂર વધારે કરશે.

IRRIGATION IN AUSTRALIA.

ઑસ્ટ્રેલીયામાં ખેડુતોને પાણી પુરું પાડવાની અદ્ભુત યોજના.

(આ માસિકને માટે ખાસ લખનાર :- મી. ચંદુલાલ છોટાલાલ દેસાઈ-માર્તર)

લંડન મેગેઝીનના બુલાઇ માસના આ કામ ન્યુસાઉથ વેલ્સની સરકારના ચેટ્ટ્રોટન ખાતેના ઇરીગેશન ઓફીસર મી. જે. એસ ફેરમેકની કલમથી લખાયેલો આ નહેર સબ ધી લેખ પ્રગટ થયો છે. એનો સાર નીચે આપવામાં આવેલો છે તે ઉપરથી માણું પડશે કે ઑસ્ટ્રેલીયાની સરકારે ત્યાંના ખેડુતના લાભ માટે કેટલો મોટો ભગીરથ પ્રયત્ન કરેલો છે. વર્ષોની તાણને લીધે જમીન ગમે તેટલી સારી અને ફળદ્રુપ હોય તોપણ ખેતીનો પાક નીષ્ફળ જવાનો ભય રહે છે તે ભય ઑસ્ટ્રેલીયામાં આ નહેર કામની યોજનાથી

દુર થયેલો છે. હિન્દુસ્તાનનો પણ ખેતી ઉપર મુખ્ય આધાર છે અને છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષોથી, ઠમી વરસાદને લીધે ખેડુતોની માઠી દશા થઈ છે. અત્રે પણ જો ઑસ્ટ્રેલીયાની સરકારની માફક આવું સાહસીક પગલું લેવામાં આવે તો પછી ખેડુતોને પાક નીષ્ફળ જવાની જીંદીક રહે નહીં.

ઑસ્ટ્રેલીયાની માફક અત્રે પણ ઘણે ઠેકાણે પર્વતોની હાર છે અને ત્યાં ઘણા વરસાદ પડે છે. તે પર્વતોની હાર વચ્ચેની ખીણ ઉપર એક સરોવર જેવો બંધ બાંધવામાં આવે તો પહાડ ઉપરનું વર્ષાદ્રુ

પ્રાકટ મોઝેક ટાઇલ્સની સારી ડીઝાઇન ક્યાં બેવા મળશે ?

રૉયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુણ દરેક મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

કેળવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પ્રુષ્ઠી આપી તેમની ઓછી થએલી યાદશક્તિ શક્તિને પુરબ્બેશમાં ખિલતી રાખે છે.

દેશ, કસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૉયલ ટોનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. છુપ્પ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદભુત શક્તિ આબેહુબ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુઆવને આટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો.

કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જથાબ તથા છુટકે દવાઓ વેચનારા,

નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨.

૧૧-૬

સારકા પત્તા.

VOI PRESS KAL" Bombay

ઉમ્દા માલ ઔર સસ્તે દામ !!

છાપને કી, કાટને કી ઔર પર્ફોરેટીંગ કી મશીને

મરીદને કે પહિલે નીચે લિખે પત્રપર

દર્યાફત કીજીયેગા.

કૃષ્ણ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ=અજન્સાં.

મેસર્સ હગઠા, લ્હૉટ કમ્પનીકી છાપનેકી સ્થાશિકે હોલ અજડસ

૧ બનતવાડી, વર્ક નં. ૨.

દેવી કાજલ.

આ કાજલમાં જૂમંતર કે જંતર નથી પણ પાન ઉપર લગાડી ભેવાથી દેવો તથા દુરનાં સગાંઓ અને મહુ પામેલાં વડીલોના સાક્ષાત્ દર્શન થાય છે અને મન ધનછીત વસ્તુઓ તથા વેપાર શેજગાર અને આકરી મેળવવા માટે ખુલાસા થાય છે આ દેવી પ્રતાપ વનસ્પતીમાંથી બનતાં આ દેવી કાજલ નો જ છે

કીંમત ૯ળીનો રૂ. ૧

મલવાનું ઠેકાણું:-

રાજવૈદ હીરજી જીવરાજનું દવાખાનું.

૬૦ નાગદેવી સ્ટ્રીટ, રામજી મંદિરની બેડમાં. માંડવી પોસ્ટ બોડીસ નજીક મુંબઈ નં. ૩.

પ્રાંચ બનીયન રોડ. મુંબઈ નં. ૯.

ધર બેઠાં દરદર્શી કેમ છુટવું એ શીખવું હોય તો રૂપીઆ
પાંચ (૫) તથા દરદીનો ફેરો નહિ તો હથેલીના
છાપા મોકલો ! લાભ લ્યો.

ચોગવિદ્યાભુષણ

આ છુપી રીતે
વાપરી શકાય છે
લાભ ન થાય તો
પૈસા પાછા
મળશે !

ૐ સુરતકર

યજ્ઞેય્ય યત્ર વા
પરી ધાના નામ
રદીવાલા ટુંક
મુહતમા સારા
થયા !

ને મળો સેંકડો દરદી સારા થયા છે કેહ
પણ સલાહ બે આનાની ટીકીટ
મોકલી મંગાવી લ્યો.

યત્રની
કી મત
રૂ. ૫૦ છે.

૭૦-તાર ઓફીસના નાકા ઉપર કાલબાદેવી રોડ, મુબઈ.

DO YOU REQUIRE

FINISHING OIL

HERE IT IS READY FOR YOU

THACKER'S "FINISHING OIL."

This oil will mend every defect in
finishing and will satisfy you
in every respect

Ask for the quotations & free samples

MANUFACTURERS

THE INDIAN SOAP & MANILE
WORKS LIMITED

(MATUNGA) BOMBAY

(ગરમીના દીવસમાં ખાસ
વાપરવા માટે)

ઠંડકરનો કપુરનો સાબુ

ઉત્તમ છે.

આ સાબુ વાપરવાથી પરસેવાની ગંધ બીજ
કુલ આવતી નથી, અને અળાઈ વગેરે મટી
જાય છે

મળવાના ટેકાણાં—

દરેક સ્વદેશી સ્ટોર્સમાં તથા દરેક આબરૂદાર
હુકાનદારો પાસેથી મળશે

એમ ઠંડકર એન્ડ કું
માટું ગા, મુબઈ

સ્વદેશી મેન્ટલ ક્રીટસન લાઇટના, તથા
બીજા દરેક જાતના મેન્ટલ વીલાયતી કરતા
ઘણાજ સસ્તા મળશે

બનાવનારા—શ્રી ઇન્ડિયન સોપ એન્ડ
મેન્ટલ કું (માટું ગા, મુબઈ)

પાણી ત્યાં ઝીલવી અને ત્યાંથી પછી નહેર મારફતે જમીનને પાવાના ઉપયોગમાં લેવામાં આવે તો ખેતીકામ હિંદમાં ઘણું આબાદ થાય.

મી. જે. એસ. ફોરમેકના લેખનો સાર નીચે મુજબ છે:—

ઑસ્ટ્રેલીઆના ન્યુ સાઉથ વેલ્સના પ્રદેશમાં નહેર સંબંધી ગંભીર યોજના હવે પુર્ણ થવા આવી છે. આ હેરત પમાટે તેણે ગંભીર અને ઘણા મોટે ખર્ચે બાંધવામાં આવેલું નહેર કામ બાબુવા લાયક છે.

આ યોજનાથી તે પ્રદેશ સારી પેદાશવાળો અને સુંદર બનાવવા માટેનો પ્રયત્ન ત્યાંની સાહસીક સરકારના લાગીરથ પ્રયત્નનો ઘણો ઉત્તમ અને વખાણવા લાયકદ લાખલો છે.

પર્વતોની હાર વચ્ચેની ઘણી ઉંડી ખીણ કે જેમાં થઈને મોટી નદી વહે છે તે ખીણ ઉપર ગંભીર બાંધકામ તથા પાણી એકઠું કરી રાખવા માટે એક ગંભીર સરોવર બનાવી તે સરોવરમાંથી પાણી ગસોને છાસક માધેલ દુર આવેલી ખેતી લાયકની જમીનમાં લેઈ જવાની આ યોજના ઉપરથી સીદ થાય છે કે આ નહેર સંબંધી કામ ધનનેરી કળાનો સરથ નમુનો છે.

ઑસ્ટ્રેલીઆમાં હંમેશાં વર્ષાદની તાલુને લીધે પાક નીવડી જવાનો ઘણો ભય રહે છે, તે આ યોજનાથી દુર થશે.

ત્યાંની જમીન ખેતી માટે ઘણી ઉત્તમ છે. અને સારા નિયમીત પાક માટે ત્યાં ફક્ત એકલા પાણીની જ તાલુ છે. તે આ યોજનાથી પુરી પડશે. કાંડા ઉપર પહાડોમાં ઘણો વર્ષાદ પડે છે. વર્ષાદનું પાણી ત્યાં ફેવી રીતે એકઠું કરી રસાળ જમીન ઉપર ત્યાંથી ફેવી રીતે લેઈ જવું તે એક સવાલ છે.—

જે પહાડ ઉપરથી પ્રખ્યાત સુરમળીણી નામની નદી વહે છે તે પહાડ ઉપરથી પશ્ચિમ દિશા તરફ ૨૬૬ માઇલ દુર આવેલા રીચેરીની આ નામના જીલ્લામાંની ફળદ્રુપ જમીનમાં પાણી

લેઈ જવામાં આવે છે. ત્યાં આશરે પંદર લાખ એકર સારી ફળદ્રુપ જમીન છે.

પર્વતોમાં સંપુર્ણ અને ખાત્રીપુર્વક માપણી કરતાં એમ માલુમ પડ્યું કે ત્યાંના ઉંચા ભાગ ઉપર દર સાલ ૬૦ થી ૭૦ ઇંચ વર્ષાદ પડે છે. કેટલાંક શીખરો તો દરીયાની સપાટી કરતાં આશરે પાંચહજાર ફીટ ઉંચાં છે; અને દરસાલ શીયાળામાં ત્યાં બરફ પડે છે.

આશરે આઠ હજાર ચોરસ માઇલ જેટલા વીસ્તારવાળા આ પહાડી પ્રદેશ ઉપર પડતા વર્ષાદથી અને તે ઉપરના ઓગળેલા બરફના પાણીથી અસંખ્ય નદીઓ અને વહેરા બને છે, સુરગમીણી તેમાંની એક નદી છે.

નીચાણના ફળદ્રુપ પ્રદેશમાં પાણી પુર પાડવા માટે ધનનેરીએ આ મહા નદીનો ઉપયોગ કર્યો છે.

બ્લેક એન્ડ્રયુ (Black Andrew) અને બુરીન્જક (Burrinjuck) એ પહાડોનાં શીખરો આશરે બેહજાર ફીટ ઉંચાં છે. આ બે પહાડો વચ્ચેની ઉંડી ખીણમાં આવેલા આ નદીના આખા પટ ઉપર એક ઘણો ઉંચા બાંધવામાં આવ્યો છે. આ પ્રમાણે એકતાલીસ (૪૧) માઇલ સુધી આ નદીના પટ ઉપર બાંધ નાંખવામાં આવેલ છે અને તે જગા ઉપર ખીણ બે નદીઓ તેમાં મળે છે તે બે નદીઓ ઉપર પણ અનુક્રમે પંદર અને પચીસ માઇલ સુધી લાંબા બાંધ નાંખી તેમને પણ અટકાવમાં રાખેલ છે; આ પ્રમાણે પાણી ભરી રાખવાનું સરોવર વાંકા ચુકા આકારનું છે અને તેની બાજુઓએ મોટામોટા પર્વતો આવેલા છે. ખરેખર પાણી ભરી રાખવા માટે આથી ખીણ કોઈ સારી જગા ભાગ્યેજ મળી શકે. બાજુ કે કુદરતે આ કામને માટેજ આ પહાડોની આવી રચના કરી હતી. અને માણસને માટેજ ફક્ત આ ખીણ ઉપર બાંધ બાંધવાનું કામ યાકી રાખ્યું હશે એવું લાગે છે.

બધું પાણી એકજ ઠેકાણે એકઠું કરી રાખવા કરતાં આ પાણીને જુદી જુદી ત્રણ

REVIEWS.

સાભાર સ્વીકાર.

ડીરેક્ટરી ઓફ મસ્થેટીસ ઓન્ડ મેન્યુફેક્ચરર્સ ઇન ઇન્ડિયા ઇન્કલ્યુડીંગ કાઠીયાવાડ
સ્ટેટસ ડીરેક્ટરી.

આ નામનું રાજકોટના મેસર્સ લક્ષ્મી-
ચંદ ડોશાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ તરફથી ઇંગ્લેન્ડમાં એક પુસ્તક હાથમાં બહાર પાડ્યું છે તેની નોંધ અમે આનંદ સહીત લઈએ છીએ.

આજે વ્યાપાર વહેવારના સરળ સાધનો હસ્તીમાં આવ્યાથી જગતનો વ્યાપાર તે એક દેશનો અને એક દેશનો તે એક શહેરના વ્યાપાર જેવો થઈ પડ્યો છે અને તેથી વ્યાપારી રસાકસી અને માલની હરીફાઈ વધી પડવાથી જે વ્યાપારી પોતાના ધંધાને લગતી વિવિધ ખર્ચાનું પુરતું જ્ઞાન ધરાવે છે તેજ ક્ષેત્રમાં રીતે પોતાના ધંધાને ખીલવી શકે છે. પરિણામ દેશોના વ્યાપાર હુન્નરો આજે જગતમાં અચર્યાના ભોગવી રહ્યા છે તે તેમના આવાજ જ્ઞાનને આભારી છે ત્યાંનું વ્યાપારી સાહિત્ય વિવિધ ચોપાયા, માસિક અને “એન્થ્રોપોલોજી” આદી સાધનોથી એટલું વીશાળ છે કે દુનિયાના દરેક ભાગના વ્યાપાર ધંધાની માહિતી રહેલાઈથી મેળવી શકે છે.

ઘાડી વસ્તીથી વસાયેલા હિંદ જેવા વિશાળ દેશમાં કે જ્યાંના વ્યાપાર અખંડે રૂપીઆની સંખ્યામાં અંકાય છે ત્યાં આવા સાહિત્યની કશી ખીલવણી થઈ નથી તે ખીના અફસોસકારક છે. આવા સાહિત્યના અભાવે હિન્દની અનેક કુદરતી પેદાશ, ધંધા, હુન્નરો પ્રકાશમાં આવ્યા નથી અને તેથી દેશના ભલાની ખાતર દેશહિતકારી પ્રયત્નોએ ઔદ્યોગિક સાહિત્યની ખીલવણી માટે બહાર આવવાની જરૂર ઉભી થઈ છે.

આવા સમયમાં પ્રગટ થયેલી મેસર્સ લક્ષ્મીચંદ ડોશાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સની “ડીરેક્ટરી” આવકારવાયક લેખારો.

આ ડીરેક્ટરીમાં વ્યાપારીઓ અને ઔદ્યોગીક સંસ્થાઓ થઈ પડે તેવી ઘણી વીગતો આપવામાં આવી છે. જેમાં બુદ્ધિ બુદ્ધિ આંકડાઓ, ઇન્ડિયન ટેરીફ ઓફ ટ્રેડ, ટ્રેડ એક્ટ, પગાર અને વ્યાજ ગણવાની જાતીઓ, ટપાલ અને તારખાતાને લગતા મુખ્ય નીયમો ઉપરાંત હિંદુસ્થાનના વ્યાપારીઓ અને કારખાનાઓના નામો અને સરનામાઓ અનુક્રમ મુજબ આપવામાં આવ્યા છે. વળી ઇંગ્લેન્ડ, અમેરીકાના મુખ્ય મુખ્ય કારખાનાઓ અને વ્યાપારીઓના સરનામાઓ પણ આપવામાં આવ્યા છે જેથી અવનવા વ્યાપારી સંગ્રામી ધાંધલાને આ ડીરેક્ટરી ઘણી સહાયક થઈ પડશે વધુમાં તેમાં કાઠીઆવાડના નાનામોટા રાજ્યો અને તાલુકાઓની બજાવા લાયક હકીકત કે જે ખીલવણ પુસ્તકોમાંથી લાગ્યેજ મળી શકે તેમ છે તેનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે એકંદરે આ ડીરેક્ટરી તૈયાર કરવામાં મેસર્સ લક્ષ્મીચંદ ડોશાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સે પુષ્કળ મહેનત લીધેલી જણાય છે તેમનું આ સાહસ ક્ષેત્રમાં નીવડે તેવું ઇચ્છીએ છીએ.

ઇંગ્લેન્ડ જેવા સુધરેલા દેશોમાં આવા સાહિત્યની બહોળી ખીલવણી થઈ છે. ત્યાં નાનામોટા દરેક ધંધાઓની બુદ્ધિ બુદ્ધિ ડીરેક્ટરીઓ અને એન્થ્રોપોલોજી સંકળેલી સંખ્યામાં પ્રતિવર્ષ બહાર પડે છે પણ આપણા દેશમાં આવી ડીરેક્ટરીઓ આંગળીના ટેરવે ગણી શકાય તેટલી લાગ્યેજ બહાર પડે છે તેથી અમે માનીએ છીએ કે આ ડીરેક્ટરીમાં ખીલવણ વિવિધ હકીકતો અને આંકડાઓનો સમાવેશ કરવાનું તેના પ્રગટ કરતાં ખીલવણ આવૃત્તી વખતે

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનનો નેશો કે ?

ધ્યાનમાં લેશે તો તેથી તેની ઉપયોગીતામાં ઘણો વધારો થશે

આ ડીરેક્ટરીની રેયલ અને પીપલ એમ બે આવૃત્તિઓ બહાર પાડવામાં આવી છે. રેયલ એડીશન 'બડા કાગળ ઉપર છાપવામાં આવી છે અને કપડાંનું 'પુકું' ઢરવામાં આવ્યું છે તે ઉપરાંત તેમાં રાજ્યો અને ગૃહસ્થોના ફોટાઓ પણ આપવામાં આવ્યા છે. તેની કીંમત રૂ. ૧૦ છે જ્યારે પીપલ એડીશનની કીંમત રૂ. ૩ છે.

નરિયાદ હું આપનાથાશ્રમ

આ સંસ્થા તરફથી ગયા વર્ષના એના કામકાજનો જે રિપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે તે પરથી એ સંસ્થાએ કરેલા કામકાજના સંબંધમાં હુમારો સંતોષ બહાર કરતાં હુમને ઘણી ખુશી ઉપજે છે. આપણા દેશ કે બેને દુકાળના ત્રાસથી વખતો વખત ખમવું પડે છે તેને માટે આવી સંસ્થાઓ કેટલી જરૂરની છે તથા પરમાર્થ અને દાન કરવા માટે આવી સંસ્થાઓજ ઉત્તમ સાધન છે, એ વિષે બે મત હોય શકે એમ હું મનાતા નથી. આ

પત્રમાં આવી આવી સંસ્થાઓનાં કાર્યનું વખતો વખત અવલોકન કરવામાં આવે છે. બીજી કેટલીક સંસ્થાઓના કસ્ટો આ સંસ્થા સંબંધી બે ત્રણ બાબતો ખાસ ધ્યાન ખેંચનારી છે તે એકે બહાર ખર્ચો વિગેરેથી જનસમુહને આ સંસ્થાને જાણીતી કરવા માટેનો એના કાર્યવાહકોનો પ્રયાસ તથા હું મત પ્રશંસનિય છે. એ સંસ્થાનું વર્ષનું કાર્ય તથા વર્ષમાં પૈસાની આવક બાબત થાય તેનો હિસાબ જનસમુહ સમક્ષ ચોખ્ખી અને સરળ રીતે મુકવામાં આવે છે તે ઘણીજ ઉત્તમ રીતે છે. વળી આ સંસ્થાએ "બાળક મુકવાની પેટી" દાખલ કરી સંસ્થાના કાર્યમાં ઘણીજ અગત્યનો વધારો કર્યો છે. છેલ્લા રિપોર્ટમાં એક ત્યજાયેલી કાઠી-આવાડી બાલીકાનું ચીત્ર ખાસ ધ્યાન ખેંચનારું છે. બાળક ઉંચ કુળનું લાગે છે. આ સંસ્થાની મદદ ન મળી હોત તો આ બાળક હાલ હૈયાત હતો? સંશય રહે છે.

આપણા દેશી વેપારી સમજનો તથા આ માસિકના પાંચનાર દેશહિતાર્થી સદગૃહસ્થોને આવી આવી સંસ્થાઓને જાનતી મદદ કરવા હુમારી લલામણુ છે.

સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ.

અરે આ તે હીંદની માતા કે કળજીગની દેવી.

અકબર અને ગાયનો ઈનસાફ.

આ નોવેલ રસીક અને દયાજનક છે તે ધ્યાનમાં લેવાય તો ત્રીકાલ દૃષ્ટીના જ્ઞાનનું ભાન થાય છે શું ફરજ, શું ધર્મ, તે સમજી શકાય છે. કીંમત ફક્ત રૂ. ૦૧ ની ટીકીટ બીડવાથી અમારે ખર્ચે બુક પોષ્ટથી મોકલવામાં આવશે.

કે ટેમલા પોળ
લીકવા ગેટ કાળુપુર રોડ, અમદાવાદ
ગુજરાત.

} ટી. ડી. એમ. ધનવંતરી ગાયુ અખબાના રક્ષક.

WAR NOTES AND NOTIFICATIONS.

લડાઈ અને વેપાર સંબંધી વધુ સરકારી જાહેરનામાં.

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી એક જાહેરનામું તા. ૨૪ મી રેટેન તથા વાંસની જુલાઈ ૧૯૧૫ ને રોજ નિકાશની મનાઈ. ખજાર પાડવામાં આવ્યું છે તેમાં રેટેન (એક પ્રકારનું ઉનનું બહુ કપડું) તથા વાંસની યુનાઈટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ, ઇટલી, રશીયા (જાલ્દીક બંદરો સિવાય) સ્પેઈન અને પોર્ટુગલનાં બંદરો સિવાયનાં યુરોપ, ભુમધ્ય અને કાળા સમુદ્ર પરનાં બીજાં તમામ બંદરો ખાતે નિકાશ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

આ જાહેરનામું નીચેની વિગતો બાજે લાગુ પડશે નહિં.

૧) સરકાર તરફથી યા સરકાર અર્થે એ માલ અદાવવામાં આવે તે.

૨) મુસાફરી દરમિયાન - વપરાસ માટે માલ અદાવવો હોય તે.

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી તા. ૧૭ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ ને સરટીફિકેટ ઓફ રોજ એક છાપાળેગી ઓરીજન. ખબર ખજાર પાડવામાં આવી છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તા. ૨૦ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ પછી તોરવે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક, હોલેન્ડ, સ્વીટ્ઝરલેન્ડ અને ઇટલી દેશોમાંથી દરિયા માર્ગે બ્રિટીશ હિંદમાં, બ્રિટીશ યા મધ્યસ્થ રાજ્યોનાં બંધારણોમાં દરેક માલ લાવવામાં આવે અને ડક્કા

પર ઉતારવામાં આવે યા બ્રિટીશ સિવાયનાં બીજાં બંદરોએ લઈ જવા માટે બ્રિટીશ હિંદી બંદરોએ હોડીઓમાં ઉતારવામાં આવે તે માલોના સંબંધમાં સરટીફિકેટ ઓફ ઓરીજન આપવાં પડશે. ઉપર જણાવેલા દેશોમાંથી જે માલ અને લાવવામાં આવે પણ તેજ બંધારણમાં પરદેશી બંદરોએ લઈ જવામાં આવે તે માલોના સંબંધમાં આવાં સરટીફિકેટ આપવા પડશે નહિં.

ઉપલા યત્નના સંબંધમાં બીજાં યત્ન હમને તા. ૧૧ મી ઓગસ્ટને રોજ નામદાર મુંબઈ સરકાર તરફથી મળ્યો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તા. ૨૪ મી જુલાઈને રોજ નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી એક છાપાળેગી ખબર ખજાર પાડવામાં આવી છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઉપરના જાહેરનામામાં જણાવેલી વિગતો બ્રિટીશ તથા મધ્યસ્થ રાજ્યોનાં બંધારણોમાં તેમજ મિત્ર રાજ્યોનાં બંધારણોમાં લાવવામાં આવતા માલને માટે પણ લાગુ પડે છે.

યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી નિકાશ માટે મનાઈ થયેલી ચીજોની યાદીમાં કેટલાક સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા છે એ સંબંધી નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી તા. ૧૭ મી જુલાઈને રોજ એક જાહેરનામું ખજાર પાડવામાં આવ્યું છે. આ જાહેરનામું જે સાહેબોને જોવું હોય તેમણે તેમણે રોજબરોજી ઓફીસમાંથી મંગાવવું.

મેટેલીક શીલીંગથી

આરડો શોભે છે.

નામદાર મુંબઈ સરકારની.

ગવર્નમેન્ટ લેગેરેટરીમાં વિદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે અમારી બનાવેલ બાદશાહી ચાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઇઝ કરીને તેમાં કોઈ પણ બતતની તુકસાનકારક ચીજ નથી એવું મર-ટીફિકેટ આપેલ છે. અને એ ઉમદા રાજવંશી દવા અકસીર હોવાથીજ વિલાયતમાં ખાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો, રાજા મહારાજાઓ, નવાબો તથા દેશી અને ધ્રિજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ બહુ વખણાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

અનંગ વિલાસ.

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્યવીકારની તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધૃદ્ધ બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નખલા માણસને પણ બુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ જાલામણુ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈ પણ બતતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. ખરૂં પુરુષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફતેહમંદ ઈલાજ છે. આઉંસ એકની ડબીના રૂપીયા આઠ તમામે દવાઓનું પોસ્ટખર્ચ જુદું.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

દરેક બત તથા વજનના બાઉન પેપરો સફેદ તેમજ રંગીન છાપવાના તથા લખવાના કાગળો પુલ્સકેપ અને કવર પેપરો, તથા ઘર સ્કુલ, અને બ્રોક્સ બરની સ્ટેશનરીનો મોટો લોટ તૈયાર છે, બાલ્લીતા મેકર સ્ટીકની ઇંગ્લીશ શાહીને ટકકર માટે તેથી બહુ પ્લેક, લાલ અને કાળી શાહી, કીમતમાં અતી સસ્તી, છતાં ઉત્તમ કવોલીટી નમુનાની બાટલીનાં આના વાન્ પો. સાથે (૧ બાટલીમાંથી ૨૪ ઔન્સ શાહી મળે છે) મેન્ટલ્સ ઇનવર્ટેડ યા વર્ટીકલ, હરેક પ્રેશરની લાઇટ માટે ટકાઉ મજબુત પણ સસ્તા, છુટક તેમજ જથ્થાબંધ મળશે. મુંબઈમાં નમુના તથા ફાયલ મતે બતાવીશું.

કેલેન્ડર ૧૯૧૬ ના માલ માટે, નમુના અને કીબાઇનો તૈયાર છે. બાવતાલ માટે પુછો.

હોમી સો. ભાનબ,

૧૧૭, ગીરગામ રોડ, મુંબઈ ૨.

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આંખના અસંખ્ય દરદો માટે

જેવાં કે શોર્ટ સાઇટ, રતાંધળાંપણું, આંખની ગરમી, આંખનું દુખવું, રતાશ, કઠણ, જાખ પડવી અજવાળાથી અંબધં જલું, પાંપણોનું ખરવું, પાણીનું ખરવું, દુક મુદતમાં પટેલાં ફુલાં, નજીલો વિગેરે તમામ દરદને આ સુરમો જડમૂળથી નાશ કરે છે.

કિંમત—નંબર ૧ તોલા ૧ ના રૂ. ૧૦ નંબર ૨ તોલા ૧ ના રૂ. ૪
નંબર ૩ " ૧ ના રૂ. ૧૧

ઇસાજીમુલ્લા ઇશમાલજી અત્તરીઆ.

ઠે. ફુલ બજાર, જામનગર. (કાઠીઆવાડ).

૬) તોપના સરંજામ, તોપની ગાડીની ધરી, તથા દાંડા વિગેરે; લશ્કરી ગાડાં; ભઠ્ઠી તથા તેના જુદા જુદા ભાગો.

૭) તોપ ફોડવા માટે વચમાંની જમીનની માપણી કરનારાં યંત્રો તથા તેના ભાગો.

૮) લશ્કરી પોશાક તથા સાજ.

૯) લશ્કરમાં ઉપયોગમાં આવે એવા સવારીનાં ભાર ખેંચનારાં તથા ગાડાં ખેંચનારાં જાનવરો.

૧૦) ઘોડાના જુદી જુદી જાતના લશ્કરી સામાન.

૧૧) છાવણી માટેના સરંજામ તથા તેના જુદા જુદા ભાગો. ગણતરની પ્લેટ

૧૩) લોખંડના મીશ્રણો ફેરો-ટંગ્સ્ટન; ફેરો-મોલીબ્ડેનમ; ફેરો-મેંગેનીઝ; ફેરોવેનેડીયમ; ફેરોકોબ સાથે.

૧૪) નીચેની ધાતુઓ.

ટંગ્સ્ટન, મોલીબ્ડેનમ; વેનેડીયમ, નીકલ, સેલેનીયમ, ક્રોમીયમ, હીમેટાઇટ. લોખંડના ચોરસા; મેંગેનીઝ.

૧૫) નીચેની કાચી ધાતુ.

વોલ્ફ્રેમાઇટ, શીલાઇટ, મોલીબ્ડેનાઇટ, મેંગેનીઝ, નીકલ; ક્રોમ; હીમેટાઇટ લોખંડ; જસત; સીસું; ઝાંકસાઇટ.

૧૬) એલ્યુમીનીયમ, એલ્યુમીના અને એલ્યુમીનમ સોલ્ટસ.

૧૭) એન્ટીમની, એન્ટીમની સલ્ફાઇડ તથા ઝાંકસાઇડ.

૧૮) ત્રાંબુ, અને ત્રાંબાના તાર.

૧૯) સીસું, (ચોરસાં પતરાં યા નળી)

૨૦) આંકડાવાળા તાર તથા તેને ગોઠવવાનાં તથા કાપવાનાં હથેલીઆર.

૨૧) લશ્કરી બ્લાણ મઠવા સાથે તથા જુદા જુદા ભાગ જે લશ્કરી બ્લાણપર વપરાસમાં આવે.

૨૨) સખમરીન માટે સીગનલને લગતુ ઑપરેટસ.

૨૩) 'દરેક જાતના' હુવાઇ વિમાન, બહુન, વિગેરે તથા તેના જુદા જુદા ભાગો તથા હુવાઇ વિમાન, બહુન વિગેરેના સંબંધમાં વપરાસમાં આવે એવી ચીજો.

૨૪) દરેક જાતની મોટરગાડીઓ તથા તેના જુદા જુદા ભાગ.

૨૫) મોટરગાડીઓ તથા સાઇકલો મોટર ટાયરો તથા કવરો તથા ટાયર બનાવવામાં યા રીપેર કરવામાં ઉપયોગમાં આવે એવી ચીજો તથા સામનો.

૨૬) રબર તથા એકલા રબરના બનેલા માલો.

૨૭) આયર્ન પાઇપાઇટ.

૨૮) ખનીજ તેલો, મોટર સ્પીરીટ (ખનીજ તેલો કાચાં તથા ગાળેલાં, પેટ્રોલ, ઝેન્ઝીન, નબતેલ તથા મોટરમાં વપરાસમાં આવે એવા સ્પીરીટ.)

૨૯) લશ્કરને માટેના દારૂગોળો બનાવવા માટે, હથેલીઆરો બનાવવા માટે યા રીપેર કરવા માટે તથા જમીનપરની અને દારૂયાઇ લશ્કર માટે વપરાસમાં આવે એવી ચીજો બનાવવાનો સરંજામ.

૩૦) કાચું ઉન છુટું પાડેલું અથવા પીંજેલું, ઉનના દોરા છુટા પાડેલા અથવા પીંજેલા, તથા રફી ઉન.

૩૧) ટીનની કાચી ધાતુ, ટીન અને ટીન કલોરાઇડ.

૩૨) દીવેલ.

૩૩) મીજબત્તી વગેરેની બનાવટ યા ઉપયોગમાં આવતું પેરેશીન વેક્સ.

૩૪) કોપર આવેલાઇડ.

૩૫) લ્યુપ્રીકન્ટ તેલો.

૩૬) ગાય, બળદ, ભેંસ, વાછરડાં, ઘોડા, ડુક્કર, ઘેટાં, બકરાં, હરણુ. વગેરે દરેક જાતની ચામડીઓ કાચી યા કેળવેલી; જીન, ઘોડાના સામન, બુટ તથા લશ્કરી સાજ માટે કામમાં આવે એવું ચામડું.

મેટેલીક શોભાયમાન બીલ્ડીંગને વધુ શોભાવે છે.

૩૭) ઍમોનીયા સોલ્ટસ સાદાં યા લેખવાળાં, ઍમોનીયા ઢાઢ, યુરીયા, ઍની-લાઇન, અને તેનાં મીથ્રલેા.

કન્ડીશનલ કૉન્ટ્રૅબેન્ડ.

૧) ખોરાકી માલો.

૨) જાતવરોતો ખોરાક.

૩) સીવેલાં કપડાં, કપડાં સીવવા મા-ટેનું કાપડ, લકાઇમાં ઉપયોગી થાય એવાં છુટ તથા થુ.

૪) સોના રૂપાના સીક્કા તથા લગડી; પેપરમની.

૫) લકાઇમાં ઉપયોગમાં આવે એવી દરેક જાતની ગાડીઓ (મોટર ગાડીઓ સિ-વાય) તથા તેના જુદા જુદા ભાગો.

૬) દરેક જાતનાં વ્હાણ તથા મજ-વાઓ, તરી શકે એવા ડૉક, તથા તેના ભાગો.

૭) રેલ્વે સામન, જહોલાં તથા ગાડાં ગાડીઓ; ટેલીગ્રાફ વાયરલેસ તથા ટેલીફોનનાં સામન.

૮) ખનીજ તેલ સિવાયનાં જાળતણ.

૯) લકાઇ માટે વપરાસમાં આવે એવા ખાસ જાતવામાં નહિ આવેલાં હોય એવા પાઉચર તથા સાળગી ઉંઠે એવા પદાર્થો.

૧૦) ઘોડાની નાળ અને નાળ જડવાના સામન.

૧૧) ઘોડાના સામન, જાન વિગેરે.

૧૨) ટેલીફોન, કોનોગ્રીટર, તથા દરેક જાતના નૌકાશાસ્ત્રને લગતાં એજાન્સ.

૧૩) આમડાં કેળવવામાં ઉપયોગમાં આવે એવા દરેક જાતના માલો (ટેનીન વિગેરે સાથે)

રષ્ટ્રનીશ અને પોરયુગીઝ બંદરોમાં આશરે લીધેલાં દુરમની વ્હાણો પરનો માલ છોડવવા માટેની ગોઠવણના સંબંધમાં ચાલેલા પત્ર વ્યવહારની નકલો નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી હુમને મોકલવામાં આવી છે જેઓને એ નકલો જોવી હોય તેમને ચેમ્બરની ઍક્સીસમાંથી મળી શકશે.

બીલ્સ ઍન્ડ લેડીંગના સંબંધમાં નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી બીલ્સ ઍન્ડ લેડીંગ. નામદાર કસ્ટમ્સ ડેવે-કસ્ટરોને મળેલા હુકમ મુજબ તેઓ તરફથી નીચે મુજબની નોટીસ વા.ર.૪ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ ને રાજ કાઢવા-માં આવી છે.

૧) અત્રે ખબર આપવામાં આવે છે કે નામદાર હિંદ સરકારના હુકમ મુજબ દરેક માલ જે યુરોપના કોઇપણ દેશે યા ટુર્કીમાંના એસીયાટીક પ્રદેશો ખાતે મોકલવા માટે ચઢાવવામાં આવ્યો હોય તે માલ એપ્સોલ્યુટ યા કન્ડીશનલ કોન્ટ્રૅબેન્ડ માલોની યાદીમાંના હોય યા નહિ તો પણ તે માટેના બીલ ઍન્ડ લેડીંગ યા કસ્ટમ્સ ખાતા તરફથી મંજૂર થયેલી તેની નકલો સ્ટીમરપર હોવી જોઇએ.

૨) રસીયા યા યુરોપમાંના મધ્યસ્થ રાજ્યોએ મોકલવા માટેના માલના સંબંધ-માં બીલ્સ ઍન્ડ લેડીંગ ખરેખરી રીતે જેના પર માલ મોકલવામાં આવ્યો છે તે ગૃહસ્થના નામપર યા તો કોઇબેંક યા શરાફી પેટીના નામપર કરવા પડશે જો બેંક યા તેવી પેટીના બીલ ઍન્ડ લેડીંગ કરવામાં આવે તો તે સાથે માર-જન પર ખરા માલ મોકલનારનું નામ જણાવું પડશે.

૩) યુનાઇટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ તથા ઇટલી ખાતે મોકલવા માલ ચઢાવવામાં આવે તે સંબંધમાં ખરેખરી રીતે જેના પર માલ મોકલવામાં આવ્યો છે તેનું નામ જણાવવાની જરૂર નથી પણ બીલ ઍન્ડ લેડીંગમાં તથા સ્ટીમરના ઍન્ટીફ્રટમાં જે જગ્યાએ માલ મોકલવા ધારેલો છે તે જગ્યાનું નામ જોખખી રીતે જણાવવું પડશે.

૪) નેધરલેન્ડ્સ મોકલવા માટેના માલ માટેનાં બીલ ઍન્ડ લેડીંગ નેધરલેન્ડ્સ ઍવ-રસી દરેકના નામનાં જનાવવાં પડશે.

૫) ઉપર જણાવેલાં દરેક કન્સાઇમેન્ટ માટે કેપ્ટનની નકલ તથા ડેકલરેશન ઍન્ડ ડેસ્પીનેશન તથા લાઇસન્સ તથા સ્ટીમર-

ના મેનીફેસ્ટ સાથે સરખાવવા સ્ટીમરના એન્જિન યા માલ ચઢાવનાર તરફથી ખીલ ઓફ લેડિંગ કસ્ટમ હાઉસના નિકાશી ખાતાને આપવાં પડશે સ્ટીમરના મેનીફેસ્ટની નકલ સ્ટીમરના એન્જિન ઇન્ટી તાકીદે આપવી પડશે કે જેથી ઇન્ડર હોડવા માટે સ્ટીમરને હુકમ મળવામાં ટીલ ન થાય. તે હુકમ સાથે કસ્ટમના નિકાશી ખાતા તરફથી મેન્યુર થયેલી ખીલ્સ ઓફ લેડિંગની નકલો તથા સ્ટીમર મેનીફેસ્ટની એક મેન્યુર થયેલી નકલ આપવી પડશે.

૬. સ્ટીમરના એન્જિનને મેનીફેસ્ટ ઇનાવવાની સવક પટે તે માટે માલની ચકત કરનારાઓએ માલ જેને મોકલવાનો છે તેનાં નામ તથા ઠેકાણાં શીર્ષીંગ ખીલ્સમાં જોડે કરવાં પડશે જે ખીલ્સ ઓફ લેડિંગમાં કરવામાં આવેલી મોંઘની જરાજરા હોવાં જોઈએ.

૭. યુરોપની બહારના મધ્યસ્થ દેશો ખાતે મોકલવા માટેના શીપમેન્ટમાં, યુરોપમાંના મધ્યસ્થ દેશોએ માલ ચઢાવવા માટેની જે રીત ઉપર જણાવવામાં આવી છે તે રીત વાપરવાની જોડે ખાસ જરૂર નથી તો પણ તે રીત પ્રમાણે ચકત કરવાની જોડે પ્રજાને ખાસ લલામણુ કરવામાં આવે છે.

ટર્કીમાંના એસીયાટીક પ્રદેશોએ માલ મોકલવાના સંબંધમાં યુરોપમાંના મધ્યસ્થ દેશો ખાતે માલ ચઢાવવાનાં કન્સાઇનમેન્ટ માટે જણાવવામાં આવેલી રીત જરાજરા વાપરવી પડશે.

૮) સ્ટીમરને જોટી થવા, યા સ્ટીમર તથા માલો જાત થવાનું જોખમ અને “એવી જખર મળી છે કે નીચે જણાવેલા પ્રાઇવેટમાં કામ ચલાવવામાં આવ્યું હતું.”

પ્રાઇવેટ કોર્ટ.
કમરશીયલ કોર્ટ ઓફ માદ્રા

”

”

ફાઇલ્ડ આયલેન્ડની વડી અદાલત
કમરશીયલ કોર્ટ ઓફ માદ્રા

બહાણુ નામ.

ટઇયબી

પાઇરીન

એપીઓસ નીકોલા ઝોસ

એલેની

પેકસ (આરએન.ટી.એન.)

માદ્રા

તારીખ.

૧૬ મી જુન

૨૪ મી જુન

૧ લી જુલાઇ

૧ લી જુલાઇ

૧૧ મી જુલાઇ

ચુકાદો

?

?

?

?

?

તેટલું ઓછું કરવા સોમવાર તા. ૨૬ જુલાઇ ૧૯૧૫ ના દિવસથી જે બહાણુ ૧ માલ ચઢવા માંડ્યો હોય તેના સંબંધ ઉપર જણાવેલી રીત લાગુ પાડવામાં આવશે એમ છતાં પણ ખાસ દાખલાઓ જેમાં * દિવસથી એ રીત લાગુ પાડવાનું અશક્ય અથવા હરેલું જણાયે તે દાખલાઓમાં સુ તમાં થોડોક વધારો કરવામાં આવશે.

માલ જેના પર મોકલવામાં આવ્યો તેના નામ તથા ઠેકાણાં જે શીર્ષીંગ ખીલ્સ લખવામાં આવે તે ખાનગી રાખવામાં આવશે

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી છાપ્ર જોગી ખખર બહાર પાડવામાં આવી છે તે જણાવવામાં આવ્યું છે કે સને ૧૯૦૯ ફેબ્રુઆરી માસની ૬ થી તારીખે લન્ડન સહો થયલું ડેકલરેશન (તેમાંની અમુક કલો સિવાય) ઇટલીએ માન્ય કર્યું છે. આ ડેકલરેશનની સંપૂર્ણ વિગત જેઓને જાણવી હો તેમને આ એજન્ટનો ઓફીસમાંથી મળી શકશે

ઓસ્ટ્રીયન હોઇફસ્ટીમર ટ્રીએસ્ટ ઘડ કરીને ટ્રીએસ્ટમાં અને હુંગર્ગ અમેરીક સ્ટીમર “નીકોમીડીઆ” ઘડ કરીને હુંગર્ગ હાલ છે એવી ખખર મળી છે એમ નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે.

લન્ડન ઝંઝીટમાંથી નીચે દરિયા પારની શ્રિ નો ફરો છાપાળેગ દીશ ઇનામી કોર્ટ ખખર તરીકે નામદાર સમક્ષ ચાલેલું સરકાર તરફથી પ્રસિદ્ધ કામકાજ. કરવામાં આવ્યો છે.

બહાણુ પરના અમુક માલના સંબંધમાં નીચેના

, મેટેલીક શેલાયમાન ખીલ્ડોને વધુ શેલાયે છે

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

મુંબઈ તા. ૧૨ મી ઑગષ્ટ ૧૯૧૫
નામદાર મુંબઈ સરકારના મહેસુલ આ-
તાના સેક્રેટરી સહિષ જોગ
મું. મુંબઈ.

સાહેબ,

આ શહેરમાં તંબાકુનો વહેપાર કરનારા
હિન્દી વહેપારીઓ અને ખીજાઓને પકડી
અગવડો સંબંધી આ વિસપ્તી પત્ર આ ચેમ્બ-
રની કમિટીની ફરમાસથી નામદાર સરકાર
સમક્ષ રજુ કરવા હું રજા લઉં છું.

નામદાર સરકારને વિદિત છે તે મુજબ
ગામઠી તંબાકુના વહેપારીઓની, જોગે
કન્ડીટોએકા ટ્રેઇડ એસોસિએશન નામની એક
સંસ્થા અત્રે છે એ મંડળના સભાસદોમાં
કેટલાક જરથાળાંધ, તથા કેટલાક છુટક ધંધો
કરનારા વહેપારીઓ છે, કે જેઓ નામદાર
સરકાર તરફથી પરવાનગી (લાઇસન્સ)
મેળવી પોતાનો ધંધો ચલાવે છે. આ એસો-
સિએશને તેઓને પોતાના હકનો ધંધો રોજ-
ગાર ચલાવવામાં જે અગવડ તથા દુઃખ
અત્યાદે પડે છે તે પર વિચાર કરવા ચેમ્બરના
સભાસદ તરીકેના તેઓના હકની રૂયે વિનંતી
કરી હતી. આ દુઃખ તરિત નિવારણ કરવામાં
આવે એવી ખાશ જરૂર મહારી કમિટીને
લાગેલી હોવાથી એ જાણત નામદાર સરકારને
અરજ કરવા તેઓ રજા લે છે અને આ એસો-
સિએશને આ ચેમ્બર પર એક પત્ર લખી,
કલાઇવ સ્ટ્રીટની જુની ગોડાઉનોમાંથી તંબાકુની
વખાશે ખાલી કરી કરંટમ હાઉસ રોડપરની
નવી ગોડાઉનોમાં લઇ જવા માટે નામદાર
સરકારના તંબાકુ ખાતા તરફથી મળેલો

હુકમ ચેમ્બરને વિદિત કરી નામદાર સરકાર
સમક્ષ તેઓની ફરિયાદ રજુ કરવા ચેમ્બરને
અરજ કરી હતી. આ સંબંધીની તેઓની
ફરિયાદની તમામ દલીલો ઝાન. મી. એચ.
ઓ. કવીન કમીશનરને તા. ૩ જી ડીસેમ્બર
૧૯૧૪ ને રોજ તેઓએ એક અરજીથી રજુ
કરી હતી (પુરવણી).

મહારી કમિટીએ મુંબઈના કલેક્ટર
પર પત્ર લખી તેઓની સત્તા હેઠળના તંબાકુ
ખાતા તરફથી જે હુકમ બહાર પાડવામાં આવ્યો
હતો કે તા. ૩૧મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૪થી કલાઇવ
સ્ટ્રીટની વખાશેમાં તંબાકુ ભરવા દેવામાં આવશે
નહિ, પણ કરંટમ હાઉસ રોડ પરની અપ્રીણી
વખાશે પોર્ટ ટ્રસ્ટ પાસેથી તંબાકુ માટે
લેવામાં આવી છે ત્યાં તંબાકુ લઇ જઇ ભરવો.
એ હુકમ તરફ તેમજુ ધ્યાન જોવું.

આ પત્રનો એવો જવાબ મળ્યો કે
કમિટીના પત્રમાંના ઘણાખરા સુદ્ધિઓ પર
મજબૂર હુકમ સંબંધી કરાવ કરતા પહેલાંજ
કમિશનર તથા કલેક્ટર તરફથી ઘણી કાળજીથી
વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. (પુરવણી)

આ પત્રમાં તેઓએ એવી દલીલ કરી
હતી કે નવી વખાશેનું મકાન ઘણું સાફ અને
સગવડ ભરેલું છે અને વળી અધિકારી કળજો
અને દેખરેખ અત્રે વધુ સારી રીતે રહી શકે એવો
ખાસ ફાયદો છે. પણ તંબાકુના વેપારીઓને
તેઓના ધંધા માટે આ વખાશે તદ્દન અયોગ્ય
માલુમ પડી અને જોકે મહારી કમિટી કબુલ
કરે છે કે એ વખાશેમાં કલેક્ટરને “અધિકારી
અસલ અને કળજા સંબંધીના મોટા કુદરતી

ધી જોગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

ફાયદો મળે" તેાપણ નવી વખારની સ્થિતિથી જે સધવડ, આર્થિક નુકશાન, મુશ્કેલી એ વેપારને થયાં છે તે માટે કાળજી પૂવક અને તાકીદે ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

મહારી કમિટીએ શરૂઆતમાં, જે કાર્ય માટે આ વખારો વપસવાની હતી તે કાર્ય માટે તેની યોગ્યતાને નિર્ણય કરવાનું, ઉચિત ધાર્યું. અને આ માટે સીવીલ એન્જનીયર મી. એમર્સ હસક બંને ગોડાઉનોની સરવે કરવા દેવા ઍસીસ્ટન્ટ કંલેક્ટર પાસે રજા માંગી જે નહિ આપવામાં આવી. ત્યારબાદ કમિશનર પર પત્ર લખી (પુરવણી) તેમની પાસે રજા માંગી તેમના તરફથી મળેલો જવાબ આ સાથે ટાંકવામાં આવ્યો છે. (પુરવણી) આવી સરળ માંગણીને માટે પણ જે ના પાડવામાં આવી છે એ ઘણીજ દીલગીરીની વાત છે કારણ જો આ માંગણી મંજૂર કરવામાં આવી હતે તો એ નવી ગોડાઉનના મકાનની અધવડો અને તંબાકુના બેંચો રીઓને તેનાથી થતા નુકશાન સંબંધી તેઓને જે કંઈ ફરિયાદ કરવાની હતે તે આંકડાઓની મદદથી નામદાર સરકાર સમક્ષ રજુ કરવાનું કમિટીનું કાર્ય સુલભ થતે. તે ન થતાં તંબાકુ ખાતા તરફથી મોકલવામાં આવેલા માપણીના આંકડાઓ પરજ મહારી કમિટીને આધાર રાખવો પડે છે. જે આંકડાઓમાં નીચે જણાવવામાં આવે છે તે મુજબ ઘણી અગત્યની વિગત બાતલ કરવામાં આવી છે.

તા. ૫ મી એપ્રિલ ૧૯૧૫ ના પત્રમાં કલેક્ટરે જુની તથા નવી ગોડાઉનોની ઉંચાઈ તથા તેના ક્ષેત્રફળના આંકડા મોકલાવ્યા. (પુરવણી) પણ નવી ગોડાઉનના સંબંધમાં એમના આંકડા મુબંધની પોર્ટ ટ્રસ્ટના સીવીલ એન્જનીયરના રિપોર્ટને મળતા આવતા નથી. આ રિપોર્ટમાં સીવીલ એન્જનીયરે એવી ફરમાસ કરી હતી કે નવી ગોડાઉનોના ઉપલા માળેા પર એક ચોરસ ફૂટ જેટલી જગ્યા પર ૧૪૦ રતલથી વધારે વજન મુકવું નહિ... અને ૩'૬+૩'૬ ના માપની ૭૨૦ રતલની વજનની તંબાકુની ગાંસડીઓ બેથી - વધારે ચઢાવવી નહિ. મહારી કમિટીને ખબર મળી છે કે આ રિપોર્ટ અમલમાં મુકવામાં આવ્યો છે અને ઉપલા માળેા પર એકપર એક એમ

બેથી વધારે ગાંસડી ચઢાવવા દેવામાં આવતી નથી. આથી વખારોમાંના વાંપરી શકાય એવા કુલ ક્ષેત્રફળમાં ગંભીર ઘટાડા થવા પામ્યા છે અને જગ્યાના પ્રમાણમાં લાડામાં વધારે થયેલો હોવાથી તંબાકુના બેંચો પારીઓની ફરિયાદ વાજબી ઠરી છે. નવી ગોડાઉનોની તંબાકુની વખારો તરીકે વાપરવા માટેની અયોગ્યતા સંબંધી તંબાકુના બેંચો પારીઓની ફરિયાદને તા. ૮ મી માર્ચ ૧૯૧૫ને દિને તંબાકુ ખાતાના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરફથી કાઢવામાં આવેલી નોટીસથી ટેકો મળ્યો છે આ સંબંધમાં ત્યાં થયેલા કેટલાક અકસ્માતો ખાસ કરીને તા. ૪ થી જુન ૧૯૧૫ને રોજ ત્રીજે માળે એકાએક કેંધન છટકવાથી થયેલા અકસ્માત પર નામદાર સરકારનું ધ્યાન જોયવા મહારી કમિટી રજા લે છે.

કલેક્ટરે આપેલા આંકડા પ્રમાણે કુલ ક્ષેત્રફળ (Cubio contents) ૩૩,૧૧,૨૬૬ જણાવવામાં આવ્યું છે જ્યારે સીક્સ એન્જનીયરે ગાંસડી મુકવાનાં સંબંધી જે હદ જણાવી છે તે ગણવાં કુલ ક્ષેત્રફળ ફક્ત ૧૫,૪૧,૮૩૨જ થાય છે.

મહારી કમિટી, આ એસોસિએશન તથા નામદાર સરકારના તંબાકુ ખાતા વચ્ચે અત્યાર સુધી પત્રવ્યવહારે આવ્યો છે પણ અત્યાર સુધીમાં તંબાકુના બેંચો પારીઓની એક પણ અગવડનું નિવારણ થયું નથી.

આ પત્ર સાથે ટાંકવામાં આવેલી કેટલીક મુરવજીઓ ખાસ કરીને જે એસોસિએશને કમિશનરને કરેલી અરજ, મહારી કમિટીએ એજ અધિકારીને લખેલો પત્ર (પુરવણી) તથા જે એસોસિએશન તરફથી મેશર્સ ફૂગી, પ્લન્ટ અને કેશ સોલીસીટરોએ કલેક્ટરને લખેલો પત્ર પરથી નામદાર સરકારને વિદિત થશે કે છેલ્લા આઠ મહિના થયાં તંબાકુના બેંચો પારીઓને બિન જરૂરી દુઃખ અગવડ અને ખર્ચ થયા છે જે, જો કલેક્ટરે શરૂઆતથીજ તંબાકુના બેંચો પારીઓ પર ભરેલો રાખી નવી વખારની અયોગ્યતા વિષે તેઓના વાંધા સાંભળ્યા હતે અને માયાણપણે વિચારોના વિનિમય કરી તેઓના વાંધા દુર કર્યા હતે તો, અટકાવી શકાતે.

જે અગવડો અને દુઃખ વિષે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તેના ચોખ્ખો ખ્યાલ

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં રાઇસ કોણ પુરી પાડે છે ?

(ખાસ ઉંચ વર્ણના હીંદુ ગૃહસ્થો માટે)

મનને પસંદ પડતી જમવાની
ઉમદા સગવડ.

શ્રી અંબીકા લોજનશાળા.

૨૭૪. કાલ્યાદેવી રોડ—વીઠ્ઠલવાડી સામે.

મુંબાઈ.

આ લોજનશાળા, માલીકાની જાતી દેખરેખ નીચે
છેલ્લામાં છેલ્લી પદ્ધતિ મુજબ ચલાવવામાં આવે છે.
ધર્મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, પ્રમાણિકતા, ઉંચો ખોરાક અને
ખાંતિલા નોકરો એ આ લોજનશાળાનાં મુખ્ય લક્ષણ છે.

સગવડતાના પ્રમાણમાં ભાવ ઘણાજ મધ્યમ રાખવામાં
આવ્યા છે

વધુ ખુલાસા માટે મેનેજરને મળો. આ લખો

જુના ગોડાઉનમાં જ્યાં ૧૦૦૦ ગાંસડી સમાઈ શકતી હતી ત્યાં માસિક લાડુ રૂ. ૧૦૮ હતું ત્યારે નવા ગોડાઉનમાં જ્યાં ફક્ત ૧૭૫ ગાંસડી રહી શકે છે ત્યાં માસિક રૂ. ૮૦ થી ૧૫૦ લાડુ આપવું પડે છે, આ પ્રમાણે ૧૦૦૦ ગાંસડી સમાવવા માટે રૂ. ૪૫૦ થી ૭૫૦ સુધીનું લાડુ પડે છે. આ મોટું લાડુ આ બેંકના પર મોટા બેન્ક રૂપે મારવામાં આવે છે.

રહારી કમિટી નામદાર સરકારને એવી અરજ કરે છે કે ઉપલી વિગતો ધ્યાનમાં લઈ તંબાકુના બેંકનારોને હાલ ખગવી પડતી અધવડો ખનતી તાકીદે નીવારણ થઈ શકે એવા હુકમો ફરમાવવા નામદાર સરકાર મહેરબાની કરશે. તેઓને એવો વિશ્વાસ છે કે આ દેશના એક સ્વદેશી ઉદ્યોગ કે જેને ઘણા એક નિયમો અને ધારાઓથી ખગવું પડ્યું છે તેને વધુ અધવડમાં લાવવા નામદાર સરકારની ઇચ્છા નહિ જ હોઈ શકે. વિદેશીય તંબાકુથી આ દેશના ઉદ્યોગને થોડું ખગવું પડ્યું નથી અને રહારી કમિટી ધારી શકતી નથી કે કલેક્ટર તરફથી હાલ બહાર પાડવામાં આવેલા હુકમો જેવી રીતથી આવા દેશી ઉદ્યોગને વધુ અધવડ કરવા નામદાર સરકારની ઇચ્છા હોઈ શકે.

છેવટે રહારી કમિટી જણાવવા રજા લે છે કે કલેક્ટર તરફથી રજુ કરવામાં આવેલા ૨ મુદ્દા એ છે કે (૧) નવી ગોડાઉન ફરેક રીતે વધારે સારી અને સઘવડ ભરેલી છે. (૨) અને અધિકારી અમલ રાખવા માટે એમના વિચાર પ્રમાણે, એ ગોડાઉનમાં ખાસ વધારે શયદા છે.

રહારી કમિટીને વિશ્વાસ છે કે ઉપર જણાવવામાં આવ્યું છે તે ઉપરથી નામદાર સરકારની ખાતરી થઈ હશે કે તંબાકુની વખતે માટે નવી ગોડાઉન યોગ્ય નથી. જુની ગોડાઉન કરવાં વધારે એ સઘવડવાળાં નથીજ, તે માટે ઉપર

જણાવેલા આંકડા અને પોર્ટફોલિયોની નીચે મુકેલો પ્રતિબંધ પુરતી દલીલો છે જેથી આ કમિટી તરફથી વધુ ટીકાની જરૂર રહેતી નથી.

૨. આ ઉદ્યોગ ઉપર વિશેષ અધિકારી અંકુશ રાખવા માટેના કોઈ પણ સેવામાં આવે તે બાગે રહારી કમિટીને કંઈ વાંધો નથી પણ તેઓ અને રજુ કરવા હિંમત ધરે છે કે નવી ગોડાઉનની થુક બાંધણીમાં એવી ખોડ છે કે જેથી એ ઉદ્યોગને મોટું નુકશાન થાય છે તેનો પણ સાથે સાથે વિચાર કરવામાં આવે તો જણાશે કે ઉપર જણાવેલા કાયદામાં ઘણા ઘટાડો થાય છે.

મી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન, બુરોની કમિટીની એક સભા તા. ૨ જુલાઈ ૧૯૧૫ ને રોજ સાંઝના ૨-૩૦ કલાકે (મુ. ટા.) મળી હતી જે વખતે મીસે જણાવેલા મુદ્દાઓ હાજર હતા.

- (૧) ઓન. સર ફ્રાન્સિસ હાર્ડી (પ્રમુખ)
- (૨) ઓન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી
- (૩) શેઠ ચતુર્ભુજ શીવજી
- (૪) ઓન. શેઠ તલ્લુભાઈ સામળદાસ
- (૫) શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ
- (૬) શેઠ મોતીલાલ કાનજી
- (૭) શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

૧. ગઈ વખતની કમિટીની મીટીંગની મીનીટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે થોડા સુધારા સાથે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨. એકાઉન્ટન્ટ્સી ડીપોઝિટ ગોર્ડે બોલી-ટરોની ચનારી નવી પરીક્ષા બાળે નિયમોનો જે ખરડો કમિટી ઉપર વિચાર માટે ગોકલાની આગે હતો તે ખરડો ઉપર કમિટીએ વિચાર કરવાને સળકામટી નીમી હતી. તે

નવી મોઝેક ટાઇલ્સની સારી ડીઝાઇન ક્યાં બેવા મળશે.

સળ-કમિટીના રિપોર્ટ પસાર કરવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું તથા તેણે ઘડેલા ખરડા મોકલાવી આપવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું.

૩. ધી બોમ્બે કન્ટ્રી ટોળેકો ટ્રેડક એસોસિએશનની ણાણત ઉપર નામદાર સરકાર ઉપર ચરણ મોકલવા માટે જે સળ-કમિટી નીમવામાં આવી હતી તેના ગામે એમ ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે તે સળ-કમિટીના ખરડો તૈયાર થયા પછી છપાવીને કમિટીના બધા સભાસદોમાં વહેંચવો અને ત્યારબાદ જો કોઈ તરફથી વાંધો ન હોય તો નામદાર સરકાર ઉપર મોકલી આપવો.

૪. મેન્ગેનીઝની નિકાશ કરનારાનાં નામ માટે કરટ્સ કસેક્ટરનો કાગળ આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં તે પત્રની મતલબ સમજી સભાસદોમાં ફેરવવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું તથા જોઈતી માહિતી લખી મોકલવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું.

બાદ સભા ગરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ બુસીની કમિટીની એક ખાસ સભા શનીવાર તા. ૧૭ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ ને રોજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (ચુ. ટા.) મળી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

(૧) ઓન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ (પ્રમુખ)

(૨) શેઠ દીનશાહ એદલજી વાન્છા

(૩) શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

(૪) શેઠ ચતુર્ભુજ શીવજી

(૫) ઓન. શેઠ લક્ષ્મણભાઈ સામળદાસ

(૬) શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

(૭) શેઠ સોરાળજી એદલજી વોર્ડન

(૮) શેઠ જયનારાયણ હિંદુમલ દાનો

(૯) શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

(૧૦) શેઠ મોતીલાલ કાનજી

(૧૧) શેઠ રતનશી મુળજી

૧. કમરશીયલ કૉમેસની સળ-કમિટીએ એમ સુચના કરી હતી કે કૉમેસની રીસેપ્શન કમિટી, આ એગ્રીમેન્ટની કમિટી તથા તે સાથે મુગ-ધની દરેક હિંદી વહેપારી એસોસિએશનના અકેક પ્રતિનિધિની ગનેલી હોવી જોઈએ. આ સુચના પર વિચાર કરતાં કમિટીએ એમ કશવ કર્યો હતો કે કમરશીયલ કૉમેસની રીસેપ્શન કમિટી આ એગ્રીમેન્ટની કમિટીની તથા તે સાથે મુગધની દરેક હિંદી વહેપારી એસોસિએશનના બોધમાં બોધ એક પ્રતિનિધિની હોવી જોઈએ, અને તેને પોતાની સંખ્યામાં વધારો કરવાની સત્તા રહેશે.

બાદ બીજી કંઈ કામકાજ નહિ હોવાથી સભા ગરખાસ્ત થઈ હતી.

જાહેર ખબર આપનારાઓને ફક્ત ઊપયોગી તદ્દન નહું.

નવો ધંધો મેળવવો હોય, ચાલુ ધંધાને મોટા પાયા ઉપર ખીલવવો હોય, અને જાહેર-ખબર આપવાની મુશ્કેલી અરે પુરેપુરી હાંસલ કરવી હોય, તો તમારા જાહેર આખી અજમાએસ કરી જુઓ-લખો-

મેનેજર-બીઝનેસ એનકવાયરીઝ એન્ડ ગુજરાતી રેલવે ગાઈડ.
અમદાવાદ (ઈન્ડિયા)

સુચના મુજબ એ કાયદામાં ફેરફાર કરવાનું મંજૂર થયું હતું. સુધારાના ખરડામાં ચેમ્બરે એવો સુધારો સુચવ્યો હતો કે કલકત્તામાં જે સરટીફિકેટો આપવામાં આવે તે ગંગાળા, બીહાર અને ઓરીસા બેડીઆ પ્રાંતો તથા આસામની જે નદીઓ પર બહાણો હરી ફરી શકે તે નદીઓ પર પણ ચાલી શકે.

ઘઉંના પાકને લગતી યાદી.

ડીરેક્ટર ઑફ સ્ટેટીસ્ટીક્સ તરફથી જુદા જુદા પાકની યાદીઓ બહાર પાડવામાં આવે છે તેમાં ઘઉંના પાકની યાદી બહાર પાડવાના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી કેટલીક નીચે સુજનની સુચનાઓ પર ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો હતો.

(૧) ઘઉંના વાવેતરને લગતી પહેલી યાદી જે દરેક વર્ષના જાનેવારીની તા. ૧ લી એ બહાર પાડવામાં આવે છે તેને બદલે તા. ૨૦ મી એ પાડવી.

(૨) ઘઉંના વાવેતરને લગતી બીજી યાદી જે ૧૫ મી માર્ચે બહાર પાડવામાં આવે છે તેને બદલે બીજી યાદી ઘઉંના વાવેતર તથા પાકના સંબંધમાં તા. ૧૫ મી એપ્રિલે બહાર પાડવી.

(૩) છેલ્લી યાદી જે હાલ તા. ૩૧ મી મે ને દિને પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે તેને બદલે તા. ૧ લી જુલાઈને દિને પ્રસિદ્ધ કરવી.

કેટલીક એસોસિએશનોની કમિટીએ આ બાબત સલાહ લીધા બાદ તેઓને લાગ્યું કે ૧ લી તથા ત્રીજી સુચનાની તરફેણમાં જાહેર મત છે અને એ ફેરફારથી બંધપારને ફાયદો

થવાની આશા છે પણ ૨ જી સુચના માટે એવો અભિપ્રાય ધરાવવામાં આવે છે કે ૨ જી યાદી બહાર પાડવા માટે ૧૫ મી એપ્રિલ એ ઘણું મોડું ગણી શકાય. કમિટીએ આ ઉપરથી એવી સુચના કરી હતી કે એ ૨ જી સુચના પર ફરીથી વિચાર કરવો. એકંદરે ઉપર જણાવેલી ત્રણ સુચના પ્રમાણે હાલની તારીખોમાં ફેરફાર કરવા કમિટીએ સંમતી ખતાવી હતી અને એજ ધોરણે બીજાં અને બીજાં અનાજની યાદીઓ પ્રસિદ્ધ કરવાના સંબંધમાં પણ ફેરફાર કરવાથી ફાયદો થઈ શકશે કે કેમ તે બાબત પર વિચાર કરવા સ્ટેટીસ્ટીક્સ ખાતાને બલામણ કરી હતી.

મદ્રાસ ચેમ્બર.

હિંદમાંની દુરમન પેઢીઓ.

એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે યુરોપીયન એસોસિએશને નામદાર હિંદ સરકારને તા. ૧૬ મી જુન ૧૯૧૫ ને રોજ એક પત્ર લખ્યો હતો તેના ટેકામાં નામદાર હિંદ સરકારને એક પત્ર લખી એવો આમહ કરવો કે હિંદમાંની દુરમન પેઢીઓ સામે હાલ તાત્કાલીક તથા લગભગ પછી મજબુત પગલાં લેવામાં આવે

કરાંચી ચેમ્બર ઑફ કૉમર્સ.

આ કાયદામાં સુધારો કરવાની બર્મા એ ચેમ્બરે એક વિશાળી પત્ર મર્ચન્ડાઈસ માર્કેસ લખ્યો હતો તેને કરાંચી એક્ટ. ચેમ્બર તરફથી ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો તે સંબંધમાં નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે બર્મા ચેમ્બરની સુચના તેઓ માન્ય કરી શકતા નથી.

નિરાશ થએલાંને એક ખાત્રી ભરેલો સંદેશો.

કંદર્પ-કેસરી

પુખ્ત ઉમ્મરે પહોંચેલા અને સંસાર સંબંધમાં ત્રેહાએલા કેટલાક પુરુષો વીર્યના મહાન પ્રભાવથી અનભવશી હોવાને લીધે કે કાંતો પોતાની હૃદયપારની ઇચ્છાના વેગને ન અટકાવી શકવાને લીધે વાસ્તવિક નિયમેની ભંગ કરી વીર્યહીન બની પોતાના શરીરની પાલખાવી કરી મૂકે છે. તેમજ શુભાન વયના વિધવાઈથી પણ પોતાની વિધવા વાસના પુરી પાડવા માટે ખરાબ સેવનને ચડી નીતિ વિરુદ્ધ કેટલાક કામો કરે છે, અને એવી છુટકોથી પોતાના શરીરની અને આત્માની શક્તિને સદંતર નાશ કરે છે. આવાં કારણોથી તેમને અનેક પ્રકારનાં બીજાં દરદો પછી લાગુ પડે છે. જ્ઞાનતંત્રીઓ અને વીર્યવાહિની નસો નબળી પડી જાય છે. તેમની છંદગી બહુ હલાસી થઈ રહે છે કામકાજ કરવામાં નાઉમેદી હત્યન થાય છે. ભેજમાં કોઈ પણ રીતનો જુસ્સો રહેતો નથી. કમજોરીને લીધે આખી છંદગી ઉપર કંટાળો હત્યન થાય છે. આવા પ્રકારની ઉપાધિથી મુક્ત થઈ છંદગીને કાયમને માટે સુખી કરવા કંદર્પ-કેસરીનેજ ઉપયોગ કરવાને અમે બહામણ કરીએ છીએ. શક્તિની દવા માટે હવે હવે તમારે કોઈ પણ કેટલે કાંઈ મારવાની જરૂર નથી. તમારા મિત્રો કે સંબંધિયોને પણ કંદર્પ-કેસરી શિવાય બીજી કોઈ પણ શક્તિની દવાનો ઉપયોગ કરવાને સાફ ના પાડી દેને કારણકે એનું સેવન કરવાથી શરીરમાંની કાયમને માટે ગંજેલી શક્તિ પાછી સહજ થાય છે મગજને પુષ્ટ કરી સ્મરણ શક્તિને વધારે છે. આખો દિવસ શરીરમાં ખરો જુસ્સો તથા ઉત્સાહ ભરાયેલા રહે છે. ધાતુ સંબંધી કોઈ પણ જાતનો થએલો વ્યાધિ નિર્મૂળ કરે છે. પીળા પડી ગયેલા, શીકા અને નિસ્તેજ પેશાને શરીરમાં શુદ્ધ લોહીનો પ્રવાહ વધારી તેજસ્વી બનાવી મૂકે છે. શરીરના એક એક અંગને સશક્ત તથા પુષ્ટ બનાવે છે. બળ અને આકર્ષણનો વધારો થાય તથા સારાં સત્તાન હત્યન થઈ રહે એવા શુદ્ધ વીર્યનો પુષ્કળ વધારો કરે છે. જેઓ એક વખત કંદર્પ-કેસરીને ઉપયોગ કરે છે. તેઓ પોતાનાં લાભતાં વળગતાં પૌષ્ટિક ભાષાધિ તરીકે કંદર્પ કેસરીનેજ ઉપયોગ કરવાની બહામણ કર્યા શિવાય રહી શકતાં નથી વેદ શાસ્ત્રના પ્રાચીન ગ્રંથો ઉપરથી સંશોધન કરેલી તથા સંત, ખાખી વિગેરે મહા પુરુષોના સહવાસથી પ્રાપ્ત થયેલી કોઈ પણ રીતે હુકમાન ન કરે એવી ઉત્તમ અને સિદ્ધ વનસ્પતિઓ નીચીકુટીઓના સત્વોથી તથા અંબર, સોનું, મોતી, કંસ્તુરી, કેસર, ખરાસ, વિગેરે કિંમતી વસ્તુઓના યોગથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ વનસ્પતિઓના રસની ભાવનાઓ આપીને અમોઝે આ ગોળાઓ તૈયાર કરેલી છે. વર્ષો થયાં અનેક મનુષ્યો એનો ઉપયોગ કરે છે. શરીર તર્ફન અશક્ત અને સંસાર સુખ માટે નિરાશ થએલાંઓ પહેલીજ વડે ને કંદર્પ-કેસરીને ઉપયોગ કરે તો વખત અને દ્રવ્યનો ઘણોજ બચાવ થાય છે, તથા ઉત્તમ રીતે શારિરિક સુખ મેળવી શકાય છે. કેટલાંએક સાધારણ કારણોને લીધે નબળાઈ રહેલી હોય તો તેવે વખતે વીર્યસ્તબ્ધન માટે પણ આ ગોળાઓની નેટલી પ્રશંસા કરવામાં આવે એટલી ઓછી છે તદ્દન નિરાસ થએલાંઓએ એક વખત જરૂર કંદર્પ કેસરીને ઉપયોગ કરવો ૫૦ ગોળાની શીશીના પ્રકૃત રૂ. ૧૦-૮-૦ પો. જુડું.

કંદર્પ કળા તેલ.

કમજોર નસોને મજબુત કરવા માટે આ તેલનો બહાર લગાવવાના કામમાં ઉપયોગ થાય છે. એક એસની શીશીના રૂ. ૪-૮-૦ પો. જુડું. મજા અથવા લખે—

વેદ હરગોવિન્દ હરિદત્ત ઠાકર.

માલેક—આઈ આવધાવય અને સિંહનાડી ડીપ, ભુલેધર દેસ, પાંચનાપોળ ઓંકીસ પાસે, સુબઈ નં. ૪. હરોઈ સાથેના તમ્રમ પત્ર વ્યવહાર ખાતરના રાખવામાં આવે છે. જવાબ માટે અરધા આનાની પોષ્ટ રીક્ટ મોકલવી.

પ્રતિવાદીએ જે દલીલ રજુ કરી કે ૧૭ શીલીંગ આપતાં નુર મળ્યું નહિ તે દલીલ એ એકટના પદ મા સેકશન પ્રમાણે ટકી શકતી નથી. પ્રતિવાદીએ વધારે લાવ આપીને આ પોતાનું બહાણ લખને માલ પહોંચાડવો હતો.

કોર્ટનું ખાસ એવું છે કે કાયદાની રીતે દાવો વાદીની તરફેણમાં જઈ શકે છે અને જે કે ખરેખરી રીતે જતાં તેઓ નુકશાન ખરચા નથી છતાં બુદ્ધિ ભરેલી રીતે પોતાનો દાવો રજુ કર્યો છે અને જોકે ૫૦૦ થી ૬૦૦ પાંડ આવી રીતે કમાવા માટે દાવો ચલાવ્યો છે. તો પણ કાયદો તે કાયદોજ છે. અને કાયદા પ્રમાણે સોદાનો જાગ થયલો હોવાથી વાદીની તરફેણમાં ચુકાદો નાંખ છે.

— ૦ —

ન્યુઝગરો તરફથી ખબર મળી છે કે કરાંચીમાં મેસર્સ લુધ અનાજની ચદત ફેબ્રુઆરી કુ' (અનાજનારનો સ્ટીમરના જની ચદત કરનારા-એજન્ટ પર દાવો. એ) તરફથી એલર-સોદાનો જાગ. મેન લાઇન્સ સ્ટીમરના એજન્ટ પર કોન્ટ્રેક્ટ પુરો નહિ કરવા બાબે દાવો માંડવામાં આવ્યો છે. એ કોન્ટ્રેક્ટ મુજબ વાદીના ચાર કન્સાઈ-મેન્ટ એક ટનના ૧૩૫ શીલીંગને દરે ચકાવવાની ગોઠવણ કરવી પડી હતી. પ્રતિવાદિએ

સોદા કર્યાનું કબુલ કર્યું છે પણ તેઓ તરફથી એવી દલીલ રજુ કરવા માટે સરકાર તરફથી સ્ટીમરો ભાડે લેવામાં આવી હતી તેથી સોદા પુરો કરી શકવો અશક્ય હતો.

મુંબઈની રેમોલકોલીઝ કોર્ટમાં દાવો દાખલ કર્યાની તારીખ રેમોલકોલીઝ કોર્ટના પછી દાવાની રકમ પર હુકમનામાંપર વ્યાજ નહિ આપવાની જે વ્યાજ. રૂઢી પ્રચલિત હતી તે સંબંધમાં દેશી વેપારી ચેમ્બર તરફથી તથા મુંબઈની કમીશન એજન્ટસ એસોસિએશન તરફથી નામદાર સરકારને એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે જેવી રીતે મદ્રાસ, કલકત્તા તથા રંગુનની રેમોલકોલીઝ કોર્ટના જડજને, થોડા જણાય એવા દાખલાઓમાં વ્યાજ અપાવવા માટેની મુનસફી રહે એવો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે તેવો અધિકાર મુંબઈની રેમોલકોલીઝ કોર્ટના જડજને આપવામાં આવવો જોઈએ.

આ સંબંધમાં નામદાર સરકાર તરફથી હાલ એવું જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે રૂ. ૧૦૦૦ અને તેની ઉપરની રકમના દાવાઓમાં દાવો દાખલ થયાની તારીખથી વ્યાજ અપાવવા જડજને અધિકાર રહેશે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

નીચેના કોઠામાં મુજબમાં ગયા વર્ષમાં તથા આગલા વર્ષમાં મુજબના આંતર રૂ, ઘઉં અને બીજા વ્યાપાર પર ફેટલીક મુખ્ય ચીજોની લગાઈની અસર. દેશાવરોમાંથી ચણેલી આયાતની સરખામણી કરવામાં આવી છે. આગલા વર્ષ કરતાં ગયા વર્ષમાં થયેલા ઘટાડા પરથી આંતર વ્યાપારને ફેટલી અસર થઈ છે તે જણાશે.

૧૯૧૩-૧૪. ૧૯૧૪-૧૫.

રૂ.	ગાંસડી ૩૩,૯૪,૦૦૦	૨૭,૭૦,૦૦૦
ઘઉં.	હુલ્લેટ ૭૧,૭૩,૦૦૦	૨૬,૭૪,૦૦૦
અળસી.	૪૯,૩૩,૦૦૦	૧૫,૫૨,૦૦૦
સરસી, રાધ.	૧૧,૦૫,૦૦૦	૫૬૩,૦૦૦
મુંઠ.	૨૧,૭૫,૭૦૦	૪૧૩,૦૦૦
લેયસીંગ.	૧૩,૧૬,૦૦૦	૬૩૯,૦૦૦
દીવેલી.	૨૩,૦૭,૦૦૦	૧૧,૭૧,૦૦૦
ચોખા.	૫૧,૬૦,૦૦૦	૫૦,૦૬,૦૦૦
કપાસીયા.	૫૫,૦૨,૦૦૦	૩૮,૫૬,૦૦૦
ચણા.	૮૧૫,૦૦૦	૬,૭૯,૦૦૦
જુવાર.	૧૧,૫૭,૦૦૦	૧૬,૧૬,૦૦૦

વ્યાપારીઓને સરકારી મદદ.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંના જુદા જુદા ઉદ્યોગોને લગતી લગભગ ૧૫૦ પેટીઓ તરફથી સર વીલીયમ. બી પીટ મારફત તા. ૮ થી જુન ૧૯૧૫ને રોજ નીચે મુજબનો એક

પત્ર લીવરપુલની વેપારી એજન્સર પર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

આ દેશના નિકાશી વ્યાપારની જરૂરીયાતોને નિકાશ કરનારાઓને બની શકે તેટલી મદદ સરકાર તરફથી આપવામાં આવે એવી જરૂરીયાત નામદાર સરકારને જણાવવા માટે શું પગલાં લેવાં એ બાબત પર વિચાર કરવા જુદા જુદા ઉદ્યોગોના પ્રતિનિધિઓની એક સભા તા. ૨૧ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૫ને રોજ મળી હતી જેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે નીચેનાં ધોરણે નામદાર સરકાર તરફથી મદદ આપવામાં આવે એવો રીતના વિચારો પત્રો તેઓ પર મોકલવા.

૧. વ્યાપારને લગતું એક ખાતું હોવું જોઈએ.

૨. દરેક બ્રિટીશ એલચી ખાતાંઓના મળેલમાં એક ખાસ એજેન્ટની વેપારી ખાતું હોવું જોઈએ. જે એજેન્ટ વ્યવહાર કમિલીયત ધરાવનારો તથા જે દેશમાં તેને મોકલવામાં આવ્યો હોય તે દેશની ભાષા જાણનારો તથા દેશની વ્યાપારી જરૂરીયાતોથી માહિતગાર હોવો જોઈએ અને યુનાઇટેડ કીંગડમના કારખાનાવાળાઓના પ્રતિનિધિઓ કોઈ પણ બાબતથી મેળવવા માટે અરજી કરે તો તેને મદદ આપવા તેને સુચના આપેલી હોવી જોઈએ. આ ખાતાંઓ તરફથી, વ્યાપારની આર્થિક સ્થિતિ, અને બ્રિટીશ કારખા.

ધી બોરો ટાલ માર્ટ ૨૧ એપ્રિલ ફોર્ટ મુજબ

જરૂર છે. અને તે જો પુરી પાડવામાં આવે તો આવા ફેટલાક ઉઘોગો અને સ્થાપવા મુશ્કેલ નથી.

ગયા એપ્રિલ અને મે માસમાં અનેનાં બંદરોમાં થયેલી ળાણુની આવજ સંબંધી પોર્ટ-ટ્રસ્ટીઓ તરફથી હેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે તેપરથી લગાધને લીધે સ્ટીમરોના વ્યવહારનાપર શી અસર થઈ છે તેનો ખ્યાલ આવી શકે છે. મે માસમાં પ્રીન્સીસ, એલેક્ઝાન્ડ્રા અને વીક્ટોરીયા બંદરોમાં ૨,૪૯,૪૩૩ ટનેજ સાથે ૯૨ ળાણુ દાખલ થયાં હતાં અને લગભગ ૨,૩૩,૯૫૦ ટનેજ સાથે ૮૮ ળાણુ બહાર ગયાં હતાં. ગયા વર્ષમાં એજ મહિનામાં ૨,૪૯,૬૩૨ ટનેજના ૯૪ ળાણુ દાખલ થયાં હતાં અને ૨,૭૧,૮૮૨ ટનેજનાં ૯૮ બહાર ગયાં હતાં. એ જ વર્ષની સરખામણી કરતાં ળાણુની સંખ્યામાં દાખલ થવામાં ફકત ૨ નો તથા બહાર જવામાં ૧૦ નો તથા ટનેજમાં ૧૯૯ અને ૩૭,૯૩૨ ટનેજનો તફાવત જોવામા આવે છે. એપ્રિલ અને મે જો માસની આયાત આ વર્ષની સરખામણીમાં ગયા વર્ષમાં ળાણુની સંખ્યામાં દાખલ થવામાં ૧૪ તથા બહાર જવામાં ૨૧ વધારે હતી. આ આંકડા પરથી એટલું તો જણાય છે કે ળેપારરોજગારની જે મંદી ચાલુ છે તેના પ્રમાણમાં ખારાના ળેપારને તેટલું નુકશાન થતું નથી અને એકંદરે આવા દુર્ઘટ સંજોગોમા પણ ખારાની ચાલુ રહેલી આગાહી સંતોષ ઉપજાવે છે.

આપણા દેશની ઔદ્યોગિક ખિલવણી કરવાની અગવળમાં લડાઈ કપુરનો ઉદ્યોગ. ઘણી મદદગાર નીવડી છે. આપણા દેશી રંગ તથા રંગવાની ચીજો, કાચના સામાન, જુરી જુદી નતનાં તેલ, ખાંડ તથા ચામડાં વિગેરેની

દીવાલની હેન્ડસમ લાદીઓની

પેદાશમાં સુધારો કરવાની અગવળ મદ્રાસ, બંગાળ તથા બીજા પ્રાંતોમાં સાર્વજનિક થઈ રહી છે. ૧૦૦૦૦ ચોરસ માઇલના વિસ્તારનાં ૮ હિંદી રાજ્યો લાખ અને ચામડાંના દુશ્મનોના ળેપાર હાથ કરવામાં રોકાયાં છે ઔદ્યોગિક ખિલવણી કરવામાં બમી પણ તેટલુંજ તત્પર થયું છે. ખર્ચાના રખરખ ઉદ્યોગને બમો સરકાર તરફથી ઉત્તેજન આપવામાં આવ્યું હતું. ત્યાંના તેલના ઉદ્યોગને હાલના વખતમાં ઉત્તેજન મળે તેમાં તો કંઈ નવાઈજ નથી. બીજા એક નવીન ઉદ્યોગ તરફ ત્યાંના ળેપારી વર્ગનું ધ્યાન ખેંચાયું છે. કપુરનાં ઝાડ બમોમાં પુષ્કળ છે. ૩૦ વર્ષમાં એની કિંમત છ ગણી વધી ગઈ છે અને કપુરનો ઉદ્યોગ ખર્ચામાં ભવિષ્યમાં ઘણો સારો ખીલવી શકશે એમ દરેક વકરી છે. કપુરના છોડ કુદરતી રીતે એક જથ્થામાં ઉગતા નથી અને તેથી અમુક કારખાનાને કાચા માલનો પુરતો જથ્થો અમુક હકમાંથી મળવો મુશ્કેલ પડે છે. નાપાને આ મુશ્કેલીનો રસ્તો દેખાડ્યો છે. આ ઉદ્યોગમાંથી ઘણો સારો નફો થઈ શકે એવી ધારણા રખાય છે તો નામદાર સરકાર એ ઉદ્યોગ ગાખત તપાસ કરવા પ્રવીણુની નીમણુક કરે તથા અખતરા માટે વાવેતર કરવાનું તથા કારખાના ઓલવાનું શરૂ કરી આ ઉદ્યોગ તરફ ઔદ્યોગિક પ્રવળને વાળે તો જોડું નથી.

બ્રિટીશ કૉટન ઓર્થોગ એસોસિએશનની ગઈ તારીખ ૬ ડી.

બ્રિટીશ કૉટન જીલ્લાને દિને મેન્ચે-રટરમાં મળેલી વાર્ષિક એસોસિએશનની મેન્ચે-સભામા સભાનાં પ્રમુખે રટરમાં મળેલી કરેલાં ભાષણમાંથી વાર્ષિક સભા. રૂના પાકની હાલની સ્થિતિ તથા ભવિષ્યમાં

તેની ખીલવણી સંબંધી ઘણી હકીકત મળી છે. આ એસોસિએશન તરફથી ગયે વર્ષે ૯૨,૩૫૦ ગાંસડી જેટલો પાક ઉગાડવામાં આવ્યો

સુંદર ડીઝાઇનો ક્યાં મલેછે?

હતો. તેઓએ એ વર્ષમાં ૧ લાખ ગાંસડી જેટલો પાક ઉગાડવાની આશા રાખી હતી જેની કિંમત લગભગ ૧૨ લાખ પૌંડ થતે. ફક્ત બાર વર્ષની આ એસોસિએશનની કાર-કીર્દીમાં રૂની ખેતીની આટલી ખીલવણીએ બહુજ સંતોષકારક ગણી શકાય.

બુલાઇની આખર સુધીના છેલ્લા ૭ માસ-માં ગર્માંથી ૧૯ લાખ ખર્માંથી ચોખાની ૬૦ હજાર ટન ચોખાની નિકાશ. નિકાશ થઇ હતી. ગયે વર્ષે એજ મુદતમાં આના કરતાં ૧૪૯૦૦૦ ટન વધારે નિકાશ થઇ હતી. ઉપ

રના આંકડામાં ફક્ત રંચુનમાંથી ૧૪૭૫૦૦૦ ટન નિકાશ થઇ હતી જેમાં ૩૦૯૦૦૦ યુરોપ, ૮૩૬૦૦૦ હિંદ, ૫૭૦૦૦ ટન અમે-રીકા અને ૨૭૩૦૦૦ ટન સ્ટેટ્સ તથા દુર પુર્વના દેશોમાં કરી હતી.

તા-૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪ ને રોજ અને ૭ લાખ ૫૦ હજાર મુંબઈમાં રેના સ્ટો-ગાંસડી સ્ટોકમાં હતી કનું અંદાજ પત્રક. ત્યારથી ગઈ તા ૨૬ મી ઑગસ્ટ સુધીમાં થયેલી ચઢત તથા મીલોની ખપત નીચેના પત્રકપરથી જણાયે.

તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪ ને દિને સ્ટોક આશરે ગાં.	૭,૫૦,૦૦૦
તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરથી ૨૬ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૫ સુધીમાં આવક ગાં.	૨૬,૬૯,૦૦૦
<hr/>	
તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪ થી ૨૬ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૫ સુધીમાં કુલ	૩૪,૧૯,૦૦૦
તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪ થી ૨૬ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૫ સુધીમાં કુલ ચઢત.	૧૮,૫૧,૦૦૦
તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪ થી ૨૬ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૫ સુધીમાં આંતર દેશાવરોમાં મોકલી	૫૬,૦૦૦
<hr/>	
મીલોમાં ખપત	૮,૬૬,૦૦૦
આશરે બાકી સ્ટોક તા. ૨૬ મી ઑગસ્ટને દિને... ..	૬,૪૬,૦૦૦

ગઇ તા. ૮ મી ઑગસ્ટને રોજ હિંદ સરકારના આંકડા ખાતા લાવેમાં થયેલા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલા વધારો. રિપોર્ટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હિંદમાં છેલ્લા ૨૦ વર્ષમાં જરૂરના કિંમતોમાં ૪૦ ટકા જેટલો વધારો થયો છે. આ વધારો ખ-સુચ કરીને સને ૧૯૦૫ થી પછીના વર્ષમાં થયો હતો. મુખ્ય વધારો ચામડાં, ચામડીઓ અને જાંબવાના સામન તથા તલના બાજાં-ઓમાં થયેલા જણાયો છે.

હિંદના ગુળીના ઉદ્યોગની ખીલવણી કર-વાનો સવાલ ગયા શિયા-હિંદના ગુળીના બાગમાં દીલ્હીમાં કૉન્ફરન્સ ઉદ્યોગની ભરી ચર્ચાઓ હતો. આ ખીલવણી. ઉદ્યોગના સંબંધમાં એક બાહોશ રસાયણની નિમ-ણુંક કરવા માટે નામદાર હિંદ સરકારે નામ-દાર સેક્રેટરી એક્સ સ્ટેટની મંજૂરી માંગી છે.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી બાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કીંમત

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં બતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ધ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થશે તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ જુન માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કીંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરશની શરૂઆતથી આવજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેની સરેરાશ કીંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત	ધ. સ. ૧૯૧૫ ના જુન માસમાં થયેલી આયાત		૧૯૧૪ અક્ટોબરથી જુન ૧૯૧૫ સુધીમાં થયેલી આયાત.	
	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કીંમત.		દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કીંમત.	
	જથ્થો. હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	જથ્થો. હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગાંગડીવાળી બીટ જાતની	...	...	૬૮	૧૦—૮
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૧૪,૨૭૨	૧૬—૮	૧,૦૧,૪૭૯	૧૫—૧૨
" " જાપાનમાંથી	૧૮,૧૧૭	૧૬—૦	૫૮,૧૫૬	૧૬—૪
" " સુવાળી ઇંગ્લેન્ડમાંથી	૨,૦૦૦	૧૮—૪	૧,૦૮,૦૦૫	૧૫—૧૨
" " જાવાની રૂઝ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૧,૬૬,૪૦૭	૧૬—૮	૨૬,૧૦,૪૦૧	૧૪—૦
" " જાવાની ૧૬ થી ૨૨ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની	૫૩,૮૪૧	૧૪—૧૨	૧૬,૧૮,૮૦૨	૧૨—૪
" " જાવાની ૧૫ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની અને હલકી	.....	.....	૬૪,૯૯૭	૧૦—૪
" મોડીસીયસની ૧૬ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉચી				
સારી ..	૧,૦૩,૩૨૩	૧૬—૧૨	૬,૫૩,૦૬૩	૧૫—૪

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીજાઇનો જાણો કે ?

મુદતનો બાધ ન લાગે માટે જલદી મલો
પદ્ધતીસર નામું તપાસી

ઈન્કમટેક્સ

કલેક્ટરની જરૂરીયાત મુજબ રેટમેન્ટ તૈયાર કરી દેખાડવાથી સંખ્યાબંધ વેપારીઓનાં (ટેક્સ) ઓછા થયો છે તથા સદંતર માફ થયેથી વાંધામાં લહેલા પૈસા પાછા અપાવ્યા છે તથા જરૂર પડે તો કમીશનરને અપીલ કરીએ છે માટે જેમ અને તેમ જલદીથી મલવું.

કરસનદાસની કંપની.

મી. કરશનદાસ બાળગોવનદાસ F. L. A. A., F. I. S. A., M. S. A.,
F. S. S. (London)

વીશ વર્ષના અનુભવી અને આખા હિંદુસ્તાનમાં ધંધો કરવાની સરકારી સનદ

ધરાવનારા ઓડીટર

સરવે બાતનું ઓડીટનું તથા કોર્ટના ચુકવણી માટે નામું તપાસી રિપોર્ટ કરવાનું કામ કરે છે. અમારા અનુભવની ખાત્રી કરવા અમારી ઓફીસમાંથી અમારી સાથે કામ પાડેલાં વેપારીઓના નામવારની યાદી તથા ગુજરાતી સરકાયુલર મંગાવી લેવાં.

કરસનદાસ અને કંપની,

૨૪, એલફીસ્ટન સરકલ, કેમ્પ કંપની પાસે,

કોટ—મુંબઈ.

ONE

PAYING COURSE.

"ACCOUNTANCY" course is taught by correspondence. No condition of age or University Certificate. No study by heart. Grand reduction in fees. Course is most useful for service and promotion. Candidates enrolling daily. Candidates are prepared for London Chamber of Commerce examination. School is recognised by Government. Short hand (Pitman) is also taught by post. Do not lose this golden opportunity, but write to-day for full particulars to :—

C. C. EDUCATION OFFICE,

SUCCESS IS

GUARANTEED

POONA CITY.

Wanted Agents all where.

Liberal Commissions allowed.

IMPORTS OF SUGAR.

પરદેશી ખાંડની આયાત.

ઈ. સ. ૧૯૧૫ ના જુન માસમાં હિંદુસ્તાનમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

જે દેશોમાંથી આયાત થઈ હોય . તેનું નામ.	૧૯૧૪	૧૯૧૫
	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
ચુનાઈટેડ કીંગડમ	૭૩૬	૬૪૫
જર્મની	૨૦૦૦	.....
હોલાર્ડ	.. ..	.....
બેલજીયમ	.....	.....
ફ્રાન્સ	૨૬	.....
આસ્ટ્રીયા હંગરી	૧૯,૦૦૧	...
સ્વેડેન સેટલમેન્ટસ.	૩,૫૪૪	૬,૧૫૨
જાવા	૭૨,૬૮૨	૨,૪૪,૩૪૫
ચીન	૨,૮૬૫	૧૪,૭૩૩
જાપાન	....	૧૮,૧૧૭
ઇજીપ્ત	.....	૨,૦૦૦
મોરોશિયસ	૭૬,૫૬૫	૧,૧૨,૩૯૭
વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	.....	.....
સાઉથ અમેરિકા	.. ..	.....
આસ્ટ્રેલીયા	.....	.....
બીજા દેશો	૩૫	૮૩
કુલ-	૧,૭૭,૮૧૪	૩,૯૮,૪૭૨

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

નામ	બીટની ખાંડ		શેરડીની ખાંડ.		ટોટલ.	
	૧૯૧૪ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૫ હંદ્રવેટ	૧૯૧૪ હંદ્રવેટ	૧૯૧૫ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૪ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૫ હંદ્રવેટ.
બંગાળ	૯૩	..	૧,૧૫,૨૧૮	૨,૫૮,૬૨૪	૧,૧૫,૩૧૧	૨,૫૮,૬૨૪
મુંબઈ	૧,૪૪૦	..	૧,૯૮૮	૧,૦૭,૭૩૦	૩,૪૨૮	૧,૦૭,૭૩૦
સિંધ	૧૯,૭૭૫	...	૨૬,૪૭૪	૧૦,૪૩૯	૪૬,૨૪૬	૧૦,૪૩૯
મદ્રાસ	૭૦	...	૭,૪૦૩	૧૨,૭૫૪	૭,૪૭૩	૧૨,૭૫૪
ગર્મી	૧૭	..	૫,૩૩૬	૮,૬૨૫	૫,૩૫૩	૮,૬૨૫
કુલ	૨૧,૩૯૫	..	૧,૫૬,૪૧૯	૩,૯૮,૪૭૨	૧,૭૭,૮૧૪	૩,૯૮,૪૭૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેઠ ઓટ ફોટ મુંબઈ.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના મે માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

સુતર (રતલ)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા

૧૯૧૪

૧૯૧૫

સુખાઈ

૩,૯૬,૦૭,૦૬૮

૪,૨૮,૨૪,૩૫૪

મદ્રાસ

૩૪,૨૬,૮૬૬

૩૪,૩૩,૧૩૩

બંગાળ

૨૬,૬૬,૨૨૦

૨૭,૨૪,૧૩૩

યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ

અ. ૩૯,૮૧,૩૧૦

૪૦,૧૧,૧૪૨

અજમેર મેવાડ

ક. ....

૩૧૭,૪૬૭

પંજાબ

૬૭૮,૭૩૦

૩૫૨,૭૨૫

દિલ્હી

ખ. ....

૨૨૨,૧૨૬

મધ્યપ્રાંતો તથા બિરાર

૨૬,૦૫,૩૭૧

૩૦,૭૮,૬૫૭

બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ

૫,૫૩,૬૮,૫૬૫

૫,૬૯,૬૪,૦૪૦

દેશી રાજ્યો

ગ ૩૪,૭૫,૬૦૧

૩૨,૫૨,૧૪૩

કુલ ...

૫,૭૦,૪૪,૧૬૬

૬,૦૨,૧૬,૧૮૩

કુલ

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા

૧૯૧૪

૧૯૧૫

સુખાઈ

{ રતલ

૧,૬૯,૬૭,૧૬૮

૨,૩૧,૬૫,૪૩૯

{ વાર

૭,૪૦,૨૬,૮૬૬

૧૦,૪૪,૭૦,૬૬૧

મદ્રાસ

{ રતલ

૭૦૮,૦૩૩

૬,૫૨,૭૪૩

{ વાર

૨૫,૧૦,૦૪૩

૩૦,૩૧,૩૬૮

બંગાળ

{ રતલ

૨,૭૮,૮૪૬

૨૦૨,૩૦૭

{ વાર

૧૫,૦૩,૨૫૯

૧૧,૧૬,૪૨૦

યુનાઇટેડ

{ રતલ

અ. ૭,૩૧,૬૪૮

૭૭૩,૮૧૬

પ્રોવીન્સીઝ

{ વાર

૩૨,૪૦,૫૩૧

૨૫,૪૧,૬૭૮

પંજાબ

{ રતલ

ખ. ૩૩,૧૧૮

૧૩૭,૧૬૨

{ વાર

૧૨૦,૦૬૭

૫૭૨,૪૭૪

મધ્ય પ્રાંતો

{ રતલ

૧૦,૪૪,૩૫૯

૧૨,૧૩,૩૭૮

અને બિરાર

{ વાર

૩૬,૧૬,૩૮૪

૪૫,૦૫,૦૬૨

અજમેર મે

{ રતલ

૪

૧૦૮,૧૬૩

{ વાર

૪૫૫,૮૦૪

૨,૭૪૫

દિલ્હી

{ રતલ

૫

૧૦,૬૮૩

{ વાર

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ

{ રતલ

૧,૬૭,૬૩,૪૭૨

૨,૬૫,૮૫,૭૫૩

{ વાર

૮,૪૮,૩૪,૨૦૭

૧૧,૬૯,૦૮,૧૧૦

દેશી રાજ્યો

{ રતલ

૧૭,૦૫,૩૬૦

૧૫,૬૬,૦૬૦

{ વાર

૬૮,૩૬,૨૬૨

૬૦,૮૩,૬૫૬

એકંદર

{ રતલ

૨,૧૪,૬૮,૮૬૨

૨,૮૧,૫૪,૮૧૩

ટોટલ

{ વાર

૯,૧૬,૭૦,૪૬૬

૧૨,૨૯,૬૨,૦૬૬

મેટ્રીક શીલીંગની સાદી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

તીજેરીવાળાઓની જુઠી સરટીકીકેટો.

થોડા વખત ઉપર ભુલેશ્વરનાં એક ઘરમાં આગ લાગી ઘરમાં પહેલા માળ ઉપર મીઠા મગનલાલ નામે એક માણસ સાળરકાંઠા લોજ નામે હોટલ ચલાવતા હતા. એઓ પાસે મુંબઈના મીઠા કનૈયાલાલની બનાવેલી તિજેરી હતી. એઓની જગ્યામાં આગ એટલી થોડી હતી કે રૂનાં ગાદલા પણ સલામત રહ્યાં હતાં તેમ તીજેરીનું લાકડાનું રટેડ પણ જેલુંને તેલું રહ્યું હતું. આટલું છતાં મીઠા મગનલાલે તીજેરી બનાવનારને એવી સરટીકીકેટો લખી આપી હતી કે આખા ઘરમાં સામા સખત આગ મારી જગ્યામાં હતી અને તમારી તીજેરીમાં સર્વ સલામત રહ્યું હતું.

ગોદરેજે ખરી હુકીકત બહાર પાડી અને જણાવ્યું કે મીઠા મગનલાલની સરટીકીકેટ જુઠી હતી અને તેઓએ પોતાના લાઘ માટે એક તીજેરીના ઓર્ડર ગોદરેજને આપ્યો હતો. આ ઉપરથી મીઠા મગનલાલે છપાવ્યું કે ગોદરેજ જુઠું બોલે છે. ગોદરેજે આ ઉપરથી મીઠા મગનલાલને રા. ગા. સેતલવડ મેજિસ્ટ્રેટ આગળ ઉભા કર્યા. મેજિસ્ટ્રેટ સામે જુગાની એવી પડી કે મીઠા મગનલાલની જગ્યામાં ગાદલાં સલામત હતાં તેમજ તીજેરીનું રટેડ પણ સલામત હતું. આ જોતાં મીઠા મગનલાલ વિચારમાં પડી ગયા અને ખાશી માગી અને લખી આપ્યું કે મેં જે વાતો છપાવી તે સર્વ જુઠી હતી.

બાણીતા મોટા મેકરોની તીજેરીઓ લીલામમાં

મુંબઈમાં થોડા વખત ઉપર જુદે જુદે ઠેકાણે આગો થઇ તેમાં જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓનો કેવો હાલ થયો તે બાણી પછી કેટલાકોએ હજારોની કિંમતની બીજા મેકરોની તીજેરીઓ લીલામમાં મોકલવાનો કસબ કરી ગોદરેજને નવી તીજેરીઓના ઓર્ડર આપ્યા છે.

૧ સર સાસુન જે. દેવીડે પોતાની હજારોની તીજેરીઓ લીલામમાં મોકલવાનું કરાવ્યું અને ગોદરેજને મોટા ઓર્ડર આપ્યા છે.

૨ મેસર્સ બ્રિડગરીની કંપનીએ પણ એ મુંબઈ કર્યું છે.

ગોદરેજ એન્ડ બાઈસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની.

કારખાનું:—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

				૧૯૧૪	૧૯૧૫
				રૂ.	રૂ.
લાઠડાં	...	...	...	૮,૧૧,૦૩૬	૫૧૮,૨૧૯
રમકડાં	...	...	...	૨૪૬,૭૪૫	૧૭૨,૬૫૪
છત્રીઓ	...	...	...	૧૭૬,૯૭૭	૧૩૫,૨૧૨
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૩૧૭,૨૩૬	૧૯૬,૩૭૧
કુલે આયાત				૧૨,૬૮,૧૯,૫૮૩	૧૦,૪૦,૨૫,૦૩૬
Exports.					નિકાશ.
ચીજીનું નામ.				૧૯૧૪-૩૧.	૧૯૧૫-૫૦.
જીવતાં જનાવરો	...	...	...	૩૬૦,૫૧૩	૧૬૫,૬૧૭
બ્રહ્મ કશ્વા માટે રેસા	...	...	...	૧૬૬,૦૦૬	૧૭૬,૪૮૫
મીઠાણતી	...	...	...	૨૦૦,૪૪૪	૧૫૦,૩૫૪
મોલ્ટ પીટર	...	...	...	૨૬૪,૫૬૭	૪૮૮,૦૩૪
કેલસા	...	...	...	૬૧૫,૩૩૭	૬૨૮,૭૮૫
કાપી	...	...	...	૨૧,૪૦,૦૬૦	૪૧૩,૨૦૮
કાચો, (સીંદરી)	...	...	...	૭૭૬,૧૬૩	૪૬૦,૨૧૩
દોરડાં	...	...	...	૫૪૦,૮૬	૮૦,૪૭૫
દવાઓ	...	...	...	૧૩૫,૪૫૦	૮૫,૬૦૮
ગળી	...	...	...	૮૨,૨૫૪	૨૭૦,૪૩૩
હરણ બેઝ	...	...	...	૭૬૬,૭૧૭	૬,૫૮,૧૫૨
છુમડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજી કુલ	...	...	...	૧૧,૨૬,૭૮૨	૧૧,૬૬,૬૧૭
ફળ ને શાક	...	...	...	૪૮૯,૫૫૫	૪૪૭,૨૪૪
ડાંગર	...	...	...	૭૮,૪૬૦	૧૦૬,૬૩૦
ચોખા	...	...	...	૧૩૩,૯૯,૬૯૩	૧૪૨,૦૮,૫૪૧
ઘઉં	...	...	...	૧૮૩,૩૫,૧૪૨	૫૪,૪૦,૫૧૬
ઘઉંની સરકારી ચકત.	...	...	...	.....	૩૨૪,૧૫,૫૨૦
ઘઉંનો લોટ	...	...	...	૭૭૧,૮૮૬	૮૧૫,૬૨૬
બીજી જાતનો દાણો	...	...	...	૩૪,૧૪,૯૧૮	૨૬,૪૪,૧૧૩
નગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૮૮,૬૭,૪૫૮	૯૫,૫૯,૮૫૧
લાખ	...	...	...	૨૫,૯૮,૩૮૯	૨૦,૪૪,૦૫૮
કેળવાયલાં ચામડાં	...	...	...	૪૩,૩૩,૧૯૪	૫૫,૬૬,૫૧૭
દારૂ	...	...	...	૩૭૬	૫૬૬
રબર	...	...	...	૫૧૬,૫૩૪	૪૮૨,૫૧૭
ખાતર	...	...	...	૭૬૯,૪૪૦	૧૩૧,૪૮૨
મેગેનીઝ	...	...	...	૮૧૪,૦૬૩	૩૩૧,૬૫૭
લોહ અને સ્ટીલ	...	...	...	૩૬૭,૬૨૩	૧૮૬,૭૧૫
ધાતુ કુલ	...	...	...	૧૬,૫૯,૦૩૮	૧૧,૧૮,૪૪૩
મીઠુ	...	...	...	૬૫,૪૧૦	૪૫,૬૭૨
અગરખ	...	...	...	૩૮૦,૦૦૬	૩,૯૪,૩૫૦
દીવલ	...	...	...	૧૦૮,૭૭૫	૧૧૬,૬૨૪
કોપરલ	...	...	...	૨૮૪,૬૭૮	૨૦૮,૨૪૯

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક સીટ ફોર્ટ મુંબઈ

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી ખાતમી.

આ મથાળાં નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈ પણ જાતની વેપારી ખાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં જાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ " ઇ. ૭૨	ઉચ્ચી જાતની સીગારબનાવનારી મેન્ચેસ્ટરની એક પેટી.	એવી એક પેટી સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે કે જેઓને સીગારના વેપારીઓ સાથે સંબંધ હોય અને એકલા આયાત કરનારા તથા એજન્ટ તરીકે કામ કરવા માંગતી હોય.
" ઇ. ૭૩	કલકત્તાની એક પેટી.	અરમાના કાચ બનાવવા માટે ફાક-ક્રીસ્ટલ્સ પુરા પાડનારા સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૭૪	એસાકાની એક પેટી.	Shellac, લવેંગ, કાચો, સુનામક્રીની નિકાશ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૭૫	ટૉરન્ટો (કેનેડા) નો એક વેપારી.	ચાહ માટે કેનેડામાં એજન્ટ નીમવા માંગતી હોય એવી પેટીઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૭૬	જર્મીનગ્રામની એક પેટી.	મશીનથી બનાવેલાં દીનનાં વાસણો માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
" ઇ. ૭૮	લન્ડનનો એક જુદાપારી.	લોખંડનાં મિથ્રણો જેવાંકે ફેરોસીલી-કૉન, ફેરોકોલમ, ફેરોટાંગસ્ટન વિગેરે આયાત કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૭૯	કાનપોરનો એક જુદાપારી	ગુણીનો બીયાં ખરીદ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૮૦	ક્યૉટો (જાપાન) ની એક પેટી.	કારીગરી વાળાં ધાતુનાં વાસણો આયાત કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૮૧	એસાકાનો એક જુદાપારી.	રબરના માલ તથા વેદીક એલત્રો આયાત કરનારા સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૮૨	ચીકાગોની એક પેટી.	દીવાસળીની બનાવટ માટે Lumba ની આયાત કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.

ફરનીચરના મોટે ફેન્સી ટાઇલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

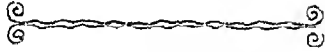

ખબર મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઈચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
દેશી વેપારી એજન્સી	<p>નેધરલેન્ડસના કૉન્સલ તરફથી.</p> <p>અમેરીકન કૉન્સલ તરફથી.</p> <p>" "</p> <p>" "</p> <p>" "</p> <p>" "</p>	<p>નેધરલેન્ડસનો એક વેપારી, આ દેશમાં ૩ અને રૂઢી કેનો સારો ખરીદનાર હોય કે જે તેની દરેક તરેહના સંખ-લો ઓફર કરી શકે, એવા સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા રાખે છે. તે બેપારી જણાવે છે કે લડાઈ પહેલાં મેશર્સ એચ ઇ. બોડ કંપની સાથે તે બેપારી સંબંધમાં હતો પણ લડાઈ શરૂ થયા પછી એ સંબંધ ટુટી ગયાથી એ ધ ધો બણવા હોય તથા માલની ચઢત કરવા હોય એવા સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છા રાખે છે. તેઓએ કમીશનથી પોતાને ખાતે યા મોટા ચઢત કરનારાઓ તરફથી દરેક તરેહના માલની ઓફર કરવી પડશે એ બેપારી કોઇ ફેરફાર કલાસ લન્ડન બેંક પર ૬૦ થા ૬૦ દિવસના દેખાડની રૂઢીથી સી. આઇ. એફ રૉટરડેમ યા લન્ડન ખરીદે છે આ બાબત પત્રવ્યવહાર નેધરલેન્ડસના કૉન્સલ સાથે ખાસખાસ કરવા પીટસબરોની એક પેઢી અત્રેના દુગ-રટન ચોર (કાચી ધાતુ) બનાવનાનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે</p> <p>બોરટનની એક પેઢી જે વેપારીઓ અથવા કમીશનથી કામ કરનારી પેઢીઓ સુનાઇટ રટેસ સાથે વેપારી સંબંધ બાંધવા માગતી હોય તેની સાથે સંબંધમાં આવવા માંગે છે મજકુર પેઢી વણાટકામ, ઉત્તના તથા સુતરાઉ ચુ થેલા માલો કેન્વાસ, હાઈવેર, ઓ-બરો, મશીનરી, બોઇલર, રબરના માલો વિગેરેનો બેપાર કરે છે. ન્યુ-યૉર્કની એક પેઢી નિકાશ માટે શીટકનો વેપાર કરતી હોય એવી પેઢી સાથે પત્રવ્યવહાર માંગે છે.</p> <p>સેનફ્રાન્સીસ્કોની એક પેઢી કેળવેલા ચામડાના કારખાનાવાળા યા આયાવ કરનારાઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે. ન્યુયૉર્કની એક પેઢી મોતીનો બેપાર કરતી પેઢીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છા રાખે છે.</p>

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક સીટ ફોર્ટ મુંબઈ.

શ્રી દીનશાહ એકલત વાઘજી
સેનાની ઇન્ડિયન એસોસિએશન નવા
સુ ટાવવા પ્રમુખ

શ્રી શ્રી લક્ષ્મણજી સામળદાસ સી આઈ ઈ
સેનાની ઇન્ડિયન એસોસિએશન નવા સુ ટાવવા ઉપ-પ્રમુખ

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

સ્તંભ ૮ મું VOL. VIII. OCT. 1915. 4 No. અક્ટોબર ૧૯૧૫. અંક ૪ થો.

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પાડું
૧. અધિપતિની નોંધ	૧૪૧
૨. વેપારી વિષયો	૧૪૧
(અ) દિંદુરનાનની ઔદ્યોગિક પ્રગતિ	૧૪૧
(ક) દેશના દુરદુર સ્થાન સ્થાપન કરવાનો આવી લાગેલો સમય અને દેશ હીન્ડીયન ચેમ્બરની દુરદુર ...	૧૪૩
(ખ) અર્ધસાચના સિદ્ધાંતો	૧૪૧
(ગ) આરોગ્યશીલતાનાં બેદુરનિયે પાત્રી પુરું પાડ- વાની અદ્યુતન ચોક્કસતા	૧૪૬
૩. હાઈવે અધિષ્ઠિત ખખડો તથા નોટરનામાં. ૧૯૨	
૪. ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૬૮
(અ) આગલી મીટિંગની મીનીટમાંથી ઉતારા. ૧૬૮	
(ક) દેશને દર; દેશને કોનફરન્સ ઓફોસિયેરા- ની મુચ્ચતા. ચેમ્બરનો નવાજ	૧૭૦
૫. બીજી ચેમ્બરો	૧૭૨
૬. વેપારી ખખડો	૧૭૪
૭. વેપારી ખાતમી અને આંકડો	૧૭૬

INDEX.

Subjects.	Page
I. Editor's Study	145
II. Commercial Subjects	151
(a) Evolution of Indian Indus- tries	151
(b) Our Indigenous Industries, The Present an Unique op- portunity for their ex- pansion.	153
(c) Elements of Political Eco- nomy	156
(d) Irrigation in Australia	159
III. War Notes and Notifications. 162	
IV. Chamber's Section	168
(a) Excerpts from the Com- mittee Meetings	168
(b) Railway Rates. Chamber's Reply to the Railway Conference Association	170
V. Other Chambers	172
VI. Commercial Notes	174
VII. Commercial Intelligence and Statistics.	176

ઝોગણીમાં વર્ષો સુધી રૂબરૂ ચલાવવામાં લીલાધર તરફથી બહાર પડતું હતું, તેણે

વ્યાપારી આલમમાં અતી હુપયોગી થઈ પડેલ
ધી હન્ડીયન કમર્શીયલ કેલેન્ડર અને ગાઈડ
યાને

હીન્ડી વેપારી પંચાંગ.

(સંવત ૧૯૭૧ તુ)

તથા મીલ, છન તથા મશીનની વીગેરે દરેક વસ્તુના વ્યાપારને લાગતી સંપૂર્ણ હકીકત સહીત
આખા હિન્દી છન, પ્રેસ ફેક્ટરીના હીન્ડીની માહિતી આપનાર.

કો. રૂ. ૧-૮-૦. બી. પી. રૂ. ૧-૧૨-૦.

મલો પા લખો કર્તાને:-

કેમ્બર ડી. માસ્ટર.

કનસલ્ટીંગ એન્જનીયર

નવી કંન્કટર બીલ્ડીંગ, ચુનાલુડી રસ્તો, આંદોડ-સુબર્ણ.

ન્ડીયામાં ફોલોઈંગ ટાઇલ્ડ નાણીતુ ખાતુ-ધી બોર્ડિંગ ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ અંગમ

Business Adviser.

For all commercial and Trade matters, correspondence, Insurance questions in all its Branches, Investments, Finance, Export and Import, Company's Work such as Floating Amalgamating, Reorganising and Winding up, Inventory and Inspection of Accounts, Balance sheet etc. and all legal and practical routine relating to business. Consulting fees moderate. Apply, with your requirements to Y. L. Bhandarkar F. C. I. (Fellow of the Institute of Commerce, Birmingham) Girgaum "Indoo Lodge" Bombay.

ધંધામાં સલાહ આપનાર.

વેપાર વાણિજ્યને લગતી દરેક બાબતો, ખનિયવહાર, ઇન્સ્યુરન્સ એટલે વીમાને લગતી દરેક બાબતો, નાણાં રોકવા બાબત, આયત અને નિકાશના સલાહો ઉપર, કંપનીઓ નવી ઉભી કરવી હોય તો જોડી હોય તો બંધ કરવી હોય, વિગેરે, કંપનીને લગતી દરેક બાબતમાં; ઇન્વેન્ટ્રી તૈયાર કરવી હોય, અગર હિસાબ તપાસવો હોય અગર બેલેન્સ શીટ કાઢવાં હોય એવાં દરેક કામમાં અને દરેક જાતના ધંધાને લગતી વ્યવહારીક અને કાયદા સંબંધિ સલાહ આપવામાં આવે છે. સલાહ આપવાની ફી મધ્યમજ્ઞ સ્તરનામાં આવેલી છે.

તમારી જરૂરીયાતો સાથે લખો.

વાઈ. એલ. ભંડારકર એફ. સી. આઇ. ફેલો ઓફ ધિ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સ, બરમિંગહામ.

ગીરગામ "ઇંડુલોજ" - મુંબઈ.

બી. એન. ભાઈનાની કું.

પ્લેમ્બરને લગતો સર્વ સામાન વેચનારાઓ અને કંટ્રાક્ટરો.

હમારે ત્યાં ગટરના ચીનીના પાઇપો, નાહાનીની તથા વરસાદની બીરની પાઇપો અને ફીટીંગ્સ, પાણીની કલાઇની નળીઓ, અને ફીટીંગ્સ, બીરની નાહાની ગ્રેપ્સો, સીસાની પાઇપો,

વેલાયતમાં ટેસ્ટ કીધેલા સ્ટોપકોટ, બોલકોક, અને બીજાંતેપ, નેટીવ તથા યુરોપીયન વોટરકલોઝેટ પેન્સો, ફ્લશીંગ ટાંકીઓ, હાથ છાપ સીમેન્ટ, વગેરે પ્લમ્બરને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાબંધ તથા છુટક વેચાતો મલશે.

બહાર ગામનો ઓર્ડર ઉપર તાકીદથી પુરવું ધ્યાન આપવામાં આવશે.

ગોડાઉન

કે. ૨૪૦ નાગદેવી સ્ટ્રીટ.

ચીરાળખર અને પારસીગલી

પોષ્ટ નં. ૩ મુંબઈ.

તા. જે. કા.—કેટલાક પુસ્તકોમાં વાંચકોની નજરે "બનાઇ એન્ડ બાથેના" પબ્લિકેશનની બંદર ખબર ઉપર પડશે પણ હમણે ૧૮૧૧ માં ઉપસા ધણી મી. બનાઇ સાંચ ભાગ કરવાથી હમણે જુડું "બી. એન. બાથેનાની કું." નું નામ બદલી "બનાઇ એન્ડ બાથેના" કરવું પડ્યું હતું. પણ હમણે ૧૯૧૩ માં મી. બનાઇ સાથેની ભાગીદારી છુટી કરી હમારો જુના નામ ("બી. એન. બાથેનાની કું.") થી હમણે ધણી ચાલુ રાખ્યો છે.

સાથે મસલત ચલાવી (અમારા ધારવા મુજબ આજ સુધી કોઇ દેશી મંડળ સાથે આવી મસલત ચલાવવામાં આવી ન હતી.) કેટલી-એક ચીજોને એકસેપ્શન લીસ્ટમાંથી જનરલ લીસ્ટમાં લઇ લઇ છે, એટલે કે સોંપા દરને ગઢલે મોંઘા દર ઠેરવવામાં આવે છે. હમણાં થોડુંક ઉપર રેલવેઓની લોગી મળેલી કોન્ડરન્સ એમ ઠરાવ ઉપર આવી હતી કે ઉપર જણાવેલી રીતે ખસે ચીજોને જનરલ લીસ્ટમાં લઇ જવી, રેલવે બોર્ડે આ ઠરાવને અમલમાં મુકવાની રજા આપતાં પેહલાં જણાવ્યું કે રેલવે કોન્ડરન્સ એ બાબત બુદ્ધિ બુદ્ધિ ચેમ્બરોના મત લેવા; તે મુજબ આ ચેમ્બરોના પણ મત માંગવામાં આવ્યો હતો; ચેમ્બરોના મત સમજાવતાં વર્તમાન પત્રમાં છપાયેલો છે તથા તે આ માસિકમાં ચેમ્બરોના વિલાગમાં છપવામાં આવ્યો છે. જેની મુળ લલામણ એ હતી કે એકસેપ્શન લીસ્ટમાં જે ઓછામાં ઓછા દર કોઇ રેલવેઓએ રાખેલો હોય તે દર જનરલ લીસ્ટમાં પણ તેને માટે ઠેરવેલો.

કલિન્સીલમાં બુદ્ધિ સલાસદની ખાસ જરૂર છે. આવી જરૂર બાબે પણ આ ચેમ્બરે એક વખત પોતાનો મત ઉચ્ચાર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેણે ચેમ્બર રેલવે તથા ધરી-ગેશન (નેડરકામ) માટે હોવા જોઇએ, કે જેથી નેડરકામને હાલ અગત્યતા આપવામાં આવતી નથી તે આપવામાં આવે. હવે જ્યારે રેલવે કોન્ડરન્સ જેવી કોન્ડરન્સ તરફથી આ માંગણી રજુ કરવામાં આવેલી છે ત્યારે આપણે એમ ધારી શકીએ કે નામદાર સરકાર તે બાબત ઉપર પોતાનું ધ્યાન દોરે છે અને હાલની લડાઈ પુરી થયા પછી તે બાબત ઘટતાં પગલાં લેશે.

ગયા બુલાઇની ૩૧ મી તારીખે લડાઈ શરૂ થયાંને એક વર્ષ થઇ ગયું. તે સુદૃઢ દરમ્યાન હિંદુસ્તાનની આઘાત અને નિકાશ વેપારમાં જે ઘટ આવતી ગઇ છે તે નામદાર સરકારનાં આક્રમણો તરફથી હમિશ ગહાર પાડવામાં આવેલી છે. આખા વર્ષમાં આઘાતમાં ૩૨ ટકા ઘટાડો, નિકાશમાં ૭૭ ટકાનો ઘટાડો અને આઘાત થયેલા પરદેશી માલની નિકાશમાં ૧૭ ટકા ઘટાડો જણાયો હતો, લડાઈના પહેલાંના બાર માસ સાથે સરખાવતાં લડાઈના બાર માસમાં નીચે પ્રમાણે આઘાત અને નિકાશ થઈ હતી.

આઘાત.		નિકાશ.	
ઓગસ્ટ ૧૯૧૩થી	ઓગસ્ટ ૧૯૧૪ થી	ઓગસ્ટ ૧૯૧૩થી	ઓગસ્ટ ૧૯૧૪ થી
વધારો (+)	અથવા	વધારો (+)	અથવા
બુલાઈ	બુલાઈ	ઘટાડો (-)	બુલાઈ
૧૯૧૪ ના	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૪ ના	૧૯૧૫ સુધી
બાર માસમાં	બાર માસમાં	બાર માસમાં	ના બાર માસમાં

લાખ	લાખ	લાખ	લાખ	લાખ	લાખ
રૂપીઆ	રૂપીઆ	રૂપીઆ	રૂપીઆ	રૂપીઆ	રૂપીઆ
૧. જોરાહ, પીણાં અને તળાકુ	૨૫,૦૫	૨૦,૦૬	—૪,૯૬	૫૭,૯૨	૫૦,૮૭

દોપાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી લીસ્ટમાં નોંધો કે?

	લાખ રૂપીયા	લાખ રૂપીયા	લાખ રૂપીયા	લાખ રૂપીયા	લાખ રૂપીયા	લાખ રૂપીયા
૨. કાચા માલો	૧૦,૮૦	૮,૩૬	—૨,૪૧	૧૩૨,૫૫	૫૫,૮૮	—૭૬,૬૭
૩. પુરેપુરા યા મુખ્યત્વે કાર- ખાનામાં બનેલા માલો	૧૪૩,૧૩	૬૨,૮૬	—૫૦,૨૪	૫૫,૧૭	૪૭,૧૩	—૮,૦૪
૪. પરચુરણ માલો	૨,૬૬	૨,૦૫	—૮૪	૨,૪૫	૧,૬૨	—૮૩
કુલે.	૧,૮૧,૬૭	૧૨૩,૪૨	—૫૮,૫૫	૨,૪૮,૦૬	૧૫૫,૫૦	—૬૨,૫૬

બધી જોરાકીની ચીજોમાં મુળ ખાંડની આયા-
તમાં ઘટાડો જણાવ્યો હતો. લગ્ગ પહેલાના
ખાર મહિનામાં ૮૦૦,૦૦૦ ટન એટલે ૧૪
કરોડ રૂપિયાની આયાત થઈ હતી જે ઉપરથી
ઘટીને લગ્ગર્થના ખાર મહિનામાં ૩૬૦,૦૦૦ ટન
અને ૧૦ કરોડ રૂપિયા ઉપર આવી હતી.
કિંમતમાં એણે ઘટાડો જણાવવાનું કારણ
એ હતું કે લગ્ગર્થ દર્યાન કિંમત ઘણી વધી
ગઈ હતી. મુળ ઘટાડો સુતરાઉ માલમાં
જણાવ્યો હતો જે ૬૩ કરોડ રૂપિયા ઉપરથી
૪૫ કરોડ રૂપિયા ઉપર આવ્યો હતો. રેલવેનો
સર આમાન પણ ૧૧ કરોડ રૂપિયા ઉપરથી
૭૬ કરોડ રૂપિયા ઉપર આવ્યો હતો. ધાતુઓ
જે ૨૨ કરોડ રૂપિયા ઉપરથી ૧૦ કરોડ રૂપિયા
ઉપર આવી હતી અને સાંચાકામ જે ૭૬

કરોડ રૂપિયા ઉપરથી ૫ કરોડ રૂપિયા ઉપર
આવ્યું હતું.

નિકાશમાં મુળ દાણામાં ઘટાડો હતો.
તેની નિકાશ ૨૧,૨૦,૩૦૦ ટન અને કિંમતમાં
૨૩૬ કરોડ રૂપિયા હતી તે ઘટીને ૧૪,૧૪,૦૦૦
ટન અને ૧૫૬ કરોડ રૂપિયા ઉપર આવી
હતી. ઘઉંની નિકાશ તે છતાં ઉલટી વધી હતી
કારણ તે ૮,૦૧,૮૦૦ ટન અને ૮૬ કરોડ રૂપિ-
યા હતી તે ઉપરથી ૬,૨૬,૪૦૦ ટન અને
૨૨ કરોડ રૂપિયા થઈ હતી કાચી ચીજોની
નિકાશમાં પણ ૫૮ ટકા જેટલો મોટો ખાડો
પડ્યો હતો. એમાં મુળ ઘટાડો રૂ, જુદ, બીયાં
અને આમણ હતાં, જે બાબેના આંકડા નીચે
આપેલા છે:—

નિકાશ

લગ્ગ પહેલાના ખાર મહિના			લગ્ગર્થના ખાર મહિના		
	ટન	રૂપિયા		ટન	રૂપિયા
રૂ.	૬,૬૧,૫૦૦	૪૬૬ કરોડ		૩,૬૭,૧૦૦	૧૮ કરોડ
જુદ.	૪૩,૪૪,૩૦૦ ગાંસડીઓ	૩૧૬ કરોડ		૩૦,૮૮,૫૦૦ ગાંસડીઓ	૧૧ કરોડ
બીયાં	૧૭,૧૭,૬૦૦ ટન	૨૫૬ કરોડ		૧૩,૦૩,૦૦૦ ટન	૮૬ કરોડ
આમણ	.....	૧૨ કરોડ		.....	૬૬ કરોડ
સુતરાઉ માલ (યાર્ન સુધાં).....		૧૨ ૬ કરોડ		.....	૭ કરોડ

આ ચેમ્બરની સાધારણ વાર્ષિક સભા
ગઈ તા. ૨૫ મી ને રાજ ચેમ્બરની ઓફીસ-
માં સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (સુ. ટા) મળી હતી.
ચેમ્બરના નવા વર્ષ માટે ચેમ્બરના પ્રમુખ તરીકે

શેઠ દીનશા એલ્લલ વાર્છા તથા ઉપ પ્રમુખ ત-
રીકે એન-શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસને ચુંટી
ઠાઠપામાં આવ્યા છે.

REVIEWS.

સાહાર સ્ત્રીકાર.

ઝેર કોણે આપ્યું ?—

લેખક મી. હર્ષદરાય ડાહ્યાભાઈ મહેતા.

પ્રસિદ્ધ કરનાર ડી. લખમીદાસની કૃપની.
બાર પેજ પાના ૩૧૦ ઈ. રૂ. ૧-૮-૦.

શુજરાતી સાહિત્યમાં હાલમાં વાર્તાઓનો દીન પર દીન વધારો થતો જાય છે તે બતાવે છે કે આપણા લોકોની રૂચિ આવા વાંચન તરફ વધારેને વધારે થતી જાય છે. આવી વાર્તાઓના વિષયો ઘણું ખર્ચ સંસારીક તથા ધાર્મિક હોય છે. પણ હંમેશા સાહિત્યમાં જેવી ડીટેક્ટીવ વાર્તાઓ હોય છે તેની વાર્તાઓની ન્યુનતા શુજરાતી સાહિત્યમાં હજી સુધી માલમ પડે છે તે માટે “ઝેર કોણે આપ્યું” એ નામની હાલની પ્રગટ થયેલી વાર્તાને અમે આવકાર આપીએ છે. વાર્તાનો ખરો રસ આવી ડીટેક્ટીવ વાર્તાઓમાંજ લાવી શકાય છે. મજબૂર વાર્તામાં જે પ્લોટ ઘડી કાઢવામાં આવ્યો છે તે જોશ ઘણો સારો છે. પાત્રોના ચારિત્રનું આલેખન પણ ઘણી ખુબીથી ખીલવવામાં આવ્યું છે અને પહેલેથી છેલ્લે સુધી વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચી શકે છે. વાર્તાનો મુખ્ય હેતુ હુઆ દગાખાજ લોકોના હાથમાં લોખા તથા નીર્દોષ માણસ કેવી રીતે ફસે છે તે બતાવવાનો લાગે છે. બહેચરપ્રસાદ એક એવો અર્થગ ઉઠાવગીર છે કે તેને કોઈ પણ શુદ્ધો કરવો એ એક સમતની વાત છે. પોતાના નીચકાર્યમાં પોતાની નિર્દોષ પુત્રી મોહિની એક હુથીઆરૂપ વાપરે છે અને ઘણા પ્રસંગોમાં મોહિનીની મરજી વિરૂદ્ધ તેની પાસે હુ કૃત્યો કરાવે છે. તેવુંજ તેના હાથમાં ખીલું હુથીઆર ઓના વેશે. મોહિનીની દાસી તરીકે રહેલી મહાતસીંગ છે. સરલકુમાર જેવા

એક ધનવાન, શહરથની સાથે આ ટોળી આફ્રીકામાં યોગખાણ પાડી તેને કસાવવાથી તેની સાથે હિંદુસ્તાન આવે છે. અને આ ટોળીનો પહેલો ભોગ થઈ પડનાર સરલકુમારની બહેન નિર્દોષ સુસીલા છે. સરલકુમારની થનાર પત્ની સ્નેહલતા પણ આ જાળમાં સાળીત સંપડાય છે. આ જાળને ઓળખના પાત્રો ખુબીથી ચીતરવામાં આવ્યાં છે તેમાં શુશીલા તથા સ્નેહલતા વચ્ચેના પ્રેમ તેમજ જાળનેની સરલકુમાર પ્રત્યેની તીવ્ર લાગણી ઘણી સારી ભાષામાં દર્શાવવામાં આવી છે. વાર્તાના છેવટમાં નીચ કૃત્યો કરનારનો થોડો બદલો મળે છે અને બહેચરપ્રસાદ આત્મહત્યા કરે છે. સરલકુમાર તથા સ્નેહલતા પરણી સુખી થાય છે. તેમજ મોહીની પણ સરલકુમારના એક મિત્ર છતેન્દ્રશવને લગ્ન સ્નેહથી જોડાય છે. આ દુંડી નોંધમાં વાર્તાનો પુરેપુરો ખ્યાલ આપવો એ અશક્ય છે પણ વાર્તા વાંચનાર શોખીનોને આ વાર્તા વાંચી જવાની ખાસ લલામણ છે. ભાષા ઘણી રસમય તથા લાગણી ભરેલી છે. અને મી. હર્ષદરાયે આવા એક પુસ્તકનો શુજરાતી સાહિત્યમાં વધારો કર્યો છે તે માટે અમે એમને આભારંદન આપીએ છીએ, અને આશા રાખીએ છીએ કે સાહિત્ય તરફ એમની સેવા આટલાથી અટકશે નહિ પણ એમની હુથી શક્તિનો લાભ હજી વધારે આપતા રહેશે.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનનો જોશો કે ?

યોગ વાસિષ્ઠ રામાયણ.

યોગ વાસિષ્ઠ રામાયણનું નામ કયા હિંદુએ નહિ સાંભળ્યું હોય? પણ જ્યારે એક વખત એવો હતો કે જ્યારે સાધારણ સ્થિતિના આદમી એ ક્રૂર દુરથીજ તે અથનું દર્શન કરી શકતા અથવા તો પૈસાદાર સગાઓ કે ઓળખીતાઓને ત્યાં વંચાતો હોય ત્યારે સાર્વાંગી શકતા ત્યારે હાલ સાધારણ સ્થિતિના હિંદુઓ પણ, તેમને જે ભાવના હોય તો, તે અથ જોઈ શકે છે એટલું જ નહિ, વાંચી શકે છે એટલું જ નહિ પણ પોતાનો કરી શકે છે. જે લોકોને પુસ્તકોનો પ્રેમ હોય તે લોકોજ સમજી શકે છે કે અમુક પુસ્તક પોતાનું હોવું એમા શું આનંદ સમાયેલો છે. આવા પુસ્તકો તે કારણાદીએ એક વખત કહ્યું હતું એમ આપણા મોટામાં મિત્રોએ (મિત્રો કોઈ દિન કંગશે પણ આ મિત્રો કંગશે

નહિ.)' અને તેઓના સમાગમમાં હરદિન રહેવું એ પણ એક વહાવો છે, ગુજરાતી હિંદુઓને આવી જાતની સગવડ આપનાર તે બીજું કોઈ નહિ પણ ગુજરાતમાં જેનું નામ ઘેર ઘેર જાણીતું થઈ ગયેલું છે તે 'સસ્તું' સાહિત્ય વર્ધક મંડળ છે. પશ્ચિમના દેશોમાં આગળ વધતા વિચારો દેલાવનાર મુળ સસ્તું સાહિત્ય છે અને તેજ પ્રમાણે આપણાં આ ગુજરાતી મંડળે જે કામ જાળવવાનું શરૂ કરેલું છે તે દરેક તરફથી ઉત્તેજન અને ટેકાને લાયક છે, યોગવાસિષ્ઠ રામાયણનો ભાગ ૧ લો બહાર પડેલો છે અને તેની કિંમત ક્રૂર ૩ રૂ છે એમ આશા રાખી શકાય કે આનું પુસ્તક લઈ અમારા સુર વાચકો એક પથરે બે પક્ષી મારશે. એક તો તેઓ આવા મંડળને ઉત્તેજન આપશે, અને બીજું તેઓ આત્મિક ઉન્નતિ ખીલવશે.

ગુજરાતી રેલવે ગાઈડ.

કિંમત બે આના ટપાલનો અરધો આનો મળે! અગર લખો—સોલ એજન્ટસ
બુકસેલર—વસનજી પરમાનંદ
કાલ્યાણદેવી રોડ—મુંબઈ
નંદલાલ દામોદર રીઘીરોડ બાળ હનુમાન
અમદાવાદ.

એજન્ટો અગર એજન્ટ્સી,

જો તમારે જોઈતી હોય તો લખો
એજન્ટ-બીઝનેસ એનકવાયરીઝ એન્ડ
ગુજરાતી રેલવે ગાઈડ, અમદાવાદ (ઇન્ડીયા)
વાર્ષિક લવાજમ ક્રૂર નવ આના
કોઈ નકલ મફત મોકલવામા આવતી નથી.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ	રૂ. ૩૦ લાખ.
પગાર થયેલી થાપણ	રૂ. ૧૫ લાખ.
શીઝર્વ પ્રક.	રૂ. ૧ લાખ.

પ્રમુખ:—ધી આનરેબલ સર શીરાજશાહ સે.

મહેતા, કે. સી. આઈ. ઈ.

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે આ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની દ્વા. આરટીકલ એકાઉન્ટ ટસ અ બેંકના હિસાબો અને ભગીનગીરીઓ દર અડવાડીઓ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હિસાબના ખાખવાડીક સરવૈયા બહાર પાડે છે.

દરેક રીતરૂં બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુટ્ટી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાનના દરેક માટે મેનેજરને મળવું જોઈ તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં મળે તથા શકે છે.

વડી ઓફીસ:—અમદાવાદ ખીલ્ડાંગ, કોટ, મુબઈ.

શાખા ઓફીસ:—ઝવેરી બજાર તથા માડવી, મુબઈ.

આલુ ખાતા ઉપર. રાજની ખાલી ઉપ

બનેવારીથી જુન ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ ૪ ૧/૨ ટકા.

ટુટ્ટી મુદતના લાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે મધ્ય વીગતે માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર

બારણાં ઉઘાડાંને બાંકોરે ડૂબા.

ખોટી કરકસરની એ ખૂબી.

મીલ માટે સસ્તાં દ્યુધીકટ લઈ પૈસો બચાવતાં સેકડાની
કીમ્મતના "પાવર" નો ભોગ અપાય છે.

તેની જરા ગણતરી કરો.

નકામો "વેસ્ટ" અટકાવો અને તમારી મીલ માટે

NON-FLUID OIL વાપરો.

જેથી ખરી કરકસર કરી સંચાકામનું આયુષ્ય લંબાવશે
તથા "પાવરનો" ખોટો વેસ્ટ અટકાવશે.

સેપલ તથા હકીકતની ચોપડી માટે લખો:—

L. ROYSAMPAT,

70, Apollo Street, Fort
BOMBAY

COMMERCIAL SUBJECTS.

વેપારી વિષયો.

EVOLUTION OF INDIAN INDUSTRIES

“હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ”

(ગ્રીન ગાર્ડેના પુસ્તક નામે ‘Industrial India’ ના આધારે લખનાર હરીલાલ માલુક-લાલ દેશાઈ બી. એ અને કન્યાણસય નથુલાઈ જોશી બી. એ.)

પ્રકરણ પાંચમું.

દેશોપયોગી યોજનાઓ.

હિંદના જે પુર્વની જગ્યાસા પરિપક્વ થયેલી હોય છે અને જેનું હૃદય દેશની ઉત્પત્તિ માટે કંઈક અંશે ઉત્સુક હોય છે તેની વિચાર-શ્રેણી તેના જીવનના ગુભ પ્રસંગે કયે રસ્તે દોળે છે તેના અંગે જરા વિચાર કરીએ.

હુનિયાની પ્રગતિ સાથે મારા ગામને નિકટ સંબંધમાં લાવવાનો કયો રસ્તો છે ? મારા ગામમાં એવું કંઈ નીપજતું નહિ હોય કે જે હુનિયાની બહુ અગત્યની જરૂર પૂરી પાડી શકે ? મારા ગામની આસપાસની ટેકરીઓમાં, જંગલોમાં અને ખુટ્ટી જમીનમાં શું કોઈ પ્રકારની ખનીજ વસ્તુ અગર વનસ્પતિ-માથી નોંધપાત્ર વસ્તુ નહિ મળી શકતી હોય કે જેમાંથી લાભદાયક ઉદ્યોગ ખીલવી શકાય ?

મારા ગામની આસપાસ મરવા પડેલી એવી ઔદ્યોગિક સંસ્થા છે કે જેનો પુનરુદ્ધાર કરી શકાય ? એાછી મહેનતે વધારે કામ લઈ શકાય તેવી સવડો અને તેવા સાધનો મારા ગામમાં લાવી શકાય તેમ છે કે કેમ ?

આ લેખમાં આ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપવાનો ઉદ્દેશ નથી વિચારશીલ દેશબક્તને કેવા પ્રકારના વિચારો ઉદ્ભવે છે તેજ દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે છતાં આવા પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં દેશહિનેશ્ચુના હૃદયમાં કેટલાક અભવિત સરળ ઉદ્યોગની યોજના ખરી થાય છે તેમાની કેટલીક અંગે દર્શાવવામાં આવે છે.

પોતાના ગામમાં નાનું સરખું ઇંજીન લાવી તે વડે કુવા અને તળાવમાંથી ખેતરને પાણી પાવાની નવી રીત દાખલ કરી શકાય એવી છે. કઢાય એક માલુસ ઇંજીન ખરીદવાનું માલુસ કરી શકે તેમ નહોતું તો ગામના પાંચ દશ ગૃહ-સ્થો મળીને તે કામ સંયુક્ત ભંડોળથી સહેજ ઉપાડી શકે.

જુના કાળથી ચાલી આવતી ઘાસીની ઘાટીને બદલે નવા ઢળની સાંચા કામથી ચાલની

ફરનોચરના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સનો મોટો બજારો ક્યાં છે ?

પાણીથી તેલ પીવાનું કામ ગામડાંમાં ખુશીથી ખખલ કરી શકાય. આવા પ્રકારની ધાણી મોટાં વહેરોમાં અને કેટલીક જેલમાં જોવામાં આવે છે. જુનું લાંડોળથી આવું કામ ચલાવી શકાય છે અને તે યોગ્ય દેખરેખ નીચે થોડા વખતમાં એક આબાદ ઉદ્યોગનું સ્વરૂપ ધારણ કરી લે.

દરેક ગામમાં વણકર લોકો પોતાની શાળ ઉપર જુની ઢબ પ્રમાણે વણકરનું કામ કર્યા કરે છે અને પ્રત્યેક ગામમાં કુવામાંથી પાણી ભરી લાવનાર સ્ત્રીઓના કપડાં તો માચેસ્ટરમાંથી જ આવેલાં હોય છે. આનું કારણ એજ છે કે વણકર લોકો પોતાના ધંધામાં ખડખડ પછાત પડી ગયા છે. જો કોઈ બુદ્ધિશાળી સાહસિક વ્યાપારી ધૂએ તો સ્થાનિક વણકરકામ એવી તો સરસ રીતે ખીલવી શકાય કે આસપાસના પ્રદેશમાં પરદેશી કાપડની વપરાશ ઓછી કરી નાંખે એવું સાફ કાપડ બનાવી શકાય.

આમકું હિંદુસ્તાનમાં નીપજે અને જુદ વિલાયતથી તૈયાર થઈ આવે એ આ યુગનો મહિમા છે અને તે હિંદુસ્તાન જેવા દેશમાં જોઈ શકાય. આમડાંના ઉદ્યોગ ખીલવાનું કામ હિંદુસ્તાનમાં કેમ ન જની શકે ?

બ્રહ્મદેશની લાકડાં વહેરવાની ખીલ સારે નફે કામ કરી શકે છે. હિંદુસ્તાનમાં કેટલાક ભાગમાં કે ત્યાં લાકડાંની નીપજ ઘણી છે ત્યાં આવી યાનિક યોજના સહેલાઈથી દાખલ થઈ શકે તેમ છે. આવા ધંધા અને ઉદ્યોગો ઉપરાંત ખીલ ઉપયોગી પ્રવૃત્તિ ગામડાંમાં દાખલ કરી શકાય તેમ છે, સરકારી મંડળીઓ કાઢીને જેડુત લોકોને નાણા પીરવાનું કામ કરવામાં સારી દેશ-સેવા સમાયેલી છે. આવી સંસ્થાઓ હાલમાં કેટલેક સ્થાને સરકારની સહાયથી સ્થાપવામાં આવી છે, એ ખુશી થવા જેવું છે. તોપણ આવી મંડળીઓ ઠેકાણે ઠેકાણે સ્થાપવાની જરૂર છે.

અત્યારસુધી તો આપણે સહેલાઈથી ખીલવી શકાય તેવા ધંધાની વાત કરી છે, પણ

તે સિવાય ઘણા પ્રદેશમાં ખીલ હુન્નરો ખીલવાની સલાહ્યતા રહેલી હોય છે. ખાણો ખોદાવી કોલસા, લોખંડ, ત્રાંબુ, મેન્ગેનીઝ, અગર ખીલ ઉપયોગી ધાતુઓની શોધખોળ કરવાનું કામ પણ કરાવી શકાય. પરંતુ આવાં કામ માટે વિશિષ્ટ પ્રકારનું જ્ઞાન ધરાવનાર ખાડોશ માણસની જરૂર પડે છે. હિંદમાં આવા માણસો શોધ્યા મળતા નથી. જે પિતા પોતાના પુત્રને સાફ જ્ઞાન આપી આવા પ્રકારની વિદ્યા સંપાદન કરવાને તેને પરદેશ મોકલે છે તેની દેશ-સેવા કંઈ ઓછી ઠહેવાય નહિ. જે માણસ પરદેશથી વિશિષ્ટ પ્રકારની માહિતી લાવી દેશમાં એકાદ ખનિજનો ઉદ્યોગ ખીલવે છે તે માણસ સરકારને મહેસુલ વધારી આપનાર અમલદાર અગર હાઇકોર્ટમાં મોહક ભાપણ કરનાર વકીલ કરતાં ઘણી ઉંચા દરજ્જાની દેશ-સેવા બનેલ છે.

એ ખુશી થવાની વાત છે કે, હિંદી સરકારે આ બાબતમાં ઇષ્ટ સહાય આપવાનું શરૂ કર્યું છે. ઇ. સ. ૧૯૦૪થી સ્ટેટ ટેકનીકલ સ્કોલરશીપ હિંદુસ્તાનના વતનીઓ માટે બહાર કરવામાં આવી છે; અને તેનો લાભ લઈ કેટલાક યુવાનો વિશિષ્ટ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવવા ભાગ્યશાળી થયા છે.

આ સ્થાને ઉત્સાહી દેશ હિતેચ્છુએ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ઉત્સાહમાં ને ઉત્સાહમાં નુકસાનમાં ઉતારે એવી જોઈએ સ્ટોક કંપની એમણે કાઢી નહિ. કારણકે એક વ્યક્તિના પૈસાથી ચાલતી પેઢી તુટવાથી જે હાનિ થાય છે તેના કરતા આવી સંયુક્ત લડાઈની પેઢી તુટવાથી દેશને ઘણું જ ગંભીર નુકસાન થાય છે. તાત્કાલિક હાનિ તો પૈસાની જ થાય છે પણ તેના કરતાં વિશેષ હાનિ ભવિષ્યમાં એવા પ્રકારની ખીલ ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિને મોટો અવરોધ નડવાનો સંભવ રહે છે. ઉદ્યોગના નેતા પુરૂષોપર લોકોનો વિશ્વાસ જરા પણ ન ડગે એ દેશના લાભ માટે ખાસ આવશ્યક છે.

હિંદુસ્તાનના શહેરોમાં ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ સારી ચાલી રહી છે, તોપણ સમયને અનુસરીને ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં હજુ ઘણું કરવાનું બાકી છે. હુનયાની ખીણ પ્રબળ ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં ને મહાન કાર્ય કરી રહી છે તેવાં મહાન કાર્યો હિંદુસ્તાનની પ્રબળ પણ કરી શકે છે તેવું જણાવવા હિંદના શહેરોમાં ભવ્ય યોજનાઓ ઉભી થતી જોઈએ. મોટા પાયા પર ચલાવવાના ઉદ્યોગ માટે બેઠક નાણું શહેરના આગેવાનોજ એકઠું કરી શકે તેમ છે. જ્યાં સુધી હિંદના શહેરો આવા મહાન ઉદ્યોગો ખીલવી નહિં શકે ત્યાં સુધી હિંદનું ઔદ્યોગિક બળ ખીણ પ્રબળના બળ સાથે ટકી શકશે નહિં.

આ વાત કેટલે અંશે સત્ય છે તે જોવા દૂર જવું પડે તેમ નથી. શહેરના કોઇ પણ ગૃહસ્થ પોતાના ઔરહામાં બેઠા બેઠા આમ તેમ નજર કરશે તો તેને શું જણાશે તે જરા જોઇએ. પરદેશી કારખાનાની છાપ ડેકાણે ડેકાણે તેને દેખાશે. તેના ટેબલ પરનો દીવા જર્મનીમાં બનેલો છે, કાચની ચીમની ઑસ્ટ્રીઆમાં બનેલી હોય છે, અંદરનું તેલ રૂશીઆમાંથી આવે છે, અને તેને સજાગાવવાને દીવાસળી સ્વીડન અગર જાપાને મોકલેલી હોય છે. દિવાલ પર મૂકેલું ઘડિયાળ અમેરિકામાં તૈયાર થયેલું હોય છે; અને લખવાની ટાંક ગર્મી-ગહામમાં બનેલી હોય છે. ખીસામાંની પેન્સીલ બેવેરીઆની, પોતાના કેટલું કપડું યોર્કશાયરની, અને મોજાં જર્મનીની બનાવટના

હોય છે. તેની સીએ જે કાતરથી પોતાનું પોલકું વેતરેલું હોય છે તે શેરીદડમાંથી આવે છે, અને પોલકાનું કપડું તેમજ સીવવાના દોરા માંચેસ્ટરમાંથી આવે છે, અને સોય વળી ગર્મીગહામમાંથી આવેલી હોય છે. તેણે પહેરેલી રેશમી સાડી ફ્રાન્સમાંથી આવેલી હોય છે; પાસે બેઠેલું બાળક જે ખીસ્કીટ ખાય છે તે રીડીંગમાંથી આવે છે; જે રકાખીમાં ખીસ્કીટ મૂક્યું હોય છે તે સ્ટેર્કર્ડ શાયરમાંથી આવે છે; અને પાણી પીવાનું ટમ્બલર ઑસ્ટ્રીયામાંથી આવે છે.

આ યાદી સંપૂર્ણ નથી તોપણ જરૂરી-આતની અને મોજશીખની વસ્તુઓ બદલ હિંદુસ્તાન કેટલું પરતંત્ર છે તેનો ખ્યાલ આપવાને આ યાદી પૂરતી છે આપણે એક દૃષ્ટાંત લઈએ. સાંજે નિશાળમાંથી છૂટીને વિદ્યાર્થીઓના ટોળા ઘર તરફ જાય છે તેમના દક્તર સામે સહેજ નજર કરતાં શું જણાય છે? ઇંગ્રેજ પુસ્તકો તો વિભાગતથી તૈયાર થઈ આવેલાં હોય તેમાં નવાઈ નહિ પરંતુ લખવાની નોટબુક પર પણ “મેઇડ ઇન ઑસ્ટ્રીઆ” એવું લખેલું હોય છે. હિંદુસ્તાનના સાધનો બાટલાં વિશાળ છે છતાં નિશાળમાં વાપરવાનો કોરા કાગળની નોટ બુકો પણ પરદેશથી આવે એ બહુ દીલગીરી લારેલું છે, નોટ બુક બંને નજીવી જેવી ચીજ છે છતાં હિંદના કાગળના ઉદ્યોગની ખામી દર્શાવવા માટે તે બહુ અગત્યની છે.

OUR INDIGENOUS INDUSTRIES.. THE PRESENT AN UNIQUE OPPORTUNITY FOR THEIR EXPANSION.

દેશના હુન્નર ઉદ્યોગ સજીવન કરવાનો આવી લાગેલો સમય અને
દેશ હિતચ્છુઓની દ્રજ.

(લફ્મીચંડ ડોસાલાઈ શાહ, રાજકોટ)

આધુનિક યુરોપી મહાન વિગ્રહ શરૂ થયા પછી દેશ વિદેશ વચ્ચેના વ્યાપાર બેઠવા-રમાં ખલલ પહોંચવાથી હુમેશની જરૂરીયા-

તની કેટલીએક વસ્તુઓ મેળવવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ અને તેવી વસ્તુઓના વધી ગયેલા લાવોથી ઉભી થયેલી સ્થિતિએ સમગ્ર પ્રબળ

મેટેલીક શોભાયમાન બીર્લીંગને વધુ શોભાવે છે

લક્ષ સ્વદેશી ઉદ્યોગો તરફ યોગ્યતા ઉપરાંત આપણી ખરી સ્થિતિનું ભાન ઠરાવ્યું છે.

દરીયાઈ કાફલાની સર્વોપરી સત્તાવડે થીટીશ રાજ્ય અમલ તળે આપણા પરદેશ સાથેના વ્યાપારને જે રક્ષણ મળ્યું છે તે કદાચીત નહિ હતે તો આપણે જોઈતી પરદેશી વસ્તુઓ વિના આપણી સ્થિતિ કેવી કંફારી થઈ પડત તે એક વિચારવા જેવો પ્રશ્ન છે. આપણા હિમેશના વપરાસ માટે દ્વીવાસળી જેવી નજીવો વસ્તુથી છેક કાપડ જેવી કીમતી અને ઉપયોગી ચીજો માટે પણ વિદેશી કારખાનાઓ ઉપર આધાર રાખવો પડે છે અને તેથી હાલ આપણને જરૂરી કેટલીએક વસ્તુઓ મેળવવામાં જે અગવડતાઓ વેઠવી પડે છે તેનો અનુભવ મળ્યા પછી આપણું પહેલું ધ્યાન આપણી જરૂરીઆતની દરેક વસ્તુઓ દેશમાં જ તૈયાર કરવાની આવશ્યકતા તરફ દોરાય છે આ અગત્યતાને લોકે સમજવા લાગ્યા છે તે જાણી આપણે યુરોપીય થઈએ છીએ પણ હાલનો સમય ઔદ્યોગિક અગ્રણ્ય માટે પ્રતિકુળ હોવાના નજીવ કારણે આગળ ધરીને કેટલાએક તરફથી આ હિલચાલ હાલ તુરંત ઉપાડી લેવાથી તે ફેલેબંદ ઉતરશે કે કેમ તે તરફ ચક્રી નજરે નુવે છે તેઓ જો જાપાન જેવા આપણા પડોશી દેશની અગ્રણ્ય તરફ નજર કરે તો તેમનો તે મત ભાગ્યેજ ટકી શકે.

આપણે સૌ જાણીએ કે લડાઈની શરૂઆત થતા જ જાપાનીઓએ આ સમયને અમૂલ્ય તક લેખી, પોતાના ઉદ્યોગો ટટાર કરી, હાલ, ચીન વીગેરે મોટા દેશોના જાનરે એકલાય કરી લેવાની હિલચાલને દુરંદેશીપણે ત્વરાથી ઉપાડી લીધી છે, અને હાલ તુરંત આ દેશોના જાનરેમાં કંઈ કંઈ જાતના માલોની જરૂરીઆત છે તેની તપાસ કરવા તથા ઓરડો મેળવવા સરકાર તેમજ વેપારીઓ તરફનું મહત્ત્વ તુરંતજ મોકલી આ દેશમાંથી લાગે રૂપિયાના ઓરડો મેળવી લીધા છે.

સાધારણ વખતમાં જરૂરના માલની તિલક હરીફાઈથી જાપાનના કારખાનાઓ આપણી

જાનરોમાં પોતાનો માલ દાખલ કરવાને ધણી કોશિશ કરવા છતાં કાંઈ શકતા નહિ. પણ લડાઈ પછી જરૂરના અને ઓરડીયના માલ આવતો સદંતર ઘાંધ થવાથી હવે જાપાનીઓ સામે હરીફાઈ કરે તેવા માલના અભાવે આપણા જાનરોમાં જાપાનીઝ જાનાવટના માલે મજબુત પગપેસારો થઈ છે અને આજ કાલ આપણા જાનરોમાં જ્યાં ત્યાં જરૂરના અને ઓરડીયના માલની જગ્યાએ જાપાનીઝ જાનાવટો નજરે પડે છે; એટલું જ નહિ પણ કાપડ સુતર જેવી આપણી સ્થાનિક જાનાવટો સામે પણ તિલક હરીફાઈમાં ઉતરવાને જાપાનીઓ તૈયાર થઈ ગયા છે તે કાંઈ ઓછું આશ્ચર્યકારક નથી.

કાપડ સુતર જાનાવટો માટેનું રૂ હિંદમાંથી લઈ જઈ તેમાંથી કાપડ જાનાવી તે જ કાપડ પાછું હિંદમાં મોકલી જાપાનીઓ આપણો સામે તિલક હરીફાઈમાં ઉતરવાને શક્તિમાન થાય છે બ્યારે આપણી મીલોને સ્થાનિક જાનરોમાં રૂ ખરીદ કરી તેમાંથી જાનાવટ કાપડ સ્થાનિક જાનરોમાં વેચવાનું હોવા છતાં તેમની સામે ટક્કર ચીટી ન શકે તે ખરેખર આપણી મીલોને હિલપત લગાડનારું છે.

હવે આ દેશ વ્યાપારીઓ વ્યાજળી પોકાર કરે છે કે જો આવી સ્થિતિ ચાલુ રહેશે તો ભવિષ્યમાં જાપાન આપણા મજબુત હરીફ સમાન થઈ પડશે એટલું જ નહિ પણ આપણી મીલોના આધારરૂપ ચીનના જાનરો પણ જાપાનની હરીફાઈથી આપણા હાથમાંથી જતા રહેશે અને તેમજ એક વાર આ જાનરોને ગુમાવ્યા તો પાછાથી તે ફરી હાથ કરવાની ગમે તેટલી તજવીજ કરીશું તો પણ તે કારગર થઈ પડશે તેવી કોઈ ખાતરી આપણે આજ સુધી મેળવેલા અનુભવ પ્રમાણે આપી શકીએ તેમ નથી માટે આ સમયને જોયા વ લવિષ્યના લયનો સામે શરૂઆતથી જ આપતા ઉપાયો લેવામાં ખરું હજી પણ વાપરવાની જરૂર છે.

આ ઉભી થયેલી નવી હરીફાઈ સામે આજ ભીડવાને મીલોવાળાઓએ એકત્ર થઈને

આચાર્ય બનીયન રોડ, સુબર્ષ નં ૦ ૬.

ધર ખેડાં દરદી કેમ છુટવું એ સીખવું હોય તો રૂપીઆ
પાંચ (૫) તથા દરદીનો ફોટો નહિ તો હથેલીના
છાંપા મોકલો ! લાલ લ્યો.

યોગવિદ્યાભુષણ

આ છુપી રીતે
વાપરી શકાય છે.
લાભ ન થાય તો
પૈસા પાછા
મળશે !

ડૉં સુરતકર

પડિપ્ય ચંત્ર વા
પરી ધણા નામ
રદીવાલા ટુકડા
મુદતમાં સારા
થયા !

ને મળો સેકડો દરદી સારા થયા છે કોઈ
પણ સલાહ બે આનાની ટીકીટ
મોકલી મળાવી લ્યો.

ચંત્રની
કો મત
રૂ. ૫૦ છે.

૬૦-તાર ઓફીસના નાકા ઉપર કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

DO YOU REQUIRE
FINISHING OIL
HERE IT IS READY FOR YOU
THACKER'S "FINISHING OIL."

This oil will mend every defect in
finishing and will satisfy you
in every respect.

Ask for the quotations & free samples.

MANUFACTURERS

THE INDIAN SOAP & MANTLE
WORKS LIMITED.

(MATUNGA) BOMBAY.

(ગરમીના દીવસમાં ખાસ
વાપરવા માટે.)

ઠંકરનો કપુરનો સાબુ

ઉત્તમ છે.

આ સાબુ વાપરવાથી પરસેવાની ગંધ ખીલ-
કુલ આવતી નથી, અને અળદ વગેરે મટી
જાય છે.

મળવાના ઠેકાણા:—

દરેક સ્વદેશી સ્ટોર્સ માં તથા દરેક આખરદાર
દુકાનદારો પાસેથી મળશે.

એમ. ઠંકર એન્ડ કું.
માટુંગા, મુંબઈ.

સ્વદેશી મેન્ટલ, કીટસન લાઈટના, તથા
ખીજા દરેક જાતના મેન્ટલ લીલાયતી કરતાં
વધુ સારા મળશે.

બનાવનારા:—ધી ઇન્ડિયન સાપ એન્ડ
મેન્ટલ કું. (માટુંગા, મુંબઈ.)

પાણી પહેલા પાણી બોધવાની આપણી બુની કહેવત પ્રમાણે તાંકાળીક ધલાને લેવા ઘટે છે.

આ એક જાણીતી વાત છે કે જાડેર પ્રજામાં એક વખત અમુક છાપ કે જાતના માલ વખણાઈ પ્રચારમાં આવ્યા પછી તેના તરફ લોકો ગાંઠડીયા પ્રવાહની માફક એટલી હડે ઢળી પડે છે કે પાછળથી તે માલની જાતાવટમાં થોડો ફેરફાર કરી તેની જાત હલકી કરવામાં આવે અને કીમતમાં પણ કદાચીત વધારો કરવામાં આવે તો પણ એનીજ વપરાસ ચાલુ રહે છે. આવી રીતે ઘણી પરદેશી વસ્તુઓએ આપણા અંદરમાં એટલો જથ્થો પેસારો કર્યો છે કે તેના જેવોજ માલ સારની કીમતે આપવા છતાં બીજી છાપ કે કારખાનાનો હોવાથી લેવાનું લોકો પસંદ કરતા નથી અને તેવી હીલચાલો ઘણી વખત નીપજ નીવડે છે. પરદેશી ચળવળ વખતે આ દેશમાં ઉભા થયેલા કારખાનાઓને પણ આપણી આ સમય ઘણી નડતર રૂપ થઈ પડી હતી અને તેથી તેમના કેટલાએક કારખાનાઓ ફરીથી ચાલુ કરવાને હાલનો સમય ઘણો અનુકૂળ છે અને તેથી દેશ હીલચાલોએ અસપરસ રૂઢાયકારી મંડળના રૂપમાં બહાર આવી આ હીલચાલ ઉપાડી લેવાની ઘણી સરકાર છે અને જો આ કારખાનાઓ નિયમિત ધોરણે એક સરખો માલ બનાવવા સાથે તાંકાળીક લાભને બાબુએ રાખી, જેટલાં જાની શકે તેટલાં એછા ભાવેથી માલનું વેચાણ કરવાની રૂઢી આગકાર કરશે તો કાંચરી બજાર હાથ કરી ઘણા લાભ મેળવી શકશે તેવો આપણે સંપૂર્ણ ભરોસો રાખીએ છીએ.

હાલના સમયમાં કેટલીએક ચીજો નહિ મળી શકતી હોવાના કારણે તેવી ચીજોના અનહદ ભાવો વધી ગયા છે અને તેથી તેવો માલ દેશમાં બનાવવાનું શરૂ કરી તે બજારમાં લોવવામાં આવે તો પરદેશી માલની બજાર હરીફાઈએ ચાલુ કરવા ઉપરાંત પરદેશી માલ વાપરવાની મુખ્ય પ્રશ્નતા આપણા કેટ-

લાએક લાઇએને દેશી માલ વાપરવાની લાલચમાં નાંખવાનો આ કીમતી વખત છે.

આધારીક ચળવળને માટે આ સમયને પ્રતિકૂળ લેવાના કારણમાં એક કારણ એ પણ બતાવવામાં આવે છે કે કારખાનાઓમાં જોઈતી કેટલીએક ચીજો હાલ મળતી નથી અથવા તો તેના ભાવો ઘણા વધી ગયા છે તે કારણ ખરું માનીએ તો પણ તેથી કાંઈ બધા ઉદ્યોગોમાં એ મુશ્કેલી ઉભી થાય છે તેમ કબુલ કરી શકાતું નથી કારણ કે ધોવાના સાબુઓ અને તેવી જાતના બીજા ઘણા માલ લાખોની કીમતનો દર વર્ષ પરદેશમાંથી આયાત થાય છે કે જે બનાવવાને જોઈતી જાંધો ચીજો હિંદુસ્થાનમાંથી મળી શકે છે. વળી સાધારણ વર્ષોમાં પરદેશ નિકાશ થતી હિંદુસ્થાનની ઘણી કાચી પેદાશોના ભાવો હાલ નિકાશ એછા થવાથી ઘટી ગયા છે અને તેથી ઘણાં ઉદ્યોગો આ તકે શરૂ કરવામાં આપણે પુરો લાભ સમાયેલો છે.

જાના કે મોટા દરેક પાંધાઓની શરૂઆત ઘણી મુશ્કેલીઓથી ભરેલી હોય છે અને સારા વર્ષોમાં પણ તેની સામે બાધ બીડવાની હીમત કરીનેજ તે પાંધાઓ હાથમાં લેવામાં આવે છે તે પ્રમાણે આ વખતે કાંઈ નડતરો આડી આવતી હોય તો તેથી નાહિમત બની, જપાન જેવા વિદેશીઓને આપણા બજારો હાથ કરી લેતા ગુપચુપ બેથા કરવા તેને જાહેરો તેવી નડતરો દુર કરવાના ઉપાયો શોધી આ સમયને બેથા પહેલા વિવિધ ઉદ્યોગો સ્થાપિત કરવા અને સંજીવન કરવામાંજ સાહસિક ગ્રીમતો અને દેશનું કલ્યાણ સમાવેલું છે.

વર્તમાન વિચકના અનેક કારણોમાં દેશ વિદેશ વચ્ચેની વ્યાપારી હરીફાઈ તે એક મુખ્ય કારણ ગણવામાં આવે છે અને તેથી આપણા દુશ્મન રાજ્યોના હુમલો ઉદ્યોગો સામે વેપારી લડાઈ ચલાવવાની નામદાર સરકાર પણ

મેટલીક શીલીગાથી ખીલીગને એવંટો શીલે છે.

જરૂર માને છે તો આ વખતે દુશ્મન રાજ્યની સામે હરીફાઈ કરી શકે તેટલા હુસ્તર ઉદ્યોગની શરૂઆત કરવામાં આપણને કાયદો થવા ઉપરાંત આડકતરી રીતે સરકારની સેવા કરી શકાય તેમ છે વળી ચાલુ સાલનું ચોમાસું સંતોષકારક નહિં નીવડવાથી દેશના કેટલાએક ભાગોમાં દુષ્કાળની ધાસ્તી ઉભી થઈ છે તે ધાસ્તી ખરી નહિં પડે તેવી આપણે આશા રાખીશું. તોપણ તે ધાસ્તી ખરી પડી તો

હાલના લકાઈના મામલામાં કેટલાએક વ્યાપાર રોજગારો મંદ પડવાથી ઘણાંઓની રોજીમાં ધકો પડ્યો છે તેમાં વળી વધારો થવાથી લોકોના જે ભાગને આ ઔદ્યોગિક હીલચાલથી નવી રોજી ઉઘડશે તેઓને ઘણી રાહત મળશે અને તેથી શ્રીમંતો દેશી રાજ્યો અને ઉત્સાહીઓએ આ વખતે બહાર આવવાની જરૂર છે. આશા છે કે ઔદ્યોગિક હીલચાલને દેશના જરૂરના સાધન તરીકે લોકો જલદી ઉપાડી લેશે.

ELEMENTS OF POLITICAL ECONOMY

અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર મી જે.કી.સન. લ. ખારલાયા.)

અખિલ પ્રદાંડની સંપત્તિ (Wealth) નો વિસ્તાર કરી તેનું પૃથક્કરણ કરનાર શાસ્ત્રને અર્થશાસ્ત્ર (Political Economy) નું નામ આપવામાં આવ્યું છે, અને તેનો વિસ્તાર દુનીયાની ઉપજ, અદલા બદલી અને વહેંચણીમાંજ સમાઈ જવા પામ્યો છે.

સંપત્તિ (Wealth) એ જ્યારે અર્થ-શાસ્ત્રનું એક મુખ્ય અંગ છે ત્યારે તે (સંપત્તિ) ની ખરી વ્યાખ્યાનો સમાવેશ કેવા અર્થમાં થઈ શકે છે તે જાણવાની જરૂર છે,

કોઈ પણ વસ્તુ કે જેની અદલા બદલી કરવામાં કિંમત અંકાતી હોય તેને સંપત્તિ કહેવામાં આવે છે. ઉદાહરણ રૂપે આપણે ખાસોખાસમાં જે હવા લઈએ છીએ તેની અદલા બદલીની વસ્તુ રૂપે કિંમત નથી. કારણ કે કોઈ પણ પ્રકારના નુકશાન વગર સર્વ કોઈ તે વસ્તુ આપો આપ મેળવી શકે છે, તેજ મુજબ સૂર્યના પ્રકાશની પણ કિંમત નથી. ઘણે સ્થળે પાણીની પણ કિંમત હોતી નથી, મોટાં શહેરોમાં મોટાં તળાવો ખાંધી તેમાંથી નળ માફતે પાણી પુગાડવામાં આવે

છે અને ત્યાજ માત્ર તળાવ અને નળ વગેરે સવ ગાધકામ સંપત્તિ રૂપે લેખી શકાય.

ઘણા લોકો સંપત્તિનો ખરો અર્થ જાણતાં ભૂલથાપ ખાય છે, દુનિયાનાં વ્યવહારનું જેઓને જ્ઞાન નથી તેઓ સંપત્તિને 'નાણાં' સાથે લેખી નાંખે છે. ઘણે વખતે કેટલાક દાખલાઓમાં આ મુજબ ભૂલાવો ખાંધને કેટલાંક દેશોની આગાદી ત્યાં આગળ પુરાં તમાં પડેલાં સોનાં અને રૂપાંથી કરવામાં આવેલી દેખાઈ હતી. એટલુંજ નહિં પણ ખોટું રસ્તે તણાંને આવી કિંમતી ધાતુઓની નિકાશ અટકાવવામાં પણ આવેલી હતી નાણાં અને સંપત્તિને એક બીજા સાથે લેખી. દેવામાં ભૂલ કરનારાઓનો અંગ્રે દોષ કાઢી શકાય નહિં. આગળ ચાલતાં જોઈશું કે સંપત્તિની તુલના આંકવામાં નાણાંની સંખ્યા ગણવામાં આવે છે, અને જો કે નાણાં એ માત્ર વસ્તુ આપ લે કરવામાં સવળતાં કરી આપનારું તેમજ કિંમત નિર્ણય કરનારું સાધન છે, છતાં તે સાધનનું નામ પાડવામાં આવતું હોવાથી તેના ઉપર લાંબો ક્યાસ કીધા વિના લોકો કુદરતી રીતે નાણાંને સંપત્તિમાં લેખવાની ભૂલ કરવા પામે છે.

આવી રીતે નાણાંને સંપત્તિમાં લેખવાની ભુલ થાય છે. પરંતુ જ્યાં સુધી નાણાંને અદલખદલ કરવાની ઉપયોગી વસ્તુ લેખવામાં આવી છે ત્યાંસુધીજ તેની, સંપત્તિના એક અંગ રૂપે, કિંમત છે પરંતુ જ્યારે તેમ થતાં અટકે એટલે તેની કિંમત ગ્રજ પશુ થકી શકતી નથી. આ સિધ્ધાંત સારી પેઠે સમજવા માટે ઐતિહાસીક દ્રષ્ટાંતો જોવાથી જણાયે કે પ્રાચીન કાળમાં સોના અને રૂપાનાં સિદ્ધાંતોને કેટલાક દેશોમાં કોઈ ભણતુ પશુ નહોતું. એક વખતે ચીનમાં ચહાના છોડવાને અમુક રીતિએ દાળી તેને નાણાં તરીકે લેખવામાં આવતા હતા અને તેના ઉપર હુનિયાનો વહુવાર કરતા હતા. હિંદના કેટલાક ભાગમાં નાણાં તરીકે કોડા અને કોડીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હતો.

ગ્રીસમાં એક સમય એવો હતો કે અમુક વર્ષના દોરને અમુક પ્રકારની કિંમત ઠરાવી તે નાણાં તરીકે અદલ ખદલ કરવામાં આવતાં હતાં, અને તેને લીધે પાછળથી ત્યાં ધાતુના સિકકાઓ ઉપર ખજાનો ચહેરા પાડી તે નાણાં તરીકે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા હતા. આરણલોડો પશુ નાણાં તરીકે ઠારોની અદલા બદલી કરતા, અને હાલમાં જેમ કેટલાક લોકો રૂપા અને સોનાના સિક્કા સિવાય દેશની સંપત્તિ ન ગણવાની, (આપણે ઉપર જોયું ગયા તેમ), જેમ ભુલ કરે છે, તેમ આરણો પણ તે વખતમાં એવીજ ભુલ કરતા હતાં કે જે દેશમાં દોર ન હોય તે આબાદી હોઈજ શકે નહીં. કિંવા તે કંગાળ લેખાય. તેનું એક રસુચ ઉદાહરણ અત્રે આપીયું. આરખના મૂખીએ જ્યારે પહેલ વહેલું ફ્રેન્સ અને તેની બહોજવાલી લવે સાંભળ્યું ત્યારે પ્રથમ એજ પ્રશ્ન પુછ્યો કે “ત્યાં દોરો કેટલાં છે?” હુનિયાના ઘણા ભાગોમાં પ્રાચીન કાળમાં ચીજોની અદલા-બદલી કરી હુનિયા સાથે વ્યવહાર ચલાવવામાં આવતો હતો. દાખલા રૂપે જો એક માણસ પાસે બે હોડકાં હોય અને હલેસુ ન હોય તો જેની પાસે બે હલેસાં હોય અને હોડકાં ન હોય તે

હલેસાંની બદલી હોડકાં માટે કરતા હતા, પરંતુ હુનિયા સાથે વ્યવહાર ચલાવવામાં અને મોટે પાયે વ્યાપાર કરવામાં આવી રીતસાતથી અત્યંત અડચણ થવા પામી, અને આખરે હાલમાં જેમ નાણાં વ્યવહાર છે તેમ અદલા-બદલીની આંકેલી કિંમતોનાસાર સહેલો માર્ગ સ્વીકારવામાં આવ્યો અને તેથી આધુનિક ચલણ અથવા નાણું એ સંપત્તિનું એક અંગ લેખવામાં આવ્યું છે. હુનિયાનો વ્યાપાર સર્વાનુમતે આ ચલણના અંગે ચાલતો હોવાથી, અને સર્વાનુમતે તેની કિંમત આંકેલી હોવાથી એક દેશ પોતાની ઉપજ બીજા દેશ જોડે કોઈપણ પ્રકારના વાંધા-વિના આપલે કરી શકે છે એટલા કારણોજ નાણાં (હાલનાં ચલણ) ની ઉપયોગીતા સાંગીત થાય છે. વ્યાપાર વ્યવહાર ઉપર એકમ સ્તરીયે ૧૭૮૬ માં જે પુસ્તક અંગ્રેજીમાં ‘પ્રબળની સંપત્તિ’ The Wealth of Nations નામનું લખ્યું છે તેમાં તેનું પરિપૂર્ણ સ્પષ્ટિકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

હુનિયા ઉપર ભતભતની પ્રજા વસે છે અને તે દરેક પ્રજા પોતાના મુલકોની આબોહવા અને ઉપજનુસાર પોતાનો વ્યાપાર ચલાવે છે. પોતાને જેની જરૂર હોય તે લેવા લલચાય છે અને જે વસ્તુ નકામી હોય તે બીજાને આપી પોતાને ઉપયોગની વસ્તુ ખરીદે છે. પરંતુ જુદી જુદી પ્રજા તેમાં હરીફાઈમાં આવે છે અને તે હરીફાઈ ઉપર સ્વસ્થ તરફથી જાકાતને અકુશ મૂકવામાં આવે છે. આટલાને ખાતરજ ચીજો આપલે કરવા કરતાં નાણાંથી આપલે કરવામાં આવે છે અને નાણાં તે માત્ર વખે કાર્ય કરનાર દલાલ રૂપેજ કાર્ય કરે છે, કે જેને લીધે હાલમાં હુનિયામાં નિરકુશપણે સ્વતંત્ર વ્યાપાર (Free Trade) અબાધ નીતિએ ચાલી રહ્યો છે.

અપત્તિનો કોઠો નિચે આપવામાં આવ્યો છે જે ઉપરથી જણાયે કે ઉપજ, અદલાબદલી અને વહેંચણી આ ત્રણ મુખ્ય વસ્તુના આધારેજ પ્રજાની સંપત્તિનાં મૂળ તપાસે દીકરી રહ્યાં છે.

નવા જ્ઞાનોના બીર્દોગમાં ટાઇટ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

२५५६. WEALTH.

Production ପ୍ରଯୋଗ			Exchange ଅଦଳାସ			Distribution ବଣିକ			
Land ଭୂମି	Labour ମହତ୍ତ	Capital ମୂଳ	Value ମୂଲ୍ୟ	Price ଦର	Money ମନ	Commodities ସାମାନ୍	Rent ଭଡ଼	Wages Fund ମହତ୍ତ ମୂଲ୍ୟ	Profits ଲାଭ
(ଉପରୋକ୍ତ ତିନି ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ପ୍ରଯୋଗ ହେଉଥିବା ଅବସ୍ଥା)			Paper କାଗଜ		Metal ଧାତୁ	Sundries ଅନ୍ୟାନ୍ୟ	Efficiency of Labour ମହତ୍ତର ମୂଲ୍ୟ	Wages ମହତ୍ତ	Cost of Pro ପ୍ରଯୋଗର ଖର୍ଚ୍ଚ
			Savings ସଞ୍ଚୟ	Money ମନ					
			Money ମନ	Value ମୂଲ୍ୟ	Money ମନ	Value ମୂଲ୍ୟ	Money ମନ	Value ମୂଲ୍ୟ	

(ଉପର ଖଣ୍ଡ: ବ୍ୟାପକ ସାମାନ୍ (ସବୁ
ସାମାନ୍ ସଂଗୃହଣ କର)
ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ଥିବ)

(ଉପର ଖଣ୍ଡ: ବ୍ୟାପକ ଉପର ଉ

આસ્ટ્રેલીયામાં ખેડુતોને પાણી પુર પાડવાની અદ્ભુત યોજના.

(આરંભીકરને માટે ખાસ લખનાર:—ચંદ્રલાલ છાટલાલ દેસાઈ—ભાતર.)

(સાંધ્ય અથવા અંકડી ચાલ.)

લંડન (London Tube) જેવડું મોટું બાર (Conduit) તેમાં કરવામાં આવ્યું તે મજબૂત બંધમાં પણ બીજા ચાર બારો એવી રીતે કરવામાં આવ્યાં કે જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે તે ઉઘાડી અડકાવી શકાય.

આ બંધ ઘણું મોટું રાક્ષસી પથ્થરનો બાંધવામાં આવ્યો છે. પચાસ પચાસ ટન (૨૮૦૦ મણ) વજનના પથ્થરો અને સીમેન્ટના કાંકરેટથી તેને એવી રીતે બાંધવામાં આવ્યો છે કે તે જાણે એક મોટી મોટી પેટીઓનો હારખંધ થઈ ગોકળ્યો હોય તેમ દેખાય છે. ચલુતર કામ એવી રીતે કરવામાં આવ્યું છે કે જેમ જેમ તે ઉપર દબાણ પડે તેમ વધુ આવે તેમ તેમ તે વધારેને વધારે મજબુત બનતું જાય, અને થેનાઈટ અગર સલ્ફર પથ્થરની આદક મજબુત બનેલું છે.

ફક્ત આ એક બંધ બાંધવામાં જ ૫૦,૦૦૦ ટન (અઠાવીસ લાખ મણ) સીમેન્ટ વાપરવામાં આવ્યો છે. એવું જણાવવામાં આવતાં તે કેટલો ગંભીર અને રાક્ષસી હશે તેનો ખ્યાલ આપણને આવે છે.

પાંચ વરસને અંતે આ બંધ બાંધાઈ રહ્યો. અને તેના બાંધનારનો સાહસ અને યોજના બુદ્ધિના નમુનાનો કાયમ કીર્તિચંદ્રક રૂપે તે રહેશે.

ફક્ત બંધ માટે ૧૫ લાખ પાઉન્ડ (એક કરોડ ને પચીસ લાખ રૂપિયા)નો ખર્ચ થયો છે. અને આખી યોજના માટે દસ

લાખ પાઉન્ડ (બાર કરોડ સાડત્રીસ લાખ ને પચાસ હજાર રૂપિયા)નો ખર્ચ લાગેલો છે. આ બંધ ઉપરાંત એક મોટું રેગ્યુલેટર અને તેના પાણીને માટે રેગ્યુલેટર્સ (Regulators) વીગેરે અનેક યોજનાઓ કરવી પડેલી છે. આ ઉપર કહેલા ખર્ચમાં અખતરા માટેના કાર્મ-હાઉસ તથા ડેરી હોર્મ વીગેરે બધાના ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.

બંધ બાંધવાની કામમાં દરરોજ ત્રણ હજાર મજૂરો કામ લાગતા. દરેક મજૂરને તેના કામના પ્રમાણમાં સાડા નવથી સાડા દશ શીલ્ડિંગ (સાત રૂપિયાથી આઠ રૂપિયા) સુધી દરરોજની મજૂરીના આપવા પડતાં. આ પગારથી મજૂરો સંતોષ પામતા એમ જણાય છે. કારણ કે પાંચ વર્ષ દરમિયાન તેમણે એક વખત પણ હડતાળ પાડી નથી. અગર તે સંબંધી કંઈ તકરાર પણ પડી નથી. એક મજૂરે મને જણાવેલું કે જો બંધો મજૂરો લોકો અમારા જેવા હોય તો યુનીયનના (એકત્ર મંડળીઓ) ની જરૂર પડે નહીં. મજૂરોને ઘણી વખત ઘણી સંજ્ઞતાણવાલા જે સંબંધ વહેતા કમરપુર ઉડા પાણીમાં ઉભા રહીને કામ કરવું પડતું અને તેથી ઘણું નોખમ ખેડવું પડતું. કામ આવું ઘણું સુરકેલ હોવા છતાં અકસ્માત મોત થયા નથી.

આ ગંભીર બંધને ક્ષીધ પર્વતોમાં એક મોટું મહાન સરોવર બની રહ્યું છે. તેમજ લેન્ડફ ૧૨૭૪૦ એકર છે. અને તે ૨૨૦ (બસોવીસ) ફીટ ઉંડું છે. સરોવરનો એક

લાગ ૪૧ માઇલ, બીજા લાગ ૧૫ માઇલ અને ત્રીજા લાગ ૨૫ માઇલ લાંબો છે. તેમાં ૩૩,૬૧૩,૦૦૦,૦૦૦ (તેત્રીસ અબજ એકસઠ કરોડને ત્રીસ લાખ) ઘન ફુટ પાણી રહે છે. એટલે કે ઇજીપ્ટમાંના એસાઇનના ગંબ-વર બંધ કરતાં ફક્ત ત્રણ હજાર ઘનફુટ પાણી ઓછું હોય છે.

એટલે કે એસેરેટર શાયર અગર ગ્રોપ શાયર નો આખો પ્રદેશ આ પાણીથી એક ફૂટ ઉંડો ડુંબી રહે.

બંધ ગાંધવાના કામમાં જેટલી ચોક્કસ તપાસ પ્રથમથી કરવી પડે છે તેવી ખાત્રી પુર્વક તપાસ બીજા કોઇપણ ઈજનેરી કામમાં કરવી પડતી નથી અને ખાસ કરીને પાણીના આવો મોટો જથ્થો સંઘરી રાખવાનો હોય, ત્યારે તો ઘણીજ સાંભળથી કામ લેવું પડે કારણકે બંધ તુટવાથી ઘણું લયંકર પરીણામ આપે છે.

આશરે ૨૩ વરસ ઉપર પેન્સીલ્વેની આ (Pennsylvania) માં કોને . માધ (Conemangh) નામની નાની નદીમાં ઘણું ભારે પુર આવવાથી તેના સખત જોશને લીધે તેના માટીનો બંધ તુટવાથી જોન્સટાઉન (Johnstown) નામનું આખું ગામ ઘસડાઇ જઈ નાશ પામ્યું હતું. પાંચ હજાર માણસ નાશ પામ્યાં હતાં અને ત્રણ કરોડ ઉપરાંતની કિમતના માલનું નુકશાન થયું હતું. બંધ તુટવાથી કેવું લયંકર પરીણામ આવે તે ઉપરથી દેખાઈ આવે છે. આ ત્રેવીસ વરસની મુદત દરમ્યાન ત્રીસ મોટા ગંબવર ચલુતર કામના તથા પાંતરીસ માટીના બંધ તુટવાથી ઘણું ભારે જનમાલનું નુકશાન થયેલું છે.

મોટા બંધની સપાટી ઉપર પાણીના દબા-ણનું ભેજ ઘણુંજ ભારે હોય છે. મોટા બંધની સપાટી ઉપર એક ફુટ પાણી હોય તો દરેક

ચોરસ ફીટ દર (બાસઠ) પાઉન્ડના વજનનું દબાણ આવે છે. દશ ફીટ પાણી હોય તો ૬૨૦ રતલનું અને સો ફીટ પાણી હોય તો દર ચોરસ ફીટ દર ૬૨૦૦ રતલનું દબાણ આવે આ સરોવરમાંથી ૨૬૬ માઇલ દુર પહોડમાં થઈને પાણી લેઈ જવામાં આવે છે એટલેકે લંડનથી ન્યુકેસલ જેટલે છેટે લેઈ જવામાં આવે છે આ સરોવરમાંથી મુર્રમળીણી નદીની નહેરમાં ૨૨૦ માઇલ સુધી પાણી વહે છે. ત્યાં આગળ એક બંધ આવેલ છે અને તેને મોટા ગંબવર લોખંડી દરવાજા અને તાળાં હોય છે. ત્યાંથી પાણીને મુખ્ય નહેરમાં વાળવામાં આવે છે.

આ નહેર સો માઇલ લાંબી, ૬૪ ફીટ પહોળી અને આઠ ફીટ ઉંડી છે. જે છુટલામાં પાણી પાવાનું હોય તે છુટલાના ઉચાણવાળા લાગમાં થઈને આ નહેર જાય છે, અને તેમાંથી સેંકડો માઇલ લાંબી અને જુદી જુદી ઉંડાઈ અને પહોળાઈવાળી નાની નહેરો મારફતે ખેત રોમાં પાણી જાય છે. અને રૂનેજની નહેરો માર-ફતે ખેતરોમાંથી વધારેનું પાણી નીકળી જાય છે.

આશરે પંદર લાખ એકર પડતર પથ્થુ સારી રસાળ અને ફળદ્રુપ જમીનને આ ચોજ-નાથી પાણી પુર પાડવામાં આવશે. હાલમાં સાત હજાર ખેતરોને તથા એક લાખ માણસોને પાણી પુર પાડવામાં આવે છે. જેમ જેમ વધુ જમીન લેવાશે તેમ તેમ સંખ્યા વધશે. છેલ્લાં બે વરસમાં સાતસો જમીનદારોએ ખેતરો લીધાં છે અને ત્યાં લીટન (Leeton) અને ગ્રીફિથ (Griffith) નામનાં બે ગામ વચ્ચે છે. સીડની અને મેલબોર્ન એ બંનેની સાથે આ બે ગામ રેલ્વેથી જોડાયેલા છે. જમીનના નંબર કેવી રીતે પાડવામાં આવે છે તે જાણવા ભેગ છે. ગામને સીમારે બંને એકરના ટુકડા બનાવવામાં આવેલા હોય છે. તે ટુકડાથી પેટ્ટી પાર તેનાથી મોટા ટુકડા અને તેની પેટ્ટીપાર તેનાથી મોટા એ પ્રમાણે ચડતા પ્રમાણમાં મોટા મોટા નંબરો બનાવેલા છે અને તે બધા નંબરોને નહેરથી

THE FINANCE DEALINGS & LAW ADVISING AGENCY.

હાલના સમયમાં નાણું ક્યાં રોકવું અને કેવાં
આચરીયામાં રોકવું તે એક મોટો સવાલ થઈ પડે
છે, આ વિષયને લગતી સર્વ સલાહ અમે મુક્ત પુરી
પાડીએ છીએ.

કોઈ પણ વસ્તુનું 'પેટન્ટ' મેળવવાનું અથવા
'ટ્રેડ માર્ક' રજીસ્ટર કરાવવાનું કામ જીજ કમીશને
કરી આપીએ છીએ.

વ્યાપારને લગતા વાંધાઓ અને તેની કલમો
મૂજબ કયા કાયદાઓ લાગુ પડી શકે એમ છે અને
શી રીતિએ મુકદ્દમો ચલાવી શકાય એમ છે તેને
લગતા કાયદાઓ અને સલાહ આપવામાં આવે છે.

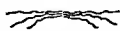
એક વખત પત્ર લખી ખાત્રી કરી જીએ. બની
શકે તો જવાબ માટે સ્ટેમ્પ બીડશે.

ધી ફીનાન્સ હાલીંગ્સ અને લૉએડવાઈસીંગ
એજન્સી,

૪ ગીરગામ બેંક રોડ,
મુંબઈ પોસ્ટ નાંબ ૪.

સ્વદેશી આગની વીમા કું

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
ફોર્ ૨૭૪૮ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરમાં
વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૧૭,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુંલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૨૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

આન. શેઠ મનમોહનદાસ શંભળ (ચેરમેન)

સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી.

શેઠ નવરોજીજી જહાંગીર ગામડીયા.

(૨) શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જોશલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુદરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી

શેઠ જગજીવત શેષકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીઠડી, સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે, જાહેર પ્રબલને તથા વેપારી વર્ગને એક્સીમાસ કરવામાં આવે છે. કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરેવું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સાંઝે આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું જાતે મળવું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ભેડેલા હોય છે તેથી કમીને દરેક જમીનદારને પોતાની જમીન ગમે તેટલી મોની કે નાની હોય તોપણ પાણી પાનાનું આગણુ સાધન હોય છે અને ત્યાં પાણીનું માપ લેવાય છે એક એક જમીન ઉપર એક કુટ પાણી લેવા માટે નો દર પાંચ શીનીંગ (પોણાચર રૂપીયા) હોય છે એટલે કે એક એક જમીનમા એક ફીટ ઉંડુ પાણી લેવા માટેનો આ દર છે શીયાળામા માત ઈચ વરસાદ થાય છે તેથી ફક્ત એકલા ઉનાળામા પાણી લેવું પડે છે

શીન્ન ડોઈ પણ નહેર ખાતા તરફથી આવતોમોઘાદરે પાણી પુર પાટવામા આવતું નથી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમા કેટલાક નવા નહેર ખાતા તરફથી એક એક જમીનમા એક કુટ ઉંડુ પાણી પુર પાડવા માટે ૩૦ શીનીંગ (માડી બાવીસ રૂપીયા) સુધીનો ભારે કર હોય છે

અમેરીકામા જેડુને ફક્ત પાણી એક હજાર પુર પાડવામા આવે છે અને શીન્ન બધા માધન માટે જેડુતને પોતાને ગોઠવણ કરવી પડે છે

પરંતુ ઓસ્ટ્રેલીઆની સરકાર તો જેડુ તના લવા માટે માળાપની પેકે મલાળ વે છે અને તેને દરેક બાળતમા મદદ કરવા માટે પુરતો પ્રયત્ન કરે છે જેડુતને રહેવા માટે રહેલી સરતોથી મકાન બાંધવા માટે સામાન પુરો પાડે છે અથવા મકાન બધાવી આપે છે તેમજ ભેષ્ટતા ઓનર, ડોર તથા ઝાડ, બીડ વીગેરે પણ ભેડતું પુરું પાડે છે સરકારી કાર્મના પ્રવેશુ અમનદારો તેમને ભેષ્ટતા સવાહ આપવાને ત્યાં ભેષ્ટ ત્યારે તૈયાર હોય છે અને કાયમને માટેના પગથી જમીન આપવામા આવે છે અહીં એકઠના

કુકડાની સાથે દર વરસે ૩ પૌડ ૧૫ શીલીંગ (મિલા છપન રૂપીયા) ભરવી પડે છે કુકડાસ એકરના નળરના જમીનની જાત પ્રમાણે માડા બારથી માડા અઢાળ પૌડ (૧૮૭૫ થી ૨૭૭૫ રૂપીયા) સુધી ભરવા પડે છે.

અખરોટ, ગદામ, દ્રાક્ષ વીગેરે ભેવા તથા તમામ જાતની શાકભાજી, મકાઈ વીગેરે અનાજ તમાકુ તથા ટ્યુસર્ન વીગેરે તમામ વાવી શકાય જમીન ઘણીજ ફળદ્રુપ છે

આ નવી જમીન ઉપર જેડુતો ઢોર ઉછેરવાનું તથા પક્ષીઓ ઉછેરવાના તથા ડેરી વીગેરેના કામમા ઘણા ફોલ્ડમદ નીવડયા છે

અહીં સહવાશની ઓટ પણ મટી ગઈ છે ઝરણુ કે ગામ વસેલા છે અને નબરો પણ ઘણા પાસે પાસે પાડેલા છે.

ખરેખર ન્યુ સાઉથ વેસની સરકારને તેની આ મહાન યોજના ફોલ્ડમદ રીતે સંપૂર્ણ બનાવવા માટે ધન્યવાદ ઘટે છે આ યોજનાથી જેતીનો ઘણો સુદર, રહેલો અને નફાકારક બન્યો છે એટલુંજ નહીં પણ જેતીનો પાક નીચ્છળ જવાના લયમાથી સુકત થયો છે

મી કોંગ્રેસ લડન મેગેજીનમા ચિત્રો માથે લેખ લખેલ છે કે જેથી આ યોજનાનો ખર્ચ ચિતાગ આપણા ખ્યાલમા આવી શકે પરંતુ ચિત્રો આપવાનું કામ મારાથી બની નકયું નથી તે માટે માફી આહું છું.

માત્ર

અહુલાલ જોડાલાલ
દશાઈ.

WAR NOTES AND NOTIFICATIONS.

લંકાઈ અને વેપાર સંબંધી વધુ સરકારી જાહેરનામાં.

બ્રિટીશ હિંદમાંથી યુનાઇટેડ કીંગડમ સિવાયના બીજા દેશોએ હીસીયન કાપડ તથા કાચખીઓની નિકાશ કરવામાં આવેલી હુમને જણાવવામાં આવી છે.

બ્રિટીશ હિંદમાંથી કાશીની નિકાશ યુનાઇટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ, ઇટલી, રસીયા, (જાલ્દીક બંદરો સિવાય), સ્વિટ્ઝરલેન્ડ અને પોર્ટુગલ સિવાયના યુરોપમાંના તથા ભુમધ્ય અને કાળા સમુદ્ર પરના તમામ દેશોએ કરવાની મનાઇ કરવામાં આવી છે.

એ મનાઈ નીચેની બે વિગતોમાં લાગુ પડશે નહિ.

૧. સરકાર તરફથી યા સરકાર માટે ચઢતે કરવામાં આવે તેમાં.

૨. સુસાઈડી દર્યાન વપરાસ માટે ચઢાવવામાં આવે તેમાં.

યુનાઇટેડ કીંગડમથી નિકાશ કરવા માટે મનાઇ થયેલા માલોની યાદીમાં થયેલો સુધારો નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી જે ૨૮ મી ઑગષ્ટ ને દિને પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે દરેક ભાતનો કોલસો અને કોલ જે બ્રિટીશ સરકારના, આશરા હેઠળના રાજ્યો તથા મિત્ર રાજ્યોએ મોકલ-

વાની છુટ હતી તે હવેથી બ્રિટીશ સરકારના અને આશરા હેઠળના રાજ્યો સિવાય બીજા કોઈપણ રથને મોકલવા માટેની મનાઇ કરવામાં આવી છે. ત્રાંબા તથા પીતળના નકકર જે ચેલા તારોની નિકાશ જે અત્યાર સુધી બ્રિટીશ સરકારના તથા આશરા હેઠળના રાજ્યો સિવાય દરેક રથને મોકલવાની મનાઇ કરવામાં આવી હતી તે હવે કોઈપણ રથને મોકલવાની મનાઇ કરવામાં આવો છે ખડબચડા હીરા જેની ઔદ્યોગિક કામોમાં વપરાસ થાય છે તેની કોઈપણ રથને નિકાશ કરવાની મનાઇ કરવામાં આવી છે.

યુનાઇટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ, ઇટલી, રસીયા (જાલ્દીક બંદરો સિવાય), અને બ્રિટીશ સરકારના સિવાયના બીજા દેશોએ આમડાંની નિકાશની મનાઈ નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી તા ૪ થી સપ્ટેમ્બરને રોજ જાહેર કરવામાં આવી છે.

આ સંબંધમાં નામદાર કલેક્ટર તરફથી હમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ઓફ અમેરીકામાંથી કેટલીક ચુટી કાઢેલી પેટીઓ પર સાધારણ જથ્થામાં આમડાંની નિકાશ બ્રિટીશ કૉન્સલના સરટીફિકેટ વિના કરી શકાશે.

આ ચુટી કાઢેલી પેટીઓના નામો હમને મોકલવામાં આવ્યા છે જેમ્બરના જે સભાસદને

પ્રાકટન મોઝેક ટાઇટમની સારી ડીઝાઈન કયા જોવા મળશે ?

એ નામો જોવાં હોય તેમને મોકલી આપવામાં આવશે.

નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી હમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે લીકટન ફેલ્ડસ, મૅરી-યન ફેલ્ડસ અને વૉરવીર્ટસ સ્ટીમરો પરના માલ છુટા કરવા માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી છે અને મુંબઈની મેથર્સ ડબલ્યુ-એ. ગ્રેહામની કંપનીને એ માલો ખાખત ડૉક્યુમેન્ટ તથા નાણાં વિગેરે એકઠાં કરવા નીમવામાં આવી છે એ સ્ટીમરો પરના માલ ખાખે કંઈ મુશ્કેલી હોય તો એ કંપનીને કરવી. શ્રીએ-ધન અને ન્યુમેન્સીયાના પરના માલ ખાખત હવે કંઈ નીવેડો આવ્યો નથી.

“એરના વીરમેન” નામના બહાણના પરના સાગના લાકડાંના દરિયા પરની કન્સાઈન્મેન્ટના સંબંધમાં બ્રિટીશ ઇનામી કેપ્ટાઈનની ઇનામી અદાલતો સમક્ષ અદાલતમાં કામ ચાલવામાં ચાલેલું કામકાજ આવ્યું હતું.

ઇલેક્ટ્રીસિટી કંપનીના નામના શ્રીક બહાણ પર માલ્ટાનો વ્યાપારી કોર્ટમાં કામ ચાલ્યું હતું તથા ઘડનો જથ્થો જપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

હિંદી તારખાતા તરફથી મળેલી ખબરો.

તા. ૧૪-૬-૧૯૧૫ ને રોજ જણાવવામાં આવ્યું છે કે લડાઈ દરમિયાન “One & six” “Eighty six and six” જેવાં કિંમત જણાવનારાં વાક્યો આસ્ટ્રેલીયા સિવાય દરેક પરદેશ મોકલવાના તારોમાં, સાદા તારોમાં ૧૫ અક્ષરના એક શબ્દ તરીકે તથા કોડ તારોમાં ૧૦ અક્ષરના ૧ શબ્દ તરીકે ગણવામાં આવશે.

એનકોના, ખારી, ખારલેટા, પ્રીનકીઝી, ચોરટોકોરસીની, ટેન્ડો અને વેબ્રીચા સિવાયનાં ટેલીનાં સઘળાં સ્થળોએ મોકલવા માટેના તારમાં નીચે જણાવેલા છ કોડો તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બરથી વાપરવા દેવામાં આવશે. (૧) એપીસી પાંચમી આ આવૃત્તિ. (૨) વેરટરન યુનીયન (૩) લાન્કેશિર, (૪) બનટ-લીઝ, (૫) બ્રમહોલસ, અને (૬) મેયસ. આ તારો નીચેની શરતે ફરીકારવામાં આવશે. (અ) એક તારમાં એક જ કોડની લાખા વાપરવા દેવામાં આવશે અને તારનાં ફારમમાં સુચના માટેનાં ખાસ ખાનામાં ટુકડાં કચેા કોડ વાપરવામાં આવેા છે તે લખી જણાવણું ભેપ્પશે આ લખાણનું જુદું લખાણ લેવામાં આવશે નહિ. (બ) આવા દરેક તાર માટે રેલ્વેશનની આઠ આનાની પ્રી ભરવી પડશે. (ક) સામાન્ય રીતે ખાનગી વધારા કે છાપેલા કોડ મુજબના વાક્યો દર્શાવનારા અંકો દાખલ કરવા દેવામાં આવતા નથી; પણ જે જે કોડો વાળેલાં નાણાંનો આંકડો દર્શાવવાને કોડ મુજબ વાપરવાની રજા આપવામાં આવી હોય તેને તે માટે વાપરવા દેવામાં આવશે.

નીચેના સરકારી ભહેરવાખાઓ ચેમ્બરના સભા સભોની બહુમા આ માસિકના ખાસ વધારો છાપી લાવવામાં આવ્યા હતાં, પણ માસિકના માહકોની બહુ માટે અને ફરી છાપવામાં આવ્યાં છે.

નિકાશ કરનારાઓને નીચે મુજબની ચેતવણી બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ નિકાશ કરનારા તરફથી સુચવવામાં આવી એાને ચેતવણી છે જે નામદાર હાઈ સરકાર તરફથી છાપા બેગી ખખર તરીકે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે.

દરેક કારખાનાવાળાઓ તથા બેંકપારીઓ જેઓ નિકાશી બેંકપાર કરતા હોય તેઓને

ધી બોગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ મુંબઈ,

એવી સુચના કરવામાં આવે છે કે પરદેશ સાથે બેંકોપાર કરતા તેઓએ ખાસ એકમ કાળજી રાખવાની જરૂર છે. તા. ૧૧ મી માર્ચ ૧૯૧૫ ને રોજ નામદાર શહેનશાહની સરકાર તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલા હુકમોથી સત્તાવાર બહાર થયેલી નામદાર સરકારની રાજ્યનીતિની મુળ મતલબ દરેક બતનો દુશ્મની વ્યાપાર, (આયાતી યા નિકાશી) પુર્ણ બંધ કરવાની છે. આ રાજ્યનીતિ પુર્ણ અસરકારક કરવામાં મુખ્ય મુશ્કેલી એ નંદ છે કે મધ્યસ્થ દેશોમાંના કેટલાક વ્યાપારીઓ દુશ્મન દેશોમાં માલ પહોંચાડવા માટે દુશ્મન દેશોના બેંકોપારીઓના એજન્ટ થાય છે. આથી, પરદેશી વ્યાપાર કરનારી બ્રિટીશ રાજ્યની પેટીઓએ આ સંજોગ ધ્યાનમાં લઈ, મધ્યસ્થ રાજ્યોના નિકાશ કરનારાઓ યા આયાત કરનારાઓ તરફથી તેઓ સાથે વ્યાપારી સંબંધ ધોધના માટે જે માંગણી કરવામાં આવે તે સ્વીકારના ઘણી બારીકીથી તપાસ પહોંચાડવાની જરૂર છે.

મધ્યસ્થ દેશોમાં નવો બેંકોપારી સંબંધ બાધતાં પહેલાં ત્યાંથી અસાધારણ ચોરડેરા આવે, યા માંગણીઓ કરવામાં આવે તે બાબતમાં ખાસ કાળજી રાખવાની જરૂર છે.

દુશ્મન દેશ સાથે બેંકોપારી સંબંધ બાંધવાની વિરૂદ્ધતાં જે બહારનામાંથી નામદાર સરકાર તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યાં છે તે મધ્યસ્થ રાજ્યોમાંના એજન્ટો મારફત આડકતરી રીતે દુશ્મન સાથે બેંકોપાર કરવા માટે પણ લાગુ પડે છે અને એ બાબતમાં ગાંફેલી થતા દુશ્મન દેશ સાથેના બેંકોપાર માટેની ફરમાવવામાં આવેલી શીક્ષા માટે ચુંબેગાર ઠંડી શકશે.

બ્રિટીશ ઇનામી અદાલતો (પ્રાઇઝ કોર્ટ) તરફથી જે બહાણો જપ્ત કરવામાં આવ્યાં છે

નવા પ્લાનોના બીર્ડિંગમાં ટાઇટ્સ કોણ પુરી પાડે છે?

તે બહાણો તથા તે પૂરના માલોના સંબંધમાં, બ્રિટીશ રાજ્યના, મિત્ર રાજ્યના યા મધ્યસ્થ રાજ્યમાંના ત્રીજા ધણીના દાવા (third party claims) પર વિચાર કરવા તથા તે દાવાઓ કેટલે દરજ્જે કેવી રીતે અને શી શર્તો લરી આવવા તે બાબત સુચના કરવા નામદાર શહેનશાહની સરકાર તરફથી એક કામદી નીમવામાં આવી છે. ફક્ત જે વહાણુ યા તે પૂરના માલ માટે ઇનામી અદાલત તરફથી શિક્ષનો કરાવ પસાર થયો હોય તેવા બહાણુ (આ બહાણુની યાદી નીચે આપવામાં આવી છે) યા માલ સંબંધીજ તથા ફક્ત ત્રીજા ધણી, ઓનાજ/દાવા પર વિચાર કરવા આ કમિટીને સત્તા છે.

એવાં બહાણુ યા માલ સંબંધી જેઓને દાવા કરવા હોય તેઓએ જરૂરી વિગત સાથે તથા લન્ડન ગેઝીટમાં છપાયેલી અને હિંદમાં વખતો વખત ફરીથી છાપવા આવેલી શર્તો અનુસાર પોતાના દાવાઓ નીચેને શીરનામે મોકલી આપવા.

Secretary.

Prize Claims Committee
Board of Trade

Whitehall gardens

London S. W.

હિંદી ઇનામી કોર્ટો તરફથી જપ્ત કરવામાં આવેલા બહાણુ માટેના હિંદી પ્રબળ દાવા તેઓ બારોબાર યા સ્થાનિક સરકાર યા હિંદ સરકાર મારફત મોકલી શકશે.

દાવાઓ રજૂ મી બુલઈથી ત્રણ માસ સુધી કરી શકાશે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે

બહાણુની યાદી.

ઈંગ્લેન્ડની ઇનામી અદાલત તરફથી જપ્ત કરવામાં આવેલાં:—કોનકેડેરો, ફેલ ઓલ રહે

માન, રેફ્રેક્ટેબલિટી, ઇન્ડેક્સ, મેગ્નીટ્યુડ, નીમેટ અલ્બાઇડ.

હિંદની ઇનામી અદાલતોમાં જપ્ત કરવામાં આવેલાં એલેસીયા, બ્રાન્ડેસ એરજે-રોગ, ક્રોન્સ ફરડીનન્ડ, ફ્રેન્કેનફેલ્સ, ફીઅન ફેલ્સ, કુરમાર્ક, પગેનલુર્મ, રીનફેલ્સ, ફોટન ફેલ્સ, વરઝીન, વારલુર્મ, વોર્ટનફેલ્સ.

કાઉન કોલોનીઅની ઇનામી અદાલતોમાં એડલ્ફ, બેથાનીયા, અકટાઈ, એમીર, ઇરીમેન્થાસ, ફ્રીસીયા, ફર્થ, જર્થાઈ, ઓસીયા, બ્રેસેડીના, કંકીમનામ, કાર્લસ્ટે, ક્વાક, લોરેન્ઝો મેસીડોનીયા, મોલ્ટ કેફેલ્સ, પક્લાટ, પ્રાવીરમેન, ટ્યાન્ટા, રાન્જુરી, રાતી, રેન્ડેલ્સ, રીથેનફેલ્સ, સન્ડકાન, આર્થિફેલ્સ, રહેવેન્ઝીઝ, રાઈવોલ્ડ, રેક્ટરનુર્મ, સાર્થરા, ટેનરફેલ્સ, થોડ, ફ્રીફેલ્સ, વરનર-નીનન.

યુનાઈટેડ કીંગડમની ઇનામી અદાલતો તરફથી જપ્ત કરવામાં આવેલાં

એલીન વીરમેન, અર્ન ફ્રીડ, બેલ્જીયા, હેન્સવીરમેન, હેન્ડ્રીયેટ વીરમેન, હર્નેટ વીરમેન કેમ્પેરન, મેક્મ બ્રોક, ઓશીલીયા, ઓરીએન્ટલ, પોલવીરમેન, રેનાટા એમસીન્ક.

તથા તેપરના માલ સંબંધી વિગતો નામદાર શહેનશાહની ઓર્ડેરીયા ખાતેના કોન્સલ જનરલ તરફથી નામદાર હિંદ સરકારને મળેલી છે જેની નકલો હમને મોકલવામાં આવી છે, જેઓને એ વિગતો બાબતી હોય તેમને ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી મળી શકશે.

નાર્વે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક, હોલ્લેન્ડ, સ્વીટઝરલેન્ડ, અને ઇટલીમાંથી યુનાઈટેડ કીંગડમમાં જે માલો પહેલા આયાત થયા હોય તે માલો યુનાઈટેડ કીંગડમથી બ્રિટીશ હિંદમાં આયાત કરવામાં કેટલીક શર્તો ફરજિયાત કરવામાં આવી છે; જે શર્તો વગતવાર હમને જણાવવામાં આવી છે, જેઓને એ વિગતો બાબતી હોય તેમણે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી એ વિગતો મંગાવવી.

નામદાર શહેનશાહની સરકાર તરફથી ૩ અંગસોદ્યુટ કાન્ટ્રોલ્સ તરીકે બહાર કરવામાં આવ્યું છે તે સાથે રૂની એલ (કોર્ટનક્રીન્ટર્સ) કોર્ટન વેઈસ્ટ તથા સુતરને ઓંગસોદ્યુટ કાન્ટ્રોલ્સ માલો તરીકે બહાર કરવામાં આવ્યાં છે એમ નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે.

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી એક ઇમાખા-જોગી ખજાર બહાર પાડી હામરમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે જે હામરમાંથી બનાવવામાં આવતા કે હામરમાંથી બનાવવામાં આવતા રંગો વામાં આવતા રંગોની બ્રિટીશ હિંદમાંથી નિકાશ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી તા. ૧૪ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૫ ને મોનઝાઈટ સેન્ડ રાજ ૧૯૪૬૧ ડગલ્યુ નંબર ૧ બહાર પાડ્યું છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે બ્રિટીશ હિંદમાંથી મોનઝાઈટ સેન્ડ (Monazite Sand) ની નિકાશ યુનાઈટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ, ઇટલી, રશીયા, (ગાંદીક બંદરો સિવાય) સ્પેઈન, પોર્ટુગલના બંદરો સિવાયનાં યુરોપ, ભુમધ્ય અને કાળા સમુદ્ર પરનાં કોઈ પણ બંદરો કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

નેધરલેન્ડ્સ, ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ બંદરોમાં પહેલાં હુશમની વ્હાલો કયા કયા બંદરોમાં પહેલાં છે

ધી બોરખે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એપ્રિલ સુબંધ.

નામદાર શહેનશાહની સરકાર તરફથી
એવો હુકમ બહાર પાડ-
કેટલાક મનાઈ થયે. વામાં આબ્યો છે કે પર-
લા માલો યુનાઇટેડ દેશી બંદરોએ મોકલવા
ઈન્ગ્લેન્ડથી ઈ- મનાઈ થયેલા જે માલોની
ટલી નિકાશ કરવા ક્રાન્સ, રસીયા (બાલ્ટીક
દેવા માટે મળેલી બંદરો સિવાય), સ્પેઈન,
છુટ. અને પોર્ચુગલનાં બંદ-
રોએ નિકાશ કરવાની
છુટ હતી તે માલો ઇટલીનાં બંદરોએ પણ
મોકલવાની છુટ આપવામાં આવી છે.

નામદાર મુંબઈ સરકાર તરફથી હુમને
જણાવવામાં આબ્યું છે કે મધ્યસ્થ રાજ્યોના
બંદરોમાં આશરો લીધેલાં હુકમની બહાણે,
માંથી છોડાવેલો માલ, હિંદમાં દાખલ થવા
દેવા માટે, જે શીર્ષાંગ કંપની તરફથી એ
માલ અત્રે મોકલવા માટે ચઢાવવામાં આબ્યો
હોય તેનું સરટીફિકેટ આપવું પડશે. જે
સરટીફિકેટમાં માલની ચકત સંબંધી
વિગત, જે તારીખે તે સ્ટીમર મુળ
જગ્યાએથી નીકળી હોય તેની તારીખ, ટંક
જગ્યાએ પહોંચવા ધારેલું હતું તથા મધ્યસ્થ
રાજ્યના બંદરમાં આશરો લેવા બાબતની
વિગત એ સર્વે જણાવવાં પડશે. આ માલો
માટે સરટીફિકેટ ઓફ ઓરીજન આપવાં
પડશે નહિં.

આ સંબંધી એવું નક્કી કરવામાં આબ્યું
છે કે જો માલ આવતાં પહેલાં મજૂર સર-
ટીફિકેટ અત્રે મળે તો તે સ્થાનિક પ્રાંતજ
કોર્ટને લગતા નીમાયલા સરકારી અધિકારી
સમક્ષ રજુ કરવું. સરટીફિકેટ આવતાં પહેલાં
માલ આવશે તો તે કસ્ટમ્સ કલેક્ટર તરફથી
રોકવામાં આવશે.

મૅડાગાસ્કરના ગવર્નર જનરલ તરફથી તા.
૨૩ મી એપ્રિલ ૧૯૧૫ ને રોજ એક હુકમ

બહાર પાડી જણાવવામાં આબ્યું છે કે
મીચેના માલો, આર્થાત તથા ખપતપરતો
કરથી મુક્ત, મૅડાગાસ્કરમાં તથા તેના આશરો
હેકળનાં રાજ્યોમાં અમુક મુક્ત માટે દાખલ
થવા દેવામાં આવશે.

(૧) લોટ.

(૨) ગનીબેન્સ.

(૩) માંસ પેક કરવા માટેના સુત-
રાઈ કાપડ.

(૪) ખનીજ તથા જલદી ઉડી બધ
એવાં તેલો.

૨) ૨૮ મી એપ્રિલ ૧૯૧૫ ને રોજના
હુકમથી સુતું (ભુકી, ચોરસા યા સીક્કા) ક્રાન્સ
સિવાયના બીજા દેશોએ નિકાશ કરવાની
મનાઈ કરવામાં આવી છે.

બેંટવીયા ખતેના નામદાર શહેનશાહના
ક્રાન્સલ જનરલ તરફથી નેધરલેન્ડસ, ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ
બંદરોમાં પડેલાં હુકમની બહાણે કયા કયા
બંદરોમાં પડેલાં છે તથા, તેમાંના માલ
સંબંધી કેટલીક વિગત સંબંધી પત્રક હમારો
પર મોકલવામાં આબ્યું છે. જેઓને એ પત્રક
જેવું હોય તેમને ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી
તેની નકલ મળી શકશે.

નેધરલેન્ડસ એવરસી ટ્રસ્ટ કંપનીને
મોકલવા માટે હોઇ માલ ચઢાવવામાં આવે
તે માટેનાં લાઇસન્સ આપતાં પહેલાં તે ટ્રસ્ટ
તરફથી તે કન્સાઇન્મેન્ટ મેન્યુર કરવામાં આબ્યું
છે એ ગતલખતું સરટીફિકેટ આપવા માલ
ચઢાવનારને કસ્ટમ્સ કલેક્ટર તરફથી ફરજિયાત
કરવા માટે સુચના કરવામાં આવી છે. એ
સરટીફિકેટ વખતસર હિંદ આવી નહિં
પહોંચે તો માલ ચઢાવનારે જે ધણીના પર
માલ ચઢાવ્યો હોય તેને એવી રીતે તાર
કરવો કે તે સરટીફિકેટ ઇન્ડીયા ઓફીસે રજુ

મેટેલીક શીર્ષાંગથી ખોદીંગનો ચોરસો શોભે છે.

નામદાર મુ'બઈ સરકારની.

ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં વિદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે અમારી બતાવેલ બાદશાહી ચાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઇઝ કરીને તેમાં કોઈ પણ બાતની નુકસાનકારક ચીજ નથી એવું મર- ટીફીકેટ આપેલ છે. અને એ ઉમદા રાજવંશી દવા અકસીર હોવાથીજ વિલાયતમાં પાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો, રાજ મહારાજાઓ, નવાબો તથા દેશી અને ઈંગ્લેજ ગૃહસ્થો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ બહુ વખણાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

અનંગ વિલાસ.

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્યવીરની તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ ણનાવી 'ખડ' પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નબલા માણસને પણ જીવાતની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ લલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈ પણ બાતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીના ૩ળી એકના રૂ. દશ.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બતાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. ખડ' પુરૂષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફતેહમંદ ઈલાજ છે. આઉ'સ એકની ૩ળીના રૂપિયા આઠ તમામે દવાઓનું પોસ્ટ અર્થ જુદું.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

દરેક બાત તથા વજનના ધ્રાઉત પેપરો સફેદ તેમજ રંગીન છાપવાના તથા લખવાના કાગળો પુલ્કસકેપ અને કવર પેપરો, તથા ઘર ચુલ, અને ઓફીસ બરની સ્ટેશનરીનો મોટો લોટ તૈયાર છે, બહોળા મેકર સ્ટીફનની ઇંગ્લીશ શાહીને ટકકર મારે તેવી જુલુ બ્લેક, લાલ અને કાળી શાહી, ક્રીમતમાં અતી સસ્તી, છતાં ઉત્તમ કંવાલીટી નમુનાની શાટલીનાં આના બાન્ડ પો. સાથે (૧ બાટલીમાંથી ૨૪ ઓસ શાહી મળે છે) મેન્ટલ્સ ઇનવર્ટડ યા વર્ટીકલ, હરેક પ્રેશરની લાઇટ માટ ટુકાઉ મજબુત પણ સસ્તા, છુટક તેમજ જથ્થાબંધ મળશે. મુ'બઈમાં નમુના તથા દ્રાયલ મતે બતાવીશું.

કેલેન્ડર ૧૯૧૬ ના માલ માટે, નમુના અને ડીઝાઇનો તૈયાર છે. લાવવાલ માટે પુછો.

હોમી સો. ભાનબ,

૧૧૭, ગીરગામ રોડ, મુ'બઈ ૨.

શુદ્ધ સાચા મોતીનો સુરમો.

આંખના અસંખ્ય દરદો માટે

જેવાં કે ચોટ સાંધટ, સ્તાંધણાંપણું, આંખની ગરમી, આંખનું દુખવું, સ્તાશ, કદબ, આંખ પડેલી અજવાળાથી અંબઈ જવું, પાંપણોનું ખરવું, પાણીનું ખરવું, ટુકે મુદતમાં પડેલાં ફુલાં, નજલો વિગેરે તમામ દરદને આ સુરમો જડમૂળથી નાશ કરે છે.

કિંમત—નંબર ૧ તોલા ૧ ના રૂ. ૧૦ નંબર ૨ તોલા ૧ ના રૂ. ૪

નંબર ૩ „ ૧ તો રૂ. ૧૧

ઇસાજમુહા ઇશમાલજ અત્તરીઆ.

ઠે. કુલ બજાર, બમનગર. (કાઠીઆવાડ).

THE CHEAPEST FIRM IN INDIA.

G. SAJAN & CO.

Tile, Marble, Cement, Asbestos, Mangalore Roofing Tile, and glass roofing tiles, Marble Merchant, Sculpture, and Monumental Supplier. Tandur and Shabad Stone. Direct Importers from Quarry.

Ask for our Catalogue it cost you nothing.

POST NO. 4, BOMBAY.

એકે અવાજે જાહેરમાં આવેલી

કોઇ પણ પ્રકારે ખરાબ થયેલા કોણીમાં સુધારે તથા વધારે કરવાને તેમજ અશકતી, આશા વીગેરે એવા તમામ ચિન્હોને દુર હટાવનાર.

આયોજાયું

સા સા પ રિ લા.

કી. બા. ૧ નં. ૩૬-૪-૦ ટપોલ ખરચ આના પ) "પ્રાઇસ લીસ્ટ" મંગાવી વાંચો કી. કે પોસ્ટલ કંઈ પણ આપવું પડતું નથી.
તા. કે. મહેરબાની કરીને અમારું ઠેકાણું જરાખર લખવું.

એન્ડ કંપની,

અત્તરબાળી, પો. કાલખાદેવી-મુંબઈ.

તા. કે. તમારો મોરડર ચોકસો ત્યારે આ પત્ર મોકલિયે જાણર વાંચનારું તેમાં જણાવ્યું.

પી. ગોમ્સ એન્ડ
કંપની.

કાલખાદેવી રોડ—મુંબઈ.

જ લોકો બીજા ઠેકાણેથી પોતાના સારા પોરતેટ મેળવી નહી શક્યા હોય તેઓને અમારે ત્યાં એક સીટીંગ આપ વાંતી ખાસ અરજ કરીએ છીએ, અને તેઓએ આગલા ફેટાઓ ગમે ત્યાં પણ પડાવ્યા હોય, તેપણ અમે જીવતા નવાજ પોરતેટ પાડી આપવાની ખાત્રી આપીએ છીએ.

શુ જુઓ છો? જો તમારે ખરા જોખમી બહાર જવો હોય તો—
આજો તૈયાર અનેક સર્ટિફિકેટો મળ્યા છે. ખાસ વનસ્પતિમાંથી બનાવેલી શુદ્ધ દવા. અમારી પેટન્ટ, દેશી દવાનું સેવન કરવાથી થોડીન વારમાં અલોપ્થી કાયરો થાય છે. અમારી દવા વધારે ઉપ-યોગી હોઇ સુદૃઢ કિમતે વેચવાતું અમેએ નક્કી કર્યું છે. ટોનીક જીવન ચુટીકા—સરીરના અન્યેક રોગોને નાશ કરી શોદર્થ વધારી અદ્યુન કાયદો કરે છે. કીમત બાદથી એકરો રૂ. ૧. રોચલ આમ—માથું દુખવું, શરદી થતી અને ક્યારે તેમજ સાથના બીજા દરેક રોગ ઉપર આ બામ અત્યુત્તમ છે. કીમત—રૂ. ૦-૮-૦. તાપ નવ વરુણ—એમાંતરીઓ, યાદીઓ, તેમજ બીજા દરેક જાતના તાવ ઉપર આ ચુરણ એક સીર છે. કીમત—રૂ. ૦-૧-૦. દરજીને મદદ—ગમે તે બેટરી દરજી ઉપર આ દવા ધસવાથી તેનો મૂળમાંથી નાશ થાય છે. કીમત બાદથી એકરો રૂ. ૦-૪-૦. એન્ડ કો. લિમિટેડ છે લખો યા મળે— નારાયણ બીડે, બીજા મળે } આઈ. જે. મી. એ. મી. રામ એન્ડ કો. મુંબઈ નં. ૪.

કરી નામદાર હિંદ સરકારને ઇન્ડીઆ ઓફીસ માર્કેટ એવી રીતે તાર કરાવ્યો કે ઇન્ડીઆ ઓફીસમાં સરદીફીફ્ટ રજુ કરવામાં આવ્યું છે.

સ્પેનીશ તથા પોર્ચુગીઝ બંદરોમાં પટેલાં દુશ્મની બહાણે પરના સ્પેનીશ તથા પોર્ચુગીઝ બંદરોમાં હેમ્બર્ગ, અમેરીકા, નોર્થ પટેલાં દુશ્મની જરમન લોઇડ અને બહાણે. હેન્સા લાઇનો સાથે થયેલી ગોડવણ તથા લન્ડન ચેમ્બર અને તે લાઇનો સાથે ચાલેલા પત્ર વ્યવહારની નકલો હાલ મળી છે. જેઓને એ જાણત જરૂરની હોય તેમણે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી વિગત મેળવવી

નોરવે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક, નેધરલેન્ડ્સ, ઇટલી, ફ્રાન્સ, રસીયા, ફ્રેન્ચ સંસ્થાનો. સ્વીટ્ઝરલેન્ડ, ગ્રીસ, રૂમાનીયા, બલ્ગેરીયા, સ્પેઇન, પોર્ચુગલ, ઇંગ્લેન્ડ દેશોમાંથી નિકાશ માટે મનાઇ થયેલા માલોની છેલ્લી સુધારેલી યાદી હાલ મળી છે.

ફ્રેન્ચ સંસ્થાનોમાંથી નિકાશ માટે મનાઇ થયેલા માલોની યાદી પહેલ બેલ્લી જહાર પાડવામાં આવી છે.

બ્રિટીશ હિંદ તથા યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાશ માટે મનાઇ થયેલા માલોની યાદીઓ પણ હાલ મળી છે.

જે સાહેબોને ઉપલી યાદીઓની નકલની જરૂર હોય તેમણે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાંથી મંગાવવી.

યુનાઇટેડ કીંગડમથી નિકાશ માટે મનાઇ થયેલી ચીજોની યાદી અને વિગતમાં

નીચે મુજબનો ફેરફાર થયેલો નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી બહાર કરવામાં આવ્યો છે.

જ્યુટ દોરા તથા જ્યુટ કાપડ જેની નિકાશ ફ્રાન્સ, રસીયા (બાલ્ટીક બંદરો સિવાય) બેલ્જીયમ, સ્પેઇન અને પોર્ચુગલનાં બંદરો સિવાય, યુરોપ મુમ્બઈ અને કાળા સમુદ્રપરનાં તમામ બંદરોએ કરવાની મનાઈ થઈ હતી તેમાં જ્યુટના કોથળા તથા કોથળીઓની કોર્ડપલ્સ જગ્યાએ નિકાશ કરવાની મનાઈ બહાર કરવામાં આવી છે.

૨) દરેક જાતના કોથળા, કોથળીઓ (કાળળી કોથળી સિવાય) જેની નિકાશ ફ્રાન્સ, રસીયા, (બાલ્ટીક બંદરો સિવાય), બેલ્જીયમ, સ્પેઇન, પોર્ચુગલ સિવાયનાં યુરોપ, ભુમધ્ય અને કાળા સમુદ્રપરના તમામ પરદેશી બંદરોએ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી હતી તેમાંથી જ્યુટના કોથળા, કોથળીઓ કાઢી નાંખવામાં આવ્યા છે કારણ જ્યુટના કોથળા કોથળીઓની, પહેલા ફકરામાં જણાવ્યા મુજબ કોઈ પણ સ્થળે નિકાશ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

૩) ટીન પ્લેટ, ટીન પેટીઓ તથા જોરાક ભરવાના ટીન કનીસ્ટરો જેની નિકાશ ડેન્માર્ક, નેધરલેન્ડ્સ, નોરવે અને સ્વીડનનાં બંદરોએ કરવાની મનાઈ થઈ હતી તે હવેથી ફ્રાન્સ, રસીયા (બાલ્ટીક બંદરો સિવાય) સ્પેઇન અને પોર્ચુગલ સિવાયનાં યુરોપ, ભુમધ્ય અને કાળા સમુદ્રનાં તમામ પરદેશી બંદરોએ કરવા માટે મનાઈ કરવામાં આવી છે.

૪. કસાવા પાઉડર, ટૅપીઓકા, મેન્ડીઓકા રૅટન, સાપુઓખા, તથા સાપુઓખાના લોટની ફ્રાન્સ, રસીયા (બાલ્ટીક બંદરો સિવાય), સ્પેઇન અને પોર્ચુગલ સિવાયના યુરોપ, ભુમધ્ય અને રાતા સમુદ્રપરનાં તમામ પરદેશી બંદરોએ નિકાશ કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઈન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઑફ
યુરોની કમિટીની એક સલા શનિવારને તા.
૭ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૫ને રોજ સાંજના ૨-૩૦
કલાકે ચુ. ટા. મળી હતી જે વખતે નીચે
જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા

૧) ઑન. સર ફ્રાંસિસ હરીમલાઇ
ધપ્રાહીમ (પ્રમુખ)

૨) શેઠ દીનશાહ એદલજી વામ્ણા

૩) શેઠ પુરુષોત્તમદાસ દાકોરદાસ

૪) શેઠ સોરાબજી એદલજી વોર્ડન

૫) શેઠ રતનસી મુલજી

૬) શેઠ પી. જે. બીલીમોરીયા

૭) શેઠ ગોપાળજી વાલજી સુન્દરજી

૮) શેઠ મોતીલાલ વડલજી

૯) શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી

૧. ગઈ વખતની મીટીંગની મીનીટ જે
સભાસદોમાં ફરવવામાં આવી હતી તે પસાર
કરવામાં આવી હતી.

૨. તાર એક ઠેકાણે આવ્યા પછી તે
બીજે ઠેકાણે મોકલવા માટેના જે વધારાના
દર લેવામાં આવે છે તે બાબે મદ્રાસની સધર્ન
ઈન્ડિયા ચેમ્બર ઑફ કોમર્સના આવેલા પત્ર
બાબે વિચાર કરતાં તે ચેમ્બરને એમ લખવાનો
ઠરાવ થયો હતો કે આવી જાતના વધારાના
દરની રૂઢી સામે આ ચેમ્બર છે અને કે તાર
વ્યવહાર વધારે લોકપ્રિય બનાવવા માટે તેવી
રૂઢી કાઢી નાંખવી જોઈએ.

૩. પોર્ટ ટ્રસ્ટના પેર હાઉસમાં દાગી-
નાઓ જે રીતે મુકવામાં આવે છે તે બાબત

ઉપર શેઠ જીવણદાસ હેમરાજ વાલજીનો
પત્ર વાંચવામાં આવ્યો હતો જે ઉપર વિચાર
કરતાં તે બાબે પોર્ટ ટ્રસ્ટને લખવાનો ઠરાવ
થયો હતો.

૪. ધી ઑરિએન્ટલ ચેમ્બર ઑફ
સીએશનના લખવા ઉપરથી ચેમ્બરે હાઈ કોર્ટના
નામદાર જડજેતુ રેમોલકોઝ કોર્ટમાં વ્યાજ
ન આપવાની રૂઢી બાબે ધ્યાન દોર્યું હતું તે
ઉપર હાલ મુખ્ય સરકારી ગંજીટમાં એક
બહેરનામું આવ્યું હતું. તેની કામંડીએ નોંધ
લીધી હતી. તે બહેરનામાની મતલબ એવી
હતી કે રેમોલકોઝ કોર્ટના જડજેતુ ૧૦૦૦
રૂ. અને તેથી ઉપરની રકમના દાવા માટે
વ્યાજ આપવાની મુનસીફ રહેશે. આ ખબર
જાણે ઠેકાણે મોકલાવી આપવાને તથા માસિકમાં
છપાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. દુરમન પેદીઓ બાબે જુદી જુદી
યુરોપીયન ચેમ્બરોએ તથા પેપારી એસો-
સીએશનોએ જે ચર્ચા ઉભી કરેલી છે તે
સંબંધી જોયરીયાઓ કમિટીના સભાસદોમાં
ફરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. મરહુમ ઑન શેઠ ફ્રાંસિસ હરિમ
અલી ચીનાઇનુ મૃત્યુ થયું તે માટે તેમના
કુટુંબપર દિલાસાપત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો
હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

દીવાલની હેન્ડસથ લાટીઓની સુદર ડીઝાઇન કયા મળે છે ?

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એગર એન્ડ
યુરોની કમિટીની એક ખાસ સલા શનિવાર
તા ૨૧ મી ઑગષ્ટ ૧૯૧૫ ને રોજ ૨ કલાકે
(મુ. - ૮) મળી હતી જે વખતે નીચે જણા-
વેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

૧. ઑન. સર ફ્રાંસિસ હરીમલાઇ
ઇપ્રાહીમ. (પ્રમુખ)

૨. શેઠ દીનશાહ એદલજી વાચા

૩. ઑન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

૪. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

૫. શેઠ સોરાબજી એદલજી વોર્ડન

૬. શેઠ જેઠાભાઇ વાલજી

૭. શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

૮. શેઠ નારણજી હરીભાઇ

૯. શેઠ મોરારજી વેલજી

૧૦. શેઠ ગોપાલજી વાલજી મુંદરજી

૧૧. શેઠ પી. જે. બીલીમોરીઆ

૧૨. શેઠ ચતુર્ભુજ શીવજી

૧૩. શેઠ જયનારાયણ હિંદુભલ દાની

૧. ધી ઇન્ડિયન રેલ્વે કોન્ફરન્સ ઍસો-
સિએશને રેલ્વે દરમાં અંશુક ફેરફાર બાબત
પત્ર લખ્યો હતો જે ઉપર વિચાર કરતાં તે બાબે
વિચાર કરી ખરડો તૈયાર કરવાને નીચે જણાવેલા
ગૃહસ્થોની મળ કમિટી નીમવામાં આવી હતી,
તથા તે ઍસોસિએશનેની સાથે મસલત કરવાને
આ એગરના પ્રતિનિધિ તરીકે ઑન. સર
ફ્રાંસિસ હરીમલાઇ કરીમલાઇને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧) સર ફ્રાંસિસ હરીમલાઇ ઇપ્રાહીમ
(પ્રમુખ)

૨) શેઠ દીનશાહ એદલજી વાચા

૩) ઑન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

૪) શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

૫) સર વિક્રમદાસ હામોદર ઠાકરસી

૬) શેઠ સોરાબજી એદલજી વોર્ડન

૨. શેઠ વિક્રમદાસ હામોદર ગોર્વીદલજી
પાલી તથા ફરાની ચર્ચો બાબે પત્ર લખ્યો હતો
જે ઉપર વિચાર કરવામાં આવતાં તે બાબે
ખરડો તૈયાર કરવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહ-
સ્થોની મળ કમિટી નીમવામાં આવી હતી.

૧) ઑન. સર ફ્રાંસિસ હરીમલાઇ કરીમલાઇ
ઇપ્રાહીમ (પ્રમુખ)

૨) શેઠ દીનશાહ એદલજી વાચા

૩) ઑન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

૪) શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

૫) શેઠ નારણજી હરીભાઇ.

૬) શેઠ સોરાબજી એદલજી વોર્ડન.

આ સળ કમિટીમાં ફરીઆઓની ઍસો-
સિએશનેના એક પ્રતિનિધિને પણ બોલાવ-
વાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩. મેસર્સ બ્રુપતરાય બારલાયા તથા
મી. જામોહનદાસ હામોદરદાસે રૂ. ૧૦
તથા રૂ. ૫૦ ની ચલણી નોટો આકૃતિમાં
એક સરખી છે તે બાબે પત્ર લખ્યો હતો
તે ઉપર વિચાર કરતાં નામદાર સરકારને તે
બાબે પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. તોલ અને માપ સરખાં કરવા માટે
નામદાર સરકાર તરફથી નીમાયેલી કમિટીનો
રિપોર્ટ આ એગરનો કમિટી ઉપર મત માટે
એકલવામાં આવ્યો હતો જે ઉપર વિચાર કરવા
તે પાલી અને ફરા માટે નીમાયેલી સળ કમિટી
ઉપર એકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. સરકારી જમીનગીરીઓ કિંમતમાં
એછી થતી જાય છે તે બાબે યુનાઇટેડ પ્રોવી-
ન્સીયલ એગરનો પત્ર આવ્યો હતો તે બાબે
વિચાર કરતાં એમ લખી જણાવવાનો ઠરાવ
થયો હતો કે તેમાં જણાવેલી સુચના સાથે
કમિટી મળતી થઇ શકતી નથી.

૬. આર્ટર્ડ અને ઇન્કોરપોરેટેડ એકાઉ-
ન્ટન્ટો બાબે એગરને કરેલાં લખાણોનો નામદાર
સરકાર તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે એ
બન્ને જાતના એકાઉન્ટન્ટની સોસાયટીઓ,
તેમના કોઇ પણ સભાસદ તરફથી તેના ધંધાને
ન ધજતી વર્તણૂક કરવામાં આવે તે
બાબે પગલાં ન લે તેવા ફાઇલા જ્યાં સુધી
રજુ ન થાય ત્યાં સુધી આવી જાતના એકા-
ઉન્ટન્ટોને ઍડીટરના રજીસ્ટરમાં મુકવા તે
ઠીક લાગતું નથી.

ધી બાબે દાખલ માર્ચ ૨૧ . એક-આઉટ ફોર્ટ મુબમ.

આ પત્રની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૭. ઇન્ડિયન પોર્ટ્સ એક્ટ બાબે ચેમ્બરે રજુ કરેલા મત ઉપર નામદાર સરકારે જવાબ લખ્યો હતો જેનો વિચાર મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો.

૮. શેઠ લક્ષ્મીદાસ સ્વયં ટેરસીનો પત્ર આવ્યો હતો કે મેસર્સ વલ્લદાસ લખમીદાસની કું. બંધ પડી હતી અને તેઓ પોતે લક્ષ્મીદાસની કું. હાલ ચલાવે છે. તેઓએ પુછાવું હતું કે મેસર્સ વલ્લદાસ લખમીદાસની કું. આ ચેમ્બરના સલાસદ હતા તો તે કુચે તેઓ આ ચેમ્બરના સલાસદ રહી શકશે કે કેમ, તેના જવાબમાં લખવાનો કંરાવ થયો હતો કે પહેલી કું. બંધ પડેલી

હોવાથી નવી કું. એ ફરીથી દાખલ થવા માટે અરજી કરવી જોઈએ.

૯. શેઠ રહેમતુલ્લા મહેરઅલી ચીનાઈએ તેમના ભાઈ ઓન. સર ફાઝલભાઈ મહેરઅલી ચીનાઈના મૃત્યુ માટે ચેમ્બરે ખતાવેલી ફીલગીરી માટે આભાર માનનારો પત્ર લખ્યો હતો જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૧૦. આવક ઉપરના કર માટે સલાહકારી મંડળો સ્થાપવા માટે ઓન. મી. રામારાયા નીંગરે જે સુચના કરી હતી તે માટે નામદાર સરકારે એક કંરાવ હાલ બહાર પાડ્યો છે જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

બાદ સલા બરખાસ્ત થઈ હતી.

RAILWAY RATES.

Chamber's Reply to the Railway Conference Association.

રેલ્વે દર.

રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસિએશનની સુચના. ચેમ્બરનો અભિપ્રાય.

કેટલાક માલોના રેલ્વે દરમાં ફેરફાર કરવા માટે ધી ઇન્ડિયન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસિએશને રેલ્વે બોર્ડને સુચના આગળ એક વખત કરી હતી જેના જવાબમાં રેલ્વે બોર્ડે તે બાબતમાં સંમત નહિ થઈ હતી. ફરીથી હાલ એ એસોસિએશન તરફથી રેલ્વે બોર્ડને સુચના કરવામાં આવતાં રેલ્વે બોર્ડે એવો જવાબ આપ્યો હતો કે હિન્દી બેન્ગાલી ચેમ્બરોના એ બાબત મત મંગાવી રજુ કરવા, આ મુજબ રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસિએશન તરફથી આ ચેમ્બરનો મત માંગવામાં આવ્યો હતો તેના નીચે મુજબનો જવાબ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓન્ડ બુરોના સેક્રેટરી તરફથી.

ધી ઇન્ડિયન રેલ્વે કોન્ફરન્સના સેક્રેટરી જગઃ-
સુ. આગ્રા.

બહાલા સાહેબ,

તા. ૧૧ મી આગષ્ટ ૧૯૧૫ ના આપના પત્ર નં. ૧૭૭૭ ના સંબંધમાં આ ચેમ્બરની કમિટીનો એ બાબત અભિપ્રાય આપી સાથે આપને મોકલવા રજા લઉં છું.

હિન્દી રેલ્વેઓપર શુદ્ધતા દરમાં વધુ સરખતા કરવાની મુરાદ-જે મુરાદથી આપની એસોસિએશનને એ બાબત રેલ્વે બોર્ડ સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવવાની ખેરણ થઈ છે-તે મુરાદ મહારી કમિટીને પસંદ પડી છે. મહારી કમિટી સમજે છે તે મુજબ, એ મુરાદ બર લાવવા માટે, કેટલીક રેલ્વેઓપર કેટલાક માલો જેનો વ્યવહાર બીજા માલોના પ્રમાણમાં ઓછો છે તથા જે માલોને ઉંચા દરની પંક્તીમાં મુકતાં વ્યાપારને નુકશાન થઈ શકે એમ નથી તેવા માલોને તે પ્રમાણે ઉંચા દરની યાદીમાં દાખલ કરવાની સુચના કરવામાં આવી છે. મહારી કમિટી આપને જણાવવા રજા લે છે કે આ મુરાદ બીજી રીતે પણ બર આવવી શકે એમ છે અને

ઉંચી પાલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવાં ક્યાં જશે ?

એવી સુચના કરવાની રજા લે છે કે એ માલોને જનરલ કલાસીફિકેશન લીસ્ટમાં મુકી એના દર વધારવા કરતાં એવી રીતની ગોઠવણ કરવી જોઈએ કે કોઈ પણ રેલ્વે કંપની તરફથી 'એક્સપેશન લીસ્ટ'માં જે આછામાં આછા ભાવ રાખવામાં આવ્યા હોય તે ભાવ 'જનરલ કલાસીફિકેશન લીસ્ટ'માં આ માલો માટે રાખવા. આથી વ્યાપારને સંતોષકારક સગવડ મળી શકશે કારણ કેટલાક ભાગોમાં આછા દર હશે તે વધશે નહિ એટલું જ નહિ પણ ઉંચા દર પણ ઘટવા પામશે.

આપના પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આપના તરફથી 'જે' સુચના કરવામાં આવી છે તે દરમાં વધારો કરી તેમાંથી આવકમાં વધારો કરવાના ઇરાદાથી નહિ પણ એ સુચનાની મુસદ્દા ફક્ત એ જ છે કે આ દેશની રેલ્વેના ગુદામના દરમાં વધુ સરળતા થાય.

જે આજ મુસદ્દા હોયતા ઉપર જણાવેલી મહારી કમિટીની સુચના મંજૂર થયે, એ મુસદ્દા પર આવી શકશે. એવા માલોને વ્યવહાર નહોતો હોવાથી દરમાં વધારો કરવાથી જો નફામાં વધારો થવાની આશા રાખવામાં આવતી નથી, તો તેજ પ્રમાણે મહારી કમિટીની મજબૂર સુચના મંજૂર કરવાથી, ખાસ નુકશાન જવા સંભવ નથી.

આ સંબંધમાં મહારી કમિટી આપની એસોસિએશનનું ધ્યાન એક ખાસ અગત્યની બાબત પર ખેંચવા જાણ લે છે તે એકે કેટલાક માલો એવા છે કે જેનો વ્યવહાર રેલ્વે કંપનીઓની નજર નહોતો દેખાય પણ તે વ્યવહાર

માવના નામ.

આયાત (૧૯૧૩-૧૪)

નિકાશ (૧૯૧૩-૧૪)

એસીક નાઇટ્રીક
બાર્થકારબોનેટ એક્સ સોડા
કૉસ્ટીક સોડા
શેતરંજી
આયાતી દવાઓ
ગુળી
અળશીનું તેલ
ચરખી

૮૦૦૦
૨૮,૨૯૨
૫૮,૩૭૯
૧૪૬,૭૪૩
૭૮૦,૪૬૦
* .....
૫૮,૮૧૭
૧૩૯,૪૩૬

.....
.....
.....
૧૫૩,૪૪૬
.....
૧૪૧,૬૩૮
૧૭,૪૬૩
૧૭,૩૮૬

આ ઉપરથી આપને વિદિત થશે કે મહારી કમિટી એ જે સુચના રજૂ કરવા હિંમત કરી છે તે જો મંજૂર કરવામાં આવે તો મજબૂર માલો જે આ દેશના વ્યાપાર ઉદ્યોગને એક યા બીજી રીતે ઉપયોગી છે તે માલોના સંબંધમાં પણ કોઈ રીતનો વાધો

નાના બેંકપારીઓ અને કારીગરોને ઘણો જરૂરનો હોય અને તે માલોના દરમાં વધારો થયેથી તેઓને મોટું આર્થિક નુકશાન થવા પામે. જે માલોમાં કેટલાક નીચે મુજબના છે.

૧) બાંગડીઓ.

૨) માટીના કુંળ.

૩) બીડીના પાતરાં વિગેરે

(૫) બીજા કેટલાક માલો એવા છે કે જેનો વ્યવહાર હાલ જો કે આછો હોય તો પણ તેનો વ્યવહાર વધવાની સંભાવ્યતા છે કારણ તે એવા ઉદ્યોગોને લગતા માલો છે કે જે ઉદ્યોગો ખીસેવવા માટે હાલ હાથ ધરવામાં આવ્યા છે યા હુંક વખતમાં હાથ ધરવામાં આવશે. જેમાંના કેટલાક નીચે મુજબના છે

૧) એલ્યુમીનીયમનાં વાસણો

૨) બેાબીન

૩) પીતળના વાસણો

૪) કૉસ્ટીક સોડા

૫) કાચ

૬) અળસીનું તેલ

૭) પેટ્રીઓ

૮) શીશીઓ

૯) શેતરંજી

૧૦) ગુળી

(૬) વળી કેટલાક માલો એવા છે કે જે આયાતી યા નિકાશી માલ તરીકે ઘણા ઉપયોગી છે, જેની એક યાદી તેના આયાતી તથા નિકાશી આંકડા સાથે નીચે આપવામાં આવી છે.

આવી શકશે નહિં.

આપના પત્રના છેલ્લાં ફકરાના સંબંધમાં ગુદામ કલાસીફિકેશન કમિટીના સભા-મદો જ્યારે અત્રે આવે ત્યારે તેઓને મળવા મહારી કમિટી ખુશી થશે.

OTHER CHAMBERS.

બીજા ચેમ્બરો

બંગાળ ચેમ્બર.

નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી કરવામાં આવેલી નીચેની સુચના દિવાની દાવા પર નામદાર બંગાળ સરકાર તરફથી ચેમ્બરનો અરજીના હક પર સિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો હક મુકવા માટેની સુચના. હકો કે હાથ કોર્ટના ચુકાદા પર નીચેની બે વિગતોમાં નામદાર જડજતી ખાસ રજા સિવાય અપીલ કરવાનો હક રદ કરવો.

(૧) જ્યારે એ ચુકાદો રીવીઝનમાં યા તાબાની અદાલતો પરના સુપ્રીન્ટેન્ડન્સના અધિકારની રૂએ આપવામાં આવ્યો હોય.

(૨) જ્યારે એ ચુકાદો અપીલ કોર્ટમાં એક જડજત તરફથી આપવામાં આવ્યો હોય અને મુકદ્દમાની રકમ રૂ. ૫૦૦ થી વધારે નહિ હોય.

આ મુજબની સુચના નામદાર હિંદી સરકારે સને ૧૮૯૭ માં કરી હતી જે વખતે આ ચેમ્બર તથા બીજા મંડળોએ તેની વિરુદ્ધ મજબુત વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. બંગાળ ચેમ્બરની કમિટીના હાલના અભિપ્રાય પ્રમાણે એવી રીતની હદ બિનજરૂરી છે. તેઓએ જણાવ્યું કે દાવાઓની સંખ્યા ઠમી કરવા માટે પ્રયાસ કરવા બેધર્યે એ ખર્ચ છે પણ અમુક દાવાની નાણાંની કિંમત તે દાવાની મહત્વતા યા બિન મહત્વતાના દર્શક તરીકે તે નહિ જ ગણાય. કેટલાક દાવાઓની નાણાંની કિંમત નહીં હોય પણ તેમાં સમાયલા મુદ્દાઓ

બહુજ અગત્યના હોય. બે દાવાઓમાં રહેલા મુદ્દાની અગત્યતા યા બિન અગત્યતા પ્રમાણે તેના વિભાગ પાડવા અશક્ય હોય તો લેટર્સ પેટંટથી હાથ કોર્ટને આપવામાં આવેલા હકોમાં હદ મુકવામાં આવે તેને બહિર પ્રગ મંજૂર કરી શકે એ તદ્દન અશક્ય છે.

કેટલીક ચેમ્બરો તરફથી એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇસ એક્ટ (૧૮૮૯) પ્રિટીશ માલોપર મરજી પડે તેમ છાપ મારવા દેવી તથા પરદેશી માલો પર તથા મુળ દેશની છાપ નહિ મારવા દેવી યા ફરજિયાત નામદાર કત "બ્રીટનમાં બન્યો નથી" હિંદી સરકારે યા "બહાર બનેલો છે" આપેલો જવાબ. એમ છાપ મારવામાં આવે એવી રીતનો એ કાયદામાં ફેરફાર કરવો આના જવાબમાં નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી હાલ જણાવવામાં આવ્યું છે કે એ કાયદામાં જે કલમના ફેરફાર કરવાની વેપારી ચેમ્બરો ઇચ્છા રાખે છે તે બાબત બેધેપારી ચેમ્બરોની કંઈક ગેર સમજૂતી છે. પરદેશી કારખાનાવાળાઓને પોતાના માલોપર મરજી મુજબની છાપ મારતા અટકવવાથી પરદેશી માલોની બહારાત અટકાવી શકાય પણ આવી રીતની બંધીથી મધ્યસ્થ હતાલોને પણ નુકશાન થાય કારણ તેઓ પાસેથી તેઓની એજન્સી લઈ લેવામાં આવે તેમજ માલને ખપત કરનારાઓને પણ નુકશાન થાય જેઓના રક્ષણ માટે સને ૧૮૮૯ નો એક્ટ ૪ થો ઘડવામાં આવ્યો હતો.

પ્રાકન મોએક ટાઇલ્સની સારી ડીઝાઇન ક્યાં બેવા મળશે ?

(ખાસ ઉંચ વર્ણના હીંદુ ગૃહસ્થો માટે)

મનને પસંદ પડતી જમવાની

ઉમદા સગવડ.

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળા.

૨૭૪ કાલખાદેવી રોડ—વીઠ્ઠલવાડી સામે.

મુંબાઈ.

આ ભોજનશાળા, માલીકોની જાતી દેખરેખ નીચે
ગેલોમાં છેલ્લી પદ્ધતિ મુજબ ચલાવવામાં આવે છે.
મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, પ્રમાણિકતા, ઉંચો ખોરાક અને
પતિલા નોકરો એ આ ભોજનશાળાનાં મુખ્ય લક્ષણ છે.

સગવડતાના પ્રમાણમાં ભાવ ઘણાજ મધ્યમ રાખવામાં
માન્યા છે

વધુ ખુલાસા માટે મેનજરને મળો યા લખો .

જાહેરનામું

કોટની બાણીતી દુકાનના બાહોશ કંટરના દેખરેખ નીચેનું અપ દુ-રે-ડ

ફેન્શો શીલાઈ ખાતું.

તથા યુરોપ, અમેરીકા, હીન્દુસ્તાન વીગેરેના રથલોએ મુસાફરી કંગનાગએને માટે દરેક જાતનો લેધરગુડસ તથા લેડીઝ અને જેન્ટલમેનોને લાયક દરેક જાતનું ગરમ રેશમી તથા મુતરાઉ કાપડ મોટા બજામાં હમેશા કોફાયત લાવથી તૈયાર મળશે

મથુરાદાસ કલ્યાણજી એન્ડ સન,

૭-૮ સીતાગમ બીલ્ડીંગ, કાર્ડ્સ મારકીટ-મુંબઈ.

“લપકો નથી.”

વનૌષધી સાસાંપરેલા.

આ સાસાંપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદ શજ્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયકર વીકારો (લોહીનું ખગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાબુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને ચામડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે

વળી આ સાસાંપરીલા ગમે તે માણસે લીધા હોય તો લોહીના સુધારો કરીને કૌવત આપે છે તથા સ્મરણશક્તિ વધારે છે ખાટલી એકના કીમત રૂ. ૧૧

મહા કુષ્ઠ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

જે અતિ ઉત્તમ ગુણદાયક ઔષધી

ભારત મધુવત્લી કીમત રૂ. ૧૧ આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવલી તેલ „ રૂ. ૨ લખેલા વિકારો ખાત્રીથી સારા થાય છે અઢાર પ્રકારના કુષ્ઠ રોગ, જવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા બધું રંગના ઘાથ તથા મુનભરી હત્યાદ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાત્રીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીનો સુધારો થઇ કાતિને વધારે છે

ડૉ. ધાકજી ભાણજી સાવંત,

પ્રણસવાડી, — મુંબઈ.

છેવટે નામદાર હિંદ સરકાર તરફથી એક પત્ર સને ૧૯૦૯ માં નામદાર મુંબઈ સરકાર પર લખવામાં આવ્યો હતો તેમાં આવેલા સુકાદાને તેઓ વળગી રહે છે કે હિંદી કાયદાના સુધારો જેને લગતા ઇંગ્લીશ કાયદા (૧૮૮૭) અનુસાર એ ઘડવામાં આવ્યો હતો તેના સુધારા પછીની કરી શકાય.

તા. ૪ થી ઓગસ્ટ સન ૧૯૧૪ ને રોજ નામદાર શહેનશા હિંદી તાર વ્યવહારની સરકાર તરફથી બહાર દુકા સીરનામાં દેર કરવામાં આવ્યું હતું નામાં દેર રજીસ્ટર કીધેલાં દુકા તારના સીરનામાંથી.

સદી તરીકે આ સીરનામાં તરીકે પરદેશી તારો માટે કમુલ કરવામાં આવશે નહિ.

તા. ૨૬ મી અક્ટોબર ૧૯૧૪ ને રોજ આ બાબતે એટલી છુટ આપવામાં આવી હતી કે તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૯૧૪ પહેલાં રજીસ્ટર થયેલાં દુકા સીરનામાંથી હિંદ અને કેટલાક સુદી કાઢેલા દેશો વચ્ચેના વ્યવહારમાં સીરનામાં તરીકે વાપરી શકાશે પણ સહી તરીકે નહિ.

આ બાબતમાં એક બે દાખલા ખાસ વિચિત્ર બન્યા હતા જે તરફ તાર તથા ટપાલ ખાતાના ડીરેક્ટરનું ધ્યાન કમિટીએ ખેંચ્યું હતું. એક દાખલામાં એક પેઢી તરફથી સીરનામાં સને ૧૯૧૩ માં રજીસ્ટર કરવામાં આવ્યું, જે ૧૯૧૪ ના ઓગસ્ટમાં ફરી નોંધાવવાનું હતું, તેને બદલે અક્ટોબરમાં નોંધાવ્યું હતું અને તે વાપરવામાં આવતું હતું. ૧૯૧૫ ના જુન માસમાં ટપાલ ખાતા તરફથી તે રેડીને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે એ સીરનામાં ઓગસ્ટમાં પુરું થઈ ગયું હતું અને અક્ટોબરમાં ફરી નોંધાવ્યું હોવાથી તે નવું સીરનામાં ગણાય અને તેથી નામદાર સરકારના હુકમ મુજબ તે પરદેશી તારોમાં ગણી શકે નહિ.

આ બાબતે કમિટીએ ડીરેક્ટરનું ધ્યાન આપવાનાં પુરતા કારણો નથી.

દોરી જણાવ્યું કે પરદેશી તારોના પર ઘણી સખત અને ખારીક તપાસ રાખવાની જરૂરીયાત કમિટી સમજે છે પણ તેઓ માની શકતા નથી કે તા. ૨૬ મી અક્ટોબર ૧૯૧૪ ને રોજના નામદાર સરકારના હુકમમાંના "૧ લી જુલાઈ ૧૯૧૪ પહેલાં રજીસ્ટર થયેલાં" એ શબ્દોમાં ઉપર જણાવેલા દાખલાઓનો સમાવેશ નહિ થતો હોય.

બીજા એક દાખલામાં એક પેઢી તરફથી તા. ૧ લી ઓગસ્ટ ૧૯૧૪ ને રોજ દુકા સીરનામાં રજીસ્ટર કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૫ મી જુલાઈ ૧૯૧૫ સુધી આ સીરનામાં અટકાવાયું નહિં હતું જ્યારે પછી એકાએક તારઓપ્રીસ તરફથી તે અટકાવવામાં આવ્યું અને ૨૬ મી અક્ટોબર ૧૯૧૪ નો સરકારી હુકમ તેના ગરણ તરીકે જણાવવામાં આવ્યો.

મદ્રાસ ચેમ્બર.

ઘઉંના પાકના રિપોર્ટો પ્રસિદ્ધ કરવાની તારીખોમાં ફેરફાર કરવા ઘઉંનો પાક. બાબત ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો હતો જે મુજબ ફેરફાર કરવા માટે ચેમ્બરે સમમતી આપી હતી.

તાર એક જગ્યાએ ગયા બાદ ત્યાંથી પાછો મોકલવા માટે પુરા દર તાર એક જગ્યાએ લેવામાં આવે છે તે ગયાબાદ ત્યાંથી બાબત ચેમ્બરનો અભિપ્રાય પાછો મોકલવા મધર્ન ઇન્ડિયા ચેમ્બર માટે પુરા દર લેવામાં આવે છે તેનો તરફથી માંગવામાં આવ્યો વામાં આવે છે તેનો હતો. મદ્રાસ ચેમ્બરે જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે નામદાર સરકારને આ બાબતે લખવાનાં પુરતા કારણો નથી.

બહાર ખબર આપનારાઓને ફક્ત ઉપયોગી તદ્દન નવું.

નવો ધંધો મેળવવો હોય. આજુ ધંધાને મોટા પાયાઉપર ખીલવો હોય, અને બહાર ખબર આપવાની મુરદ જુજ ખરેખરે પુરેપુરી હાંસલ કરવી હોય, તો તમારી બહારખબર આપી અજમાયેસ કરી લુઓ:-લખો—

મેનેજર—બીએસ એનકવાયરીઝ એન્ડ ગુજરાતી રેલ્વે ગાર્ડ્સ.

અમદાવાદ (ઇન્ડિયા)

ધી બોમ્બે ટાઈલ માર્કેટ ૨૧ એક ઓટ કોર્ટ મુંબઈ.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

એવી ખબર મળી છે કે ઇંગલેંડ, અમે-
રીકા અને દક્ષિણ પેસી-
ફિક પરના બીજા દેશો
જાપાનમાં રમક-
ડાનો ઉલ્લેખ ન્યાં અધ્યાપયત જર-
મન રમકડાંઓ મોટા
જથ્થામાં ખપતા હતાં તેઓ રમકડાં માટેના
મોટા ઑરડરો જાપાન હાલ મોકલે છે. આ
વર્ષ પહેલાં ૬ માસમાં જાપાનમાંથી રમક-
ડાંની ચઢત ૨૦ લાખ યેનની થઈ હતી અને
આજી ૬ માસમાં બીજી ૧ લાખ યેનની થશે
એવી ધારણા છે. ગયા આખા વર્ષમાં ફક્ત
૨૦ લાખ યેનની ચઢત થઈ હતી.

મૈસોર ગજ્યમાંથી હાડકાંનો મોટો જથ્થો
નિકાશ થાય છે અને
હાડકાંનું ખાતર જેડુને જોડતું હાડકાંનું
ખાતર બધું આયાત કર-
સોરમાં જોડન્ટ વામાં આવે છે આ ઉપ-
રેટોક કંપની. રથી હાડકાંનું ખાતર
બનાવવા માટે એક
જોડન્ટ રેટોક કંપની ઉભી કરવાનો ડરાવ
કરવામાં આવ્યો છે. વાર્ષિક ૧૨૦૦ ટન હાડ-
કાંઓ દળી શકશે એવો અજમાયશ કરવામાં
આવે છે.

જાપાનમાં દર વર્ષે લગભગ ૫૦૦૦૦ ટન
જોળ ચીનમાંથી આયાત
કરવામાં આવે છે. તથા
શીંગોના જાપા- લગભગ ૫૦૦૦થી ૭૦૦૦
નીસ આયાતી ટન જોળ હિંદમાંથી આ-
વે પાર. યાત કરવામાં આવે છે.
જોળ કરતાં કંઈક વધારે સારો હોય છે ખરો
હિંદી જોળ જો કે ચીનાઈ

પણ નુરની અધવડ તથા નુરના મોટા ભાવને
લીધે જાપાનમાં તે વધારે ફાવી શકે નથી.
પણ નુર જાળતની સઘવડ થતાં ચીનાઈ જોળ
કરતાં હિંદી જોળ જાપાનમાં વધારે પચાંદ
કરવામાં આવશે જાપાનમાં મુખ્ય સરસ-
વના જોળની ખપત વધારે છે.

હાલની લડાઈના સંજોગો છતાં હિંદમાં
કિંમતી ધાતુઓની ખપત ઘણી મોટી છે. હાલ
બહાર પાડવામાં આવેલા આંકડા ઉપરથી
જણાય છે કે એપ્રિલથી જુલાઈ સુધીના ચાર
માસમાં હિંદમાં ૨ કરોડ ૫ લાખ કિંમતનું
રૂપું અને ૨ કરોડ ૫ લાખ કિંમતનું સોનું
આયાત થયું હતું.

સાવંતવાડી સ્ટેટમાંનો માટીના વાસણનો
૩૨ વર્ષનો ચાલુ ઉલ્લેખ માંગલોરની હરીકાઈથી
બંધ પડેલો જણાયો છે.

ગયા વર્ષના સીલોનનો ઍડમીનીસ્ટ્રેશન
રિપોર્ટ જે હમણા પહોંચ પડ્યો છે તેપર જણાય
છે કે સીલોનમાં વેપારી જાતની લગતી એક
'બુરો' સ્થાપવા માટેના પ્રાથમિક પગલાં
લેવામાં આવ્યાં છે આ બુરો સ્થાપતાં એ
સંસ્થાનના વ્યાપારને તેથી ઘણું ફાયદો
થવા આશા રખાય છે.

લડાઈના પરિણામે રંગની અછતથી
જાપાનને પણ ઘણું ખર્ચું
જાપાનમાં રંગનો પડ્યું છે. જાપાનમાં વા-
ઉલ્લેખ. એ ઉલ્લે- ષિક ૭ લાખ પૌંડની કિમ-
ગને મળેલી સર- તના રંગની આયાત થતી
કારી મદદ. હતી જેમનો મોટો ભાગ
મુખ્ય વણાટ ઉલ્લેખમાં
વપગતો હતો. છેલ્લા કેટલાક માસ થયાં જાપાન

નવી મોઝેક ટાઈલ્સની સારી ડીઝાઈનો કયાં જોવા મળશે.

સરકારે આ ઉદ્યોગ બાબત ગંભીર વિચાર ચલાવ્યો હતો જેને પરિણામે જે કંપનીઓની થાપણનો અડધા ઉપરનો લાગભાપાનીસ માલીકીનો હોય તેવી કંપનીઓને આર્થિક મદદ આપવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે જેથી તે કંપની તેની ભરાયલી થાપણ પર વાર્ષિક ૮ ટકા જેટલા ડીવીડન્ડ આપી શકે, આ મદદ ૧૦ વર્ષ સુધી ચાલુ રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે. રૂની હાલની તેજથી ચીનના સુતરના વ્યાપારને ઘટું ઉત્તેજન મળેલું જણાય છે. સુતરની માંગણી વધવાથી તેના બાવ ઘણા ચડી ગયા છે જેથી હિંદી મીલોને સારો નફો મળી શક્યો છે. બીજી તરફ કાપડ બજારમાં મંદી ભોલામાં આવે છે. અને આ દેશના કેટલાક ભાગોમાં વર્ષાદની અછતને લીધે તેમાં વધારો થયો છે. સુખર્ષના કેટલાક આગેવાન મીલ માલીકો તરફથી એવી રીતની સુચના કરવામાં આવી છે કે દરેક મીલમાં માળની ફક્ત અડધીજ સંખ્યા ચલાવવી, આ સુચના પર મીલ માલીકોની એસોસિએશન તરફથી વિચાર ચલાવવામાં આવનાર છે.

હિંદી વ્યાપારની સામાન્ય સ્થિતિ દર્શક

હિંદી રેલ્વેઓની આવક ચાલુ વર્ષ (૧૯૧૫-૧૬) ની આવક માટે સંતોષકારક આગાહી. તરીકે હાલને વખતે આપણા દેશની રેલ્વેઓની આવક સંબંધી છેલ્લા બહાર પડેલા આંકડાઓ અનુસાર તે આંકડાઓ પરથી ચાલુ વર્ષની રેલ્વેની આર્થિક સ્થિતિ તથા તે ઉપરથી હિંદી

વ્યાપારની સામાન્ય સ્થિતિ સંબંધી અનુમાન બાંધવું અસ્થાને નહિ લેખાયે. ગયાં એપ્રિલ માસની શરૂઆતથી વા. રૂ. મી એંગલ સુધીના લગભગ પાંચ માસમાં હિંદી ગખી રેલ્વેઓની આવક રૂ. ૨૩ કરોડ ૯૬ લાખ થઈ હતી જે આગલા વર્ષ (૧૯૧૪-૧૫) ના એજ સમય કરતાં ફક્ત રૂ. ૧૩ લાખજ ઓછી છે, જે સમયમાં રેલ્વેની આર્થિક સ્થિતિ અસાધારણ આગાહ હતી અને આગલા કોઈ પણ વર્ષનાં એ મહિનાઓમાં આવક ઘટી હતી તેના કરતાં એ વર્ષના એ મહિનાઓમાં આવક વધારે થઈ હતી.

ચાલુ વર્ષની આ મહિનાઓની આવક ૧૯૧૩-૧૪ ના એ મહિનાઓની બરાબર થઈ હતી જે વર્ષમાં પણ રેલ્વેની આવક ઘટી

સારી થઈ હતી. ૧૯૧૪-૧૫ ના આગાહ મહિનાથી રેલ્વેની આવકમાં ગંભીર ઘટાડો થતો ગયો હતો, અને ૧૯૧૩-૧૪ ના સાથે સરખામણી કરતાં એટલા સમયમાં રૂ. ૩ કરોડ ૪૨ લાખ જેટલો ઘટાડો થયો હતો. આવો ગંભીર ઘટાડો આ વર્ષમાં થવા સંભવ નથી ગઈ કુલ આવકમાં ગયા વખ ની આવક કરતા ઘણો સારો વધારો થવા સંભવ છે ભેંકે હવે યધીના વર્ષાદ ઉપર મોટો આધાર છે.

કેટલાક મુખ્ય હિંદી પાકોના સંબંધમાં તા. ૧ એંગસ્ટ સુધીની પહેલી યાદી બહાર પાડવામાં આવી છે તે પરથી કેટલાક મુખ્ય માલોના વાવેતરની નીચે મુજબની અધિકારી ખબર મળી છે.

રોરી મુખ્ય ઇલાકા (સીધ અને દેશી રાજ્યો સાથે)

વાવેતર બ્રિટીશ હિંદીઓમાં ૪૦૦૦૦ તથા દેશી રાજ્યોમાં ૨૬૦૦૦ એકર બહાર કરવામાં આવ્યું છે જે ગયા વર્ષના કરતાં ૧૩ ટકા વધારે છે.

લોંગસીગ મુખ્ય ઇલાકા દેશી રાજ્યો સાથે

વાવેતર:-બ્રિટીશ હિંદીઓમાં ૧૧૩૦૦૦ એકર તથા દેશી રાજ્યોમાં ૩૮૦૦૦ એકર જે ગયા વર્ષ કરતા ૮ ટકા વધારે છે.

રૂ મુખ્ય ઇલાકા (ફક્ત દખલ હવાઓ) દેશી રાજ્યો સાથે

વાવેતર:-બ્રિટીશ હિંદીઓમાં ૧૪૨૫૦૦૦ એકર તથા દેશી રાજ્યોમાં ૪૦૦૦ એકર જે ગયા વર્ષ કરતાં ૨૦ ટકા ઓછો છે.

તલ મુખ્ય ઇલાકા સીધ અને દેશી રાજ્યો સાથે

વાવેતર:-બ્રિટીશ હિંદીઓમાં ૨૧૨૦૦૦ એકર તથા દેશી રાજ્યોમાં ૬૨૦૦૦ એકર જે ગયા વર્ષ કરતાં ૩૭ ટકા ઓછો છે. આ ઘટાડો થવાનું કારણ વરસાદની ઢીલ તથા અછત, મુજ રાત કાઢીઆવાડ તથા દખલમાં વાવેતરની ઢીલ કરવામાં આવી હતી. સીધના ઉપરના ભાગમાં હવડાંએથી પાકને નુકસાન થવાનો ભય બંધ છે.

હિંદમાં મીઠાની અપત ગયા એપ્રિલથી ગયા એંગલ માસ સુધીના પાંચ માસમાં હિંદ તથા બીજામાં ૧,૫૫,૨૨૦૦૦ મણ મીઠાની અપત થઈ હતી. જે ગયા વર્ષના એજ મહિનાઓ સાથે સરખાવતાં ૩૨,૭૦,૦૦૦ મણ ઓછી હતી. એમાંથી મહેસુલની ઉપજ રૂ. ૧,૬૦,૯૫,૦૦૦ થઈ હતી જે ગયા વર્ષના એ ભાગની ઉપજનો કરતાં રૂ. ૪૮,૫૫,૦૦૦ ઓછી હતી.

ધી બેન્ક ટાઇલ માર્ટ રૂ. ૨૧ લેક સીટ ફોર્ડ મુંબઈ.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી બાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગત વખતે આંકેલી કીંમત

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની માલના કર્તમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં બતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગત થશે તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવાં હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે તેમાં પ્રથમ જુલાઈ માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કર્તમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટનો સરેરાશ શી કીંમત હતી તે અપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરશની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેનો સરેરાશ કીંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત	ધ. સ. ૧૯૧૫ ના જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત	૧૯૧૪ અઠોગરથી જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત	૧૯૧૫ સુધીમાં થયેલી આયાત	ધ. સ. ૧૯૧૫ ના જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત	૧૯૧૪ અઠોગરથી જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત
	જથ્થો	સરેરાશ કીંમત.	જથ્થો.	સરેરાશ કીંમત.	જથ્થો.
હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગાંડીવાળી બીટ જાતની	.....	.....	૬૮	૧૦ — ૮	.....
" " સુવાળી ચીનમાં	.....	.....	૬૮	૧૦ — ૮	.....
સુધારેલી	૬૪, ૩૫	૧૫—૮	૧૦૭,૬૧૪	૧૫—૧૨	.....
" " જાપાનમાંથી	૪૫,૭૭૭	૧૫—૪	૧૦૩,૬૩૩	૧૫—૧૨	.....
" " સુવાળી ઇંગ્લેન્ડમાંથી	૩,૮૭૨	૧૫—૮	૧૧૧,૮૭૭	૧૫—૧૨	.....
" " જાવાની ૨૩ ડચ	.....	.....	.....	.....	.....
રેન્ડર્ડની તથા	.....	.....	.....	.....	.....
ઉપરની	૨૬૭,૩૩૨	૧૫—૦	૨૬,૦૭,૭૩૩	૧૪—૦	.....
" " જાવાનો ૧૬ થી	.....	.....	.....	.....	.....
૨૨ ડચ રેન્ડર્ડની	૧૧૪,૭૫૦	૧૪—૧૨	૧૭,૩૩,૫૫૨	૧૨—૮	.....
" " જાવાનો ૧૫ ડચ	.....	.....	.....	.....	.....
રેન્ડર્ડની અને હલકી	૨૧,૯૮૦	૧૩—૧૨	૮૬,૬૧૭	૧૧—૦	.....
" મોરીસીયસની ૧૬ ડચ	.....	.....	.....	.....	.....
રેન્ડર્ડની તથા, ઉચી	.....	.....	.....	.....	.....
સારી	૧૪૬,૪૨૬	૧૫—૦	૧૦૯૬,૫૧૯	૧૫—૪	.....

હીવાલના મોટે ફેન્સી ટાફસની છેલ્લી હિસાબના ભેજો કે ?

નિરાશ થએલાંને એક ખાતો ભરેલો સદેશો.

કંદર્પ-કેસરી

પુખ્ત હમગ પહેાએલા અને સસાર સબધમાં તથાએલા કેટલાક પુરૂનો વીર્યના મહાન પ્રભાવથી બનના હોવાન વીધે કે કાતો પોતાની હદપારની ઇચ્છાના વેચને ન અટકાવી ગરવાને લીધે વાસ્તવિક નિયમેની નમ કુળી વીર્યહીન બની પોતાના શરીરની પાયામણી કરી મૂક છે તેમજ યુવાન વયના વિદ્યાર્થીઓ પણ પોતાની વિવેક વાસના પુરી પા ના માટે ખરાબ રોજાને ચી નીતિ વિચાર કેટલાક કામો કરે છે, અને એવી ઇચ્છાથી પોતાના શરીરની અને આત્માની શક્તિનો સત્તર નાગ કરે હ આવા કારણથી તેમને અને પ્રકારના બીજા દરદો પણ લાગુ પડે છે જ્ઞાનતત્ત્વો અને વીર્યવાહિની નરો નાની પડી નથી છે તેમની જીવ્ની બનુ ઇચ્છી થઈ રહે છે કામકાજ સ્વામા નાભેની ઉત્પન્ન થાય છે બેનમા કોઈ પણ રીતનો નુસ્સો રહેનો નથી મજેરીને લીધે આખી જીવન ઉપર કટાણો ઉત્પન્ન થાય હ આવા પ્રકારની ઉપાધિથી મુક્ત થઈ જીવનને કાયમને માટે સુખી કરવા કંદર્પ કેસરીનો ઉપયોગ કરવાને અમે ભવામા પ્રીએ છીએ મનિતની દવા માદ હવ હવે તમારે કોઈ પણ હેતુને ત્રાસ મારવાની જર નથી તમારા મિત્રો કે સબધિયોને પણ કંદર્પ-કેસરી ગિવાય બીજ કોઈ પણ શક્તિ ને દવાનો ઉપયોગ કરવાને સાફ ના પાડી દેજે મારબકે એવુ સેવન કમવાથી શરીરમા કાયમને માટે અજેલી રક્તિ પાછી સજીવન થાય હ મગજને સુષ્ટ કરી સ્મરણ શક્તિને વધાર છે આખો દિવસ શરીરમા ખરો દુસ્સો તથા ઉત્સાહ ભરાએના રહ છે વાતુ સબધી કોઈ પણ જનનો યએઓ વ્યાધિ નિર્મૂલ મરે છે પીવા પગ ગએલા રીક્ષા અને નિસ્તેજ મેરને શરીરમા થુ ન હોવીનો પ્રવાહ વધતી તેજસ્વી બનના મરે છે શરીરના એકે એક અંગને સશક્ત તથા પુષ્ટ બનાવ છે બળ અને આયુષ્યને વધારે થાય તથા સાસ સતાન ઉત્પન્ન થઈ રહે એવા શુધ્ધ વીર્યના પુષ્કળ વધારા કરે છે જેઓ એક વખત કંદર્પ-કેસરીનો ઉપયોગ કરે છે તેઓ પોતાના લાગતા વગરનાને પૌષ્ઠિક આપધિ તરીકે કંદર્પ કેસરીનો ઉપયોગ કરવા ને ભલામજ કરી તિવાય રહી શકતા થી વેચ શાસ્ત્રના પ્રાચીન ગ્રંથો ઉપરથી સરોધન કરતે તથા સત, આખી વિગરે મહા પુરેલા રાહવાથી પ્રાપ્ત થએની કોઈ પણ રીતે તુકશાન ન કર એવી જનમ માને સિદ્ધ વનસ્પતિઓ વીજીયુદ્ધીઓના સત્વેથી તથા અખર સેાતુ, મોતી ગમ્તુરી કેસર ખરાસ, વિગેરે નિ મતી વસ્તુઓના યોગથી ઉત્પન્ન ઉત્તમ વનસ્પતિઓના રસની આવનાઓ આપીને અમોએ આ ગેળાઓ તૈયાર મૂકી છે વર્ષો થયા અનેક મનુષ્યો એનો ઉપયોગ કરે છે શરીર તૃદન અસક્ત અને સસાર સુખ માટે નિરાશ થએલાઓ પહેલીજ તરે જો કંદર્પ કેસરીનો ઉપયોગ કરે તો વખન અને દ્ર વનો ધણેજ બચાવ થાય છે, તથા ઉત્તમ રીતે શારિરિક સુખ મેળવી ગમ્મય છે કેટલાએક સાધારણ કારણોને લીધે નબળાઈ રહેતી હોય તો તેવે વખતે વીર્યસ્તભન માટે પણ આ ગેળાઓની જીલ્લી પ્રયસા કરવામા આવે એટલી જીલ્લી છે તદ્દન નિરાસ થએલાઓએ એક વખત જરૂર કંદર્પ કેસરીનો ઉપયોગ કરવો ૫૦ ગેળાની શીશીના શુક્ત રૂા ૧૦-૦૦૦ પોા જુદ

કંદર્પ કળા તેલ.

કમનેર નરોને મજ્જુત કરવા માટે આ તેળો બહાર લગાવવાના કામમા ઉપયોગ થાયછે. એક ઔસની શીશીના ૩૦ ૪-૮-૦ પોા જુદ, મંગો અથવા લખો—

વેધ હરગોવિન્દ હરિદત્ત ઠાકર.

માલેક—આઈ આપધાલય અને સિ હનાદી દીધા, બુલેશ્વર રોડ, પાનતપોળ ઔદીસ પત્તે, સુખઈ ન ૪ જુદ દરદીઓ સાથેના તમામ પત્ર વ્યવહાર ખાનગીજ વાખપામા આવેછે જવાબ માટે અર્ધા આનાની પાંચ દીપ્ત મોકલવી

ઉચ્ચ વર્ણના હિન્દુ ગૃહસ્થો માટે.

 તબીયત સુધારવાનું સર્વોત્તમ સાધન.

આરોગ્યતા માટે
સર્વોત્તમ
સ્થળ

શ્રી
મહીકાંઠા
ઉત્તમ

સુખર હવા
અને
લગ્ય ભુવન

ધરના કરતાં
ઉત્તમ
સગવડ.

ભોજન ગૃહ.

વીજળીક
ભખકાદાર
લાઇટ—૫ ખા.

ભુલેશ્વર

પ્રમાણીક,
ખુલીલા,
નોકરો.

અનંતવાડી
નાકો.

સ્વચ્છ
ઊંચામા ઊંચો
ખોરાક.

માલીકની
જાતી
દેખદેખ

મુંબઈ

ખાસ પધારો
અને જાતે
ખાત્રી કરો

પોષ્ટ નં ૨.

વધુ ખુલાશા માટે મેનેજરને રૂબરૂ મળો યા લખો.
વ્યવસ્થાપક—ઊમીઆશ કર બહેચરલાલ ત્રીવેદી,
મેનેજર અને માલીક

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના એ મહિનામાં નીચેની જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં રજીસ્ટર થઇ હતી.

નામ.	ટકાણું	હેતુ	ધાપણ રૂ.
૧. બેંકિંગ, લોન, ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧. બારીડોઆળ બેંક.	લાહોર.	શરદી ધંધો.	૨,૮૦,૦૦૦
૨. વેપાર.			
(અ) બહાણ ચલાવવા.			
૨. ઓરીએન્ટલ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની.	મુંબઈ	સ્ટીમરો બાંધવા તથા ચલાવવા વિગેરે.	૪૦,૦૦,૦૦૦
(ક) છાપવાનું પ્રસિદ્ધ કરવાનું તથા રેશનરી.			
૩. બંગાલ પબ્લીશિંગ સીન્ડિકેટ	કલકત્તા.	છાપવા પ્રસિદ્ધ કરવા વિગેરેનું કામ.	૧,૦૦,૦૦૦
૪. કલકત્તા બ્રાન્ડેટ.	બંગાળ.	" "	૫૦,૦૦૦
ખ. બીજીઓ.		છાપવા વિગેરેનું કાલ...	૧૫૦,૦૦૦
૫. ગ્રેન્ડ હોટેલ.	કલકત્તા.	હોટેલ રાખવા વિગેરેનું.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૬. ગ્રેન્ડ ઇસ્ટર્ન મોટર કું.	બંગાળ.	મોટર ગાડીઓ બનાવવા તથા આયાત કરવા વિગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૭. જે. કબચુ વિલ્સનની કું.	મદ્રાસ.	કેમીસ્ટ, ડ્રગીસ્ટનો ધંધો	૨૦૦,૦૦૦
૮. વી. ટી. એનની કું.	કોઇમ્બેટોર, મદ્રાસ.	કપડાં, હાથી વિગેરેનો બેંકોપાર.	૫૦,૦૦૦
		કુલે બીજીઓ	૧૭,૫૦,૦૦૦
		કુલે બેંકોપાર માટે ...	૫૬,૦૦,૦૦૦

ધો બોમ્બે લાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ મુંબઈ.

નામ.	ઠેકાણું	હેતુ	થાપણ રૂ.
૩. ખાણ ખોદવા વિગેરે. અ. કોલસા.	કલકત્તા	કોલસાની ખાણ ખોદવા	૨૫૦,૦૦૦
૯. ડેમા ગુરૂ આ કોલ કું.	બંગાળ.	કોલસાની ખાણ ખોદવા તથા બ્લેપાર કરવા વિ	૧૦૦,૦૦૦
૧૦. ન્યુ સુરાતર કોલ કું.		કોલસાની ખાણ માટે કુલ	૩૪૦,૦૦૦
(ક) બીજાઓ.			
૧૧. ઑઇલ પ્રોડ્યુસીંગ સીન્ડિકેટ.	રંગુન.	તેલના કુવાઓ ખોદવા તથા તેલને સુધારવા તથા બ્લેપાર કરવા.	૧૦૦,૦૦૦
૪. જમીન અને બાંધકામ.		ખાણ ખોદવા વિ. માટે કુલ	૪,૫૦,૦૦૦
૧૨. ચૌરન્ધી પ્રોપર્ટીઝ	કલકત્તા	જમીન અને મકાન ખરી- દવા યા પટે લેવા વિ.	૨૩,૫૦,૦૦૦
		એકંદર કુલ..	૮૯,૦૦,૦૦૦

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના બુન મહિનામાં નીચેની બેંકન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં રજીસ્ટર થઈ હતી.

નામ.	ઠેકાણું	હેતુ	થાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ, લોન, ઇન્સ્યુરન્સ			
૧. કતીહાર લોન આર્શીસ	કનીહાર બીહાર અને ઓરીસા.	નાણાંની ધીરધાર.	૫૦,૦૦૦
૨. ધંધાર્થે.			
૨. કુમારધુખી એન્જનીયરીંગ વર્ક્સ.	કલકત્તા.	ઇજનેરી કામ	૧૨,૦૦ ૦૦૦
૩. મીન એન્ડ કું.	બંગાળ.	મેન્યુફેક્ચરીંગ અને ટ્રેડીંગ	૫૦૦૦
૪. બંગાળ ટ્રાન્સપોર્ટ.	કલકત્તા.	ઇલેક્ટ્રીકલ અને મેકેની- કલ એન્જનીયરીંગ તથા મોટર ગાડીઓનો બ્લેપાર કરવા વિગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇટ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો ભથ્થે કે ?

જેતવાણી. જ

હમારી સુર્ય છાપ (દરેક) મીણુ-ખતી ઉપર સુર્ય છાપ-નામ હાય છે.

મેહેનત-પૈસા ને વખતનો ખચાવ.	કોપરેલ તેલની ખતી, કરતાં ૯૦ ટકા ફાયદો.	કામની-ખટપટ ખીલકુલ નહિ જ
-------------------------------	--	----------------------------

(ગલાસમાં બાળવાની)

જે સુર્ય છાપ જ

(ઉજાસ સાથે)

મીણુ-ખતી

(હાસ પાંગરે)

જે (૬ કલાક) લાલ વાટની. (સફેદ) મીણુખતી. ખડુજ ઉજાસ. જ
ખંડલમાં ૫૦ ના ૧૫ આના | ૧ રૂપીઆની ૫૪. | ૧૦૦૦ ની પેટીના ૧૮ રૂપીઆ.

સફેદ ૪ કલાક (વધારે ઉજાસ) ૧૦૦૦ ની પેટીના ૧૭ રૂપીઆ ખંડલમાં ૫૦ ના ૧૪ આના. ૧ રૂપીઆની ૫૮.	પીળી ૬ કલાક (થોડું) ઉજાસ) ૧૦૦૦ (પેટીમાં) ૧૭ રૂપીઆ ૧૦ આના. ખંડલમાં ૫૦ ના ૧૪ આના ૬ પાઇ. ૧ રૂપીઆની ૫૬.	સફેદ ૮ કલાક (સાફ ઉજાસ) ૧૦૦૦ ની પેટીના ૧૮ રૂ. ખંડલમાં ૫૦ ના ૧૫ આના ૧ રૂપીઆની ૫૪.
---	--	--

૧૦-૧૨-૧૬ ઝોંસની લાંબી ટુંદી મીણુ-ખતી. તેની મોટી-કોન્ટ્રી. (કાચનાં પોટા સાથે)	ગલાસો-ખ્યાલી. (ગાદીનાં) ફાનસોમાં બાળવાની મીણુ-ખતી.	લાલ-લીલી-પીળી-રંગીન મીણુ-ખતી. તેની નાની-કોન્ટ્રી. (કાચના પોટા સાથે)
--	---	--

તથા દરેક ખતનું પીણું-સફેદ વગેરે મીણુ જથ્થાખંધ છુટક સરતા, લાવે મળે છેજ.

ખાબુભાઈ મીણુવાળા. વડગાદી (માંડવી) મુંબઈ ૩.

(નવું મકાન બાંધે છે-તેની બાબુમાંજ નીચે) જ

નામ.	ઠેકાણું	હેતુ	ધાપણુ રૂ.
૫. ગુરુનાથ અને આપારાઓ. (ખાનગી)	વિજાગાપટમ મદ્રાસ.	મીઠાઈની બનાવટ તથા ઘેપાર.	૪૮,૦૦૦
૩. મીલ તથા ટ્રસ.		ધંધાર્થે ફૂલ...	૧૩,૫૩,૦૦૦
અ. સુતર તથા કાપડની મીલો			
૬. હુણલી મીલ્સ	મુંબઈ.	મૅન્યુફેક્ચરીંગ.	૧૫,૦૦,૦૦૦
ક. ચોખાની મીલો.			
૭. લુન મોન્ગ પ્રધર્સ એન્ડ કું	ચૉનગ્લેબીન.	ચોખાની મીલ ચલાવવા તથા ઘેપાર કરવા.	૫૦,૦૦૦
૪. ચાહુ વિગેરે રોપવાની કંપનીઓ		મીલ તથા પ્રેસના ફૂલ.	૧૫,૫૦,૦૦૦
૮. બોસમાલીટી કું.	આસામ.	ચાહુ ખેડવા વિગેરે	૧,૦૦,૦૦૦
પ. ખાણ ખોદવા માટે અ. ઠોલસા.			
૯. ઇન્ડિયન પ્રોસેક્યુટીંગ એન્ડ રે- વેલર્સિંગ સીન્ડિકેટ.	કલકત્તા.	ઠોલસાની ખાણ વિગેરે.	૧૮૦૦૦
૧૦. હુગલી ઠોલ કું.	બંગાળ.	" " "	૨૫૦,૦૦૦
૧૧. લોયાળાદ કોલ મૅન્યુફેક્ચ- રીંગ કું.	કલકત્તા.	" " "	૯૦૦,૦૦૦
ક. મોનું.		ઠોલસા માટે ફૂલ...	૧૧,૬૮,૦૦૦
૧૨. બર્મા મીનરલ્સ.	રંગુન.	સોનાની ખાણ માટે તથા ઘેપાર માટે.	૧,૫૦,૦૦૦
અ. બીટ્લો			
૧૩. ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રૂબી માઇકા કું.	કલકત્તા.	અગરબત્તી ખાણ વિગેરે.	૧૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ રૂ૧ બેંક સ્ટ્રીટ હોર્ટ મુંબઈ

નામ	ઠેકાણું	હેતુ	આપણું રૂ.
૧૪. માર્કા માર્કની ગે ઍન્ડ મેન્સ- ફેક્ટરી ગ કું.	કલકત્તા	અમરખની ખાણ વિગેરે	૭,૫૦,૦૦૦
		કુલ બીજાઓ.	૮,૫૦,૦૦૦
		ખાણ ખોદવા વિગેરે માટે કુલ,.....	૧૨,૬૮,૦૦૦
		એક હર કુલ	૫૨,૨૧,૦૦૦

IMPORTS & EXPORTS OF GOLD & SILVER.

સોના રૂપાની આયાત અને નિકાશના આંકડા.

ઈ. સ. ૧૯૧૫ ના જુલાઈ મહિનામાં થયેલી સોના રૂપાની આયાત અને નિકાશના આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

IMPORTS OF GOLD સોનાની આયાત.

દેશનું નામ.	૧૯૧૪ રૂ.	૧૯૧૫ રૂ.
બંગાળ	૭,૧૦,૪૯૫	૩,૦૮,૮૬૬
મુંબઈ { ખાનગી	૧,૦૫,૦૧,૫૪૯	૪૫,૬૧,૭૬૪
{ સરકારી	.....	.....
સિંધ	.....	૩,૬૦૦
મદ્રાસ	૩૪૫	.....
બર્મા	૩૧,૨૬૫	૨૨૫
કુલ { ખાનગી	૧,૧૨,૪૩,૬૫૪	૪૮,૭૪,૭૫૫
{ સરકારી	.....	.....

EXPORTS OF GOLD.

સોનાની નિકાશ.

બંગાળ	૮,૧૫૪	૬,૬૧૧
મુંબઈ { ખાનગી	૩૪,૧૧,૪૮૨	૭૪,૦૪૦
{ સરકારી	.....	.....
સિંધ	.....	૩,૦૦૦
મદ્રાસ	૧૫,૦૧,૦૮૮	૪૫,૭૫૭
બર્મા	.....	૧૫
કુલ { ખાનગી	૪૯,૨૦,૭૨૪	૧,૫૬,૪૨૩
{ સરકારી	.....	.....

IMPORTS OF SILVER.

રૂપાની નિકાશ.

બંગાળ { ખાનગી	૨૨ ૩૪,૮૧૫	૧૭,૭૯,૫૫૬
{ સરકારી	.....	.....
મુંબઈ { ખાનગી	૫૪,૦૫,૬૦૧	૩૦,૩૫,૭૬૦
{ સરકારી	.....	.....
સિંધ { ખાનગી	૧,૧૬,૩૭૧	૧,૩૧,૬૮૨
{ સરકારી	.....	.....
મદ્રાસ	૧,૬૭,૫૦૧	૮,૫૬૮
બર્મા	.....	૧૫૭
કુલ { ખાનગી	૭૯,૨૪,૨૮૮	૪૯,૫૫,૭૨૩
{ સરકારી	.....	.....

EXPORTS OF SILVER.

રૂપાની આયાત.

બંગાળ { ખાનગી	૫૩,૬૧૯	૫,૫૮૩
{ સરકારી	.....	.....
મુંબઈ { ખાનગી	૯,૨૦,૧૨૧	૩,૭૭,૪૦૦
{ સરકારી	.....	૧૫,૦૦૦
સિંધ { ખાનગી	૩૭,૬૦૦	૬૮,૮૩૬
{ સરકારી	.....	.....
મદ્રાસ	૨૧૬	૨૦,૦૦૦
બર્મા	૨,૦૦૦	૧૦,૦૦૮
કુલ { ખાનગી	૧૦,૧૩,૮૫૬	૫,૧૧,૮૩૦
{ સરકારી	.....	૧૫,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ કોર્ટ મુંબઈ

IMPORTS OF SUGAR

પરદેશી ખાંડની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના જુલાઈ માસમાં હિંદુસ્તાનમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

જે દેશોમાંથી આયાત થઈ હોય તેનું નામ.	૧૯૧૪	૧૯૧૫
યુનાઈટેડ કીંગડમ	હ'દ્રવેટ. ૧૦૫૧	હ'દ્રવેટ. ૩૮૬
જર્મની	.. ..	.....
હૉલાન્ડ	.. ..	.. ..
બેલજીયમ	.....	.....
ફ્રાન્સ	.. ..	.. ..
આસ્ટ્રીયા હંગેરી	૨૨૧૬	.. ..
સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ	૫૭૫૪	૩૧૩૭
ગાવા	૫૫૦,૮૦૬	૪૩૧,૫૮૧
ચીન	૮૩૫	૭૫૪૪
જાપાન	.....	૪૫,૭૭૭
ઇટાલી	૧	૩૮૭૨
ભારતીય સરકાર	૨૮૫,૧૪	૧૪૭,૭૧૧
વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	.....	.....
સાઉથ અમેરિકા	.. ..	.....
ઓસ્ટ્રેલીયા	.....	૧
બીજા દેશો	૧૨	૨
કુલ-	૫૮૮,૧૬૨	૬૪૦,૦૧૧

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી

નામ	બીટની ખાંડ		ચેરસીની ખાંડ		ટોટલ	
	૧૯૧૪ હ'દ્રવેટ.	૧૯૧૫ હ'દ્રવેટ.	૧૯૧૪ હ'દ્રવેટ.	૧૯૧૫ હ'દ્રવેટ.	૧૯૧૪ હ'દ્રવેટ.	૧૯૧૫ હ'દ્રવેટ.
બંગાળ	૪૬૬	.. ..	૨૬૫,૭૦૬	૨૫૫,૬૭૦	૨૬૬,૧૭૨	૨૫૫,૬૭૦
સુગંધ	૨૫૦	.. ..	૧૬૦૨	૨૩૫,૨૪૪	૧૮,૫૨	૨૩૫,૨૪૪
સિંધ	.. ..	.. ..	૧૮૬,૬૮૦	૧૪૦,૦૧૩	૧૮૬,૬૮૦	૧૪૦,૦૧૩
મદ્રાસ	૧૮૩	.. ..	૧૨,૭૬૭	૩૩૩૧	૧૨,૬૮૦	૩૩,૩૧
ગર્મો	.. ..	.. ..	૮૭,૨૦૮	૫૭૫૩	૮૭,૨૦૮	૫૭,૫૩
કુલ	૮૬૬	.. ..	૫૮૭,૨૬૩	૬૪૦,૦૧૧	૫૮૮,૧૬૨	૬૪૦,૦૧૧

મેટેલીક શીલી ગની સારી ડીઝાર્બન ગમશે કે ?

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના જુન માસમા હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ ગનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

સુતર (રતલ)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૪	૧૯૧૫
મુળાંધ	૪,૦૮,૭૨,૩૨૩	૪૩૩,૫૦,૦૬૯
મદ્રાસ	૩૫,૬૩,૮૬૯	૩૬,૩૪,૩૪૮
બંગાળ	૨૫,૬૭,૪૩૫	૨૭,૩૬,૧૯૪
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૪૦,૩૯,૨૪૫	૩૮,૫૨,૫૪૫
અજમેર મેવાડ	ક.	૩૧૫,૬૩૩
પંજાબ	બ ૬૧૮,૨૭૮	૩૭૭,૧૪૫
હીન્દી	ગ ૩	૨૧૫,૬૦૨
મધ્યપ્રાંતો તથા ગિરાર	૨૯,૪૩,૮૬૯	૩૨,૦૮,૦૭૨
બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૫,૪૬,૦૫,૦૧૯	૫,૭૬,૮૯,૬૦૮
દેશી રાજ્યો	૩૫,૧૨,૯૫૧	૩૨,૪૩,૯૦૬

કુલ ... ૫,૮૧,૧૭,૯૭૦
કાપડ

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૪	૧૯૧૫
મુળાંધ { રતલ	૧,૮૩,૮૫,૪૮૪	૧,૯૯,૮૧,૬૪૭
વાર	૭,૬૩,૦૩,૬૪૬	૮,૩૬,૦૫,૭૭૨
મદ્રાસ { રતલ	૬૮૨,૧૧૩	૬૮૮,૧૩૭
વાર	૨૪,૧૦,૭૬૯	૩૧,૩૭,૨૬૬
બંગાળ { રતલ	૩૧૬,૮૧૧	૨૦૪,૧૪૬
વાર	૧૭,૬૬,૦૮૮	૧૧,૫૬,૭૫૮
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૬૦૭,૫૨૨	૮૦૬,૧૮૬
વાર	૩૧,૫૬,૬૬૭	૨૫,૬૮,૫૩૧
પંજાબ { રતલ	બ. ૩૨,૯૦૭	૭૫,૦૬૪
વાર	૧૩૫,૪૨૧	૩૨૦,૮૬૪
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧૦,૬૩,૩૮૯	૧૦,૦૩,૧૮૦
અને ગિરાર { વાર	૪૧,૭૪,૩૬૧	૩૬,૬૨,૦૧૭
અજમેર મે. { રતલ	ક }	૭૪,૨૩૧
વાડ { વાર	ગ }	૨૬૬,૪૬૪
હીન્દી { રતલ	ગ }	૧૦,૫૭૬
વાર		૨૬,૬૫૩
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૨,૧૩,૯૮,૨૨૬	૨,૩૧,૪૬,૨૦૩
દેશી { વાર	૯,૦૬,૫૩,૩૧૫	૯,૪૮,૦૭,૩૮૫
રાજ્યો { રતલ	૧૭,૭૩,૧૩૦	૧૫,૦૭,૧૩૮
વાર	૮૩,૧૮,૩૨૮	૫૭,૭૨,૬૭૮
એકંદર { રતલ	૨,૩૧,૭૧,૩૫૬	૨,૪૬,૫૩,૩૪૧
ટોટલ { વાર	૯,૯૨,૭૧,૬૪૩	૧૦,૦૫,૮૦,૩૬૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સીટ ફોટ મુળાંધ.

IMPORTS OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના જુલાઈ મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા ૧૧ ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બે.	ટોટલ.
અંગ્રેજી વોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
૧. ૩૧ થી ૪૦	૧,૮૧,૬૫૦	૬,૮૨,૩૬૧	૨૭,૫૦૦	૩૬,૦૦૦	૧૦,૦૦૦	૮,૩૭,૫૧૧
૧. ૪૧ થી ૫૦.	૮૩,૫૦૦	૨,૨૮,૭૦૭	૫૦૦	૩૮,૫૦૦	.....	૩,૫૧,૨૦૭
૧. ૫૦ થી ઉપર	૭૪,૦૪૩	૧,૫૭,૬૩૮	.....	૪૩,૮૦૦	.....	૨,૭૫,૪૮૧
રેન્ડ, રેડ અને બીજા રંગવાળું						
૧. ૩૧ થી ૪૦.	૩,૬૮,૦૮૬	૩,૨૨,૬૨૦	૧,૩૪,૭૭૬	૨,૬૫,૧૭૦	૩૨,૪૦૦	૧૧,૮૩,૦૫૫
૧. ૪૧ થી ૫૦	૨,૫૦૦	૩૩,૫૭૬	.....	.....	૧૦,૬૮૧	૪૭,૦૬૦
૧. ૫૦ થી ઉપર.	૩,૭૩૦	૬૩૧	.....	૧૭,૨૦૦	૬,૦૦૦	૩૦,૫૬૧
ટોટલ	૭,૪૩,૫૦૬	૧૪,૨૫,૫૩૬	૧,૬૨,૭૭૬	૪૩૦,૬૭૦	૬૨,૩૮૧	૨૮,૨૪,૮૭૫

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF AUGUST 1915.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના ઓગસ્ટ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડાં.

	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૪ ની
માલની જાત.	તા. ૩૧ મી જુલાઈ	ઓગસ્ટમાં	ઓગસ્ટની ૩૧ મી	૩૧ મી ઓગસ્ટ
	ને દિને સ્ટોક	થયેલી લીલીવરી	તારીખે સ્ટોક.	ને દિને સ્ટોક.
૧. કાપડની ગાંસડી	૫૧,૨૬૩	૪,૫૩૭	૫૩,૮૮૦	૫૪,૫૭૬
૨. ચેટી	૬૦,૪૮૪	૧૧,૪૩૬	૬૦,૦૩૩	૮૭,૬૫૫
૩. શમ તથા ઉનની પીસચુંડ ગાંસડી	૭૬૨	૧૮૩	૭૫૮	૧,૧૬૨
૪. શમ તથા ઉનની ચેટી	૧,૮૫૩	૧,૬૬૩	૧,૭૩૫	૨,૭૩૦
૫. રીસ્ટ અને ચાર્ન (સુતરાઉના) પેકેજીઝ	૬,૨૪૧	૪,૪૩૬	૬,૬૮૦	૬,૬૫૮
૬. રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૨,૪૪૩	૪૭૮	૨,૭૦૩	૧,૫૮૫
ટોટલ	૧,૨૬,૦૪૬	૨૨,૭૩૬	૧,૨૮,૭૪૬	૧,૫૭,૬૬૬
ખાનાના ટન	૪,૧૫૩	૪૧	૪,૨૦૮	૪,૬૦૦
તોળીના ટન	૧,૬૫૩	૧	૨,૦૦૧	૩,૮૭૬
ટોટલ	૬,૧૦૬	૪૨	૬,૨૦૬	૮,૪૭૬

ઉંચી પોલીસ કચેરા ટેંગલ ટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૮ મું VOL. VIII. DEC. 1915. No. 6 ડીસેમ્બર ૧૯૧૫. અંક ૬ ઠો

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પાનું
૧. અધિપતિની મોંઘ	૨૪૨
૨ વેપારી વિષયો	૨૪૬
(અ) હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ ..	૨૪૬
(ક) અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતો ..	૨૫૨
(ખ) પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખર્ચ ..	૨૬૦
૩. હાલમાં અધિબુધ્ધિ તથા નિહાળનારાં. ૨૬૨	
૪ ચેમ્બરનો વિભાગ	૨૬૬
(અ) આગવી મીઠાઈની મીનીટમાથી વૈભવ ૨૬૬	
૫. વેપારી ખબરો	૨૬૬
૬. વેપારી ખાતમી અને આંકડા	૨૭૫

INDEX.

Subjects.	Page
I. Editor's Study	242
II. Commercial Subjects	249
(a) Evolution of Indian Industries	249
(b) Elements of Political Economy	252
(c) Post and Telegraph Department	260
III. War Notes and Notifications	262
IV. Chamber's Section	266
(a) Excerpts from the Committee Meetings	266
V. Commercial Notes	269
VI. Commercial Intelligence and Statistics	275

ઓગસ્ટીસ વર્ષો સુધી ૨૫૦ ઘેનાભાષ લીલાધર તરફથી બહાર પડતું હતું, તેણે

વ્યાપારી આલમનાં અતી ઉપયોગી થઈ પડેલ

ધી ઇન્ડિયન કમર્શિયલ કેલેન્ડર અને ગાઈડ

યાને

હિંદી વેપારી પંચાંગ.

(સંવત ૧૯૭૧ તુ)

તથા મીલ, જન તથા મશીનરી વીગેરે હરેક જાતના વ્યાપારને લગતી સંપૂર્ણ હકીકત સહીત આખા હિંદની જન, પ્રેસ ફેક્ટરીના લીટરની માહિતી આપનાર.

ક્રીં ૩. ૧-૮-૦. વી. પી. ૩. ૧-૧૨-૦.

મલો યા લખો કર્તાને:—

કેમ્બર ન. માસ્ટર.

કનસલ્ટીંગ એન્જનીયર

નવી કંત્રાકટર બીટીંગ, ચુનાભટ્ટી રસ્તો, આંદોડ-મુંબઈ.

ઇન્ડિયામાં ફોર્સી ગ્રાઇલનું જાળીતું ખાતું—ધી જોગે ગ્રાઇલ માર્ક ૨૧ એક આંટ ફાટ મુંબઈ.

EDITOR'S STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

એક રોડ પેતાના દેશના ઉદ્યોગોને ખીલવવા મટે શું શું કરી શકે તે જાણત ત હાલ ઘણી ચર્ચા ચાલી રહી છે તેવે વખતે જીભ ફેંગા એ વિષયમાં શું કહે છે તે જાણવું ઘણું જરૂરનું થઈ પડશે. જાણના એ જાણતા પ્રયાસે તન્નુ ગમો વાનવાન ધ્યાન એ સ્વીચ છીએ. જર્મનીમાં પણ વેપાર અને ઉદ્યોગના ખીલવવા તરફ ગત્ય ગાહ મહેનત લે છે અને રૈસે પર્થ છે. પાટેશના ઉદ્યોગનો દાખલો હ્યો. લકાઇ તેમજ સુલેહના વખતમાં આ પદાર્થ ઘણાજ ઉપયોગમાં આવ્યો છે. માત્ર જનાવવામાં, દીવામળી જનાવવામાં, પાડેને ફાંવામાં તથા ખેની-વાડીમાં ખાત તરફે પણ એનો ખપ થાય છે. જર્મનીની અદ્ય તની ગાહ મોટી જાણી છે. અને તે કાઠનાં મટે ઘણી કંપનીઓ કે જે લાગે છે, એક વખત એવું જનુ' કે આ કંપનીઓ જરૂરપૂર્વક યત્ન કરી કાઠ કરતી હોય અને એકેકની પ્રતિપદ્ધતી જાહ્ય એ જા લાવે પેતાનાં વેચાણ કરવા માંડ્યાં. તરતજ તે દેશના વેપારજાતાના પ્રધાને આવી જનન વેચાણ અટકાવી દીધાં અને જે સાટાંગે થયેલાં હતા ન પણ જાની શકે તો રદ કરવાને વિચાર થયો. ત્યાંની પાર્લામેન્ટ જે 'રીસેટ' કહેવાય છે તેમાં એક કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો કે જેથી પોટેશને મોનોપલી (એક હાથ ઠરી લીધેલી વસ્તુ) ગણવામાં આવ્યો અને દરેક પેદા કરનારને તેના અમુકજ લાગ ઉપર વેચવાનો હક આપવામાં આવ્યો. જે તે વધારે વેચે તો વધારાનાં વેચાણ ઉપર

જગર કર મુકવામાં આવ્યો અને દેશ માટેનાં તેમજ પરદેશ જાતેનાં વેચાણની કિંમત ઠેરવવામાં આવી.

એમ શક સમવામાં આવે છે કે ચીનની અંદર જે જર્મનો છે તેઓની સાથે કેટલીએક પ્રિયતા પેદીયા સંબંધ રાખે છે. તેમજ જ્યાં સુધી કે ઇ પણ વેપારોને ચોકસ ખજાર ન હોય ત્યાં સુધી વળતે એને ખરી રીતે ખજાર નહિ હોય કે અમુક પેદી જર્મન છે કે કોઈ બીજી જાત. તેથી નામદાર સરકારે ચીનમાં વેપાર કરતી બ્રિટીશ પેદીઓનાં નામની ટીપ જાહાર પાડેલી છે કે જે ચીન સાથે વેપાર કરતા આપણા વેપારીઓને ઘણી ઉપ-યોગી છે જે ગૃહસ્થાને તે ટીપ જોડી હોય તેઓએ એજનરની ઓફીસમાં આવી તે જાઇ જવી.

એથર્સ તાતા કું. ની આયર્ન અને સ્ટીલ કું. નો સાહસ હિંદુસ્તાનમાં સૌથી મોટો ઓથોરિટ સાહસ છે. તેથીજ તેની ફતેહ માટે દરેક દરેક માણસ ખહેશ ધરાવે છે. ગયા માંડિનામાં તેની વાર્ષિક સભા આગળ જે રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તે ઉપરથી જણાયે કે આ ખાહેશ ઘણે દરજ્જે પુરી થયેલી છે કારણ કે કંપનીને વધુ ને વધુ ફતેહ તેના હામકાજમાં મળતી જાય છે. ૧૯૧૫ ના જીન મહિનામાં પુરાં થતાં વર્ષમાં જોખો નફો રૂ. ૨,૪૮૩,૦૮૮ નો થયો હતો કે

ફરનાચરના માટે ફિન્સ ટાઇસ્ટના મોટા જથ્થો હયા છે !

જેમાંથી સાધારણ ચેર હોલ્ડરને ૮ ટકા લેખે
 ન્યાયની વેલિંગ્ટોની કરવામાં આવી હતી
 આ કંપનીની ભાવનાઓ સાધારણ પ્રકારની
 નથી. ફક્ત અફ્રીયાની જ બજારોમાં પોતાનો
 માલ ખપાવી મતો પકડવાની મક્કમદ તેની
 નથી પણ દેશ દેશાવરનાં બજારોમાં પણ
 હાખલ થવાની નેમતે ધરાવે છે. લડાઈને
 લીધે કમનમી ગઈ તેનાં બનાવટમાં જરૂરિયાત
 જણાતી ઘણી ચીજો આવતાં બહુ મુશ્કેલી
 નહીં હતી કારણ હાલ ફ્રેટ ઘણા જ વધી ગયો
 છે. તે જ કારણથી માલની નિકાશ થતાં પણ
 ઘણી અગવડ આવી વળી પોતાનો સારો
 માલ બનાવી ચેરહોલ્ડરને અને દેશને ફાયદો
 કરવા સાથે મજૂર વર્ગ માટે પણ તે
 બનતી કેયેશ કરે છે. તેમને માટે નિશાળ
 વિગેરે ખાતાંઓ ખોલવામાં આવેલાં છે કારણ
 કે તેઓ પણ આ ઉદ્યોગનાં અંગીભૂત છે.
 કેળવણીલા હિંદીવાનોને પણ આ કંપનીનાં
 ખાતાંઓમાં સારો ટેકો મળે છે.

લડાઈને લીધે દેશના અંદરના ભાગને
 વેપાર પણ ઘણો અટકી પડેલો છે. પરદે-
 શની નિકાશ બધા યદાથી દેશાવરનો માલ
 બંદરો ખાતે આવતો નથી કારણ તેને માટે
 માંગણી જ નથી. તેથી કરીને બીયાં વગેરેના
 દેશની અંદરના વેપારમાં મોટો ઘટાડો માલુમ
 પડે છે. હાખલા તરીકે ગયા બુલાઈ મહિ-
 નામાં ૧૯૧૪ ના બુલાઈ સાથે સરખાવતાં
 મુખ્ય બંદરો ખાતે અંદરના ભાગમાંથી આયાત
 થતા માલનો આયાતમાં નીચે પ્રમાણે મોટો
 ઘટાડો જણાયો હતો:—

અલસી ૬૯ ટકા (ગયે વર્ષે ૪૫,૬૦૦ ટન

આ વર્ષે ૧૪,૬૦૦ ટન)

ઘઉં ૩૦ ટકા (ગયે વર્ષે ૮૮ ૮૦૦ ટન

આ વર્ષે ૬૨,૦૦૦ ટન)

પણ જે ચીજોની લડાઈને લીધે મોટી
 માંગણી હતી તેની બંદરો ખાતે મોટી આયાત
 થઈ હતી. હાખલા તરીકે કલકત્તામાં ભુટની

આયાતમાં ૧૦૬ ટકાનો વધારો જણાયો હતો.
 તે જ પ્રમાણે ચાણ અને દાળામાં ૩૬ ટકાનો
 વધારો થયો હતો. ગયા બુલાઈમાં આગલા
 મહિના એટલે બુનની માથે સરખાવનાં ધર્મમાં
 ૭૭ ટકા, ૩માં ૫૦ ટકા અને અલસીમાં
 ૩૭ ટકા ઘટાડો જણાયો હતો.

કેટલીક વખતે એવું યુધવાગં આવે છે
 કે 'સ્વતંત્ર વેપારની પદ્ધતિ' પ્રમાણે જે દેશ
 દ્રવનાથી વર્તેલો હોય તેવા દેશની મગ્કાર તરફ-
 થી હુન્નરને કેવી જાતની મદદ આપી શકાય.
 મેન્ચેસ્ટરની યુનીવર્સિટીમાં હમણાં જ નવી
 ખોલવામાં આવેલી એક કાપડના વણાટની બુટી
 બુટી ભાતો અને રંગ માટેના ખાસ એક
 ભાષણ કર્તાની જગા ઉપરની, ઉપર જણાવેલી
 મદદ કેવી રીતે આપી શકાય તેનો એક માર્ગ
 અથવા પ્રકાર આપણને જણાઈ આવે છે. આ
 ભાષણકર્તાને સુતરના વણાટ ગાળત ખાસ આ-
 વડત હોવી જોઈએ એવો એ યુનીવર્સિટીનો
 ઠરાવ છે.

મેન્ચેસ્ટરની યુનીવર્સિટીના ઉદ્યોગશાળાના
 ઉપરી અધિકારી તન્ક્રથી આવા ભાષણકર્તાઓની
 શી જરૂર છે અને તેઓ શું શું કામ કરી શકે
 તે વિશે નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું છે:—

“ધગ્લાંડના જે હુન્નરો માટે શોખા અને
 સુંદરતા ઉપર વધારે ધ્યાન અપાય છે, તેવા
 હુન્નરોમાં જાતજાતની ભાતો અને રંગ, એ
 બાળત ઉપર ધ્યાન આપવાની જરૂર હોવસે
 હોવસે વધતી જાય છે. વણાટ કામના હુન્નર માટે
 તો આ વાત ખાસ જરૂરની છે, કેમકે, વણાટના
 હુન્નરમાં ઘણીવાર કાપડના સારા શોખાયમાન
 દેખાવ તરફ ઘણું ધ્યાન અપાય છે. અને
 બજારમાં અપે એમ છે કે નહીં” અથવા
 સાધારણ રીતે ઉપયોગમાં આવે એમ છે કે
 નહીં એ ઉપર વધારે ધ્યાન અપાય છે એકે,
 એ અર્થ છે કે આ બાગાંના પણ કાપડના વેચાણ
 માટે ઘણી જરૂરની છે; પણ એ બુલાઈ જવું ન

પ્રેમ્યે કે કાપડના સુંદર દેખાવથી એના ઉપ-
કાગીપણમાં અથવા ખપતમાં કાંઈ ઘટાડો
તો નથી, અને ખરું જોતાં તો એથી એનાં
વેચાણમાં જરૂર વધારો થાય એમ છે.

“એકાદ કાપડના તાકાને ખરાબ દેખાતો
કરવામાં જે ખર્ચ અને મહેનત થાય છે
તેટલુંજ ખર્ચ અને મહેનત એજ તાકાને
સુંદર દેખાતો કરવામાં થાય. મુશ્કેલી તો માત્ર
એટલીજ છે કે કાપડના બનાવનારા અને વેચ-
નારાઓને સાધારણ રીતે સુંદર ગણાતું એવું
કાપડ વણનાર કારીગર અને એ કાપડને
ખરીદનાર માળતા નથી. પણ આ મુશ્કેલી
ન હર કરી શકાય એવી નથી; કારણ હોશીઆર
કારીગરો તો સારી રીતે કેળવીને તૈયાર કરી
શકાય, જોકે, સુંદરતાનું કાંઈ એક મુક્કર ધોરણ
ન બાંધી શકાય.

“આ બધાં કારણોથી સારા કારીગરોની
મોટી સંખ્યાનાં જે માગણી થાય છે તે હાલમાં
ઘણી વધી ગઈ છે, કારણ આપણા કારખાના-
વાળાઓને પહેલાં પરદેશથી આવતા શોભાયમાન
કાપડ જેવું કાપડ આ દેશમાં બનાવવા માટે
ચોમેરથી વિનંતીઓ થાય છે. તે ઉપરાંત,
એટલું ચોક્કસ છે કે આ માગણી માત્ર ચોટા
વખત ચાલશે એમ નથી, કારણ લગાઈની
શરૂઆત પછી ઘણી જાતનાં નવા વજાટકામ
કાયમ માટે દાખલ થઈ ગયા છે.”

આવા પ્રકારની રાજ્ય તરફની મદદ
હીંદુસ્તાનમાં કયા અપાય છે? વેપાર ઉદ્યોગમાં
આગળ પડતા ગૃહસ્થોને આથી એટલી મુશ્કેલી
પડે છે કે તેમને પોતાને અહીં જાતના પૈસા
ખર્ચીને એવી શોધ જોળની શાળાઓ અને
કોલેજો સ્થાપવાની જરૂર પડે છે. આવી
કોલેજો કે શાળાઓ સ્થાપવાનું કામ તો
'ટાટા' જેવા કરોડ પતિઓથીજ થઈ શકે.
સરકારી સત્તાવાળાઓની આવી જાળતો માટે
ધોતેભગીનાએ એમ કહેવાય છે કે સરકારી

જગલ ખાતાના અધિકારીઓને દીવામળીની
પેટીઓ અથવા ચાહ માટેની પેટીઓ બનાવ-
વામાં વપરાતાં લાકડાં, આપણા દેશમાં થાય
છે કે નહીં, અથવા થાય છે તો કેટલાં થાય
છે એ વાતની ખીલકુલ માહિતીજ નથી.

આવી આવી જાળતોતું ખાસ જ્ઞાન
ધરાવનારની મદદ જે સરકાર તરફથી મળી
શકે એમ છે તેના વગર હુત્તરમાં કાંઈ પણ
જાતનો વધારો જલ્દીથી થાય એ આશા
રાખી ફોગટ છે.

૧૯૧૫ના સપ્ટેમ્બર માસના બ્રિટીશ
હીંદુસ્તાનના આંકડાઓ. આગલા માસ સાથે
સરખાવ્યા પ્રમાણે કુલ આયાત અને નીકા-
શમાં વધારો દેખાડે છે અને જે માત્ર આયાત
કરેલા તેની નીકાશમાં કાંઈક ઘટાડો બતાવે છે

માલની કુલ આયાત રૂ. ૩૧) કરોડ
જેટલી હતી

” ” નીકાશ રૂ. ૧૭) ”
(સરકારે નીકાશ કરેલા

ઘઉંની કીંમત રૂ. ૧,૯૪,૦૦૦, અંદર
આવી જાય છે.)

આયાત કરેલા માલની નીકાશ રૂ. ૩૬)
કરોડ જેટલી હતી. આગલા માસ (ઓગસ્ટ
૧૯૧૫) સાથે સરખાવ્યા પ્રમાણે, આયાતમાં
૪ ટકાનો વધારો થયો છે અને નીકાશમાં ૧૫
ટકાનો વધારો થયો છે, ૧૯૧૪ના સપ્ટેમ્બર
માસ સાથે સરખાવ્યા પ્રમાણે આયાતમાં
૭૩ ટકાનો અને નીકાશમાં ૧૨૩ ટકાનો
વધારો થયો છે, જ્યારે આયાત થયેલા માલની
નીકાશમાં ૧૦ ટકાનો ઘટાડો થયો છે.

નીચે મુજબના આંકડાઓ ૧૯૧૨,
૧૯૧૩, ૧૯૧૪ ના વર્ષોના ઓગસ્ટ અને
સપ્ટેમ્બર માસની આયાત, નીકાશ અને
આયાત કરેલા માલની નીકાશ બતાવે છે.

દાવાલના માટે ઇન્સી ટાઇક્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો બેશા કે !

	૧૯૧૨	૧૯૧૩	૧૯૧૪
	નીકાશ (આયાત કરેલા માલની નીકાશ સાથે)	નીકાશ (આયાત કરેલા માલની નીકાશ સાથે)	નીકાશ (આયાત કરેલા માલની નીકાશ સાથે)
આયાત	રૂ (લાખ)	રૂ (લાખ)	રૂ (લાખ)
આગસ્ટ. ૧૨,૦૫	૧૭,૬૨	૧૬,૧૩	૧૭,૫૬
સપ્ટેમ્બર ૧૪,૬૪	૧૮,૪૩	૧૬,૬૫	૧૮,૮૦
			૭,૪૦
			૭,૬૭

૧૯૧૫ ના ઓગસ્ટ માસ માથે સરખામણી.—૧૯૧૫ ના ઓગસ્ટ માસ માથે સરખાવ્યા પ્રમાણે આયાતમાં વધારાએ નીચે મુજબ હતા.—

સ્ટીલ બાર અને મોટા ભુંગળામાં
વધારો=રૂ ૬ લાખ
લોખંડ અને સ્ટીલની નળીઓ
અને મામાનમાં વધારો=રૂ. ૧૪ લાખ
રંગીન સુતરાઉ કાપડમાં „ =રૂ ૩૧ માળ
મોપારીમાં „ =રૂ. ૫૧ લાખ
કાચા રેશમમાં „ =રૂ. ૬૬ લાખ

૧૬ ડચ રેન્ડર્ડ અને ઉપરની ખાંડમાં
વધારેમાં વધારે ઘટાડો હતો (—૩ ૭૪ લાખ.)
શગોડી રંગના સુતરાઉ કાપડમાં રૂ. ૨૧
લાખનો અને કેરોમીન તેલમાં રૂ. ૬ લાખનો
ઘટાડો થયો છે, નીકાશમાં નીચે મુજબ મુખ્ય
વધારાએ થયા છે. કાચું જ્યુટ (+ રૂ. ૧,૦૩)
લાખ શીન કેળવેલાં ચામડાં (+ રૂ. ૩૩ લાખ)
ળીયાં (+ રૂ. ૩૨ લાખ) જ્યુટના શુણ્પાટો (રૂ.
૪૩ લાખ) ટવીસ્ટ અને ચાન (+ રૂ. ૩૨ લાખ)
કાચું ઉન (રૂ. ૨૭ લાખ) જ્યારે ઘઉંમાં સરકારી
નીકાશ ગણતરી રૂ ૫૧ લાખ અને ચાહ અને
જવમાં રૂ. ૧૮ લાખનો ઘટાડો થયો છે.

૧૯૧૪ના સપ્ટેમ્બર માસ માથે સરખામણી.

૧૯૧૪ના સપ્ટેમ્બર માસમાં હિંદુસ્તાનના
સામાન્ય વેપારને લગાઈની શરૂઆતને, હીંધે,

આંચકો લાગ્યો હતો, અને તેથી કરીને આયાત
ના આંકડાઓ ૧૯૦૭ના હિસાબના મામળી આજ
મુધીમા ઓછામાં ઓછા આવ્યા હતા. ૧૯૧૫ના
સપ્ટેમ્બર માસના આંકડાઓમાં થયેલો વધારો
ખતાવે છે કે વેપારમાં લગાઈની પહેલાની હાલત
આવતી બધ છે. આયાતમાં ઘણીખરી મુખ્ય
ચીજોએ લાગુવાજોગ વધારો ખતાવ્યો છે. મુખ્ય
વધારાએ નીચે મુજબની ચીજોમાં થયા છે.—
ખાડ ૧૬ ડચ રેન્ડર્ડ અને ઉપરની (+રૂ. ૮૦૬
લાખ) રસાયણી દવાઓ, (+રૂ. ૧૦૬ લાખ.)
લોહા પીગેરે ધાતુનો સામાન. (+રૂ. ૧૨ લાખ).
સાસાકામ અને મીલોને લગતુ કામ (+રૂ. ૧૭૬
લાખ) લોહું અને સ્ટીલ. (+રૂ. ૮૭૬ લાખ)
સુતરાઉ કાપડ, ટવીસ્ટ અને ચાન સાથે. (+રૂ.
૧૫૬ લાખ). આયાતની માફક નીકાશમાં, ઘઉં
(સરકારી અને ખાનગી) માં થયેલાં ઘટાડા (રૂ.
૬૦ લાખ) શીવાય, ઘણીખરી મુખ્ય ચીજોમાં
વધારો થયેલો છે. મુખ્ય વધારાએ નીચે મુજબ
છે, જ્યુટના શુણ્પાટો અને કાપડ (+રૂ. ૧૮૫
લાખ). કાચું રૂ (+રૂ. ૩૧ લાખ). ચાહ. (+રૂ.
૧૨૩ લાખ) કાચું જ્યુટ. (+રૂ. ૬૪ લાખ).
કેળવેલાં ચામડાં, શીન કેળવેલા ચામડાં, અને
ખને બાતના સાથે (+રૂ ૬૮ લાખ).

સાહાર સ્વીકાર.

૬૧૦ મોટેસોરીની પદ્ધતિની અનુસાર આ દેશમાં શિક્ષણ કેવી રીતે આપી શકાય ?

(કર્તા:—મી. શંભુપ્રસાદ શિવપ્રસાદ મહેતા)

કેળવણીના પ્રદેશમાં નવી નવી શિક્ષણ પદ્ધતિઓ દાખલ કરવા તરફ રૂચિ જોડવાનો જે આપણો જમાનો છે, તે જમાનામાં ઇંગ્લીની રહેનારી અને રોમ શહેરમાં અખતશ કરી નિષ્ક્રિય ઉપર આવનારી બાઈ દા. મીમ મોટેસોરીએ પોતે શ્રમ લઈ નવીન રીતિ અમલમાં મુકાય તે માટે પ્રચિદ્ધ કરી છે. તેનાથી શિક્ષણ શાસ્ત્રને ઘણો લાભ થયો છે. અધ્યાત્મ વિદ્યાનાં મુખ્યત્વનો ઉપયોગ કરવાથી જે ફેરફારો દાખલ થયા છે તેની અનુસાર દા. મોટેસોરી પોતાનો અનુભવ જતાવે છે—અને એક હકીકત એવી છે કે:—Today in the Social world, an imperative need makes itself felt—the reconstruction of educational method—આજકાલ સામાજિક વ્યવહારમાં એક મોટી આવશ્યકતા વર્તાય છે, અને તેની પ્રતીતિ થાય છે, તે કેળવણીને લગતી પદ્ધતિનું જાંધારણ ફરોગી કરવું એટલી છે—શિક્ષણ સળગ કરવા માટે અધ્યાત્મજ્ઞાન (Psychology) નો ઉપયોગ વારંવાર કરવો પડે છે. પ્રત્યેક બાળક કે ઉમરે વધતા જતા વિદ્યાર્થીને સંબંધે શિલ્પકેજ પોતે મન અને તનને લગતું ચોક્કસ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ; એટલે કે વિદ્યાર્થીના શરીર તથા મનની શક્તિ તપાસવી એટલુંજ નહિ, પણ તેના મગજનું વલણ, રમત કરવાની વૃત્તિ, પ્રાતિ વગેરે કેટલાક લાગણીઓ અને હાવભાવો વગેરે બાળનાથી વાંકે દેવાની અગત્ય છે.

આવું આવું સઘળું ધ્યાનમાં રાખીને શિક્ષકે પોતાના હવાલામાં સોંપાયેલ બાળકને કેળવણી આપવી તેમાં દા. મોટેસોરીની પદ્ધતિ પ્રમાણે ચાલવું અને વર્તવું તે કાર્ય લગભગ બધા દેશમાં અનુકૂળ પડે તેમ લાગે છે—તે બાળના માન્યતા મુજબ જીવનરૂપી દેવી હરદમ નવી નવી જીતો મેળવવા માટે આગળ વધે છે. “She thinks of life as a superb goddess ever advancing to new conquests”—પ્રત્યેક બાળકને જ્યારે હજી પોતાનો કુદરતી પ્રેમ કયા વિષય ઉપર છે તે નક્કી કરવાની સમજણ પીલકુલ પીટી નથી, તે અરસામાં શિક્ષકે અગર માતાએ નક્કી કરવું જોઈએ કે અમુક બાળકને અમુક કામ તરફ વલણ છે, તે પછી તે દિશામાં તેને દોરવાને માટે કાયમ તૈયાર રહેવું જોઈએ. આવી કેમજળ વયમાં માતાનીજ કુલ મુખ્યત્વારી હોવી જોઈએ અને તે પ્રમાણે દા. મોટેસોરીની કેળવણીની પદ્ધતિ જે પ્રયાસો કરે છે, તેને આપણા દેશમાં લાગુ પાડી આ નવા અંધમાં ઉપદેશ કરવામાં આવ્યો છે.

મી. શંભુપ્રસાદ શિવપ્રસાદ મહેતા જેઓ કેળવણીના વિષયમાં પોતાનાં વીશ વર્ષ કાઢી ઉપયોગી અનુભવ મેળવી રહ્યા છે, તેમણે આ એક પુસ્તક હાલમાં બહાર પાડ્યું છે, અને તે આપણા શુભરાતી સાહિત્યમાં અગત્યનો ઉમેરો થશે એમ અમારું માનવું છે, આ પુસ્તક શિક્ષક કરતાં માતાને વધારે

અમૃત્ય થય પડશે તેમાં શક નથી. તેમાં લાભવામાં આવેલા એક દરે તેત્રીય પાઠો ધણા રસભરે વાંચી શકાય તેવા છે, તેના સાથે ઉપયોગમાં લેવા માટે સરલ જનાવવામાં આવ્યા છે.

અંતકર્તા ગી. શબ્દપ્રમાદે પુત્રકની કિંમત ફક્ત અઠ આના અને બાર આના અને એક ટૂંપીઆ એ પ્રમાણે ચઢના ઉતરતી રાખેલી હોવાથી તેની ખરીદી બહોળી થવા સંભવ છે—પોતે શિશુ શિક્ષણમાં (૧) સ્વતાઃ શક્તિ, (૨) સ્વતઃ પ્રસારક અને (૩) સ્વયં સહાયક ભાવો ઉત્પન્ન કરવા તરફ લક્ષ રાખી પોતેના અથ બહાર પાડ્યો છે; અને ‘સોડી વાગે અમ અમ વિદ્યા આવે રમ જમ’ એ કહેવત ફર કરી ‘સોડી નાસે જેમ જેમ વિદ્યા આવે તેમ તેમ’—એ મહાસૂત્ર ધારણ કરી શકાય તેવી રીકીતો પ્રમિદ કરી છે—છેવટે આ અંતની ફતેહ યાય અમ અમે ઇન્દ્રિયે ઇન્દ્રિયે.

કી દયારામકૃત કવ્યમણી માલા. (ભાગ ૨.) સંશોધક નરસી છોટાલાલ (ઉદ્દેનાયજીભાઈ ગીરજશંકર)

ભક્ત કવિશ્રી દયારામ જલ્દેમનાં કાવ્યો શુજાત સમસ્તમા સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ છે અને જહોમાં શૃંગારરસ સાથે ભક્તિરસ પ્રધાન છે, તેજ આપણા પ્રાચીન કવિનાં અપ્રમિદ કાવ્યો એક અથમાં ભેગાં કરવાનો આ પ્રથમ પ્રયાસ છે. પ્રયાસ દરેક રીતે ઉત્તેજનને પાત્ર છે—સ્વર્ગસ્થ કવિ નર્મદાશંકર, અગ્રગણ્ય માક્ષર સ્વર્ગસ્થ શ્રીયુત્ત ઝોવર્ધનરામ અને સ્વર્ગસ્થ સાક્ષર રા. રા. ઇન્દ્રરામ દયારામના કાવ્યોને થોડે ઘણે અંશે પ્રકાશમાં લાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, પરંતુ જે રસ દયારામનો આત્મા રૂપ હતો તે રસ તરફ આ કવીઓનો ઝાણ વૃત્તિ ન હોવાથી દયારામને એ પુરનો ન્યાય

આપી શક્યા નથી. જો કે દયારામના કૃષ્ણ-ભક્તના ગરબા અને ધીન્ન કેટલાક ભક્તિ શૃંગારરસનાં કાવ્યો શુજાતમાં ધણા કાલથી પ્રચલિત છે પરંતુ એમના બધાં પ્રસિદ્ધ અને અપ્રમિદ કાવ્યોનો સમુદ્ધ આપણી પાસે ન હતો. આ ખોટ, રા. છોટાલાલે પુરી પાડી છે આ કાર્ય માટે રા. છોટાલાલ સંપૂર્ણ રીતે યોગ્ય છે કેમકે તેઓ પોતે શ્રી વલ્લભ સંપ્રદાય કૃત અનુયાયી છે. તે ઉપરાંત કવિ દયારામના ખાત્ર શિષ્ય ગીરજશંકરના એઓ પુત્ર છે. દયારામના કાવ્યોના અંતર પટમાં એઓ રસિકતાથી દૃષ્ટિ કરી શકે એવી સ્થિતિમાં છે.

આ સંગ્રહમાં વળી આજસુધી જે ભાવથી નહીં લખાયેલી એવા ભાવી કવીની જીવનકથા આલેખવામાં આવી છે. એમાંથી કીનાં ભક્તિ જીવન વિશે ધણું નવું જાણવાનું મળે છે.

કાવ્ય સંગ્રહ સાથે સંશોધ કે કરેલી ટીકા પણ છે. આ ટીકા જોઇએ તેટલી લાંબી છે.

દયારામનાં પાંચ મોટાં કાવ્યો, સંપ્રદાય-સાર, અલ્પભિલાખ્યાન, કલેશકુકાર (વૃજલા-પામાં) કાલજ્ઞાન, સારાંશ, અને દશમરકંધ લીલાનુક્રમણિકા અને તની સાથે એમનાં લખેલાં ધીન્ન ન્હાનાં કાવ્યો અને ગરબીઓનો સંગ્રહ આ પુસ્તકમાં કરવામાં આવ્યો છે.

આ શુભ પ્રયાસ માટે રા. છોટાલાલને ખરેખર ધન્યવાદ ઘટે છે એમનું પુસ્તક ખરેખર ઉત્તેજન લાયક છે. વૈષ્ણવ જંપુઓ અને શુજાતની સાહીત્યના સેવકો જેઓને કવી દયારામ માટે સ્વાભાવિક માનની લાગણી હોવીજ જોઇએ તેઓ આ પુસ્તકને દરેક રીતે ઉત્તેજન આપશે એવી આશા છે.

પ્રો. દાવરની વેપારી કોલેજ.

હાલમાં વેપાર એ વિષય ઘણો ચર્ચાવા લાગ્યો છે કે જેના સળગમાં પ્રો. દાવરની વેપારી કોલેજ સ્થપાયતી છે એ સર્વની જાણમાં છે, એ જાણીતી કોલેજના ધણા સતેષકારક પરિણામો ગણી શકાય છે.

પરીક્ષાઓ.

- (૧) સીનીયર બુક કીપીંગ અને એકાઉન્ટન્ટની
- (૨) સીનીયર મેથડ્સ અને મશીનરીનું કામ
- (૩) સીનીયર, વેપાર અને ઉદ્યોગનો કાયદો
- (૪) સીનીયર, બેંકીંગ અને કરન્સી
- (૫) સીનીયર, રાજનિતી શાસ્ત્રના તત્ત્વો

દાવરની વેપારી કોલેજ,
ઉંચે નંબરે પાસ થનાર

બીજી સરનાઓ,
ઉંચે નંબરે પાસ થનાર

(૧) સીનીયર બુક કીપીંગ અને એકાઉન્ટન્ટની	૩૩	૬	૧૩૨	૧૫
(૨) સીનીયર મેથડ્સ અને મશીનરીનું કામ	૨૭	૧૯	૭૩	૪૪.
(૩) સીનીયર, વેપાર અને ઉદ્યોગનો કાયદો	૧૯	૩	૩૦	૩
(૪) સીનીયર, બેંકીંગ અને કરન્સી	૧૧	૨	૧૮	૨
(૫) સીનીયર, રાજનિતી શાસ્ત્રના તત્ત્વો	૫	નીલ	૫	નીલ
	૯૫	૩૦	૧૫૮	૬૪

આ ઉપરથી જણાશે કે હિંદી સરટીફીકેટોમાં જે લાગ દાવરની વેપારી કોલેજના વિદ્યારથીઓએ મેળવેલો છે, જ્યારે જે થી ઓછો ભાગ બીજી સરનાઓના વિદ્યારથીઓએ મેળવેલો છે આ પરીણામોનો જાણવા જેવો ભાગ તો એ છે કે દાવરની વેપારી કોલેજના વિદ્યારથીઓના ૯૫ કુલ સરટીફીકેટોમાંની ૩૦ મરટીફીકેટો ઉપર નંબરે વિદ્યારથીઓએ મેળવેલા છે સીનીયર રાજનિતીશાસ્ત્રના તત્ત્વોની પરીક્ષામાં પાસ થનારાઓ સઘળા દાવરની વેપારી કોલેજના વિદ્યારથીઓ છે અને બેંકીંગ અને કરન્સી, વેપાર અને ઉદ્યોગના

કાયદાની પરીક્ષામાં ડીપ્લોમાકેશન સરટીફીકેટો દાવરની વેપારી કોલેજના વિદ્યારથીઓએજ મેળવેલા છે જાણવા જેવું એ છે કે આ સઘળી પરીક્ષાઓ મુળધ, મીન્ધ, અમદાવાદ, મરાસ વગેરેમાં લેવામાં આવે છે અને હિંદી પરીણામો આ સઘળા ભાગોને લગતા હોય છે.

લડન ચેમ્બરની વેપારી પરીક્ષાઓ હર વખત ઘણીજ સખત હોય છે અને ડીરેક્ટર ઓફ પબ્લીક બનરૂકેશનને હિંદી વિદ્યારથીઓના અત્યંતોષકારક પરીણામોની જાણતમાં ટીકા કરવી પડી હતી.

COMMERCIAL SUBJECTS.

વેપારી વિષયો.

EVOLUTION OF INDIAN INDUSTRIES.

“હિંદુસ્તાનની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ”

ઉપસંહાર.

ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિમાં પહેલા હિંદુવાનોને ઉપયોગી થઇ પડે તેવી કેટલીક વાતો આજ આવી હવે આ લેખ સંપૂર્ણ કરીએ તો ઠીક.

દેશી બનાવટની વસ્તુ બંને સારી હોવી જોઈએ એટલું જ નહિ, પણ તેને એવા રૂપમાં લેકોની નજર પાસે મુકવી જોઈએ કે ગરીબ નારને તેની ઉપયોગીતા બદલ જરાપણ અણ-વિશ્વાસ ઉભો થવા પામે નહિ. વસ્તુ બંને લાલે બહુ જ ઉત્તમ હોય. પણ જો તેને ખરાબ રીતે મુકવામાં આવી હોય તો તેની કીમતમાં ઘણું જ ફરક પડી જાય છે. હિરોને ચાહે તો મેલા કાગળના પડીકામાં રાખે, અગર મોનાની વીંટીમાં રાખે—તોપણ હિરો તે હિરો જ રહેવાનો. એમ આપણે સમજીએ છતાં, સામાન્ય લોકોને વીંટીમાં જડાયા પછી તે વધારે મોહક લાગશે. તેવી જ રીતે હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર થયેલું કેરીનું અથાણું જુના ટીનના ડબ્બામાં ભર્યું હોય તેના કરતાં નવા ડબ્બામાં ભરી તેના પર સાઈ ‘છાપવાળું’ લેગલ લગાડવામાં આવ્યું હોય તો તેની કીમત વધારે થાય છે; અને તેના ગ્રાહક પણ વધારે થાય છે. કેટલાક પ્રદર્શનમાં—મુકેદ્દી વસ્તુઓના ડબ્બા અને શીશીમાં જોવાથી આ વાતનું સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર પડી છે. ઘણીવાર દેશી દવાના ચૂર્ણો પીપર-

મેન્ટના શીશામાં, અગર હન્ટલી પામરના બીરકીટના લેબલવાળા ડબ્બામાં ભરીને પ્રદર્શનમાં મુકવામાં આવે છે. તે ખરેખર હાસ્યપ્રદ છે એટલું જ નહિ, પરંતુ વ્યાપારી દષ્ટિએ પણ અહિંતકારક છે. હિંદમાં કાચના કારખાના સારી રીતે બની જાય તો આવા દોષો જલદી દૂર કરી શકાય. કેટલાક દેશી વ્યાપારીઓ હવે લેબલની અને ઉપરની ટાપ-ટીપની અમત્ય હાલમાં જોઈ શક્યા છે તે આનંદની વાત છે. દેશી બનાવટના સાણ, સેન્ટ, બહુજ આકર્ષક રીતે ગંધ કરવામાં આવે છે; અને તેમજ સુંદર નમૂનેદાર પેટીમાં અને કાગળોમાં મુકવામાં આવે છે.

બહેર ખબર સંબંધી બે ચાર શબ્દો લખી શકાય તેવું છે આ યુગ બહેર ખબરનો છે. જો વિજય મેળવવો હોય તો ધંધાની બહેરાત બહુ સારી રીતે થવી જોઈએ. બહેર ખબર આપવી એ ખર્ચાળ કામ છે, પરંતુ જો તે સમજ પૂર્વક આપવામાં આવે તો તે બહુ લાભદાયક છે. ધંધામાં સારી રીતે નફો મેળવનારી એક પણ પેઢી નહિ હોય કે જેની બહેર ખબર કદી ફેલાઈ જ ન હોય. બહેર ખબરમાં પૈસા નાંખી દેવા જેવું ઘણું દેશી વ્યાપારીને લાગતું હશે; કારણ કે તેમાંથી

ધી બેગે ટાઇલ માટે ૨૧ બેક ઓટ ફાઈ સુગંધ.

વ્યાજ જેવો કથો પણ પ્રત્યક્ષ બદલો મળતો નથી. બહુર ખબર તરફ આજુગમે ધ્યાનવા નોગ નથી. બહુર ખબરના શબ્દો યુક્તિ પૂર્વક પસંદ કરવા જોઈએ. બહુર ખબર લખવાની એક કળા થઈ પડી છે; અને આવી કળા ધારીને યુરોપમાં તો સાડાં વેતન મળી શકે છે. “વીલીયમની પીંક પીલ્સ” ની બહુર ખબરના પરિચયમાં કથો વાંચનાર ફરી ફરીને નહિં સપડાયો હોય?

ધંધામાં દૃઢ વિશ્વાસ એ વિજયનું એક લક્ષણ છે. જે માણસ એમ વિચાર કરતો હશે કે—આમ કરવાથી કદાચ લાભ મળે, તેથી ચાલો જરા અજમાવી જોઈએ—ને માણસ કદી ધંધાને આળાદ કરી શક્યો નહિં તેને તો પોતાના ધંધામાં સંપુર્ણ વિશ્વાસ હોવો જોઈએ. વળી ધંધા માટે અડગ ઉત્સાહ પણ હોવો જોઈએ—જે માણસ પોતાના ધંધા સંબંધી આજો દિવસ વિચાર કર્યો કરે, અને રાતે પણ જેને ધંધાનાજ સ્વપ્ના આવે તે માણસજ પોતાના ધંધાને આળાદ કરી શકે તો મી. આલ્ફ્રેડ એટર્ટન નામના ઇંગ્લેન્ડ જૂદસ્થ આ વર્ગના મનુષ્ય હતા. તેઓએ મદ્રાસમાં “એલ્યુમીનીઅમ” ના કારખાનાની આગાહી વાસ્તે સભવ જોયો; સરકારને ઉત્તેજન વાસ્તે અરજ કરી; સરકારે યોગ્ય ઉત્તેજન આપવાને ના કહી; છતાં પોતાના વિશ્વાસ અને ઉત્સાહથી પોતાની સરકારી નોકરી છોડી, યુરોપની ખાનગી કંપનીની સહાયથી એ કામ પાછળ પડી સરકારને જતાવી આપ્યું કે એલ્યુમીનીઅમનું કારખાનું નભી શકે તેવું છે. પરિણામે દેશમાં એક કાયમનો ઉદ્યોગ ઉભો થયો છે.

ઉત્સાહી હોવા ઉપરાંત ધંધાના નાયકે બનતાં સુધી મળતાવડે સ્વભાવ રાખવાની જરૂર છે. જેમ બને તેમ બધાને પ્રસન્ન રાખવા એ દરેક મનુષ્યની ફરજ છે. છતાં ધંધાના નાયકમાં બીજાને પ્રસન્ન રાખવાનો શુષ્ક ખાસ કરીને તેના વ્યાપારના નફામાં ઉમેરો કરી આપે

છે. લોક—પ્રતિ—એ દુનિયામાં બધા કાર્યમાં જરૂરની છે પરંતુ વ્યાપારના કામમાં તેની કીમત વિશેષ થાય છે. વકીલોને, ડોક્ટરોને, દરજી, સોની, આદી ધંધાદારીને ખબર હશે કે લોકપ્રતિ એ કમાણી વધારનાર કેવડું મોટું કીમતી સાધન છે.

દરેક પ્રકારના વ્યવહારમાં ઉચી પ્રતિની પ્રમાણીકતાની જરૂર છે તે સિદ્ધાન્ત પ્રતિપાદન કરવાની જરૂર નથી. લોક પ્રતિ કરતાં લોક પ્રતિષ્ઠાની બહુ જરૂર છે. જે બુદ્ધિશાળી ધંધાદારીને સર્વ માણસો માન આપે છે, જેની જીભાનની કીમત લેખ કરતાં પણ વધારે થાય છે, જેને સર્વ લોકો નીચતા અને કપટના ગેલથી મુક્ત સમજે છે તે માણસનેજ વધારે ને વધારે રોજગાર મળે છે. હાલના જમાનામાં વ્યાપારિક નીતિનું ધોરણ બહુ ઉચું નથી, ધણજ ઠાવાઠાવા, ઘણજ દાવપેચ, વ્યાપારીઓ ચલાવી રહ્યા છે. તેવા વખતમાં જે માણસ તદન સીધીરીતિનો હોય છે તે ખાસ કરીને લોકોના ધ્યાન પર જલદી ચઢી શકે છે.

મહેલાં પ્રકરણમાં વ્યાપારમાં સ્વદેશાલિમાનની દિશા બતાવવામાં આવી હતી. તે સંબંધી એક બીજું સૂચન અત્રે કરી દેવાય તો ઠીક. ખોટાં યુરોપીઅન નામ ધારણ કરી દેશી પેઢી ચલાવવામાં આવે છે, અને તે નામથી બહુર ખબર ફેલાવવામાં આવે છે તે પદ્ધતિ હિંદવાનોમાં સ્વદેશ અલિમાનની ખામી સુચવે છે. યુરોપીઅન નામથી ચાલતી પેઢીમાં લોકોના વધારે વિશ્વાસ બેસશે. અને વધારે આહુક મળી શકશે એવો ધારણથી આમ કરવામાં આવે છે. આવી કોષ્ઠકજ પેઢી સારી રીતે આળાદ થઈ શકે છે. ગાકી ઘણી ખરી તો નિષ્કળ નીવડી છે. જે પેઢી પરદેશી નામથી સારી રીતે ધમધોકાર ધંધો ચલાવે છે તે નામને લીધે નહિં પરંતુ તે પેઢીના માલની શ્રેષ્ઠતાને લીધેજ છે એમ સમજવું. આ પદ્ધતિથી હિંદની પ્રતિષ્ઠાનો ભંગ થાય છે. આત્મન્માન

જેમને છે તેવા હિંદી વ્યાપારીઓએ આ પદ્ધતિનો ત્યાગ કર્યોય છે.

અલ—હિંદની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ પર ઘણી મોટી મોટી ક્રીતાઓ લખી શકાય, પરંતુ હિંદુસ્તાનની કાચી સમૃદ્ધિ—ખીન ખેડાયેલી સમૃદ્ધિ—એટલી બધી છે કે, હિંદની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ પર મોટાં પુસ્તકો લખવાની જરૂર નથી. આ કાચી સમૃદ્ધિનો ઘણોજ વિકાસ થઈ શકે તેમ છે તે સંબંધી જરાપણ સંશય લાવવાનું કારણ નથી. અને હિંદુસ્તાનમાં ઉદ્યોગોનો વિકાસ થતો જાય છે એ સ્પષ્ટતા માણસોમાં વધારે વધારે ઉત્સાહ પુરાતો જશે એ તદ્દત સંભવિત છે આ પુસ્તકનો ઉદ્દેશ એટલોજ છે કે હિંદનો દરેક પુત્ર આ દૃષ્ટિ કાર્યમાં પ્રત્યક્ષ વા પરીક્ષ સહાય આપે. રાજ. મહેલમાં રહેતાં રાજવીરો, તેમજ ગામડાંનાં યુવકોમાં રહેતાં પૃષ્ઠીકારો, આ કાર્યમાં સહાયબૂત બને; જે વાંચનાર હિંદનો લાડકો

પુત્ર હોય તો—પુછવું પડે છે કે પોતાની માતૃ-ભૂમી માટે તે કંઈ કરવા માગે છે કે? જો તે કોઈ ધંધાની શરૂઆત કરે, અગર વિકાસ કરે તો તેણે કંઈ કંઈ કહેવાય. પ્રત્યક્ષ રીતે આ કાર્ય ન કરી શકે તો પછી સારી પેઢીમાં પોતાનો મીલકત મેકી દેશના ધંધાને સહાય આપી શકે તો પણ તેણે કંઈ કંઈ કહેવાય.

હિંદુસ્તાનનું ભુતકાળ અને ઉજળું અને જવલંત હતું અને જો તેનું ભવિષ્ય તોટુંજ ઉજળવલ અને જવલંત ન બને તો બહુ ગદસોમ? પરંતુ ઔદ્યોગિક યુગ પ્રવર્તી રહ્યો છે. હિંદમાં તે હમણાંજ બેઠો છે; અને હિંદના પુત્રોએ કાળના પ્રવાહ સાથે ચાલવું ઘટે છે; અને હિંદને મહાન બનાવી હિંદના મહિમામાં તેમણે પોતે રાજતાં શીખવું જોઈએ.

હિંદની ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ.

સમાપ્ત.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાન પત્ર

રંગુન સમાચાર.

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, જાણવાજ્ઞે કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નાતના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઓરણનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતા વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

ગ્રામપ્રાદેશ “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ—નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

જહી નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-રંગુન.

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

અર્થશાસ્ત્રનાં સિદ્ધાંતો.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર મી જેકીસન લખારલાયા.)

(અથા અકના પાના ૨૦૮ થી આદ્ય)

આપણે મહાભારતના કાળ તરફ દ્રષ્ટી કરીએ તો જણાશે કે તે મમયે લોકો વિમાન (એરપ્લેન), પવનપાટકા (મોટરકાર) મા ફરતા અને તે વખતે લોકો ઉચી કીમમનો સર્વ પ્રકારનો કસબ બાબત હતા તે વખતે લોકો જીણી બનાવટનું ઉચી કીમમનું કાપડ બનાવતા હતા, અને તે ઉદ્યોગ જોકે નષ્ટ થયો છે છતાં હાલના જીવામાં થોડા ઘણા પશુ રહેલો આધુનિક કાળનો હુસ્તર તેની સામેલી આપે છે ઇ સ સમાર ૧૫૦૦ મા યુરોપિઅનો દેશાટલુ કરવા અગ્રે આવ્યા હતા, અને તેમાં પૈસા ખર્ચી અનુભવ મેળવી જતા આસ્તે આસ્તે તેઓએ કુશળતા મેળવી, પોતાના દેશમાં સાધનો પેદા કરી શક્યા અને અગ્રેથી કે લઈ જઈ ત્યાં તેને વણી તેના સુતરમાંથી કાપડ બનાવી અગ્રે મોકલવા માંડ્યું, અને તે ત્યાંથી આવવા છતાં અગ્રે મળતું પડવા લાગ્યું કાપડ જેઓએ બનાવ્યું, અને મોકલ્યું તેઓએ અગ્ર મહેનત કરીધી પરંતુ તે અગ્ર મહેનત પેદા કરનાર દેશાટલુ કરી અનુભવ લેનારા અને મનની મહેનત કરનારા હતા આ જોતા મનુશીના અગ્ર ભૂત રૂપે કદ લઈને મહેનત કરવી તે તેમજ અનુભવ સહિત જ્ઞાન અને લક્ષપૂર્વક અવલોકનનો સમાવેશ થયે ઉદ્યોગનો વ્યાખ્યા થવા પામે છે અને તે થયે સ પત્તિનું એજ મૂખ્ય અગ્ર બને છે

ત્યાર બાદ તેના પેદા વિભાગમાં કામની વહેલુણી આવી બંધ છે સાધારણ કાડો બનાવવામાં ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારની ક્રિયા કરવી

પડે છે લાકડાની ઝીળી સળીઓ બનાવવી, ગધક વગેરે મેળવી અગ્નિપ્રદિત કરનારો પદાર્થ બનાવવો, તેને સળીના ઉપર લગાડવો, તેને સુકવવો, સળીઓને અક્ષાંશ બંધ કરવી, પેગીમાં ગોઠવવી વગેરે હુને એકજ કાચ રાજ કરવાથી કારીગરની પ્રવિણતા વધે છે ૧ રાજની ટેવને લીધે તે કાર્ય હાથ આવી ગયે તે કરવાની ચપળતા આવે છે ૨ એક કામ ત્યજી બીજું કામ કરવા જતા તે શિખવું પડે છે અને તેમ કરવા સમયનો વ્યય કરવો પડે છે તે અથે છે ૩ એકજ કાર્ય ક-વાથી તેના ગુણ દોષ બાણી તેની ખોડ બાણવાનું અને તેને લગતા સુધારા કરવાનું સ ધન પોતાના મેળે નજરમાં આવે છે ૪ અને છેલ્લા તેના ઉપર પુરવું લક્ષ આવી ગયે તેમાં પ્રવિણતા અથવા ઈશ્ટતા મેળવવાનું સુગમ થઈ પડે છે જે વ્યક્તિએ પોતાના અવલોકનથી, પોતાની ભત મહેનતથી ક્રિયા મનની તર્કશક્તિથી જે વસ્તુ પેદા કરી હોય તેના ઉપર તે વ્યક્તિના હક કાયમ થાય છે અને તે નીતિશાસ્ત્રથી સિદ્ધ થાય છે, જેને અગ્રે સુધરેલા જમાનામાં ને વ્યક્તિ 'વેટ ટ'-'સ્વઅત્તાસ્તક વસ્તુ' મેળવવાનો દાવો કરે છે અર્થાત્ જે સ્પષ્ટિમાની વસ્તુઓથી જુદી પાડીને 'તેના ઉપર સસ્કાર કરી શકે છે નધારે પ્રજા, ઉદ્યોગને અગ્રે આવી સ્થિતિ મેળવવા રામે છે ત્યારે દુનિયાની

જૂદી જૂદી પ્રજા માથે પોતાની વસ્તુનો વ્યાપાર ચલાવે છે અને તે દ્વારા પોતાની મહેનતનો વ્યય કરે છે અને પછી તેના પરિણામે અબાધ્ય વાણીજ્ય (Free Trade) પેદા થવા પામે છે અને તેમા વ્યાપારના અંગે મહેનત અને કામની વહેંચણી થવા પામે છે

મહાકારી ઉદ્યોગ. (Co-operation)
મહાદ્યોગને અંગે ઘણી પ્રકારની અમુદ્ય સેવા ગળતરી શકાય છે જુદા જુદા લોકોએ મળી પોતાના નાણા ભરી એક સમ્પ્રદાય પેદા કરી હોય તેમા દરેક ભાગીદારની નાણા આપવા પુરતી માલ્ય હોય છે જો તે માલ્ય ન હોય તો તે સમ્પ્રદાય પેદા થવા પામેજ નહિ આ રીતિએ મહાદ્યોગ પેદા થવા પામે છે. અર્થાત કે ઘણી વ્યક્તિઓનું અમુક કામમાં સાથે મળવું એક મનુષ્ય એક કામ કરે અને તેવી રીતે જુદા જુદા બે માણસો કામ કરે તેના કરતા તેજ કાર્ય સાથે મળીને બે મનુષ્યો કરે તો તે કાર્ય જલદી કરવા પામે. આ મહાકારી ઉદ્યોગ બે વિભાગમાં વહેંચાયેલા હોય છે

૧ કેવલ મહા-ઉદ્યોગ અમુક માણસો મળી માત્ર એક જ કામ કરે તે જેમકે જુદી જુદી વ્યક્તિઓ મળી એક સંસ્થા ઉભી કરે તે.

૨ મિત્ર મહા-ઉદ્યોગ એટલે લિન લિન વ્યક્તિ લિન લિન વિભાગમાં મદદ કરે તે એટલે કે ઉપડી સંસ્થા ચલાવવામાં બે કામે લાગેલા હોય

એક ભાગીદારોની સાપણે ઉભી કરવામાં આવેલી બેન્કમાલાગીદારો (Share holders) માં કેવલ મહાદ્યોગ છે, ત્યારે બેન્કને ચલાવનારા મહેનત કરનારા માર્ગોપદેશકો (Direct

tors), વહીવટદારો (Managers), કારકુનો (Clerks); દલાલો વગેરેના મિત્ર મહાદ્યોગ છે.

હુથીઆરૂપી મદદ. ક્રેટીક મજૂરી
જોની છે કે જે હુથીઆરૂપી અગર યત્ર સચાઓ અને જોનારોરૂપી હોય છે. ગમે તેવું લખવા અથવા લીખેલા કલાકારના પાલકને પણ લખવા માટે કેઈક સાધન જોઈશે. તેમજ કોઈપણ વસ્તુમાં છિદ્ર પાડવા અથવા ભાગી ફેડી નાખવા માટે કોઈ પણ સાધન જોઈશે આ સાધન તે હુથીઆરૂપી મદદ છે. અમી મદદમાં યત્રો, સંચાઓ, જોનારો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. વિદ્યા અને જ્ઞાનનો ફેલાવો થતા સચાઓ અને યત્રોની કિંમત વધતી જાય છે સુરતથી મુંબઈ આવવા માટે આગગાડી તાણનાર અગિનચ (Engine) જે કાર્ય કરે તે મનુષ્ય પોતાની મેળે કરી શકે નહિ તે રીતિએ અગ મહેનતદારા અને અક્ષય જર્જવાળી ઉત્પન્ન થયેલા યત્રો સચાઓ અને જોનારોની મદદ પણ એક સાધનભુત વર્ધ પડે છે

મહેનત અથવા મજૂરીમાં મહાદ્યોગ થનારો અથવા કાયદો કરનારા બીજા સાધનોને કાય કળનારની પ્રવિણતા, બુદ્ધિ, સારો આધાર, વિશ્વાસ અને ખત વગેરેનો છે. કાર્ય કરનાર કારીગરની નિપુણતા તે મહેનતને, મદદ આપનારી ખરી અને મુખ્ય બીજ છે, બુદ્ધિ તેને મદદ આપે છે, મદદગાચાર તેને મારે માર્ગે દોરે છે. વિશ્વાસથી તે ખીલવા પામે છે અને ખત તેને પરિપૂર્ણ કરે છે માટે આ ગુણો સાધનોનો પણ તેમાં સમાવેશ થવા પામે છે. આ પરિપૂર્ણ સમજવા માટે મિત્રીય ફોસેટ તેનો ચિતાર નિચે મુજબ આ લખે છે:—

material

પદાર્થરૂપી

and

અને

moral

માનુસિક.

૧ કામની અથવા મજૂરીની વહેંચણી.

૨ મહાદ્યોગ

૩ સચાઓ, જોનારો, યત્રો.

તેની સાથે

કાર્ય કરનારની

પ્રવિણતા ૧

બુદ્ધિ. ૨

મદદગાર, ૩

વિશ્વાસ ૪

ખત ૫

પરોક્ષ અને અપરોક્ષ મનુરીનો વ્યય. પરોક્ષ મનુરીનો વ્યય પરોક્ષ પ્રકારે અને અપરોક્ષનો અપરોક્ષ રીતિએ વ્યય જ્યારે કરવામાં આવે ત્યારેજ તેનું સુત્ર ખરૂં સમજવા પામે છે. આપણે સદા પીવાના કાચના રકાળી ખ્યાલા લાવીએ અને તે એક ડંઝનના રૂપીઆ ચારે ખરીદીએ તો ધારે કે તેના બનાવનારને રૂપીઆ એક મળ્યો, જો તે રોજ ફેાડીનાંખી રોજ નવા લાવીએ તો ખ્યાલા રકાળીના બનાવનારને નફો થાય અને તે ધંધા ખીસે પરંતુ તે ખરો વ્યય કહેવાય નહિ, કારણ કે જેની રિથિતિ રોજ ખ્યાલા રકાળી ખરીદવા માટે રૂપીઆ ચાર ખર્ચવાની છે તે તો દૈવિક વ્યય જો લિજ્ઞ લિજ્ઞ વસ્તુઓ ખરીદવામાં કરવામાં આવે તો અનેક પ્રકારના ઉદ્યોગને સાદ્યતા મળે.

દેશની આખાદી તે જેમ વ્યાપારથી છે તેમ વ્યાપારને વધારનાર તે લિજ્ઞ લિજ્ઞ પ્રકારની મેલનત છે. એક દેશના લોકો જ્યારે ખીજ દેશમાં જઈને વસવા પામે છે ત્યારે તે નવો વસાયેલો દેશ ઘણું કરીને વધુ સુધરેલો થવા પામે છે. કારણ કે ત્યાં આવીને વસનારાઓ પોતાને મળેલા અનુભવ દ્વારા ઉત્તમ રીતની, વ્યવસ્થા કરે છે. અમેરિકાનો ઇતિહાસ જોતાં સહજ જણાયે કે તદન જંગલી દેશ ત્યાં આવીને વસનારાઓએ પોતાની જન્મ ભૂમિના ઐષ્ટ લાગ કરતાં વધુ ઉત્તમ બનાવી સર્વોત્ક્રષ્ટ કીધો. હિંદમાં આપણે નજર કરીએ તો અગ્રેએ પોતાનું ઠાણું મદ્રાસમાં નાંખ્યું અને પછી કલકત્તામાં રાજ્યધાની સ્થાપી. આપણને સહજ રીતે જણાય છે કે મદ્રાસ કરતાં કલકત્તા વધુ સાફ છે. તે પછી મુંબઈ બંધાયું તો તેના રસ્તા કલકત્તાના આંતરિક લાગ કરતાં વધુ સારા છે. કોલંબો મુંબઈ પછી થયું તો મુંબઈ કરતાં જેમ ચઢીયાતું છે તેમ કોલંબો પછી બધાયણું રંગુન બધાં કરતાં વધુ શ્રેષ્ઠ છે. મુંબઈને સુધારવા માટે શહેર સુધારા સમાજ (City

Improvement Trust) મુંબઈને વચીન વર્ષ બાદ કેવું ઉત્તમ બનાવશે તેનો ખ્યાલ માત્ર બર્મા જોવાથી આવી શકે એમ છે, પરંતુ બર્મા મુંબઈને સુધારવામાં આવતું હોવાતું ભવિષ્યમાં મુંબઈ બર્મા કરતાં ઉત્તમ થવા પામે એમાં નવાઈ નથી. અને આ રીતિએ મલુરીના અંગભૂત રૂપે માહુતગારી, દેશાટ્ણ, અવલોકન વગેરેનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ બધું સાધન પેદા કરનાર એ મુંડી અથવા થાપણ, કિંવા લંડોળ છે, જે આપણે હવે પછી જોઈશું. દરમ્યાન જમીન અને મહેનતન અંગે રહેલા વિભાગો તરફ દ્રષ્ટિ નાંખીશું:—

પ્રકરણ ૩ બું.

લંડોળ, થાપણ અથવા પું.

જન સમાજની સંપત્તિને ઉત્પન્ન થવાનું સ્વાભાવિક અને પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે દેખાઈ આવતું કારણ આપણને ઉત્પાદન કિંવા ઉપજ ક્યારે જણાયે કે જમીન તેમજ મલુરી અથવા મહેનત અને તેની સાથે મદદ કરનારી વસ્તુ લંડોળ તરફ જોઈ ત્યારે જણાયે કે આ ત્રણના એકીકરણે સંપત્તિનું એક અંગ ઉપજ સંભવે છે. માલ અને જનસમાંજની રીતિ નીતિનું રક્ષણ કરવા માટે રાજ્યની સ્થાપના, તેની રચના અને વ્યવહાર થાય છે ત્યારબાદ ઉદ્યોગને વધારો થાય છે અને લિજ્ઞ લિજ્ઞ ઉદ્યોગો અનેક પ્રકારની મહેનત કહેતાં મલુરીને જન્મ આપે છે, અને તે મલુરી અને ઉદ્યોગ જમીન ઉપરજ થઈ શકે છે. તે જોતાં આપણે પડતાં પ્રકરણમાં જેમ જોઈ ગયા તેમ જમીન એ મૂળ્ય પછી મહેનત એ બીજું તેમ લંડોળ એ ત્રીજું મદદ કરનારી અનુક્રમે ત્રીજી વસ્તુ છે. એક વ્યક્તિએ જે પેદા કર્યું અને તે તેના ખર્ચ કરતાં વધુ હોય તો તે

બીજાને આપે છે આ પ્રમાણે અદલાબદલીની વ્યવસ્થાર શરૂ થયે વ્યાપાર આપોઆપ ચાલવા માંડે છે, અને તે બાદ તેની ચોચતા વિષે વિચાર કરવામાં આવે છે, અને યંત્ર સંચા, આદિત્ય કિંતન કરવાની પ્રવૃત્તિ ત્વરાએ ખીલવા પામે છે, જે ખીલવા માટે જે સાધન જોઈએ છે તે લાડાળ છે.

લડાળ એટલે નાણાં એમ સમજવું એ ભુલ ભરેલું છે. કારણકે નાણાં એજ લડાળ હોય તો પછી લડાળ એ સંપત્તિ ઉત્પન્ન કરવાનું સાધન છે એમ કહેવું જોઈતું હશે. ખરી રીતે સંપત્તિ પેદા કરવામાં નાણાં જાતે કશાંએ કામ લાગતાં નથી, પરંતુ સંપત્તિ પેદા કરનાર જે સાધનોની જરૂર હોય છે તે મેળવવા અને અદલાબદલી કરવા ખાતર સ્વિકારેલી વસ્તુ એ નાણાં હોય છે તેને અંગેજ નાણાંની જરૂર પડે છે. આ ઉપરથી એટલું તો સ્પષ્ટ થશે કે નાણાં એ સંપત્તિ નથી તેમજ લડાળ એટલે માત્ર નાણાં એમ પણ કહવું નથી. નાણાં એ માત્ર મૂલ્ય આંકવાનું માપ છે. આપણે કોઈને પુછીએ કે કુલાણી આમામી કેવી ગણાય? તો તેના જવાબમાં એમ ઉત્તર મળે કે જે લાખની એનો અર્થ એમ નથી થતો કે તેની પાસે બેલાખ રૂપીઆ લરી રાખેલા છે. પરંતુ તેની પાસે જે સંપત્તિ છે તેનો મુસારો બેલાખ રૂપીઆ જેટલો થવા જાય છે, અર્થાત્ કે નાણાં એ ગણના કરવાનું અને વિનિમય (અદલાબદલી) કરવાનું ઉત્તમ તેમજ સર્વ પ્રવર્તે અને દેશે સ્વિકારેલું સાધન છે.

આધુનિક લઠાઈ તરફ દષ્ટિપાત કરીએ તો જણાય છે કે નામદાર અંગ્રેજસરકાર દરિયા ઉપર પેતાનું સર્વોપરિ બળ બતાવી શકી છે તેનું કારણ નામદાર સરકાર પાસે રહેલો બળવાન કાફલો છે હવે એક વખતે એમ ધારીએ કે આ કાફલો ઉલો કરવા માટે નામદાર સરકારને જેટલો ખર્ચ થયો હશે એટલું નાણાં ત્રીજેરીમાં એ સંગ્રહી રાખ્યું હોત તો તેને જેટલો કામ

લાગત ખરું? એક દેશમાં દુકાળ પડે અને કોઈ પણ સ્થળે દાણાનો એક ઠણ પલ ન મળે અને બીજા દેશ જોડે વ્યવહાર ન હોય કે ત્યાંથી દાણો આવી શકે તો શું ત્યાં રહેલું અઢલક નાણું લોકોને ભુલ ગયાવવા ખાવાના ઉપયોગમાં આવે ખરું? આટલા માટે લડાળનો ખરો અર્થ શો થય છે તે જાણવાની આવશ્યકતા છે.

લડાળ કોને કહેવાય? મેળવેલી વસ્તુનો જે ભાગ ભવિષ્યમાં વધુ વસ્તુ મેળવવા અને તે સંપત્તિ ઉત્પન્ન કરવા અથવા સંપત્તિમાં વધારો કરવાના કામમાં આવે અથવા પાસે તે માટે ગયાવેલો જે ભાગ હોય તે

આપણે ઉપર જોઈ ગયા તેમ અદલાબદલીની ઉપયોગી વસ્તુ તે નાણાં છે અને તે નાણાં અમુક પ્રમાણમાં દરેક દેશમાં રહેલું હોય છે હવે અમુક વ્યક્તિ પાસે એમ ધારીએ કે એક હજાર રૂપીઆની પુંજ છે અને એક હજાર રૂપીઆની જમીન છે. જમીન ઉપર રહી તે હજાર રૂપીઆમાંથી પોતાના ગુજરાન માટે ખર્ચા કરે તો લાંબો વખત સુધી ચાલે નહિ કારણ કે હજાર રૂપીઆ તમ થતાં ખલાસ થઈ જાય. હવે તેને બદલે તે હજારે હજાર રૂપીઆ એક વખત સામગ્રી ખરી તે વડે યંત્રો મંગાવી અને મજૂરી માટે ખર્ચા જમીન ઉપર નવીન પ્રકારનો હુન્નર કરે અથવા જમીનમાં એની ચલાવે તો તેને તેનો બદલો દીર્ઘકાળ સુધી મળતો રહે. વળી તે બદલામાંથી થોડું ખર્ચા થોડું ગયાવે તો તે પાછું જમીનમાંજ ખર્ચવાથી જમીનમાંથી વધુ નફો મેળવી શકાય અને વળી તેને અંગે જુદા જુદા મજૂરોને પણ શોભ આપી શકાય. જમીન, મહેનત અને લડાળના એકીકરણે જે ઉપજ થઈ તે સંપત્તિ કહેવાઈ અને તે વ્યક્તિ જમીન અથવા હુન્નરની કમાણીને અંગેજ સંપત્તિદાર કહેવાયો. આપણે સાધારણ રીતે વિચાર કરીએ તો જણાશે કે રૂનાં બીંયાં વાળ્યા પછી તેનાં

આડ ઉગે, દીડવાં નીકળે અને પછી તેમાંથી રૂ કાઢી તેને કાંતી કાપડ બનાવવામાં આવે અને તે સિવડાવી આપણે પહેરીએ તેની વચ્ચે કેટલા મહિના નિકળી જાય. એટલા વિચાર સહજ કદપના કરાવશે કે કર્મકારે જે ચીજ પેદા કરવા માટે કાચે લાગ્યા હોય તેના જ ઉપર તેઓથી ટકી શકાય નહિ. એટલા માટે તે ચીજ ઉત્પન્ન કરે તેના ઉપર જે મહેનત લાગે અથવા તે મજૂર ખર્ચે તેના પ્રમાણમાં તેને ખાવા માટે બદલો મળવો જોઈએ, અને તે બદલો તે મજૂરને એક અમુક વ્યક્તિએ પહેલાંથી ઉત્પન્ન કરી રાખેલાં દ્રવ્યમાંથી મળે છે અને તે દ્રવ્ય તેજ લ'ડાળ છે.

આહુ કાળમાં ખાવા મહેનતાણાં બદલ જેમ નાણુ આપવામાં આવે છે તેમ અસલના જમાનામાં એડુતો પોતાના મજૂરને આગલા વર્ષે પેદા થયેલ અને તેમાંથી સંગ્રહી રાખેલું અનાજ આપતા હતા, તે જોતાં હાલમાં જેમ નાણુ એ લ'ડાળની જગ્યા સાચવે છે તેમ અનાજ એ પણ લ'ડાળ હતું. ખરી રીતે સોતું, રૂપું, ત્રાંણુ, કાસું કે નિકલ કોઈ પણ ધાતુ કોઈ પણ વ્યક્તિનું ચેટ ભરવાના કામમાં આવતી નથી. પરંતુ તેના વિનિમયથી ખાવા માટે અનાજ અને પહેરવા માટે લુ'ગડાં મળે છે એટલા માટેજ તેની જરૂર રહે છે. જો તે આપવાથી તેને બદલે અન્ન પાણી વગેરે છ'દગી દેકવાનાં સાધનો ન પ્રાપ્ત થતા હોય તો નાણુને કોઈ સંગ્રહેજ નહિ. આનાં દેકામાં મીસીસ ફ્રેસેટ એક ઉદાહરણ નિચે મુજબ આપે છે:—

“એક વખતે એક લશ્કરે પારકા મુલકમાં જઈને ત્યાં આગળનાં શહેરને ઘેરે, ઘાલ્યો અને તથી ત્યાનાં લશ્કરને નાસલું પકડ્યું. નાસવા માટે તે લશ્કર એવું તો સફળમાં આવી ગયું હતું કે જેમ જોને તેમ માથે ગ્રાઇઝા સામાન રાખવાની જરૂર પડી હતી. આથી ભાર આંઝો કરવા તેઓએ નાણુની

પેટી નાંખી, કીધી. થોડાક અણસમજુ સિપાઈઓએ પૈસાદાર થવાના વિચારથી તેમાંથી પૈસા કાઢી પોતાનાં સઘળાં ખીસાં ખીચોખીચ સોનાની મહોરોથી ભરી દીધાં. દુષ્મનના મુલકમાં તેઓ પાસેથી નાણુ લઈ તેના બદલામાં કોઈ તેઓને કશુંએ આપે એવું નહોતું અને તેથી આખરે તેઓને નાણુની ભાર બહુ લાગ્યો અને છેવટે ક'ટાળીને તે નાણુ ફેંકી દેવાં પડ્યાં. ઉલટો તેથી એટલો ગેરફાયદો થયો કે નાહકનો ભાર ઉચકીને નાસવાની હેરાનગતિ યોગ્ય પડી.

છતાં મજૂરી લ'ડાળમાંથી અપાય છે અને તેથી લ'ડાળનો વ્યય થાય છે એવું પણ નથી. મીં હેનરી જયેજ નામના અધિકારીએ “પ્રોગ્રેસ એન્ડ પોવર્ટી” (Progress & Poverty) નામના પુસ્તકમાં બહુબળું છે કે મજૂરીથી જે વધુ મૂલ્ય ઉપજે છે તે મૂલ્યમાંથી મહેનતપણુ આપવામાં આવે છે. એક હિરાનો પાચા પંડયા વિનાનો પથરો લઈએ જેની કિંમત બે રૂપીયા પણ નહિ થાય. તેને પાસા પાડી બેસાવે ઘસવાના સો રૂપીયા અ.ખ્યા બાદ હિરાની કિંમત પાંચસો રૂપીયા થઈ તે જોતાં જે રૂપીયા મજૂરી થઈ તે મૂલ્ય વધારવાને અંગે હતી. આથી, સમજાશે કે મજૂરને મહેનતાણું આપવા તરફ વ્યય કરવામાં આવ્યો હોય તો તે તોટો નથી પણ તે વસ્તુનું મૂલ્ય વધારે છે. એક વેળા સંપત્તિ ઉભી કરવી એજ દોહીલું છે જ્યારે તે પેદા કરવામાં આવી ત્યારે તેને બમણી કે ચારગણી કરવાનું કાર્ય તેટલું ભારે હોતું નથી. આપણે એમ ધારીએ કે એક હજીમને હજીમત કરવાની સારી દુકાન (Hair Cutting Saloon) કાઢવી છે અને તેના ખર્ચ પાંચસો રૂપીયા લાગે છે, તો તે પાંચસો રૂપીયા પાસે ન હોય ત્યાં સુધી તેણે તેના પિતા તરફથી વારસામાં મળેલી ટોપતીને ખાધે લઈને ઘેરઘેર ફરી હજીમત કરવી પડશે. ત્યારબાદ ત્યારે પાંચસો રૂપીયા ભેગા કરે અને દુકાન કાઢી સારો નફો મેળવી શકે

મેટલીક શીલોગ્રાફ બાંદોગનાં ઓરડા ચાલે છે.

યારેજ તેની દુકાન દુકાનનું સચરચીકું, અરીસા, કાતર, સાણુ, વગેરે સર્વસ્વ સામાન તેની સંપત્તિમાં લેખાય. અને ત્યારબાદ તેમાંથી થતો નફો કરકસરથી ખર્ચે અને ખાદીનું ગયાવેલું થોડું થોડું સંપત્તિમાંજ નાંખતો રહે તો તે પોતાનો ઉદ્યોગ વધુ ખીલવી શકે તેમજ ખીલતો પણ ક્ષયદો કર્તા થાય.

ભડોળ ખીલ કર્મ કર્મ રીતિઓએ મદદ લાગે છે? ભડોળની પુંજ ઉપજ કરવામાં જે માહ્યતા આવે છે તેથી માત્ર કર્મકારોનું પોષણ કરવા માટેજ નહિ પરંતુ ભવિષ્યમાં ઉપજ કરવા માટે ઉપર કહી ગયા તેમ મુકી મકાન, યંત્રો, વગેરે જે જે માટે નોંધ્યે તે ગદામાં કામ લાગવું જોઈએ. આનો પ્રત્યક્ષ દાખલો કોઈ પણ ગીરણી (Mill) નો વાર્ષિક હિસાબ, જેવાથી મળાયે, કે વર્ષમાં થયેલા નફામાં ભાગીદારોને પ્રમાણસર નફો વેહેંચી ક્યારે આપવામાં આવે છે કે સંચાકામ, મકંચી, વિશેષ વગેરે ભિન્ન ભિન્ન કાર્ય માટે ભડોળનો વ્યય કરી દરેક વસ્તુના ભડોળમાં તેમાંથી વધારો કરવામાં આવે અને ભવિષ્ય માટે ગાકી રકમ સિલક લઈ જવામાં આવે ત્યારેજ. આના ટેકામાં જલ્દીતો અર્થ શાસ્ત્રી મીલ કહે છે કે:—“ઉપજ કરવામાં પુંજની મદદ અને કામપુરતો તેથી મળતો ટેકો, રક્ષણ અને હુધીઆર તેમજ દરેક સાહિત્ય માટે વ્યય કરવા જેટલું જેમાંથી આપવામાં આવે અને તે ઉપરાંત પાણું તે કાર્ય મહેનતાણુ આપી ચલાવી શકાય એટલી અવશ્યકો પ્રથમથી પુરી પાડવા માટે જે ચીજની યોજના કરવામાં આવી હોય તેજ ભડોળ.

વસ્તુના ખર્ચ પુરતો મહેનતાણાનો આધાર હોઈ શકતો નથી ઉપર સમજાવવામાં આવ્યું કે જેટલું ભડોળ સાહિત્ય લેખું કરવામાં વાપર્યું હોય તે ભડોળ ગણાય નહિ પણ તેની તે થકી નવીજ ઉપજ કરવા માટે

વાપર્યું હોય તેજ ભડોળ છે. એક માર્ગી કોઈ એમ કહે કે દ્રવ્યથી વૈભવની વસ્તુઓ લેવામાં આવે છે તેથી અમુક પ્રકારની મહેનતને ટેકો મળે છે અલગતાં તેથી ટેકો મળે છે પણ તે ટેકો નહોતો છે. એક વ્યાપારીને પ્રત્યેક વર્ષે ૫૦૦૦ હજારનો નફો થાય છે તે સંગ્રહી દસ વર્ષે તેણે ૫૦૦૦૦ હજારનો એક હિસો લીધો તેથી હીરાના વ્યાપારીને ક્ષયદો થયો પરંતુ તે વ્યાપારી દર દસ વર્ષે હિસો ખરીદશેજ એવું કોઈ શકતું નથી. તેને ખદલે તેણે ૩૦૦૦ દર વર્ષે પોતાના ધંધામાં રોકી પોતાનો ઉદ્યોગ ખીલવો હોયતો પ્રત્યેક વર્ષે જે ૫૦૦૦ હજારનો નફો કરતો હતો તે તે વધારવા પામ્યો હોત અને તેને લીધે વધુ પ્રમાણમાં મનુષ્યોની રોજ વધી હોત. છતાં હિસો વેચવા નય ત્યારે તેની કિંમત ઉપજતી હોવાથી તે પૈસા નકામા ખર્ચાયલા હતા એમ કહેવાય નહિ પરંતુ હિરા રૂપે તેની સંપત્તિમાં તે પુંજ રહેવા પામી છે. એક પચાસ રૂપીયા કમાનારો કારકુન દર માસે ચાર રૂપીયાની કાગળની ખીડીઓ (Cigarettes) ખરીદી તે કુકી તેના ધુમાડો કાઢવામાં ખર્ચે છે અને તેથી ખીડી ખનાવનારને રોજ જાગે છે, પરંતુ તે ચાર રૂપીયાની ખીડીઓ કુકવામાં ન ખર્ચ્યાં હોત તો શું થાત? ખીડી ખનાવનાર ખર્ચ આંછો ચવાથી તે પ્રમાણમાં પોતાનો ધંધો આંછો કરત અને ઉભય વ્યકિતઓ પાસે રહેલી વધારાની રકમ એવે સારે ટેકાણે વાપરી શકત કે તેથી જેમ તેઓને તેમજ અન્યને વધુ નફો મળત. ઘણા લોકોના મનમાં એમ હોય છે કે વૈભવના પદાર્થો લેવામાં થતા ખર્ચથી વ્યાપારને ટેકો મળે છે. આ ધારવું કેટલે દરજ્જે ખોટું છે તે ઉપલા દાખલાથી જણાશે વૈભવના પદાર્થો વાપરવાથી મનુરિઆત વર્ગને ખીલકુલ ક્ષયદો થતો નથી અને તેના પદાર્થો ખરીદનારઓના પૈસા ખેતી-વાડી અથવા ઉદ્યોગમાંથી કમાણી કરીને આવતા હોય અને તે ખર્ચાતા હોય તો તેથી તે ધંધને

અને તેના કર્મકારીને જામણું નુકશાન છે. કારણ કે પ્રથમ તો જેટલી રકમના વૈભવના પદાર્થો ખરીદવામાં આવ્યા હોય તેટલી રકમ મુસારાના લાંડાજમાંથી કરી થવા પામે છે, અને તે ખાદ્ય બીજું એકે દ્રવ્યની ઉપજ અને તેથી કરીને લાંડાજમાં તૈયાર થતું અટકે છે. આ વસ્તુના ઉંડાણમાં જ્યારે આપણે જઈએ ત્યારે જણાશે કે સ્વદેશી વસ્તુનું પોષણ કરવું એ જેટલી આપણી ફરજ છે તેટલી વિદેશી વસ્તુ ખરીદવામાં આપણી અધમતા છે. પાંચ રૂપીઆ વિદેશી કાપડમાં ખર્ચવાથી તે પૈસા ગયા અને તેથી આપણો દેશ એટલો ધનસંપત્તિમાં એાછો થયો અને તેટલો ઉદ્યોગ વધારવાનું વિદેશને સાધન પ્રાપ્ત થયું. એટલીજ રકમ સ્વદેશી કાપડ ખરીદવામાં ખર્ચવામાં આવેતો આપણો હુન્નર ખીલે અને તેના પ્રમાણમાં ધન સંપત્તિની આબાદી તેનીજ રહેવા પામે. આ ઉપરથી આટલું તો પુરવાર થાય છે કે મુડી તે ખર્ચનું નહિ પણ ઉગારાનું ફળ છે. (આન.) મીંઝીમનલાલ સેતલવડ આના ટેકામાં નિચે મુજબ ઉદારણ આપે છે:—

“એક મોટા ગામની ચોરાશી જમીડીએ તો સહેજે ૧૦૦૦ મણ લાકડાં જળે. એટલા માટે એટલાં લાકડાં પુરતું નવ્ય વ્યર્થ ગયું. તેમાંથી માત્ર ફળ એટલુંજ મળ્યું કે કેટલાક બ્રાહ્મણો મિષ્ટાન્ન અપાટી ધીધેએક ખુશ થયા. હવે જો એટલાંજ લાકડાં કોઈ સંચામાં અથવા પૈસા ખીજા કોઈ ધંધામાં વાપર્યા હોત તો તેમાંથી ઉત્પાદક ફળ પ્રાપ્ત થાત. સઘળા અનુત્પાદક વ્યયથી દેશની મુડી ઘટે છે અથવા તો તે વધતી અટકે છે. ભીખ આપવાથી કર્મકારીને ફાયદો થતો નથી, પણ દ્રવ્યના ઉત્પાદક વ્યયથી દેશની મુડી અને તેથી મુસારાનું લાંડાજ વધે છે, અને તેથી કર્મકારીને ફાયદો થાય છે.”

લાંડાજ એ ઉપજનું ફળ છે તેથી તેને એકકું કરવાથી દેશની આબાદી થશે એમ

પણ ધારણું નહિ. ખરી રીતે લાંડાજ કાર્ય કરવા માટે ખરોખર ખર્ચાનું જોઈએ. સંપત્તિનો જે ભાગ ઉપજમાં મદદ કરવા લાગ્યો હોય તેજ લાંડાજ અને તેની ખરોખર વ્યવસ્થા થતી ઘટે છે. એક ઠેકાણે પડી રહેલું નાણું મનુષ્યને કે દેશને કોઈને પણ લાલ કરતું નથી. જે માણસની પાસે પોતાને જોઈએ તે કરતાં વધુ નાણું હોય અને તે પોતાની ત્રીજેરીમાં રાખી મુકે અથવા જમીનમાં કાઢી રાખે તો તે નાણું એટલુંજ રહેલું વધતું નથી પણ તે ચોરાઈ જવાનો સંભવ રહેલો. તેને જુદા જુદા ભાગમાં વહેંચીને લિન્ન લિન્ન રથળે વાપરવામાં આવ્યું હોય તો તે વ્યાજ આણું છે અને તે આધારે ખીજા હુન્નરને પુષ્ટિ મળે છે અને તેથીજ દેશની ખરી આબાદી વધે છે. પરમેશ્વરની નજરમાં દરેક વ્યક્તિ સદખી છે, અને કુદરતનો કાયદો એવો નથી કે એક વ્યક્તિએ નાણું લેણું કરી તેનો જમાવ કરી અન્યને તેનો લાભ મળતો અટકાવવો. અવી રીતે લાભ અટકાવનાર મનુષ્યોને એટલા માટેજ હિંદુશાસ્ત્રકારોએ કુંજરા, અથવા આપરવાર્થનાં વિશેષણો આપ્યાં છે, અને તેવા મનુષ્યોની સદ્ગતિ નથી થતી એમ જે આ લેખવામાં આવ્યું છે તેનો પણ ખરો અર્થ એજ થાય છે કે તેવાં મનુષ્યો અન્યના લાભ દાખી સાંજીક સુખ લેજાવે છે જે ન્યાયની નજરે વ્યાજખી નથી. આવાં કારણોને લીધે વ્યાપારમાં લાંડાજ અનેક પ્રકારની મુડામાં ફેલાયેલું અને તેના જે મુખ્ય વિભાગ જગમ મુડી અને સ્થાયી મુડી છે.

જગમ મુડી અથવા સ્થિર પુણ્ય એ છેકે એક જમીનના માલકને જે પેદાશ થાય છે, તેમાંથી સિલક તે પોતાની સંપત્તિ વધારતો રહેલો. આવી સંપત્તિના વિભાગોમાં મુકાતો ગીરણીઓ, ખેતરો, કોઠારો, વખારો, શિવ્પ કામ, કારીગરી, મુદ્રાલય, યંત્રાલય વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. આની વ્યાખ્યા આપતાં મીત્ર કહે છે કે:—“જે લાંડાજની

ઉપજમાં તેને કરવાનું કાર્ય એકજ વારમાં પુર્ણ થાય છે તેજ જગમ કિંવા સ્થિર મુદી સમજવી.”

સ્થાયી અથવા દ્વરતી મુદી હવે જમીન, ઘર, યંત્ર, સાહિત્ય અથવા કસોળાનાં સંચા-આમાંથી જે પેદા થાય છે અને તે પેદાયશ જ્યારે દ્વરતી રહે છે અને તેને અંગે ઘણા જનોને મળ-તર થાય છે ત્યારે તે દ્વરતી મુદીના સ્વરૂપમાં આ લેખાય છે. કાર્ય કરનાર જે વસ્તુઓ ઉત્પન્ન કરે છે તે વેચાઈ રહ્યાબાદ તેની તાબડોતણ જેથી પ્રાપ્તિ થાય અને તેવાં કાર્ય કરનારા-ઓનાં ગુજરાનાર્થે જે લડાણ ઉણું કરવામાં આવ્યું હોય તેજ દ્વરતી મુદી છે.

મજુરોના ગુજરાનાર્થે અને દોરોનાં પેટને કાળે જે અવેજ લાગે તેજ દ્વરતી પુલ ઠહેવાય મજુરોના અને દોરોના પેટને અર્થે જે લાગે છે તે પ્રથમ જતું રહીને પુનઃ તે ઉત્પન્ન કરે છે એટલે તે થકી જે પુનઃ પ્રાપ્તિ થાય છે તેથી તેની દ્વરતી પુલ ઠકી શકાય. પરંતુ દોરોની જે કિંમત આપી તે સ્થિર પુલ ઠહેવાય.

પ્રત્યેક વ્યક્તિના સરખા હક સ્વિકારવાને સુધેરેલો જમાનો શરૂ થયો ત્યારથી ગુલામો વેચાતા લેવાનો પ્રચાર નષ્ટ થયો. પરંતુ આગલા જમાનામાં જે ગુલામો રાજવામાં કિંવા ખરીદ-વામાં આવતા હતા તે પણ ઉપર ઠકી ગયા તેમ દોરોની પાંડતમાં આવતા હતા, એટલે કે તેઓના ઉપર ખર્ચવામાં આવેલી રકમ તે સ્થિર પુલ જ હતી. આટલાં વિવેચન પછી આપણને સહજ સમજશે કે પડત જમીનનું ખેડાણ કરવું, ઘીજ વાવવા, રૂ ઉગાડવું, વાડ બાંધવી, નહેર યોદીને પાંદૂ લાવવું અને જમીન ઉપર પેદાયશ કરવા કાળે જે પૈસા વાવરવે ત સ્થિર પુલ છે. તે સિવાય તેના ઉપર મજુરી, પાકને સુધારવાનાં સાધનો વગેરે માટે જે ખર્ચાય છે અથવા સરકારને ઠોકો લદવામાં આવે છે તે દ્વરતી પુલ છે. આપણા દેશના અભણ લોકમાં એવું માનવામાં આવે છે કે યંત્રોથી કાર્ય કરવાથી

મજુરોની કમાણી બુડે છે પરંતુ એ બુલ ભરેલું છે. ઇંગ્લેન્ડમાં જ્યારે પ્રથમ મોલ્ડ જનાવવાનું યંત્ર ચાલુ કરવામાં આવ્યું ત્યારે હાથે મોલ્ડ જ-નાવનારાઓ પોતાની આજીવીકાનાં સાધનો દુબ્યાં એવું માનવા લાગ્યા. પરંતુ ખરી રીતે જોતાં આથી મોલ્ડ જલદી તેમજ સાસં થવા લાગ્યાં અને વળી તે સરતાં થવા લાગ્યાં અને તેથી માત્ર જેઓ શ્રીમંત હતા તેજ મોલ્ડ પહેરતા તેને જાહેલે સઘળાં સાધારણ મનુષ્યો પણ મોલ્ડ વાપરવા લાગ્યાં, તેથી તેની ખપત વધી અને તેથી મોલ્ડ જનાવવાના સંચાઓ અનેક ઠેકાણે મોટા વિસ્તારમાં વધવા લાગ્યા. તેથી જેઓ હાથે મોલ્ડ જનાવતા તેઓની જ નહિ પણ મોટા પ્રમાણમાં ળીજોની મજુરી વધી એટલુંજ નાહું પણ મોલ્ડ માટે સુતર ઉન વગેરે કાંતીને તૈયાર કરનાર અને તેને અંગે રૂનો અને ઉનનો વ્યાપાર કરનાર બધાઓનો અનુક્રમે વધારો થયો. મુળક્રમ જે ગીરણીઓ છે તેથી કેટલા હજારોને મજુરીની રાજ મળે છે? જો બધી ગીરણીઓ બધ કરવામાં આવે તો શું બધા મજુરોની સ્થિતિ એવી છે કે પોતાની પુલમાંથી સાલ લાવી તેને પોતાની અછલાતુ સાર મોલ્ડ જનાવી પોતાનું ગુજરાન કરી શકે? મુળક્રમ ઇલાકાના વતનીને આ વસ્તુ દ્રષ્ટિ મર્યાદામાં હશે કે ગુજરાતના પાચીગર અમદાવાદમાં જ્યારે સ્વર્ગસ્થ માધવલાલ રણછોડલાલે પ્રથમ ગીરણી કાઢી ત્યારે ત્યાંના લોકો કહેતા હતા કે તેથી ગરીબોની રાજ દુબશે, રાંડીરાંડી રશે, ક્રાંતનારાઓ કંગાળ થશે, વણકરો પોંક મૂકશે. પરંતુ આપણે જોઈએ કે તે ભ્રમજ હતા. ત્યારબાદ અમદાવાદમાં ળીજ અનેક ગીરણીઓ થઈ અને તે વખતમાં અમદાવાદની જે આબાદી હતી તેના કરતાં હમણાં હજાર ગણી વધુ થવા પામી છે.

ઉપર કહ્યું તેમ જ્યાં આગળ જમીન, મહેનત, અને લડાણ એ ત્રણનાં એકીકરણે સંપત્તિ વાળો દેશ બને છે ત્યાં મોટાં મહાભારત કાર્ય કરી શકાય છે. નદીઓ ઉપર પુલ બાંધીને

તે ઉપર આગગાડીનો વ્યવહાર કરી શકાય છે, ડુંગર જોદી ખુગડા બનાવાય છે અથવા માથે-સનની માફક રસ્તા બનાવાય છે, નદીઓમાંથી પાણી લાવવાની નહેરો ખાંધી શકાય છે, મોટાં શહેરોમાં છેક સાતમે માલે ઉપર જઈને પડે એમ પાણી ચઢાવવા માટે મોટાં તળાવો બાંધાય છે, ત્યારબાદ જ્યારે અમુક દેશ તેનાં કાર્યમાં પ્રવિષ્ઠ બને છે ત્યારે તે પોતાની ઉપજ માટે પ્રખ્યાતિ પામે છે. વિલાયતનો દાખલો લઈએ. મેનચેસ્ટર ઉત્તમ પ્રકારનું કાપડ બનાવનાર માટે પ્રખ્યાત છે. શેફીલ્ડમાં જેવી કટલરી (છરી, કાંટા વગેરે લોખંડની વસ્તુઓ) બને છે તેવી અન્ય સ્થળે બનતી નથી લીડસમાં સફલાત બને છે. બર્મિંગહામ લોખંડનો ખીન્ને સમાન જ્યારે પાવડા, કોદાળી, બાસ્ટી વગેરે બનાવવા માટે પ્રખ્યાત છે. જે સમયે દુનિયાની બરોબરીમાં હિંદુસ્તાન દેશ સંપત્તિવાળો હતો ત્યારે તેનાં સઘળાં શહેરો પોતાની ખાસ ઉત્પત્તિ માટે પ્રખ્યાત હતાં. કવિ દલપતરામ ડાહ્યાભાઈએ તેનું વર્ણન કરનારી જે કવિતા તે નામની લખી છે તેમાં તેનો લાસ થાય છે. આવાં મહા-ભારત કામો પ્રજાની સામગ્રી દોલતે કરી શકાય છે, અને દેશનાં સવજનોને ઉત્તમ ચીજો મળે તે પેદા કરવા માટે સઘળાઓની અમુક સુડીથી ઉદ્યોગ-ખીલવવાની પ્રથા પાશ્ચાત્ય દેશોએ જે

શરૂ કરી તે “જેઈન્ટ રોક કંપનીઓ” કહેત સહિયારાનાં લડાઈની સંસ્થાઓ હતી, અને તેનું ચાનકરણ આપણે હવે કરતાં શીખ્યા છીએ. ત્યારબાદ તેથી આગળ વધીને કાર્ય ઉત્પન્ન કરવાના અને કાર્યના પ્રમાણમાં સર્વને લાભ મળે એવું કરવાનો જમાનો પેદા કરનાર ઈંગ્લેન્ડનો પ્રખ્યાત અર્થ-શાસ્ત્રી રોકડેલ હતો. એક સાધારણ ચાની દુકાન કાઢી તેમાં ભાગ લેનારા સઘળાઓને પોતાનાં ખાસ મુલકના અને આગગાડી, વ્યાપાર વગેરેના સરખા ઘણી બનાવનાર તેજ હતો, અને તેણે પોતાના “રોકડેલ પાયોનિયર્સ યુનિયન” નામનાં પુસ્તક દ્વારા સિધ્ધ કરી આપ્યું છે. તેમજ તેને ગતિમાં મુંકી કરી દેખાડ્યું છે કે Co-operation. સાથે કારીત્વથી તેના કરતાં વધુ લાભ મેળવી દેશની સંપત્તિમાં વધારે ફાયદો કરી શકાય છે.

હવે જમીન, મહેનત અને લડાઈને અંગે પેટા વિભાગો દ્વારા કેવી રીતે ઉપજ નિપજ સંપત્તિ બને છે તેનો કોઠો આપણે જોઈએ અને તે રીતિએ ઉપજ જે સંપત્તિનું મુખ્ય એક અંગ છે તેનું વિવેચન અમે પૂર્ણ કરીશું.

પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતું.

બ્રિટીશ રાજ્યના આશરા હેઠળ ઉદ્યોગ અને વેપારના સાધનના મોટામાં મોટા વીકાસમાં પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતું છે, કે જેનો ઇતિહાસ પાર્લામેન્ટના પ્રજાસત્તાક રાજ્ય સંજોગો ઇતિહાસ જેટલોજ રમ ભરેલો છે. જોકે ૧૬૧૪-૧૫ ના સરકારી વર્ષમાં લડાઈને લીધે એનો વિકાસ કાંઈક અટક્યો હતો તો પછી એ ખાતાની લડાઈના ખરા વખતમાં બાણવા જેવી મદદે અટકેલા વીકાસનો ખગ વાળ્યો હતો. એ

ખાતાંએ એકસપીડીશનરી ફેર્સના મેંબરો અને લડાઈમાં પકડાયેલા કેદીઓ કે જેઓને યુરોપ કે હિંદુસ્તાનમાં રાખવામાં આવ્યા છે, તેઓને લગતી પોસ્ટમાં મોકલવાની ચીજની ગોઠવણ કરી છે. આ બધી સુગમતાની ઉપરાંત લડાઈની જગ્યાઓ પર કામ કરવાને એકસપીડીશનરી ફેર્સ જોડે હિંદુસ્તાનમાંથી પોસ્ટ ઓફીસો મોકલવામાં આવી છે.

બ્રાહ્મન મોજેક ટાઇલસની સારી ડીઝાઇન ક્યાં જવા મળશે ?

મી. હેરીસન કે જેઓએ એ ખાતાંના રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે તેઓ કહે છે કે કેળવણીના બહાર મોકલવાના માણસોને લીધે અહીંના રહેલા માણસોનું કામ ઘણું જોખનરૂપ થઈ પડ્યું છે. હિંદુસ્તાનમાં પોસ્ટ ઓફીસનાં કામમાં ખલલ પડેથી નથી એ સંતોષકારક છે. લડાઈની જગ્યાઓમાં કામ કરતી પોસ્ટ ઓફીસોનું કામળી સંતોષકારક છે. જો કે ઘણીજ અસાધારણ હાલતોમાં કામ કરવું પડે છે. આ વર્ષમાં ટેલીગ્રાફ ખાતાનો મોટામાં મોટો બનાવ એ છે કે પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાઓ એક થઈ ગયાં છે; કે જેને લીધે એનીજનીયરીંગ અને ટ્રાફીકનું કામ એકત્રમ બુદ્ધ પડી ગયું છે. આ ગોઠવણ જ્યારે બરોબર બંધબેસતી થઈ ગઈ હતી, તેવામાં લડાઈ શરૂ થવાને લીધે કામ ઘણું વધી ગયું કે જે કામ એ ખાતાંએ ઘણુંજ સંતોષકારક રીતે બંદબસ્તું છે.

લડાઈના વખતમાં આ ખાતું એનીક એક્સપેક્ટેશનોની સાથે મળીને એક્સપીડીશનરી ફોર્સને મોકલવાનું અને બીજું મુખ્ય લડાઈને લગતું કામ હાલ તરત સ્વાભાવીક રીતે અગત્યનું ધારે છે.

એક્સપીડીશનરી ફોર્સની જોડ એ ખાતાંએ ધાયલ થયેલાં અને માદા માણસોનો ખબરના તારો અને તેના જવાબોની ગોઠવણ કરી છે, કે જે તારો વગર કામતો લેવામાં આવે. છે.

પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ ખાતાંનું કામ કેટલું ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે એ નીચેના આંકડા ઉપરથી જણાઈ આવશે—૧૮૭૯-૮૦ માં ૧૨૦ કરોડ કાગળોની વહેંચણી થઈ હતી, જ્યારે ૧૯૧૪-૧૫ માં ૯૧૦ કરોડ કાગળોની વહેંચણી થઈ હતી. આ વર્ષમાં બીજાં ખાતાંની માફક આ ખાતાંમાંથી લડાઈની અસર જણાઈ હતી અને તેને લીધે

પોસ્ટકાર્ડ, રજીસ્ટર્ડ છાપાંઓ, બીન રજીસ્ટર્ડ પાસલો સિવાય, પોસ્ટલ સ્ટેમ્પો, સ્ટેશનરી અને પોસ્ટલ ઓર્ડરોના વેચાણમાં ખોટ આવી હતી. આ દેશમાં પોસ્ટલ ઓર્ડરોની કુલ કીમત પાઉંડ, ૨,૮૪૮,૯૯૯ હતી, કે જે આગલા વર્ષ કરતાં પાઉંડ ૨૫૦૦૦ જેટલી ઓછી હતી. પાઉંડ ૯૩,૯૧૯ની કુલ કીમતના ઓર્ડરો આ દેશમાં આવ્યા હતા જે પાઉંડ ૧૪૦૦૦ની કીમતના જેટલા આગલા વર્ષ કરતાં એજ હતા. સેવીંગ્સ બેંક એકાઉન્ટ ઉપર નાણાં જેવી અસર, થઈ હતી. છ મહીના અગાડીથી ધી ઓન. ફાઇનાન્સ મીનીસ્ટરે એવા સુધારાઓ દાખલ કીધા હતા કે જેથી કરીને સેવીંગ્સ બેંકને નાણાંની બાબતમાં હરકત ન આવે. આ નવા સુધારાની અનર જણાય નહીં તે પહેલાં તો લડાઈ લગી અને તેને લીધે આગળ વધતા સુધારાને સખત ટૂંકા લાગ્યો. હીસાબનો કુલ નંબર ૧,૨૪૪,૦૭૪ હતો કે જે ૩૩ ટકાની ખોટ ગતાવે છે, ડીપોઝીટરને નામે જમે થયેલી કુલ બેલન્સ રૂ. ૨૩ કરોડથી તે રૂ. ૧૫ કરોડ સુધી નીચી ઉતરી પડી આ રીપોર્ટના લખનારો સાવચેતીથી જણાવે છે કે “સરકારને આ બાબતનું કારણ સારી રીતે જણ્યું છે.”

ડીપોઝીટરને નામે જમે થયેલી સરેરાસ બેલન્સ, ૧૯૧૩—૧૪ માં રૂ. ૧૪૧૭ની સરખાવ્યા પ્રમાણે, રૂ. ૯૦૭ હતી, જ્યારે અમુક ભાગોમાં લડાઈના ગલરાટ શરૂ થયો હતો ત્યારે મુળધર્મ ડીપોઝીટમાંથી અસાધારણ લાભ મેંચી લીધો હતો. વર્ષની શરૂઆતમાં રૂ. ૬ કરોડની શરૂઆતના બેલન્સ રૂ. ૪ કરોડ લેગી ઉતરી પડી, આગલા વર્ષ કરતાં ૮૧ ટકા વધારે ખેચાણ હતું. જ્યાં વખત થયાં ગલરાટ સમાઈ ગયો છે અને લોકોને ખાતરી થઈ છે કે ગલરાટ ખોટો હતો. તેથી કરીને એવી આશા રખાય છે કે આવતું વર્ષ ઘણું સારું નીવડશે.

WAR NOTES AND NOTIFICATIONS.

લડાઈ અને વેપાર સંબંધી વધુ સરકારી જાહેરનામાં.

ક્રાન્સના પરદેશ ખાતાના પ્રધાન તરફથી એવી ખબર આપવામાં આવી છે કે લીગ્સોનની મ્યુનીસીપાલિટી અને વેપારી એમ્બર લીગ્સોનની માફક, જેવો લંડન અને ગર્મીંગહામમાં મેળો ભરાય છે તેવો લીગ્સોનમાં એક નમુનાઓનો મેળો ભરવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

એ મેળો ૧૯૧૬ થી દર વર્ષે ૧લી થી તે ૧૫મી માર્ચ સુધી ભરાશે એ જાણતમાં જેણે વધુ ખબર મેળાવવી હોય તેણે મુળધની ક્રાન્સની કોન્સુલેટ નોંડે પત્ર વ્યવહાર કરવો.

નામદાર સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમ શીવાય બીજા દેશોમાંથી આવતાં વગર ખેસાડેલા હીરાની આયાતની ગંધી ઠરાવમાં આવી છે, પણ સારા અનુભવવાળી પેઢીઓને સરકાર તરફથી હોલેન્ડમાંથી એ હીરા આયાત કરવાનો લાઇસન્સ નીચે જણાવેલી કબજાતો પ્રમાણે મળી શકશે.

(૧) હરમન દેશ અથવા તો સરકારની સામે થયેલા દેશમાંથી ખુદ્દી, અથવા તો આકતરી રીતે હીરા મેળાવવાની ગંધી છે.

(૨) રજીસ્ટર્ડ પાર્સલ પોસ્ટ શીવાય બીજી રીતે એ હીરાઓની આયાત નહીં થઇ શકશે

(૩) એ હીરાઓની સાથે આપણા શહેનશાહના એમ્બરદરમના ટ્રોન્સલુ સરટીફિકેટ અપાશે કે જેમાં એની ઉત્પત્તિને લગતી માહિતી આપી હશે.

વેપારીઓને વધારે હરકત ન પડે તેને વાસ્તે જો કાંઈ હરમન દેશમાંથી આવ્યા હોય એવા શક્ય કારણ નહીં હોય તો, લોકલ ગવર્નમેન્ટ અને એડમીનીસ્ટ્રેશનને ૧૫ મી નવેમ્બર ૧૯૧૫ પહેલાં હોલેન્ડમાંથી નીકાશ થયેલા હીરાઓ લેવાને વાસ્તે લાઇસન્સ આપવાની પરવાનગી આપવામાં આવી છે

નામદાર મુંબઈ સરકાર તરફથી ચેતવણી આપવામાં આવે છે કે કોમ્પની વેપારીઓ લાભ પ્રધર્સ એન્ડ કંપની એફ લંડન એન્ડ એમ્બરદરમની પેઢી નોંડે વેપાર સંબંધી કામ પાડવું નહીં. કારણ કે એ પેઢી અને એમ્બરદરમની વીચેનામાં ચાલતી લાભ એન્ડ ફ્રી-શનર પેઢી એકજ પેઢી તરીકે કામ કરે છે.

નામદાર હિંદી સરકારના ટેલીગ્રાફ ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી એવી ખબર મળી છે કે ૧લી નવેમ્બરથી પરદેશ ખાતે નાણું એક લવાના ટેલીગ્રાફો-ને માણસને તાર મોકલવા

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

વવાનો હોય તે માણસ ઇજીપ્ટ, ફ્રાન્સ, અથવા બેલજીયમના એકમપીડીશનરી લશકરનો મેંગર હોય તો ઠી લાવે લેવામાં આવશે. આ તારીને વીક એન્ડ ટેલીગ્રામોના નીચેથી લાગુ પડશે.

જગ્યાઓમાં જતા તારો રકોટસ કોડ (૧૦ મી એડીશન)માં લેવામાં આવશે પણનીચે જણાવેલાં ઇટાલીનાં શહેરો ખાદ ઠરવામાં આવ્યા છે-એનકોના, ખારી, ખારલેટા, બ્રીનડીસી, પોર્ટીકાર્સીની ટારન્ટો, અને વેનેઝીઆ.

નામદાર સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગના ખાતાં તરફથી એક યુનાઈટેડ કીંગડમની મનાઈ થયેલી અને અટકાવેલી નીકાશનું લીસ્ટ અમને મળ્યું છે જે લીસ્ટને લગતી ખગર અમારી એપ્રીસમાંથી મળી શકશે.

નામદાર સરકારનાં વેપાર અને ઉદ્યોગના ખાતાં તરફથી છાપા બેગ ખગર મળી છે કે માલદાની પ્રાધ્ય કોર્ટમાં નીચે જણાવેલા વહાણોના માલ સંબંધી કામ આવે છે.

પ્રાધ્ય કોર્ટ	વહાણનું નામ
માલદાની વેપારી કોર્ટ	બીઝનશન
" "	સ્પેટઅઈ
" "	એપેરોસ
" "	એરીસોસ

નામદાર સરકાર તરફથી તાર મારફત ખગર મળી છે કે પાંચમી તારીખથી ઇટાલીની

ફેલેક્ટર એફ કરટમસ તરફથી (બીન કેળવાયલાં અને કેળવાયલાં આમકાની બાબતમાં યુનાઈટેડ રકોટસ એફ અમેરીકાની પસંદ કરેલી પેટીનું એક સુધારણું લીસ્ટ અમારા પર આવ્યું છે. જે મેંગરોને આ લીસ્ટની બાબતમાં જાણવું હોય તેઓએ ચેમ્બરમાં ખગર કાઢવી.

નામદાર હિંદી મરકાર તરફથી 'શતુ'એ શબ્દનો ભાવાર્થ નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યો છે.

"હાલના આશુ 'શતુ'ની સાથે વેપારને લગતા ઉદ્દેશના કાર્યને વારતે શતુ રાજ્યો સાથે અથવા કોઈ બ્રીટીશ સરકારની સાથે થયેલાં સંસ્થાનો બેઠે વેપાર ચલાવતી ઇનકોર્પોરેટેડ કંપની અથવા કોઈબી મનુષ્યોનો જથ્થો (કોઈ ઉકાણે કંપનીમાં નોંધાયેલો) " શતુ ગણાયો.

નામદાર હિંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગના ખાતા તરફથી હુશમનોનાં વહાણો કે જેઓ હાલ તરત ઇટાલીના અથવા તે ઇટાલીના સંસ્થાનોના ખારાંઓમાં પડ્યાં છે અને જેમાં હિંદુસ્તાનનો વેપાર સંગ્રહ ધરાવે છે, તેનું લીસ્ટ છાપાબેગ ખગર મારફત મળ્યું છે, જે નીચે પ્રમાણે છે.

ઇટાલીનાં ખારાંઓમાં પડેલાં આરદોઆના વહાણો.

વહાણનું નામ.
અગ્રા

રીમશીપ લાઈન.

આરટીબન. લોઈડ

ઇટાલીના ખારાંઓમાં પડેલાં જર્મન વહાણો.

કેન્ટર્મ

હન્સા

.સ્પીટ્ઝ ફ્રેસ

"

ખારાંનું નામ.

નેપલ્સ

સાઈરાકુઝ

કાગ્લીઆરી

ધી બોમ્બે રાઇલ માર્ટ ૨૧ મેક ઓટ કોર્ટ મુખ્ય.

ઇટાલીનાં સંસ્થાનેમાં પહેલાં ઓસ્ટ્રીઆનાં વહાણો.

મોરાવીઆ

ઓસ્ટ્રીઅન લોઈડ

માસોવાહ

ઇટલીના સંસ્થાનેના બારાંઓમાં જર્મન વહાણો.

અક્સન ફેલ્સ

હન્સા

માસોવાહ

બોરકમ

નોર્થશ્વર લોઈડ

"

ફીસ્ટીઅન

હુબર્ગ-અમેરીકન

"

ઓસ્ટમાકે

"

"

સેગાવીઆ

"

"

સ્ટર્મ ફેલ્સ

હન્સા

"

નામદાર સરકાર તરફથી ખબર મળી છે કે જે બ્રીટીશ વેપારીના માલ ઓસ્ટ્રીયન વહાણોમાં ઇટાલીનાં બારાંઓમાં પડ્યો હોય તેણે Italian Ministry of Marine Rome. એ સરનામે જરૂરીઆતના ખતો જોડે માલ પાછો મેળવવાને અરજી કરતી.

જર્મન વહાણોમાં પડેલો માલ પાછો મળે તે પહેલાં તેના માલિકે વહાણના કેપ્ટન અથવા તે તેની કંપની જોડે સમ્મતિ મેળવવી જોઈએ. અગાડી જણાવ્યા પ્રમાણે મેથર્સ ગેલાર્લી, હેન્કી, એન્ડ કંપની ઓફ લંડનની મારફતે નીચે જણાવેલા કોલકરાર મુજબ સમ્મતિ મેળવી શકાયે.

૧) સઘળાં બીલ્સ ઓફ લોડિંગ બતાવવાં અથવા ખોવાતી કોપીઓને વાસ્તે હય બેન્ક ગેરન્ટીઓ બતાવવી.

૨) એક બીલ ઓફ લોડિંગ દેખાડવા શીત્રાય માલ આપવામાં આવશે નહીં.

૩) જે પહેલાંથી માલનું લાડું આપ્યું ન હોય તે પુરું લાડું આપવું.

૪) માલ અટકાવવાનો અને પાછો આપવાનો ખર્ચ અહા કરવાને વાસ્તે તેની કીમત ઉપર ૪ ટકા આપવા (માલનું લાડું આ કીમતમાં ગણાયે.)

૫) સરકાર તરફથી અટકાવાયેલો માલ પાછો આપવામાં નહીં આવશે.

ઉપર પ્રમાણે સમ્મતિ મેળવ્યા પછી માલિકોએ તેમની ઇટાલીઅન મીનીસ્ટ્રી ઓફ

ફાર્નાસની આગળ પોતાની માલિકીનો પુરાવો રજુ કરવો, માલ સરકાર તરફથી બહાર લઈ જવા માટે છુટો થઈ શકશે કે નહીં તે બાબત આ મીનીસ્ટ્રી કરાવ કરશે.

આ કાયદો ઇટાલીઅન સંસ્થાનેમાં તેના તાબાનાં રાજ્યો અને ઇટાલીનાં રાજ્યને લાગુ પડે છે.

નામદાર સરકાર તરફથી છાપાબેગ ખબર મળી છે કે માલ્ટાની પ્રાઈમરી કોર્ટમાં સ્ટીમર એલેક્ઝાન્ડ્રા, અને સ્ટીમર એથેનાઈ અને આના નામાલને લગતું કામ ચરૂ થયું છે. આ વાહાણોના માલના સંબંધમાં માલિકી ધરાવનારાં ઓએ પોતાનો હક એકદમ રજુ કરવો.

—(૦)—

નામદાર સરકાર તરફથી વેપારી મંડળને જણવવામા આવ્યું છે કે સ્પેઈનમાં થતી જ્યુટની નીકાશ બંધ કરવી.

—:—

નામદાર સરકારનાં રેવન્યુ ખાતાં તરફથી ખબર આપવામાં આવી છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમ, ફ્રાન્સ, ઇટાલી, રશીયા (બલ્ટીક સમુદ્રમાં આવેલાં બારાંઓ સીત્રાય) - સ્પેઈન,

હ ની પાલીસી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

પોર્ચુગલ સીવાય, કોઈબી યુરોપના દેશમાં અને મેડીટરેનીઅન અથવા તો બ્લેક સી પર આવેલા દેશોમાં કયાના દોરડા રીઆ નામના ણર, કેપોકે (ગડના રૂની સઘળી બતો સાથે) અને તેમાંથી ણનાવવામાં આવતાં સુતરની નીકાશ કરવાની બંધી કરવામાં આવી છે.

તો બીજી કોઈબી ટંગસ્ટનની ધાતુની નીકાશ કરતમના વડા ગ્રોશીસરની પરવાનગી માલ મોકલવાનો ણારાના કરતમ કલેક્ટરને ણતાવ્યા સીવાય બ્રિટીશ હીંદુસ્તાનમાંથી કોઈબી જગ્યા તરફ કરવી નહીં.

નામદાર સરકારના રેવેન્યુ ખાતાં તરફથી બગર આપવામાં આવી છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમ સીવાય બીજા કોઈ દેશમાં દેશમી નોંધલની નીકાશની બંધી કરવામાં આવી છે.

નામદાર સરકાર તરફથી નીચે મુજબ જણાવેલાં વહાણોની ણાબતમાં માલ્ટાની પ્રાઇઝ કોર્ટમાં કામ શરૂ થયાંની જાપાનિય બગર મળી છે

પ્રાઇઝ કોર્ટ.	વહાણનું નામ.	હેખાવની તારીખ.
માલ્ટાની વેપારી કોર્ટ	કલીઓપેડા	સપ્ટેમ્બર ૧૦ મી.
" " "	* ઇસ્ટીઆ	" ૮ મી.
" " "	ટેકસીઆરેડીય	" ૧૦ મી.

પ્રાઇઝ કોર્ટ	વહાણનું નામ.	વહાણના જાતીય દેશનું નામ	પરીણામ.
માલ્ટા. માલ્ટાની વેપારી અદાલત	અધીઓઅની કોલસ.	ટર્કી.	અપરાધી ઠરાયાં છે.
" " "	એલીની	"	"
લીઇ. લીઇની વડી અદાલત.	એલફ્રીડ	જર્મની	"

* જે માલ પ્રાઇઝ તરીકે પકડવામાં અગ્યો હોય તેજ ણાબતમાં કામ બહારનો બ્રિટીશ પ્રાઇઝ કોર્ટમાં કામ આપવાનાં પરીણામો.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

ધી ઇન્ડીયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર એન્ડ બુરોનો કમિટીની એક સભા શનિવાર તા. ૨ જી અક્ટોબરને રોજ સાંજના ૨-૩૦ કલાકે (મું. ટા.) મળી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

(૧) શેઠ દીનશાહ એલલજી વાઘા
(પ્રમુખ)

(૨) ઓન. શેઠ લક્ષ્મીભાઈ સામળદામ.

(૩) ઓન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

(૪) શેઠ મોતીલાલ કાનજી.

(૫) શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

(૬) શેઠ પુરુષોત્તમદાસ હાકોરદામ

(૭) શેઠ પી. જે. બીલીમોરીયા

(૮) શેઠ એમ. પી. માદન

(૯) શેઠ ગોપાળજી વાલજી સુંદરજી

(૧૦) શેઠ દેવીદાસ માધવજી હાકરની

(૧૧) શેઠ નારણજી હરીભાઈ

(૧૨) શેઠ સોદાનજી એલલજી વોર્ડન

(૧૩) શેઠ રતનશી મુળજી

૧ ગાંધી વખતની મીટીંગની મીનીટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પમાર કરવામાં આવી હતી

૨) ખાંડ નાળેલા કન્ડેન્સડ દુધમાં ચર બીના પરસેન્ડેજ બાગે નામદાર સરકારનો પત્ર આવ્યો હતો જે ઉપર વિચાર કરતા એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે ચન્બોનો પરસેન્ડેજ આખા ટીન પર ગણવો અને નહિ કે ખાંડનો ભાગ બાદ કરેલા દુધ ઉપર.

૩) રટમ્પ, ટ્રેડમાર્કની ટીકીટો વિગેરે ઉપર હિંદુઆના દેવદેવીઓના ચીત્રો છપવ

છે અને તે આ દેશમાં આપાત થાય છે તે બાગે કલકત્તાની માન્વાડો ચેમ્બર આફ કોમર્સે કમિટી પર પત્ર લખ્યો હતો જેના જવાબમાં એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે તે ચેમ્બરે આવી બાતનાં ચીત્રો અટકાવવાને માટે જે હીલચાલ ઉભી કરેલી છે તેની માથે આ ચેમ્બરની કમિટીન દિલસેજી છે વધુમાં એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આવી બાતના ચીત્રો આ દેશમાં પણ કોઈ તરફથી રટમ્પ, ટ્રેડમાર્કની ટીકીટો વિગેરે ઉપર ગણાર પાડવામાં આવે તો તે મામે પણ વાધો લેવાની જરૂર છે.

૪) રીસ્કનોટ ફ્રેમ્ “એ” બાગત એનમર્ચન્ટ્સ એસોસિએશને ચેમ્બરની કમિટીને એક પત્ર લખ્યો હતો કે જેમાં જણાવવાના આવ્યું હતું કે મુખ્યરતે કરીને જી. આઈ પી. રેન્ડે આ ટી બાતના રીસ્કનોટ માલ ચઢાવનારા પાસે તજાવવામાં ચપ્પાઇથી કામ લે છે અને કે જેથી ઠંડપારી વર્ગને ઘણી અડચણ પડે છે, આ બાગત જી આઈ પી રેન્ડે અને રેન્ડેબોર્ડ પર કમિટીનો વાધો દર્શાવનારો મન મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા તે બાગે ખરડો તૈયાર કરી કમિટીની બીજી સભામાં લાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫) ચેમ્બરના સત્તામદો જે એસોસિએશનો હોય તેઓની પામેથી લેવાની ફી બાગત કમીશન એજન્ટ્સ એસોસિએશને પત્ર લખ્યો હતો તથા શેઠ વવમનારાયણ દાનાએ વાર્ષિક નાધારજી મળામાં પ્રશ્ન પુછ્યો હતો તે બાગે વિચાર કરતા એમ ઠરાવ થયો હતો કે તે મળામાં ચેમ્બરનો વિયમ ચોખ્ખો

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇમની છેલ્લી ડીઝાઇનો બેકશ કે

છે અને કે કમીશન એન્ટસ એસોસિએશનના
ઓનરરી સેક્રેટરીને ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ
માગેલું.

૬) વાર્ષિક ચુટણી વખતે કમિટીના
સલાસદોએ વર્ષ દરમિયાન કમિટીની કેટલી
સલાઓમાં હાજરી આપેલી છે તે માટેનો કેઠો
છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાની શેઠ વલ્લભ નારાયણ
દાનીએ વાર્ષિક સલામાં જે સુચના કરી હતી
તે બાબત વિચાર કરતાં તે સુચના પસંદ
કરવામાં આવી નહોતી.

૭) બેંગલોરથી બાગલ કોટ જતાં
શેઠ છગનલાલ ચુનીલાલ નામના બેંકપારની
૭ રેશમની ગાંનડીઓમાંથી ૧ ગાંસડી ગેર-
વસ્તે ગઈ હતી તે બાબત તેઓએ ફરીયાદ
કરનારો પત્ર કમિટી ઉપર લખ્યો હતો જે
ઉપર વિચાર કરતાં એમ લખવાનો ઠરાવ
થયો હતો કે રેલ્વે એક્ટ ની ૭૫ મી કલમ
જોતાં તે બાબતમાં કંઈ પણ થઈ શકે એમ
નથી. કામણ કે તે માલનો વિમો લેવામાં
આવ્યો નહોતો.

૮) નિયમ નં. ૨૬ પ્રમાણે પાંચ
સુધી અને તેથી વધારે નહિ એમ સલા-
સદોની નિમણૂક કરવાના કામ ઉપર વિચાર
કરતાં નીચેની બે એસોસિએશનોને કમિટીના
સભ્યપદ તરફ નીમવામાં આવી હતી.

૧) બોમ્બે ટ્રોફ એસોસિએશન.

૨) હિંદુસ્તાની નેટીવ મર્ચન્ટસ એસો-
સિએશન.

૯) કૉલેજ ઓફ કૉમર્સ માટે આ
ચેમ્બર તરફથી આપવામાં આવના રૂ. ૧૦૦૦)
ક્યારે આપવામાં આવશે એમ સુજાવનાર
નામદાર મરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો.
તે બાબત એમ પુછવાનો ઠરાવ થયો હતો
કે આ રૂપીયા ક્યાં વધે માટે મોંગલમાં
આવેલ છે તથા કે સીનદામ કૉલેજ ઓફ
કૉમર્સનું વર્ષ બરાબર ક્યાંથી શરૂ થાય છે

૧૦) ચેમ્બર તરફથી પોર્ટ ટ્રસ્ટ અને
લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં જતા પ્રતિનિધિઓએ
તે કેઠણના પોતાના કામનો વાર્ષિક હેવાલ
આપવો બાબતે શેઠ વલ્લભ નારાયણ દાનીએ
વાર્ષિક સલામાં જે સુચના કરી હતી તે
બાબતે વિચાર કરતાં તેની નોંધ લેવામાં આવી
હતી.

૧૨) નીચે જણાવેલા બે ગૃહસ્થોએ
ચેમ્બરના સલાસદ થવા માટે અરજી આપી
હતી તે માટે બંધતના દિવસો મંગળવાર
તા. ૧૬મીથી મંગળવાર તા. ૨૭ મી
અક્ટોબર ૧૯૧૫ સુધીના ઠેરવવામાં આવ્યાં
હતા તથા સ્ટ્રિક્ટિનિયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ
વલ્લભજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

૧) શેઠ મેઘલ વસનજી ત્રીકમજી

૨) શેઠ નિકલદાસ લીલાધર ભીમજી

૧૩) ઓન. ચીં. વેબે હિંદુસ્તાનમાં
માટી લગાવના લેન કાઢવા બાબતે જાહેર
છાબાઓમાં તથા આ ચેમ્બર ઉપર પત્ર
લખ્યો હતો તે કમિટીના સલાસદોમાં ફેર-
વવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪) હિંદી જાગનથી ઓન. સર વિલી-
યમ મેયર તથા હિંદી સરકારનાં આંકડા
ખાતાના હીરેકટર મી. શીરાસ સાથે મુલાકાત
બાબતે વિચાર કરતાં એમ ઠરાવ થયો હતો
કે ઓ. સર વિલીયમ મેયર સાથે મુલાકાતને
માટે હાલ તુરત કંઈ કામ નથી તથા ચીં.
શીરાસ સાથે મુલાકાત લેવાનો ઠરાવ
થયો હતો.

બાદ બીજું કામ નહિ હોવાથી સલા
બરખસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર અને
બરોની કમીટીની એક સલા તારીખ ૨૨મી
અક્ટોબર ૧૯૧૫ ને રોજે સાંજના ૨-૨૦
લાકે (મું. ટા) મળી હતી જે વખતે, નીચે
જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

- ૧) ઓન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ
- ૨) ઓન. શેઠ મનમોહનદાસ રામભ
- ૩) શેઠ જેઠાભાઈ વાલભ
- ૪) શેઠ એમ. પી. માદન
- ૫) શેઠ ગોપાલભ વાલભ સુંદરભ
- ૬) શેઠ પી. જે. ણીલીમોરીઆ
- ૭) શેઠ ચતુરભુજ શોવભ
- ૮) શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ જોખાણી
- ૯) શેઠ મોરારભ વેલભ
- ૧૦) શેઠ કરીમભાઈ લાલભ સાજન
- ૧૧) શેઠ નારભુભ હરીભાઈ

૧) પ્રમુખ તથા ઉપપ્રમુખ હાજર ન હોવાથી સભાનું પ્રમુખસ્થાન ઓન. સર. ફાજલભાઈ કરીમભાઈને સોંપવામાં આવ્યું હતું.

૨) પોલીસ અને ફરાના સવાલ ઉપર તથા તોલ અને માપ સરખાં કરવાના સવાલ ઉપર વિચાર કરવાને માટે નીમવામાં આવેલી સળ કમીટીએ તૈયાર કરેલા રીપોર્ટ ઉપર વિચાર ચલાવતાં, થોડાએક સુધારા વધારા સાથે જાનને રીપોર્ટો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

૩) નામદાર સરકાર તરફથી નીમવામાં આવેલી ઔદ્યોગીક કમીટીમાં આ ચેરમન તરફથી નીચે જણાવેલા બે પ્રતિનિધીઓની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી

- ૧) ઓન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ
- ૨) ઓન. શેઠ મનમોહનદાસ રામભ
- ૪) શેઠ નરોત્તમ મોરારભ ગોકલદાસે ચેરમનની કમીટીમાંથી રાજીનામું મોકલાવ્યું હતું તે પસાર કરવામાં આવ્યું હતું તથા તેમની જગ્યાએ શેઠ એસ. ણી. ણીલીમોરીઆની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી.

૫) એસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી મી. મુનશીની વગર પગારે પાંચ મહીનાની રજા માગવામાં આવેલી મજૂર કરવામાં આવી હતી તથા તેમની જગ્યાએ કામ ચલાઉ રૂ. ૫૦૦ ના પગારથી એક ટ્રેડયુએટ નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬) રમોલ કોઝ કોર્ટની ડીક્રીઓ માટે જે થોડુંક ઉપર એમ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે રૂ. ૧૦૦૦ અને તેથી મોટી રકમના દાવાઓને માટે વ્યાજ આપવાનું કામ જલ્લેની મુનસફી ઉપર છોડવામાં આવશે તે જાણત સુગંધ શરાફ મહાજનમાં કાગળ આવ્યો હતો કે તેની હદ રૂ. ૧૦૦ અને તેથી વધુના દાવા માટે રાખવાની નામદાર હાઇકોર્ટને સુચના કરવી. આ જાણત વિચાર કરતાં એમ ઠરાવ થયો હતો કે જે નવો નિયમ દાખલ કરવામાં આવેલો છે તેની અસર થોડાક વખત સુધી જોવી અને તે પછી તે જાણત વધુ લખવું.

જાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

૧૯૧૪ માં રસાયણશાસ્ત્રથી બનતી દવાઓનો જાપાનનો વેપાર.

CHEMICAL TRADE OF JAPAN IN 1914

૧૯૧૪ ના જાપાનની રસાયણ દવાઓના વેપારને લગતી નીચે મુજબ જાણર, નામદાર સરકારના કમર્શિયલ એજેન્સી (વેપારી) યાકોહામો (મી. ઇ. એફ. કે. સી. એમ. જી) તરફથી મળી છે:—

આ રસાયણ દવાઓનો સામાન્ય સવાલ જાપાનના લોકોનું ધ્યાન ખેંચી રહ્યો છે,

અને એ સવાલ ખાસ ચર્ચવાને ખાતર ખેતી અને વેપારના ખાતાંનું એક ખાસ કમીશન નીમવામાં આવ્યું છે. એમ સમજવામાં આવે છે કે સરકારને એમ સુચવવામાં આવશે કે ઉદ્યોગને થોડે ભાવે લેતો આપવી અને જાનતા પદાર્થો પોતે વેચાતા હોવા, અને જરૂર પડે તો આયાત પર સખત ડ્યુટી મુકવી. આ વિચારો પ્રમાણે કામ થતાં ઘણા વખત લાગશે.

નીચે મુજબના આંકડાઓ ૧૯૧૪ નો જાપાનનો રસાયણ દવાઓની કેટલા જગ્યાની અને કેટલી કીમતની નીકાશ થઈ તે બતાવે છે. ૧૯૧૩ ના આંકડાઓ સરખામણીને વાસ્તે આપવામાં આવ્યા છે.

ચીજો.	૧૯૧૩ ટન.	૧૯૧૪ ટન.	૧૯૧૩ પૌંડ.	૧૯૧૪ પૌંડ.
દવાઓ, રસાયણો, અને સળગી ઉઠે એવા પદાર્થો:—	.....	.....	.....	.....
ડાઇનામાઇટ અને સળગી ઉઠે એવા પદાર્થો	.....	.....	૮૬,૪૦૦	૮૦,૪૦૦
ચુ	૧,૩૫૬	૭૬૨	૫૦,૦૦૦	૨૮,૬૦૦
સીસનાઇન	૮૫૧	૧,૦૨૧	૬૬,૬૦૦	૧,૦૨,૧૦૦
ફોસ્ફોરસ...	૩૭૪	૩૦૬	૬૬,૦૦૦	૫૬,૮૦૦
પોટેશ—				
કલોરેટ ઓફ	૩,૩૮૭	૨,૬૪૫	૧૦૭,૪૦૦	૮૮,૮૦૦
સીઆનાઇટ ઓફ...	૪૯૬	૩૧૮	૩૩,૫૦૦	૨૧,૫૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક આર્ટ ફાઈટ મુજબ.

રેશીન	૭,૦૪૧	૪,૮૦૦	૯૮,૮૦૦	૫૨,૦૦૦
રબર ડુડ	૧,૧૬૭	૧,૦૨૬	૩૫૨,૬૦૦	૨૧૬,૧૦૦
સોડા	...	...	...	...
એશ	૩૦,૮૩૪	૩૨,૬૯૯	૧૪૮,૧૦૦	૧૫૬,૦૦૦
કાર્બીક	૧૨,૦૬૪	૧૩,૭૧૯	૧૩૪,૬૦૦	૧૪૪,૫૦૦
બીજ સમગ્રી દવાઓ	...	...	૯૬૬,૬૦૦	૧,૦૩૯,૯૦૦
કુલ	૫૭,૬૦૦	૫૭,૩૦૨	૨,૧૧૩,૧૦૦	૨,૦૩૨,૭૦૦

નીકાશ:—બપાનની કેમીકલ ફેક્ટરીઓ સારી બતની અને સારા જથ્થામાં રસાયણ દવાઓ બનાવે છે એ બાબત બેલું છે. દાખલા તરીકે ઝીન્ક ઓક્સાઇડ, ઝીન્ક ક્લોરાઇડ, પ્રેમીવીટ્રેટ ચોક, મેગ્નેઝીયા કાર્બોનેટ, મેગ્નેઝીયા ફેરફેટ એસ્ટીક એમીડ, બીટમથ, સોલ્ટ વીગેરે દવાઓ બનાવવામાં આવે છે. આ બપાનની બનાવેલી દવાઓ બપાનની જરૂરીયાતો પુરી પાડે છે. અને તે ઉપરાંત અમુક જથ્થામાં હીડુરથાન અને બીજા પુરવા દેશોમાં નીકાશ થાય છે.

થીઇનની બનાવટથી એક નવી લઈનની શરૂઆત થઈ છે, અને એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે જ્યારે એ હિંદો પુરા પ્રમાણમાં ખીલશે ત્યારે એ દવાની નીકાશ થઈ શકશે. બપાનમાંથી ચાહના કચરાની નીકાશ હાલમાં થયા કદે છે અને તે જર્મન પેટીમાં ૨ થેન, ૫૦ સેન, (૫ શી ૧ પે.) થી તે ૩ થેન (૬ શી. ૧૩ પે.) સુધી ખરીદે છે, અને એવું ધારવામાં આવે છે કે એ ચારનો કચરો રસાયણનાં કામમાં વપરાય છે. રીજીઓકાની એક બપાનીઝ કંપનીએ ચાહના કચરામાંથી થીઇન બનાવવાનું કામ શરૂ કર્યું છે. અને એવું કહેવામાં આવે છે કે એક મહીનામાં ૩૦૦ ટોન માલ બનાવે છે. એક બીજી નાની કંપનીએ પણ આ દવા બનાવવાનું કામ શરૂ કર્યું છે.

એસ્ટ્રીક એમીડનો મોટો નીકાશનો વેપાર ચાલે છે જે કે ઠરતમના આંકડાઓ એની બુટી ખગર આપતા નથી લગઈ શરૂ થયા પછી રબરના જાડ ઉગાડવાની જગ્યાઓ પરથી આ દવાના ઘણા ઓર્ડરો મળ્યા છે. અને એ લોકેકમની મેળાવણીમાં વાપરવામાં આવે છે. ૧૯૧૪ માં આઈસોહાઈડ એક પોટેશની નીકાશ ગે ગણી થઈ છે અને પૈડ ૬૩૦૦૦ થી વધારે કીમતની હતી, થોડાક જથ્થા માં સલ્ફુરિક એસીડ પણ બહાર મોકલવામાં

આવતું હતું. આંકડાઓ પ્રમાણે તેની કીમત પાઉંડ. ૧૪૦૦૦ છે. પણ એવું ધારવામાં આવે છે કે ૧૯૧૫ માં એ વેપાર મોટા પ્રમાણમાં ચલશે.

જંતુઓને મારવાના પાઉડરની અને સુખ્યત્વ કરીને પીગીટીક ફાલાવરની પણ કંઈક ખગર કદાચ છે કે જે ઉપર કહેલા પાઉડરની બનાવટમાં અગત્યનું છે. ખાણીખરી નીકાશ જર્મનીમાં થઈ છે. પણ લગઈ શરૂ થયા પછી ફેટલીક ખગરો પરથી જલ્દાય છે કે બ્રિટીશ કારખાનાવાળા એ પેતાની જરૂરીયાતો એ રીટીયા હંગેરી અને મોન્ટેન ગ્રેમાંથી ખરીદતા હતા અને તેથી હવે એ લોકોને બીજા જગ્યા આ શોધની પડે છે

બપાનનો રૂનો ઉદ્યોગ.

હુનિયામાં રૂના વણાટકામની મોટામાં મોટી કંપનીઓ નીચે મુજબ છે:—અ. મોન્ડ્રીંગ, મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની, મેન્ચેસ્ટર, એન. એચ. કે જેની પાસે ૬૨૦,૦૦૦ સ્પિન્ડલ રિપ્લેન્ડસ અને ૨૨,૦૦૦ લુમ્સ છે.—

ધી પારકર કોટન મીલ્સ કંપની, ક્રીન વીલી, એસ. ટી. કે જેની પાસે ૫૧૫,૧૨૦ રિપ્લેન્ડસ અને ૧૩,૧૯૮ લુમ્સ છે:—ધી ફેલ રીવર વર્કસ કંપની, ફેલ રીવર મામા ચુસેટ્સ કે જેની પાસે ૪૮૫,૨૨૮ રિપ્લેન્ડસ અને ૧૨,૭૮૨ લુમ્સ છે:—ધી બી. બી. એન્ડ આર નાઈટ કંપની, પ્રોવીડન્સ, આર. આઇ. કે જેની પાસે ૪૮૫,૮૧૧ રિપ્લેન્ડસ અને ૧૧,૭૦૯ લુમ્સ છે:—ધી ટેરેથો કંપની આ સાકા બપાન: ૪૪૧,૭૬૮ રિપ્લેન્ડસ અને ૧૦,૧૩૫ લુમ્સ:—ધી રોગીનીઅન ટેક્સટાઇલ કંપની, નેન્યોલ, કેનેડા ૪૪૪,૧૪૪ રિપ્લેન્ડસ અને ૧૦,૧૦૫ લુમ્સ:—અંગેરીકા અને કેનેડાની કંપનીઓના આંકડાઓ ટેક્સટાઇલ કાઈ ફેક્ટરીમાંથી લીધેલા છે જ્યારે બપાનીઝ કંપ

દીવાલની ઉગ્રથ લાદીઓની સુંદર ડીઝાઈન મળે છે ?

નીચોના આંકડાઓ ડોન-સલ હોમોર્ન, એન, વેન્ટ એન્ડ કો બંધાન તરફથી મળેલા રીપોર્ટમાંથી લેવામાં આવેલા છે. મુરોખી દોહાની કંપની પાસે કાપડ બનાવવા માટે ૧૦,૦૦૦ હુમ્મ નથી, તેથી બંધાનમાં પાંચમાં નંબરમાં આંકાય એવી કાપડ માટે મોટામાં મોટી કંપની છે.

મીચે અને એસાકા કંપનીઓના જોશ-લુથી ૨૬ મી જુન ૧૯૧૪ માં ટોચે કંપની હાસ્તમાં આવી હતી. ઉપર કદા પ્રમાણેના સાંચાક્રમ ઉપરાંત ટોચે કંપની પાસે ૨૨,૧૮૪ ટનીટીંગ રિપરડસ છે.

ડીસેંબર ૩૧મી ૧૯૧૪ નો આંકાયલો કેપીટલ સ્ટોક ૧૪,૨૫૦,૦૦૦ ચેન છે (ડોલર ૭૦,૬૬,૫૦૦) કે જેમાંના ૧૩,૦૦૬,૨૦૫ ચેન (ડોલર ૬,૪૭૮,૫૩૦) મુરેપુગ લાઈઝ ગયા છે. એની અનામત રકમ ૮,૩૨૪,૨૧૨ ચેન (ડોલર ૪,૧૪૫,૪૭૪) છે. - ચીનમાં નીકાશને વાસ્તે ટોચે કંપની આશામી રંગનું શીટીંગ, અને હાલ બનાવે છે અને સુતર પણ વેચે છે.

એન્ડ્રીયોટી જીનું એ બનાવે છે કે ૩૧ મી ડીસેંબર ૧૯૧૪ માં બંધાનમાં ૪૨ કાપડ બનાવવા માટેની કંપનીઓ હતી. આ કંપનીઓની પાસે કુલ ૨,૬૦૦,૦૦૦ ચીન રિપરડસ અને ૧૧,૧૭૦ મ્યુલ રિપરડસ હતાં અને તે ઉપરાંત ૩૨૮,૭૬૨ ટનીટીંગ રિપરડસ અને ૨૫,૪૦૩ હુમ્મ છે. કુલ આંકાયલો કેપીટલ સ્ટોકની રકમ ૧૦૬,૫૬૬,૪૦૦ ચેન (ડોલર ૫૪,૬૧૮,૮૪૭) હતી કે જેમાંથી મુરેપુગ લાઈઝની કેપીટલ ૮૫,૮૨૦,૪૨૪ ચેન છે. અનામત ફંડની રકમ ૩૬,૬૩૬,૩૪૬ ચેન (ડોલર, ૧૮,૨૪૬,૩૮૬) છે.

૧૯૧૪માં બંધાનમાં દેખાડ્યા પ્રમાણે કુલ સુતરની વેલાશ ૧,૬૬૬,૧૮૧ ગાંઘડીઓ છે કે જેમાંથી ૫૭૦,૨૮૬ ગાંઘડીઓની નીકાશ થયેલી છે ૧૯૧૩માં બંધાનની સુતર, ઉ કાપડ કુલ નીકાશ ૩૭,૪૨૨,૫૬૦ ચેન (ડોલર ૧૮,૬૬૧,૩૧૦) હતી કે જેમાંની આગમની રંગના શીટીંગ, અને શીટીંગની ૧૨,૫૬૬,૪૦૩ અને (ડોલર ૬,૨૭૩,૦૫૪) અને રિવલના દેરાની ૧૦,૬૮૮,૬૬૦ ચેન (ડોલર ૫,૪૭૨,૫૧૭) હતી. હર વખતના નિયમ મુજબ સુતરની નીકાશ, પીન ગુડમની નીકાશ કરતાં ઘણી વધી ગઈ છે.

આ ઉચોગમાં ૨૧,૬૭૫ મરદો અને ૧૮,૭૩૭ સ્ત્રીઓ કામે લાગે છે. મરદોની એક દહાડાની મરદાસ આવેક ૪૮,૬૬ અને (૨૮.૩૮ સેન્ટમ) છે અને સ્ત્રીઓની ૩૧,૮૧ સેન (૧૫,૮૪ સેન્ટમ) છે.

૧૯૧૪માં પહેલા અરધા ભાગમાં બંધાનની કંપનીઓએ મરદાસ ડીલિડ ૧૬૨ ટાક આપ્યું છે. જ્યારે ૧૯૧૪ના બીજા અરધા ભાગમાં ૧૩.૫ ટાક આપ્યું છે. આખા વર્ષની મરદાસ ૧૪૮ ટાક સુધી આંકી શકાય.

—(૧)—

બંધાનનું વહાણનું પાંચકામ.

આ ઉચોગની આશાદાની.

નામાંકીત બંધાનના વહાણના પાંચકામની સાથે સંગ્રહ ધરાવનારા શુદ્ધસ્થાની શ્રેષ્ઠ બિટનની હાવની મુલાકાતથી બંધાનના ચાર્ડમાંથી તરતાં મુકાં વહાણના આંકડા અને દાસ્તાન (company) તરફ મર્યાદા ધ્યાન ખેંચાય છે. જ્યારે બીજા દેશોના વહાણના પાંચકામના સંધને કે જેના ઉપર બંધાને આગતાં વર્ષોમાં પોતાના કંકવાના અગત્યના વધારાને વાસ્તે આધાર રાખે હોતો, તેઓ લાઈઝના કામમાં શુશાન જ્યાં છે ત્યાં બંધાને પોતાની જરૂરી આના પોતાના ચાર્ડમાંથી પુરી પડે એવી કેશીશ કંપની જોઈએ, એ સ્વભાવીક છે હાલની બંધાનના વહાણના પાંચકામની સાંચાક્રમ વૃત્તિનું કાન્ય અકોને ઉપર કદા પ્રમાણે છે અને બીજું મિત્ર સંચયોના વેપારી વહાણના ચરકાની કામમાં વપરાયને લીધે દાસ્તાનની અછત છે અને ત્રીજું એ કે જર્મનીના વેપારી વાવટો મમદ્રોમાંથી અદ્યથ્ય થયો છે, એવું બહુવધામાં આપ્યું છે કે હાલ તરત બંધાનની વહાણનું પાંચકામ કરનારી કંપનીઓ કે જેઓ હાલ નવી સર્વિસોની સ્થાપના કરે છે તેઓના આશર હેઠળ ૫૦ વેપારી વહાણો પાંચવાનું કામ શરૂ થયું છે.

હાથમાં કામ.

લોકે બંધાનના વહાણના પાંચકામનો હોય એવી હાલતમાં છે કે જેમાં બ્રિટીશ લોક અને બીજા વહાણના પાંચકામ કરનારાઓના હાથ હેઠળ અનેલા વહાણોના જ નમુના પોતાના ચાર્ડમાં બની ગઈ છે તોપણ બંધાનની વહાણનું પાંચકામ કરનારી શક્તિ મારા પ્રમાણમાં વધેલી છે એની આગળી પુત્તી મળેલી છે.

ધી બોરને રાઈલ માર્ડ ૨૧ બેક આર્ટ ફાઈ સુબર્.

લડાઈ શરૂ થયા પછી સરકારી સંસ્થાઓ અને ખાનગી યાંત્રોએ લડાઈના વડાઓ, ગાંધવાના ઇન્જનિયરો, લીધા છે એ સાક્ષાત્ આયર્ન વર્કસને થોડાજ વખત ઉપર વારી વડાઓ, ગનાવવાને અગત્યના ઓર્ડરો મળ્યા છે. આ ઓર્ડરો નીચે મુજબ છે.—૬ વડાઓ. દરેક ૧૨૦૦૦ ટનના અને ૫૨૫ ફીટ લાંબા ૮ નેચો એ સાક્ષાત્ થોડા સમયમાં ને વાસ્તે ઇશર લુડની રૂઢી પર ગાંધવાના છે.—મીટ્રુ કંપનીને વાસ્તે ૮૫૦૦ ટનની (dead weight) એક સ્ટીમર—અને એ તુતકની ૫૨૫૦ ટનની ૧૨ સ્ટીમરો આ કંપનીને—વામપોહા કોનસ્ટ્રક્શન ઓર્ડર—શાનધાર્ધ—તરફથી.

પાણીને તળીએથી કચરો કાઢવાનાં ૨ વડાણુ જનાવવાનો ઓર્ડર મળ્યો છે. આ કંટ્રાક્ટો હાથ કરવાને લીધે આ કંપનીને ૫૨૫૦ ટનના ૧૨ વડાણુ જનાવવાને વાસ્તે ઇનાર્શીમાંનાં યાંત્રોમાં ૨ નવી જગ્યાઓ ગાંધવી પડી છે. એ સાક્ષાત્ થોડા સમયમાં કચરાના વડાણુ એ સાક્ષાત્ યાર્ડમાં જાનશે. મીટ્રુનીથી યાંત્રો પછી નવા કંટ્રાક્ટો મેળવ્યા છે કે જેમાં ૭૫૦૦ ટનના ૪ વડાણુ, જનાવવાનાં છે, જે યાર્ડ એટલાજ ટનના ૩ વડાણુ કાપાસાક્રીમાં ચૂનાવવાનું કામ શરૂ થયું છે, કોમે, હરીમા અને પુત્રજીવગ ટાના યાંત્રોની ચોપડીઓ પણ ઓર્ડરોથી ભરપૂર છે.

સામ્ર-સીડી સીસ્ટમ (નાણાથી મદદ કરવાની રૂઢી)

જોકે એ સાક્ષાત્ કંપનીએ બીજા દેશોના ગાંધનારાઓની હરીફાઈ છતાં પાણીને તળીએથી કચરો કાઢવાના ૨ વડાણુને ઓર્ડર મેળવ્યો છે તે છતાં જાપાનના ઉદ્યોગની પ્રવૃત્તિનું ઘણું અંશે કારણ સમ્ર-સીડી સીસ્ટમનો આશરો છે. કારણકે જે વડાણુ સ્વદેશી યાંત્રોમાં જનાવવામાં આવ્યા હોય છે તે વડાણુ ૫૨૫૦ સમ્ર-સીડી આપવામાં આવે છે, અને ઘણાંએ વર્ષ પછી જાપાનનો ઉદ્યોગ ચુરોપના ગાંધનારાઓની સામે સરકારીમાં કૃતેલમંદીથી ટકી શકશે જાપાનની સંસ્થાઓનાં ભુમિકારીઓની જગ્યાએ ભોગવતાં ઘણાં માણસો બ્રિટીશ અને લીબ યાંત્રોમાં કેળવાયલાં છે, અને હવે પછી આવાં માણસોનો સારા પ્રમાણમાં વધારો થતો જાય છે જે ખરી વાત છે. જે બી ખરી વાત છે કે જાપાનમાં અનુદી અન્ય દેશો કરતાં થોડે ભાવે મળે છે પણ એ બી ધ્યાનમાં લેવાનું છે કે આ મજૂરી બીન

કાશ્ય છે અને અગરજોકે કાશ્ય એટલાજ પ્રમાણમાં મેળવાયલું હોય તો પણ, બુના ગાંધનારાઓની સરખામણીમાં એટલું 'જંધુ' કેળવાયલું હોતું નથી. બીજા એક એરક્ટ યોદ્ધા દેશદેશોના વપારની હરીફાઈના તરફ જતાં આયાત ચેથલી ચીજની વધારે કિંમત છે હાલમાં વડાણુનાં ગાંધકામની ચીજ ઘણી મુશ્કેલીથી મળી શકે છે અને કિંમત વધારે આપવી પડે છે કે જેથી કરીને વડાણુ ગાંધવાની કિંમત કે જે લડાઈ પહેલાં ૫૦૦૦ ટનના વડાણુને વાસ્તે ૧ ટન પર ૧૪૫ ચેન હતી તે ૧૮૦ ચેન મુખી થઈ છે, અને એનાથી બી વધારે લાવો જાડાર પાંડવામાં આવ્યા છે. વડાણુના ગાંધકામના માલના વેપારનો વિચિત્ર ભાગ એ છે કે લડાઈ શરૂ થયા પહેલાં બ્રિટીશ માલ અને મુખ્યત્વે કરીને પીગ આયર્ન જમન એન્ટોનાં મારફતે જાપાનમાં બ્રિટીશ જનાવનારાઓની મારફતે મળતા માલ કરતાં થોડી કિંમતે ઘણી વખતે મળતા હતા. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે જાપાનના યાર્ડમાં જાનતાં વડાણુ ઘણું અંશે બ્રિટીશ જનાવનારાઓના વડાણુના નમુના હોય છે. જે કે જાપાનને વડાણુ ગાંધવાની કારીગરીમાં પ્રવૃત્તિને વાસ્તે માન અપવાનો વખત આવ્યો નથી તો પણ જે જાપાનના ગાંધનારાઓએ વડાણુને શલ્કારવામાં વધારે કેટલું જ મેળવ્યું તેને વાસ્તે તેઓને ધન્યવાદ થયે છે.

હાલની જાપાનના યાર્ડોની યોગ્યવૃત્તિ લડાઈને લીધે વેપારી હાલતને લીધેજ છે એ સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે, અને જે કે આ ઉદ્યોગ આવતાં વર્ષોમાં વૃદ્ધિને પામશે, તો પણ હાલનાં જેટલી અડપથી તો નહીંજ વધશે.

ભોંપસીંગ મુળઈ ઈલાકા (દેશી રાજ્યો સાથે.)

વાવેતર:-બ્રિટીશ જુદાઓમાં ૧૪૪૧૦૦ એકર તથા દેશી રાજ્યોમાં ૫૨,૫૦૦ એકર કે જ ગયા વર્ષ કરતાં ૧ ટકો વધારે છે અને દસ વર્ષના પ્રમાણમાં ૨૧ ટકા વધારે છે.

તત્ત મુળઈ ઈલાકા સીધું દેશી રાજ્યો સાથે વાવેતર:-બ્રિટીશ જુદાઓમાં ૨૫૭,૨૦૦ એકર તથા દેશી રાજ્યોમાં ૩૧૨,૭૦૦ એકર કે જ ગયા વર્ષ કરતાં અડધા અડધ ટકા ઓછો છે.

લંડન ગ્રેઇન, સીડ એન્ડ એઇલ રીપો-
ર્ટર તરફથી નીચે પ્રમાણે આયાત કરનારા દે-
શોની જરૂરીયાતના અને નીકાશ કરનારા દેશોના
વધવાના માલના આસરની ખબર અમને
મળી છે :—

જરૂરીયાતનો
આસરો.
કવાર્ટર.

કુલ. ૯૬,૫૦૦,૦૦૦

યુનાઇટેડ કીંગડમ	૨૫,૦૦૦,૦૦૦
ફ્રાન્સ.	૭,૦૦૦,૦૦૦
ઇટાલી	૭,૦૦૦,૦૦૦
હોલેન્ડ બેલજીઅમ	૭,૦૦૦,૦૦૦
સ્પેઇન, પોર્ટુગલ	૧,૦૦૦,૦૦૦
સ્વેડીનેવીઆ સ્વીટઝરલૅન્ડ	૬,૫૦૦,૦૦૦
ગ્રીસ, લીગેરે	૬,૫૦૦,૦૦૦

કુલ (યુરોપ) ૫૩,૫૦૦.૦૦૦

વધારાના માલનો આસરો
કવાર્ટર.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૪૫,૦૦૦,૦૦૦
કેનેડા	૨૪,૦૦૦,૦૦૦

અર્જેન્ટીના	૧૨,૦૦૦,૦૦૦
એસ્ટ્રેલીયા	૮,૦૦૦,૦૦૦
હૅન્ડુસ્થાન	૬,૦૦૦,૦૦૦
ઉત્તર આફ્રીકા	૧,૫૦૦,૦૦૦

નીચે જણાવેલા આંકડાઓ, વીટરની વેપા-
રમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના રૂઠું કાપડ ખેંચાવવાના
ઉદ્યોગની પ્રવૃત્તિ બતાવે છે.

(દશલાખ ડૉલરમાં આંકડા આપેલા છે.)

વર્ષો નીકાશ આયાત આયાતની નીકાશની

	પુરાંત	પુરાંત		
૧૮૯૦	૧૦.૦	૨૯.૯	૧૯.૯	.....
૧૯૦૦	૨૪.૦	૪૧.૩	૧૭.૩	.....
૧૯૧૦	૩૩.૪	૬૬.૫	૩૩.૧	.....
૧૯૧૫	૫૭.૯	૪૦.૨	.....	૧૭.૭

હાલ સુધી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પોતાને જોઈ-
તું જ રૂઠું કાપડ ખેંચાવતું હતું.

ઈંગ્લૅન્ડ અને વેલ્સના ખેતીના આંકડા ૧૯૧૫.

૪ થી જુનના આંકડાઓમાંથી લેવાયેલી ઈંગ્લૅન્ડ અને વેલ્સની ખેતીમાં વપરાતી જગ્યાની
ચાલી કે જે બોર્ડ ઓફ એગ્રીકલ્ચર એન્ડ ફોરેસ્ટ્રી તરફથી બહાર પડી છે તે નીચે મુજબ
છે. ૧૯૧૪ ના આંકડા પણ સરખામણીને વારતે આપ્યા છે.

ખેતી, ખેતી અને ધાંસ ઉગાડવાની	૧૯૧૪. એકર્સ.	૧૯૧૫. એકર્સ.	વધારો. પરસેન્ટ.	ઘટાડો. પરસેન્ટ.
જમ્યાઓની કુલ એકરેજ...	૨૭,૧૧૪,૦૦૦	૨૭,૦૫૩,૩૬૦	.....	૦.૨
ખેતી કરવા લાયક જમ્યા...	૧૦,૯૯૮,૨૫૦	૧૦,૯૬૫,૬૪૦	.....	૦.૩
કાચમતું ધાંસ—				
સુકા ધાંસને વારતે ...	૪,૭૮૫,૪૫૦	૪,૬૫૫,૦૩૦	.....	૨.૭
સુકા ધાંસને વારતે નહીં ...	૧૧,૩૩૦,૩૦૦	૧૧,૪૩૨,૬૯૦	૦.૯	.....
કુલ	૧૬,૧૧૫,૭૫૦	૧૬,૦૮૭,૭૨૦	.....	૦.૨
ઘઉં	૧,૮૦૭,૫૦૦	૨,૧૭૦,૧૧૦	૨૦.૧	.....
જવ.	૧,૫૦૪,૭૭૦	૧,૨૩૧,૭૨૦	.....	૧૮.૧
ઓટ્સ	૧,૯૨૯,૬૩૦	૨,૦૮૮,૦૫૦	૮.૨	.....
રાધ	૫૩,૯૦૦	૪૭,૬૮૦	.....	૧૧.૫
શીંગ	૨૯૪,૦૨૦	૨૬૬,૫૩૦	.....	૯.૩
વટાણા	૧૬૮,૮૪૦	૧૨૬,૩૮૦	.....	૨૩.૪
બકરિયો	૩,૦૪૦	૨,૬૫૦	.....	૧૨.૮
બટાટા	૪૬૧,૬૨૦	૪૬૩,૪૦૦	૦.૪	.....
ગાજર અને સ્વીડસ ...	૧,૦૪૫,૦૯૦	૯૩૧,૭૬૦	.....	૧૦.૮
મેન્ગોલ્ડ	૪૩૨,૩૭૦	૪૧૩,૭૧૦	.....	૪.૩

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ મુંબઈ

કોળીજ-કોલરાળી ...	૬૭,૬૪૦	૬૮,૨૧૦	૦.૪	.....
દ્રાક્ષનો ફાવરાં ...	૭૦,૪૬૦	૬૫,૫૩૦	.....	૭.૦
અનાજમાં ઉગેલા છેડ ...	૧૨૩,૭૩૦	૧૦૬,૬૩૦	.....	૧૧.૪
દયુસર્ન નામનું ઘાંસ ...	૫૩,૬૫૦	૫૩,૦૦૦	.....	૧.૨
હોપ્સ ...	૩૬,૬૬૦	૩૪,૭૪૦	.....	૫.૨
સ્મોલ ફુટ ...	૭૩,૩૬૦	૭૪,૧૬૦	.....	૪.૧
કુલ ...	૨,૩૮૧.૩૫૦	૨,૩૬૨,૩૭૦	.....	૦.૮

નન્યુઆરી-જુન ૧૯૧૫ માં ઓસ્ટ્રીયા-હંગેરીનો વિદેશી વેપાર.
 ઓસ્ટ્રીયન મીનીસ્ટ્રી ઓફ કોમર્સના આંકડાઓ પ્રમાણે ઓસ્ટ્રીયા-હંગેરીના પરદેશન.
 વેપારની કીંમત નીચે મુજબ છે. ૧૯૧૪ ના આંકડાઓ સરખામણીને વાસ્તે આપ્યા છે.
 (આંકડા કૅનરમાં આપવામાં આવેલા છે)

૨૪ કૅનર=૧ પાર્કિંગ.)

આયાત, નન્યુઆરી-જુન.

નીકાશ, નન્યુઆરી-જુન.

	૧૯૧૪ કો.	૧૯૧૫ કો.	ઘટાડો કો.	૧૯૧૪ કો.	૧૯૧૫ કો.	ઘટાડો કો.
કાંચા માલ	૧,૧૧૫,૦૦૦,૦૦૦	૫૭૭,૦૦૦,૦૦૦	૫૩૮,૦૦૦,૦૦૦	૪૩૪ ૦૦૦,૦૦૦	૨૫૨,૦૦૦,૦૦૦	૧૮૨,૦૦૦,૦૦૦
અર્ધોજનાવેલા માલ	૨૧૭૦૦૦,૦૦૦	૧૨૮,૦૦૦,૦૦૦	૧૩૬,૦૦૦,૦૦૦	૨૬૧ ૦૦૦,૦૦૦	૬૧,૦૦૦,૦૦૦	૧૭૧,૦૦૦,૦૦૦
બનાવેલા માલ	૪૭૧,૦૦૦,૦૦૦	૩૪૫,૦૦૦,૦૦૦	૧૨૬,૦૦૦,૦૦૦	૧૩૪,૦૦૦,૦૦૦	૧૮૩,૦૦૦,૦૦૦	૪૫૧,૦૦૦,૦૦૦

કુલ ૧ ૮૫૩,૦૦૦,૦૦૦ ૧ ૦૫૦,૦૦૦,૦૦૦ ૧૦,૩૦૦,૦૦૦ ૧૩૩,૦૦૦,૦૦૦ ૫૨૬,૦૦૦,૦૦૦ ૮૦૪ ૦૦ ૦,૦૦૦

આયાતના સંબંધમાં, દેખાડવામાં આવ્યું છે કે આ આંકડાઓ કીંમતના વધારાને લીધે ઉપર બતાવ્યા કરતાં વધારે ઘટયા છે. વધારેમાં વધારે ઘટાડો નીચે મુજબ ચીજોમાં થયો છે:— દાણા, બીયાં, ટોર, આમડાં, ઇંડાં, સુતરાઉ કાપડના ઉદ્યોગોના માલ. અને કોલસા અર્ધા બનાવેલા માલમાં રૂના સુતરમાંજ વધારો થયો છે. બનાવેલા માલમાં ઘટાડો, સામાન્ય છે પણ મુખ્યત્વે કરીને સ આઓ, કાપડ, પહેરવાનાં લુગડાંની ચીજો રબરના માલ, ઓળરો અને ઘડીઆળો, ગાડીઓ, લોહ, ધાતુનો માલ અને મીનરલ ઓઇલોમાં છે.

પુર્ણ બનાવેલા માલની નીકાશ, ૧૯૧૪ ના પહેલા છ મહીનાની સાથે ચરખાવવા પ્રમાણે, ૬૦ ટકા ઘટી ગઈ છે. અને એ ઘટાડો વધારે પ્રમાણમાં, સાફ કરેલી ખાંડ, કાપડ, પહેરવાનાં લુગડાંની ચીજ, લાકડાનો માલ, આમડું, કાચ, લોહ અને ઉદ્યોગની ધાતુઓ. સાંચાકામ, રમાયણ દવાઓ, અને કાગળના

માલમાં માલમ પડ્યો છે. અર્ધા બનાવેલા માલમાં ઘટાડો સામાન્ય હતો પણ મુખ્યત્વે કરીને સુતર, આમડું લાકડું અને ચરખીમાં હતો. નીકાશના કાચામાલમાં મુખ્યત્વે કરીને ટોરનાં અને જીવતાં જાનવરોના પદાર્થોમાં છે. વગર સાફ કરેલાં લાકડાંમાં જાનીજ બળતણમાં અને કાચાં ઉનમાં બી ઘટાડો છે.

કેટલાક મુખ્ય દિંદી પાકોના સંબંધમાં ૧ લી અક્ટોબર સુધીની બીજી ચાલી ગઢાર પાકનામાં આવી છે તે પરથી કેટલાક મુખ્ય માલોના વચેતરની નીચે મુજબની અવોકારી બજાર મળી છે.

શેરડી મુખર્ષ ઇંકાકો (સીંધ અને દેશી રબર) સાથે)

વચેતર:—બ્રિટિશ હાઉસમાં ૫૩ ૨૦૦ તથા દેશી રબરોમાં ૮૨,૫૦૦ એકર બહાર કરવામાં આવ્યું છે જે ગયા વર્ષ કરતાં ૧૧ ટકા વધારે છે.

ઉ ચી પાલીસા કહેલા ટબલ ટોચ ખરદ કંચા કયા જશે ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી ખાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગત વખતે આંકેલી કીંમત

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કર્કમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં જાતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ધ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગત થયે તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવાં હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમિયાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કર્કમ હાકલના રીટર્ન પ્રમાણે તેના એક હુદ્રવેટનો સરેરાશ શ્રી કીંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોષ્ટકમાં વરયાનો શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમિયાન તેના સરેરાશ કીંમત શ્રી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪ અક્ટોબરથી સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત. ૧૯૧૫ સુધીમાં થયેલી આયાત.

ખાંડ ગાગડીવાળી થીટ જાતની	જથ્થો હુદ્રવેટ	સરેરાશ કીંમત રૂ. આ.	જથ્થો હુદ્રવેટ	સરેરાશ કીંમત રૂ. આ.
ખાંડ ગાગડીવાળી થીટ જાતની	.....	.. ..	૬૮	૧૦—૮
” ” સુવાળી ચીનમાં				
” ” સુધારેલી	૨૧,૨૬૪	૧૫—૮	૧૪૦,૬૫૮	૧૫—૧૨
” ” જાવાનમાંથી	૧૩,૨૦૨	૧૫—૪	૧૪૪,૧૬૫	૧૫—૧૨
” ” સુવાળી ઇન્ડિયામાંથી	.....	.....	૧૧૧,૮૭૭	૧૫—૧૨
” ” જાવાની ૨૩ ડચ				
” ” રોન્ડની તથા ઉપરની	૬૬૦,૧૦૬	૧૫—૧૨	૪,૬૪૧,૩૫૯	૧૪—૧૨
” ” જાવાનો ૧૬ ડચ				
” ” ૨૨ ડચ રોન્ડની	૩૫૭,૭૦૧	૧૫—૦	૨,૫૬૫,૩૧૪	૧૩—૪
” ” જાવાનો ૧૫ ડચ				
” ” રોન્ડની અને હલકી	.....	.....	૮૬,૬૭૭	૧૧—૦
” મોરારીયમની ૧૬ ડચ				
” રોન્ડની તથા ઉચી				
સારી ...	૭૪,૯૧૫	૧૬—૪	૧,૧૭૮,૧૫૩	—૧૫—૪

ધી બોર્ડે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એંક સોટ ફોર્ટ મુંબઇ.

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના આગસ્ટ મહિનામાં નીચેની જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં રજીસ્ટર થઇ હતી.

નામ.	ઠેકાણું	હેતુ	ધાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ, લોન, ઇન્સ્યુરન્સ. (અ) છાપખાનાતું, ચોપડીઓ પ્રગટ કરવાનું અને સ્ટેશનરીનું કામ કરનારી કું.			
૧. બોમ્બે પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ. (બ.) બીજીઓ	મુંબઈ.	છાપખાનાતું અને ચોપડીઓ પ્રગટ કરવાનું કામ.	૧,૦૦,૦૦૦
૨. સાન્ટીપુર, હરદ્વામ, મુહરીડ કુંપની.	સાન્ટીપુર, બંગાલ	ખેતી વીગેરે.	૬,૦૦૦
૩. પેરી લાલ એન્ડ સન્સ (ખાનગી.)	દિલ્હી.	મોટોર ગાડીઓ, અને એના સામાનનો ધંધો.	૫૦,૦૦૦
૪. ઇસ્ટર્ન જનરલ, કમીશન એજન્સી.	મુંબઈ.	કમીશન એજન્સી.	૫૦,૦૦૦
૫. પી. એર એન્ડ સન્સ.	મદ્રાસ.	અવેરાતનો ધંધો.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૬. એન. મુન્દરહામ એન્ડ સન્સ. ૨. મીલો અને પ્રેસો. (અ) કાપડની મીલો.	"	કોથળાઓ, પેટીઓ, વીગેરેનું કારખાનું. બીજીઓ કુલ ... .. કુલે વહેપાર અર્થે ...	૨૦,૦૦૦ ૧૩,૨૬,૦૦૦ ૧૪,૨૬,૦૦૦
૭. સુરત વીર્વીંગ મીલ્સ. (બ) લોટ દળવાની ઘંટીઓ	સુરત, મુંબઈ.	સ્પીર્નીંગ અને વીર્વીંગ.	૨,૦૦,૦૦૦
૮. ન્વાટીઆ કલોર મીલ્સ. (ક) લાકડાં વહેરવાની અને લાકડાંની મીલો.	મુંબઈ.	હાથો દળવાનો અને વેચવાનો વેપાર.	૬,૦૦,૦૦૦

માસેસની રંગીન લાદીઓ સજાકદાર અને મજબુત.

નામ.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૯. મેક કોંગર એન્ડ કું.	રંચુન ધર્મા.	લાકડું બહેરવાતું વીગેરે. મીલો અને ગ્રેસો કુલે...	૭૫,૦૦,૦૦૦ ૮૩,૦૦,૦૦૦
ચાહની અને ધીજી ચાહ રોપ- વાની કંપનીઓ.			
૧૦. ગુડમા ટી. કું.	કલકત્તા, બંગાળ.	ચાહની ખેતી.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૧. ઇસ્ટર્ન ટેરાઇટી એસોસીએશન	"	"	૧,૦૦,૦૦૦
૪. જમીન અને ખાંધકામ.		ચાહની અને ચાહ રોપ- વાની કું. કુલે... ..	૨,૦૦,૦૦૦
૧૨. કુમાર ખાલી જમીનદારી કું.	બંગાલ.	જમીન મેળવવા વીગે- રેનો વેપાર	૬૦,૦૦૦
		એકંદર કુલ	૬૯,૮૬,૦૦૦

IMPORTS & EXPORTS OF GOLD & SILVER.

સોના રૂપાની આયાત અને નિકાશના આંકડા.

ઈ. સ. ૧૯૧૫ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં થયેલી સોના રૂપાની આયાત અને નિકાશના આંકડા નીચે આપ્યા છે:-

IMPORTS OF GOLD સોનાની આયાત.

દેશનું નામ.		૧૯૧૪ રૂ.	૧૯૧૫ રૂ.
બંગાળા	...	૫૪૫,૪૦૪	૧૯,૩૧,૫૨૨
મુંબઈ	{ ખાનગી ...	૮,૫૫,૦૮૭	૪૨,૮૪,૭૪૨
	{ સરકારી ...	.....	.....
સિંધ	...	૬,૦૦૦	.....
મદ્રાસ	...	૧૦૫	૪૨૨
બર્મા	...	.....	૨૩,૪૨૫
કુલ	{ ખાનગી ...	૧૪,૦૬,૫૯૬	૬૨,૪૦,૧૧૧
	{ સરકારી ...	.....	.....

EXPORTS OF GOLD.

સોનાની નિકાશ.

બંગાળા	...	૨,૬૨૭	૧૨,૫૦૦
મુંબઈ	{ ખાનગી ...	૧,૨૪,૫૦૦	૪૭,૬૧૭
	{ સરકારી ...	.....	.....
સિંધ	...	.....	.....
મદ્રાસ	...	૭૮૦	૮૮
બર્મા	...	૧૨૦	૨,૭૦૦
કુલ	{ ખાનગી ...	૧,૨૮,૦૨૭	૬૨,૬૦૫
	{ સરકારી ...	.....	.....

IMPORTS OF SILVER.

રૂપાની નિકાશ.

બંગાળા	{ ખાનગી ...	૧૩,૪૧,૮૯૧	૭,૮૩,૬૭૬
	{ સરકારી ...	૧,૬૧,૮૨૮	.....
મુંબઈ	{ ખાનગી ...	૨૧,૭૬,૬૮૬	૫૩,૦૩,૮૭૦
	{ સરકારી ...	.....	.....
સિંધ	{ ખાનગી ...	૮૧,૫૨૨	૩૭,૧૭૧
	{ સરકારી ...	.....	૧,૫૦,૦૦૦
મદ્રાસ	...	૮૪,૬૪૦	૨૪૧
બર્મા	...	૧૫૦	.....
કુલ	{ ખાનગી ...	૩૬,૮૪,૮૪૪	૬૧,૫૫,૨૬૧
	{ સરકારી ...	૧૬૧,૮૩૮	૧,૫૦,૦૦૦

EXPORTS OF SILVER.

રૂપાની આયાત.

બંગાળા	{ ખાનગી ...	૧,૮૮૪	૧,૦૬,૦૪૪
	{ સરકારી ...	.....	.....
મુંબઈ	{ ખાનગી ...	૩,૦૦,૦૦૦	૪,૮૬,૬૬૦
	{ સરકારી ...	.....	૧૦,૦૫,૦૦૦
સિંધ	{ ખાનગી ...	૧૦,૦૦૦	૪૬,૧૭,૦૦૦
	{ સરકારી ...	.....	.....
મદ્રાસ	...	૨૪૦	૨૦,૦૭,૦૦૩
બર્મા	...	.....	.....
કુલ	{ ખાનગી ...	૩,૧૨,૧૨૪	૩૦,૬૪,૭૩૭
	{ સરકારી ...	.....	૧૦,૦૫,૦૦૦

IMPORTS OF SUGAR.

પરદેશી ખાંડની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં હિંદુસ્તાનમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

જે દેશોમાંથી આયાત થઈ હોય તેનું નામ.	૧૯૧૪	૧૯૧૫
	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
ડેન્માર્ક	.....	.....
જર્મની	.....	.....
હૉલાંડ	.....	.. ..
બેલ્જિયમ	.....	.....
ફ્રાન્સ	.....	.....
ઓસ્ટ્રીયા હંગરી	.....	.....
સ્વેડન સેટલમેન્ટસ.	૫૫	૧,૩૬૯
જાપાન	૭૪૦,૬૬૬	૧,૦૧૮,૪૬૦
ચીન	૨,૯૪૨	૨૦,૬૫૪
જાપાન	.....	૧૩,૨૦૨
યુનાઇટેડ કીંગડમ	૨૩૫	૭૬૭
ઇટલિ	...	૧૦૭
ગ્રીસ	૬૧,૦૧૭	૭૪,૬૨૪
વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	.....	.....
સાઉથ આફ્રિકા	.....	.....
ઓસ્ટ્રેલીયા	૨૦	.....
બ્રિટિશ હિંદો	૧૭૨	.. ..
કુલ-	૮૦૫,૧૩૭	૧,૧૨૬,૮૪૩

બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

નામ.	બ્રિટની ખાંડ.		ચીનની ખાંડ.		ટોટલ.	
	૧૯૧૪	૧૯૧૫	૧૯૧૪	૧૯૧૫	૧૯૧૪	૧૯૧૫
	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	...	...	૩૮૭,૦૧૦	૫૬૭,૧૩૬	૩૮૭,૦૧૦	૫૬૭,૧૩૬
મુંગલ	...	...	૮૬,૭૮૨	૨૬૩,૮૫૩	૮૬,૭૮૨	૨૬૩,૮૫૩
મિથ	...	...	૨૨૨,૫૮૭	૧૮૧,૩૦૮	૨૨૨,૫૮૭	૧૮૧,૩૦૮
મદ્રાસ	૨	...	૩૪,૬૭૬	૧૨,૮૬૩	૩૪,૬૮૧	૧૨,૮૬૩
બમ્બે	...	...	૭૩,૭૭૭	૪૪,૬૫૩	૭૩,૭૭૭	૪૪,૬૫૩
કુલ	૨	...	૮૦૫,૧૩૫	૧,૧૨૬,૮૪૩	૮૦૫,૧૩૭	૧,૧૨૬,૮૪૩

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના અંગ્રાન્ટ માસમાં હિંદુસ્તાનની ગીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યા હતાં. સુતર (રતલ)

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૪	૧૯૧૫
મુગાઇ	૪૦,૨૪૬,૬૫૧	૧૪૫,૧૧૫,૫૩૨
મદ્રાસ	૩,૬૬૭,૦૫૬	૩,૭૬૧,૪૭૬
બંગાળ	૨,૮૧૬,૭૮૬	૨,૭૩૫,૬૦૬
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	અ. ૩,૬૩૬,૨૯૧	૩,૭૧૫,૭૦૬
અજમેર મેવાડ	ખ.	૩૩-,૭૫૦
પંજાબ	ક. ૫૧૬,૦૧૮	૪૦૩,૪૫૭
દિલ્હી	ગ	૨૩૨,૦૬૧
મધ્યપ્રાંતો તથા બિરાર	૨,૬૩૧,૨૬૧	૩,૧૭૪,૨૦૬
બ્રિટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૫૩,૬૨૦,૦૬૬	૫૯,૪૭૮,૦૬૭
ફેરી સ્થાનો	૩,૨૬૨,૬૬૪	૨,૬૨૩,૮૦૬

કુલ ... ૫૭,૧૮૩,૦૬૦ ૬૨,૪૦૧,૮૦૬
કાપડ

બ્રિટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૪	૧૯૧૫
મુગાઇ { રતલ	૧૪,૬૭૬,૪૦૭	૧૭,૭૦૩,૨૩૦
વાર {	૬૨,૮૬૮,૨૧૬	૭૨,૧૪૬,૬૬૩
મદ્રાસ { રતલ	૬૬૦,૦૫૭	૬૪૦,૧૦૨
વાર {	૨,૧૪૪,૬૨૫	૩,૦૫૦,૬૫૧
બંગાળ { રતલ	૩૬૫,૦૬૫	૧૭૬,૮૬૧
વાર {	૨,૨૬૬,૮૭૪	૧,૦૬૬,૨૦૬
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	અ. { ૬૬૪ ૦૩૦	૧,૦૩૬,૦૭૪
વાર {	૩,૭૬૨,૩૩૮	૩,૩૬૮,૨૬૧
પંજાબ { રતલ	ખ. { ૧૩,૪૭૦	૨૧,૬૬૬
વાર {	૨૭૩,૩૫૬	૪૭,૬૧૮
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૬૩૦,૬૮૮	૧,૧૨૫,૬૭૨
અને બિરાર { વાર	૩,૬૧૦,૧૭૨	૪,૨૧૦,૭૮૬
અજમેર મે- { રતલ	{	૧૧૬,૬૬૧
વાડ { વાર	{ ખ.	૭૬૭,૦૧૪
દિલ્હી { રતલ	{	૧૩,૪૦૨
વાર {	{ ગ.	૨૬,૬૧૩

બ્રિટીશ હિંદુ-સ્તાનમાં કુલ { રતલ	૧૭ ૬૬૩,૦૫૭	૨૧,૧૪૦,૦૨૮
ફેરી { વાર	૭૪,૬૮૮,૬૮૧	૮૪,૭૧૭,૪૭૫
ફેરી { રતલ	૧,૫૬૩,૭૨૨	૧,૫૫૮,૩૩૦
સ્થાનો { વાર	૬,૦૩૩,૬૩૭	૫,૬૪૪,૦૨૬

એકંદર { રતલ	૧૨,૫૨૬,૭૭૬	૦૨,૬૬૮,૩૫૮
ટાટલ { વાર	૮૧,૦૨૨,૩૧૮	૯૦,૬૬૧,૫૦૪

(અ) અજમેર મેવાડના આંકડા એમાં આવી નથી છે (ક) યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝના આંકડામાં એનો સમાવેશ થાય છે
(ખ) દિલ્હીના આંકડા એમાં આવી નથી છે (ગ) પંજાબના આંકડામાં એનો સમાવેશ થાય છે

ઉંચી પોલીસ કરતા ટબલ ટાય ખરીદ કરવા કેવા જશે ?

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના માર્ચેગર મહિનામાં બ્રિટીશ કિંગ્ડમમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંબર.	બ ગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બ.	ટોટલ.
યુલૅન્ડ વૉટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૬૩,૮૨૦	૪૨૬,૭૦૫	૪૭,૨૧૨	૨૫૮,૫૦૦	૧૬,૦૦૦	૮૧૨,૨૩૭
નં. ૪૧ થી ૫૦.	૬૭,૬૦૦	૧૯૭,૬૨૭	૫૦૦	૭૦,૭૫૦	.....	૩૩૬,૪૭૭
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧૧૪,૯૮૩	૧૬૮,૭૬૮	૫૦૦	૯૧,૮૪૨	.....	૩૭૬,૦૯૩
મૅડિન્જ, રેડ અને બીજા રંગવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦.	૨૬૬,૦૪૧	૩૩૭,૬૫૦	૧૦૪,૫૭૦	૫૫૬,૩૩૪	૬૬,૨૬૦	૧,૩૩૪,૧૫૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૦,૮૦૦	૨૬,૧૫૦	.....	૭૬,૨૦૦	૧૬,૨૦૦	૧૩૫,૩૫૦
નં. ૫૦ થી ઉપર.	.....	૫,૮૦૦	.....	૫૧,૭૦૦	૧૭,૪૫૦	૭૪,૮૫૦
ટોટલ	૫૨૬,૨૪૪	૧,૧૬૩,૦૦૦	૧૫૨,૭૮૨	૧,૧૦૮,૩૨૬	૧૧૮,૮૧૦	૩,૦૬૯,૨૬૨

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF OCTOBER 1915.

ધ. સ. ૧૯૧૫ ના અક્ટોબર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૫ ના	૧૯૧૪ ની
પાલની જાત.	તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર	અક્ટોબરમાં	અક્ટોબરની ૩૧ મી	૩૧ મી અક્ટોબર
	ને દિને સ્ટૉક	યથેલી ડીલીવરી	તારીખે સ્ટૉક.	ને દિને સ્ટૉક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૫૩,૪૧૨	૬,૯૧૪	૫૧,૦૩૯	૫૮,૯૮૯
પેટી	૫૮,૨૩૪	૧૮,૬૦૦	૫૪,૮૪૦	૬૬,૫૬૦
રેશમ તથા ઉનની પીસચુડઝ ગાંસડી	૬૦૬	૨૬૬	૫૬૮	૧,૨૪૬
રેશમ તથા ઉનની પેટી	૧,૫૩૯	૧,૬૩૯	૧,૪૦૨	૨,૮૮૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉના) પેકેજીઝ	૬,૨૩૮	૩,૬૬૫	૮,૬૩૮	૧૧,૦૪૯
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૨,૬૮૪	૪૨૩	૨,૬૩૨	૧,૪૫૯
નાંબાના ટન	૪,૧૨૦	.....	૪,૦૬૨	૪,૬૬૭
પીતળના ટન	૨,૦૫૨	.....	૧,૮૩૭	૩,૬૨૦

ધી બેગ્ગે ટાઇલ માટે ૨૧ બેગ્ગ આટ ફ્રાટ મુંબઈ.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સે ૧૯૧૫ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

Imports.

આયાત.

૧૯૧૪ મા

૧૯૧૫ માં

રૂ.

રૂ.

જીવતા જનાવરો ...	...	...	૬૦,૯૫૬	૩૬,૪૮૦
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે ...	...	...	૧,૭૦,૦૭૦	૨૫૬,૩૯૭
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	...	...	૨,૬૭,૨૮૯	૩,૭૮,૬૨૩
ભુટસ અને શુઝ ...	...	...	૪૫૬,૧૩૯	૩,૩૯,૩૩૮
ઘર બાંધવાનો સામાન ...	...	...	૨,૬૧,૬૭૩	૧૧,૫૮,૪૮૫
મીઝુબત્તી ...	...	...	૩૭,૨૭૦	૩૮,૫૫૬
રેલ્વે ગાડા સિવાયની ગાડીઓ ...	...	...	૯૦,૩૦૧	૭૭,૭૩૬
રસાયણિક પદાર્થો ...	...	...	૩,૧૮,૮૪૭	૧૪,૦૧,૬૧૦
ધડીયાળો ...	...	...	૨૭,૮૦૯	૨,૦૭,૬૯૮
કોલસા ...	...	...	૪,૫૭,૬૦૭	૨,૮૭,૬૨૯
કૉફી ...	...	...	૬૫,૧૭૩	૫૪,૩૭૮
કાથો (મીંદરી) ...	...	...	૩૦,૯૦૨	૬૪૬
દોરડા ...	...	...	૨૮,૯૧૫	૧,૨૩,૧૭૧
કટલરી (કાપકપ કરવાના હથીયાર) ...	...	...	૭૨,૪૦૨	૧,૦૮,૫૩૬
સાઈકલો ...	...	...	૧,૧૮,૬૫૨	૧,૮૮,૫૧૫
કપુર ...	...	...	૧,૮૦,૦૪૫	૧,૭૨,૭૧૭
ખીજી, ભાતળી દવા મળી કુલ ...	...	...	૫,૮૭,૫૬૭	૧૦,૪૨,૧૩૨
બ્રુડા રંગવાની ચીજો ...	...	...	૩,૬૨,૮૪૫	૪,૨૭,૦૧૭
ફટાકડા ...	...	...	૧,૭૫,૭૭૩	૧,૮૯,૬૭૭
ફગનીચર ...	...	...	૯૯,૦૧૬	૧,૩૫,૪૩૩
કાચનો સામાન ...	...	...	૩,૨૩,૨૦૫	૧૦,૧૮,૨૫૮
ચોખા ...	...	...	૯૯૩	૧૪,૨૮,૩૫૫
ધઉં ...	...	...	.....	..
ધઉંનો લોટ ...	...	...	૧૯,૧૭૬	૫૬,૪૬૧
હાર્ડવેર ...	...	...	૧૧,૩૨,૧૭૩	૨૩,૫૩,૧૨૫
ધુપ ...	...	...	.....	..
આમડા ગિન કેળવાયેલા ...	...	...	૨૧,૦૩૧	૬૧,૩૯૮
ધલિકટ્ટીસીટીને લગતા હથીઆરો ...	...	...	૩,૪૭,૦૦૧	૮,૭૦,૭૮૦
મગીત વિગેરેને લગતાં હથીઆરો કુલ ...	...	...	૫,૬૩,૬૨૬	૧૩,૬૩,૩૨૮
હાથીદાત ...	...	...	૮૧,૮૩૮	૧,૪૧,૧૧૪
ખેરાલુ ...	...	...	૧,૬૧,૨૭૬	૧,૨૬,૧૦૮

મેટેલીક શીલીંગના સારી શરૂઆત ગમશે કે ?

	૧૯૧	૧૯૧૫
કેળનાએલાં ચામડાં...	૧,૬૧,૭૮૭	૩,૦૨,૪૭૧
દારૂ ...	૭,૪૬,૨૦૬	૧૭,૧૪,૪૦૭
મશીનરી અને મીલ ટ્રેસર્સ ...	૨૬,૧૨,૮૮૧	૪૩,૬૮,૦૨૦
દીવાસળી ...	૫,૫૪,૩૮૩	૧૦,૪૫,૨૧૮
પીત્તળ ...	૭૬,૮૩૧	૧,૭૨,૭૫૪
ગ્રાંથુ ...	૮,૩૮,૬૬૪	૨,૨૮,૪૧૬
જર્મન સોલ્ડર ...	૩૬,૧૧૦	૮,૮૧૨
લોહ ...	૧,૬૧,૧૧૨	૩,૦૩,૧૪૮
લોહ અને સ્ટીલ ...	૩૨,૫૮,૮૩૨	૮૨,૪૧,૮૨૬
સ્ટીલ ...	૪૩૮,૨૧૩	૨૦,૭૧,૭૦૬
સાંચુ ...	૩૭,૪૬૮	૨,૮૮,૭૫૬
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૪,૩૮,૬૨૫	૮,૫૬,૮૦૪
કેરોસીન તેલ ...	૨૩,૨૮,૬૨૪	૨૫,૬૦,૧૦૦
અળસોનું તેલ ...	૪૮,૦૦૨	૩૧,૮૬૨
બીજા જાતનાં તેલો મળી કુલ ..	૨૭,૬૬,૪૮૨	૩૫,૧૧,૪૮૭
રંગ રોગાન વિગેરે ...	૪,૦૧,૫૪૬	૮,૭૩,૨૩૮
કાગળો ...	૪૬૧,૧૬૭	૧૨,૩૬,૧૨૧
દેવે ગાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ...	૪૪,૪૮,૭૫૮	૪૩,૩૬,૩૬૩
મીઠું ...	૪૮૫,૩૬૮	૧૧,૩૪,૮૦૫
સાચુ ..	૨,૬૭,૭૪૪	૭,૩૪,૫૫૩
સોપાની ...	૫,૩૨,૪૦૬	૧૪,૨૬,૦૫૬
તેલનો કુલ ...	૭,૬૨,૩૧૮	૧૬,૧૫,૨૭૮
સ્ટેશનરી ...	૨,૫૪,૮૮૬	૫૩૩,૪૬૧
ખાંડ ...	૧,૦૨,૬૭,૬૧૫	૧,૮૩,૪૦,૦૪૬
સુતર, કાચું ...	૫,૦૪૫	૬૩,૪૨૪
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૧૬,૨૬,૦૬૫	૩૮,૬૧,૫૭૧
વગર ધોળેલા પીસ શુક્ર ...	૧,૧૨,૩૫,૧૩૮	૧,૪૩,૭૮,૬૪૮
ધોળેલાં પીસ શુક્ર...	૪૫,૮૩,૦૧૧	૬૮,૬૬,૮૭૪
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર ...	૪૮,૧૮,૩૬૪	૬૬,૩૩,૭૮૭
શીવવાના દોરા ..	૬૬,૩૦૫	૪,૨૪,૧૨૬
સુતર એક દર ..	૨,૪૭,૮૭,૦૧૨	૪,૦૧,૦૩,૬૬૪
રેશમ કાચું ...	૧૨,૪૭,૮૬૬	૧૭,૬૬,૮૫૬
રેશમના પીસ શુક્ર .	૬,૧૬,૭૩૪	૨૧,૩૨,૦૬૨
કાચું હિન ...	૫૦,૫૭૨	૫૮,૬૮૫
હોઝોમરી ...	૧,૧૮,૮૪૩	૭૭,૦૨૫
હિનના પીસ શુક્ર ...	૧૨,૭૧,૬૪૫	૭,૩૪,૬૪૮
હિન કુલ ...	૧૮,૫૬,૨૫૬	૧૧,૨૧,૩૩૪
વળાકુ ...	૩,૦૩,૬૫૮	૭,૧૬,૦૫૬

ધી જોગે દાખલ માટ રૂ૧ બેક આટ ફાઈ સુખાળ.

				૧૯૧૪ રૂ.	૧૯૧૫ રૂ.
લાકડાં	...	...	...	૭,૬૬,૩૦૨	૫,૭૯,૬૮૧
રમકડાં	...	...	...	૧,૩૮,૬૭૩	૩,૦૨,૮૫૩
છત્રીઓ	...	...	...	૩૮,૬૭૨	૯૫,૦૭૮
છત્રીઓનો સામાન	...	...	...	૩૨,૭૮૮	૧,૧૧,૫૨૬
કુલે આયાત	...	...	...	૭,૭૯,૮૬,૧૧૧	૧૨,૮૩,૮૧,૬૦૯
Exports.					નિકાશ.
ચીજનું નામ.				૧૯૧૪-રૂ.	૧૯૧૫-પૌંડ.
જીવતાં જનાવરો	...	...	...	૫૮,૦૯૫	૧,૫૨,૮૨૭
પ્રસ કરવા માટે રેસા	...	...	...	૬,૬૫૨	૩૧,૪૨૦
મીઠુબત્તી	...	...	...	૧૦૮,૮૬૨	૧,૧૬,૮૧૬
સોલ્ટ પીટર	...	...	...	૧,૬૩,૧૩૦	૪,૭૨,૧૪૯
કેલસા	...	...	...	૨,૬૧,૦૪૩	૭,૩૯,૦૭૫
કોપી	...	...	...	૧૩,૭૩૪	૨,૧૬,૦૬૧
પ્રથો, (સાફરી)	...	...	...	૧,૨૨,૮૪૯	૧૧,૩૫,૯૯૪
દોરડાં	...	...	...	૨૦,૩૮૨	૬૧,૧૫૧
દવાઓ	...	...	...	૪૧,૮૩૨	૨,૧૨,૫૨૬
ગળી	...	...	...	૪૨,૬૬૩	૮,૬૭,૬૭૩
હરડાં બેડાં	...	...	...	૭૫,૬૬૪	૬,૭૧,૬૨૪
હુગડાં, આમડાં રંગવાની ચીજો કુલ...	...	...	...	૧,૩૯,૭૯૧	૧૭,૦૬,૨૪૭
ફળ ને શાક	...	...	...	૩,૦૩,૬૩૭	૪,૨૦,૯૪૮
હાંસર	...	...	...	૨૯,૯૯૬	૧,૦૪,૨૫૬
ચોખા	...	...	...	૫૧,૮૪,૦૭૯	૭૮,૬૦,૨૨૦
ઘઉંની સરકારી ચક્રત	...	...	...	.....	૨,૬૪,૦૯૨
કુલ ઘઉં	...	...	...	.....	૭,૫૧,૭૦૩
ઘઉંનો લોટ	...	...	...	૬,૨૧,૩૦૫	૧૧,૬૪,૧૬૩
બીજી ભતનો દાણો	...	...	...	૧,૩૩,૩૯,૪૫૩	૧,૫૩,૪૦,૭૯૯
વગર કેળવાયલાં આમડાં	...	...	...	૧૮,૦૩,૭૫૮	૭૬,૨૦,૪૨૮
લાખ	...	...	...	૫,૬૪,૩૮૦	૫,૭૫,૪૩૭
કેળવાયલાં આમડાં	...	...	...	૩,૨૧,૬૨૬	૪૩,૪૪,૫૦૮
દાડુ	...	...	...	.....	૫૮૫
રખર	...	...	...	૫,૪૩,૯૯૫	૧૦,૦૩,૧૬૧
ખાતર	...	...	...	૧,૩૬,૮૦૨	૫,૬૮,૬૦૯
મેગેનીઝ	...	...	...	૨,૧૮,૫૭૫	૧૧,૨૯,૬૬૮
લોહું અને સ્ટીલ	...	...	...	૧,૭૫,૦૬૦	૬,૧૨,૨૬૭
ધાતુ કુલ	...	...	...	૪,૭૫,૬૪૯	૨૪,૧૨,૩૧૧
મીઠુ	...	...	...	૫,૬૦,૨૭૭	૮,૧૩,૪૧૮
ગુબરખ	...	...	...	૧૫,૭૬૦	૧,૬૫,૪૯૪
દીવેલ	...	...	...	૩૬,૫૭૦	૧,૦૧,૩૨૯
કોપરેલ	...	...	...	૧,૬૧,૮૩૧	૨,૩૬,૨૨૪

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

	૧૯૧૪	૧૯૧૫
	રૂ.	રૂ.
ચાળસીતું તેલ	૨૧,૬૩૭	૫,૨૬૭
ખીજી બતનાં તેલો મળી કુલ...	૩,૧૦,૬૬૪	૮,૨૪,૦૪૩
ખાજી	૩,૭૭,૦૪૪	૮,૦૩,૪૫૫
અપ્રીજી	૨,૬૨,૨૦૦	૮,૬૮,૩૭૫
ધી	૧,૨૮,૭૩૩	૨,૩૩,૪૫૨
દીવેલી	૨,૮૮,૬૨૬	૧૫,૩૦,૬૯૨
ટોપરાં	૮,૩૬૭	૩૧,૩૪૭
કપાસીયા... ..	૬,૮૬,૨૭૪	૧૦,૧૫,૩૦૪
ભોંયસીંગ	૧,૩૩,૮૧૦	૨૪,૧૦,૬૬૪
આળસી	૪૧,૦૯,૪૭૬	૨૨,૨૫,૩૮૯
ખસખસ... ..	૨૦,૭૬૯	૬૩૩
સરસવ	૨,૫૩,૪૪૬	૮,૦૦,૬૭૫
તલ	૪૧,૨૦૦	૯૯,૭૦૧
તેળનો	૧,૨૯,૪૬૪	૨,૬૬,૫૦૧
ખાંડ	૧૨,૧૦૫	૬૨,૦૬૮
ચા	૧,૬૮,૦૩,૦૫૨	૨,૬૯,૧૮,૮૬૯
કાચું રૂ.	૩૬,૩૦,૬૮૫	૧,૬૭,૫૬,૪૪૨
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૮,૬૧,૮૦૨	૮૩,૦૫,૬૭૪
કુમાલ અને શાલો	.....	૧,૬૫,૧૪૧
પીસ શુક્ર	૨,૨૫,૪૬૩	૧૬,૬૮,૫૩૭
શણ	૧,૧૦ ૨૪૬	૨,૭૦,૬૦૩
ન્યુટ કાચું	૭૩,૬૧,૦૩૮	૧,૬૮,૦૪,૨૦૧
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૧૦,૩૫૭	.....
ગની બેગલ	૭૦,૬૮,૬૭૨	૨,૧૪,૨૫,૫૬૨
શુણપાટ	૧,૦૭,૭૨,૭૦૨	૧,૪૬,૩૬,૨૬૮
રેશમ (કાચું)	૪,૫૧૫	૫૧,૬૬૫
રેશમ કુલ	૨૨,૨૪૦	૭૭,૫૬૯
ઉન કાચું	૩,૬૦,૪૪૦	૪૩,૦૯,૦૦૧
ઉનની ધાળસીઓ ને ગાત્રીયા વગેરે ..	૬૬,૧૩૭	૧,૨૮,૬૪૯
તંબાકુ, ખીડી વિગેરે	૬૩,૫૫૨	૩,૮૬,૧૧૭
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૨,૪૮,૬૩૯	૧૧,૦૭,૧૦૧
<hr/>		<hr/>
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ધર્મની નિકાશ સાથે. }	૭,૫૬,૫૩,૦૬૦	૧૬,૬૦,૩૩,૪૭૨
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } ધર્મની સરકારી નિકાશ સિવાય. }	.....	૧૬,૮૭,૩૯,૩૮૦

—(૨)—

ધી બેગમે ટાઇલ માટે ૨૧ બેઝ ઓટ ફોર્ટ ગ્રાંડ

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઠલકતાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટ મેળવવા સને ૧૯૧૫ ના અક્ટોબર માસમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનું નામ.	શા માટે.
ધી જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું.	ગ્રામોફોન-ચત્રમાં સુધારો.
મીનરલ્સ સેવરેશન લીમીટેડ.	કાચી ધાતુને એકઠી કરવામાં સુધારો.
ઇ. ગી. હાફવાલા.	તાળાઓમાં સુધારો.
ન્યુયોર્કની રટે'ર્ડ ઓઈલ કું.	મીથુળત્તિઓમાં સુધારો.
એસ. ટી. કે. કાઇશા	માંખીઓ પકડવાનાં ચત્રમાં સુધારો.
યુએફઈ લીમીટેડ.	નીચે જણાવેલી ચીજોમાં સુધારો—પોલો અને ગોલ્ફ રમવાની લાકડીઓ—કોકે રમતમાં વપરાતી મેલેટો—ગાર. ડબ્લેસ. ટ્રેપીઝ ગાર વીગેરે.
એસ. એસ. લોરેન્સ અને એસ લોરેન્સ.	સુર્યનું તેજ હોરાન કત્તા ન થઈ પડે તે માટે પહેરવાના અક્ષમાં.
વી. જી નાય.	પાણી ગરમ કરવાનું અને ચુલા તરીકે વપરાય એવું ચત્ર.
કે. બી. ફીનરબેર.	જગડી ગયલા તાળાઓમાં ખરાબ હવા કાઢી લાખવાની અને એક જથ્થે કરવાની રીત.
એચ. નીલ	પાણી ચોષું કરવામાં સુધારો.
એસ. સી હાસગુપ્તા.	પોટેશ સલ્ફેટ, સોડા સલ્ફેટ અને સુરેખાર બનાવવાની રીત.

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી ખાતમી.

આ મથાળાં નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈ પણ જાતની વેપારી બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કાલમમાં દાખલ કરીશું.

ખજાર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધો ઇન્ડીઅન ટ્રેડ મર્ચન્ટ " ઇ. ૧૩૨	જૉંગલોરની એક પેટી	કેન્ડીયમ સલફેટ ખરીદનારાઓ જોડે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૩૫	કલકત્તાની એક પેટી.	છીંધ અને શંખલાંઓ વેચનારા જોડે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૩૬	સેન્ટ જ્યોહાન્સ (ન્યુફાઉન્ડલેન્ડ)ની એક પેટી.	ચાહુના વેપારીઓ જોડે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૩૭	" "	પીળા વટાણા (ફાટેલા અને ચાખા) ના વેપારીઓ જોડે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૩૮	લન્ડનની એક પેટી.	પુર્વ હિંદુસ્તાનનું લિન અને બકરાંના વાળની નીકાશ કરનારાઓ જોડે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૪૨	એક દેશી રાજ્ય	જેરીલ અને એકવામરીન નામના પરચર વારંતે ખરીદનારા માંગે છે.
" ઇ. ૧૪૩	બર્મિંગહામની એક પેટી.	પીત્તાના અને લોખંડના પલંગના વચ્ચે લુને વારંતે કલકત્તામાં એજન્ટો નીમવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૪૪	એન્ટવર્પ (ઈંગ્લંડ) ની એક પેટી.	પુર્વ હિંદુસ્તાનનાં નાના ઢોરના ચામરાંના વેપારીઓ અથવા તે નીકાશ કરનારાઓ જોડે પત્ર વ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૪૬	અમ્પરલ્સ (બીહાર) ની એક ગળી બનાવવાની ફેક્ટરી.	ગળી ખરીદનારાઓ જોડે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૪૭	બનારસની એક પેટી.	લોખંડની ઠાચી ધાતુ (Red hematite) ના ખરીદનારાઓ જોડે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૫૧	લન્ડનની એક પેટી.	પેટ્રૉલ ઓઈલની વેચાણને વારંતે એજન્ટો જોડે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
" ઇ. ૧૫૬	" "	એસએસટોસ ઓઈલના નળીયા અને ઇટાના વેચાણ વારંતે એજન્ટો નીમવા માંગે છે.

ધો બોમ્બે ટ્રાઇલ માર્ચ ૨૧ બેંક ઓફ દિલ્હી મુંબઈ.

ખાનગર, મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કંઈ ખાનગરનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
" ઇ. ૨૫૭	ન્યુયોર્ક (યુ. એમ. એ.) નો એક વેપારી.	વગર કેળવેલી હવાઓ, સુળીઆઓ અને છોડવાઓની નીકાશ કરનારાઓ જોડે પત્રવ્યવહાર કરવા માંગે છે.
દેશી વેપારી ચેમ્બર.	રોબીનીશ કોન્સલ	કોચીનીલના આયાત કરનારાઓ (કોચીનીલ રંગને માટે વપરાય છે.) એસએસટોસના વેપારીઓ અને નિકાશ કરનારાના નામો.
" " "	વડોદરાના એક વેપારી.	કોટનવેસ્ટના વેપારીઓનાં નામો.
" " "	ફ્રેન્ચ કોન્સલ.	પ્લ એગોના વેપારીઓનાં નામો.
" " "	માઇસોરની એક પેટી.	આલ્ફાલ્ફાના વેપારીઓના નામો.
" " "	ફ્રેન્ચ કોન્સલ.	નાર્સીયેરના વેપારીઓનાં નામો.
" " "	માઇસોરની એક પેટી.	અતર વિગેરે બનાવનારાનાં નામો.
" " "		રંગના ધીયાના વેપારીઓના નામો.
" " "		કુપેરીલેસ (ફીટ), જાપાનીઝ રેશમ, ફેટકડીના વેપારીઓના નામો.
" " "	સુંબઘની એક પેટી.	કાંદાના વેપારીઓના નામો
" " "	મેશર્સ કેલીટોર્ડીંગ કું.	આઇનાકલે, છપસમસેં હટ, ગેરુ, કાઇઓ, પીળીમાટી વિગેરેના ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ કરવા માંગે છે
		ઇંગ્લેન્ડ, ફ્રાન્સ, ઇટલી અને રશિયા, ખાતેથી અને માલ મંગાવનારાઓને સર્વે જાતની ખજાર મેશર્સ કેલીટોર્ડીંગ કું. આપનાનું કહે છે અને તે માટે વેપારીઓ તેઓ અમારી માફતે વિનંતિ કરે છે કે તેઓ સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા.

જે ઠેકાણે ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ લખ્યું નથી તે ઠેકાણાની સઘળી ખાતમી આ માટે ચેમ્બરમાં જાતે મળવું અથવા પુછાવી જોવું.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયરેક્ટર જનરલ' એન્ડ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

"ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ એક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે શિવાય તેવી ખાતમીઓના જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.